

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε΄

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΑΔΙΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

1963

Μικροτυπώθηκε στο Γραφείο Τύπου της Επικρατείας Πολιτικής

9

69

ΠΔΒ

Καλαμαριανή (5) Γιαννιόπουλος (Α)

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε/Δ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

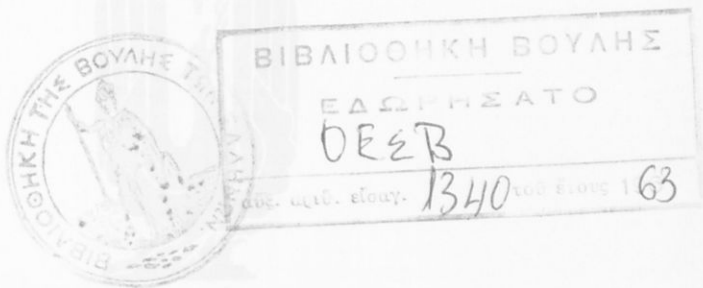

9 69 1128
Καλαματιανή (9) Γιαννόπουλος (9)
Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ — Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΔΟΥΚΑ — Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε/Δ = 7

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

ΔΕΞΒ

αριθ. εισαγ. 1340 του έτους 1963

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1963

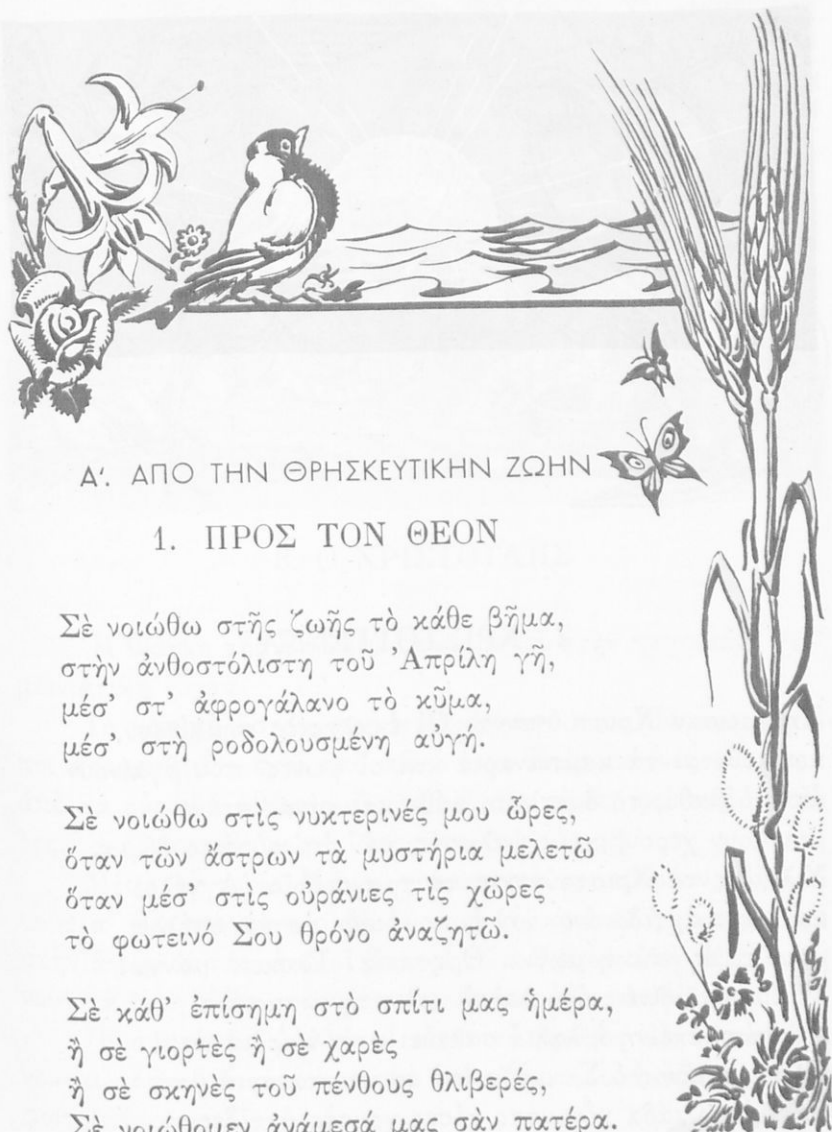
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

002
W1E
ET2A
70

W0+297 1093M

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

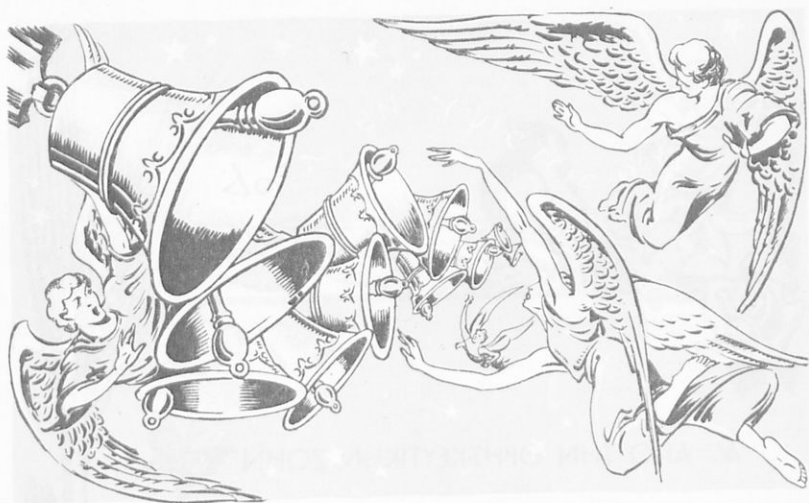
Σὲ νοιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνθοστόλιστὴ τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μέσ' στ' ἀφρογάλανο τὸ κύμα,
μέσ' στὴ ροδολουσμένη αὐγή.

Σὲ νοιώθω στὶς νυκτερινές μου ὥρες,
ὅταν τῶν ἀστρων τὰ μυστήρια μελετῶ
ὅταν μέσ' στὶς οὐράνιες τίς χῶρες
τὸ φωτεινό Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ κάθ' ἐπίσημη στὸ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτὲς ἢ σὲ χαρὲς
ἢ σὲ σκηνὲς τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νοιώθομεν ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

«Ἐμπρὸς στὸ ἄπειρο»

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

2. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί ἐκκλησιές σημαίνουν,
κουνιούνται τὰ καμπαναριά καὶ οἱ φωνές, ποὺ βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθύ, τὸ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σάν ἀπ' οὐράνιο δῶμα.
Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν Ἀγγέλοι
καὶ κάθε ἀχτῖδα ἀπὸ ψηλά, ποὺ κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! Γλυκειά μάννα!
Τι ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιά καὶ στὴν καμπάνα
καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιά σαλεύει στὴν καρδιά μας!
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας,
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτῖδες,
χύνει βαθιά μας στὴν ψυχὴ γλυκειές χρυσές ἐλπίδες!

«Ὁ Καλόγερος τῆς Κλεισούρας»

Κώστας Κρυστάλλης

3. Ο ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

Ἡ Φάτνη τῆς Βηθλεέμ φεγγοβολεῖ στὴν παγωμένη χειμωνιάτικη νύχτα.

Τὸ μαγικὸ ἄστρο, ποὺ καθωδήγησε τοὺς Μάγους, λάμπει σταματημένο ἐκεῖ ἀπὸ πάνω της. Στὶς ἀκτῖνές του, ποὺ ἀπὸ τὰ οὐράνια φθάνουν ὡς τὴ γῆ σὰν τόσες φωτεινὲς σκιάλες, ἀνεβοκατεβαίνουν Ἀγγελοι.

Μέσα οἱ τρεῖς Μάγοι γονατιστοὶ προσφέρουν τὰ δῶρά τους σ' ἓνα νεογέννητο παιδί, ποὺ τὸ κρατεῖ ἡ μητέρα του στὴν ἀγκαλιά της, ἐνῶ οἱ βοσκοὶ τῶν ἀλόγων ἀπὸ πέρα ἐνώνουν τὰ τραγούδια τους μὲ τοὺς ὕμνους τῶν Ἀγγέλων.

Ἕνα βρέφος. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ βρέφος αὐτό, ποὺ γίνονται τόσα θαύματα καὶ στὸ κεφαλάκι του ἀστράπτει ἓνας φωτοστέφανος;

Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ εἶχε πάρει τὴ μορφὴ ἑνὸς βρέφους. Εἶναι ὁ Χριστούλης, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνῃ Χριστὸς

καί, ἀφοῦ πεθάνη μαρτυρικὰ γιὰ τὴ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀναστηθῇ, θ' ἀναληφθῇ, θ' ἀνέβη πάλι στὸν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατέβηκε, γιὰ νὰ μείνῃ στὴ γῇ τριαντατρία μόνο χρόνια, καὶ θὰ καθίσῃ γιὰ πάντα στὰ δεξιά τοῦ Πατέρα του.

Δὲν σημαίνει λοιπὸν τίποτε, ἂν σήμερα μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἓνα νεογέννητο παιδί στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του. Τὸ βρέφος αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός μας, κι ἂν γονατίσωμε κι ἐμεῖς μπροστά του καὶ προσευχηθοῦμε, θὰ μᾶς ἀκούσῃ ὁ Χριστοῦλης σὰν νὰ 'ταν κιόλας ὁ μέγας Χριστός...

"Ἀς μποῦμε λοιπὸν στὴ λαμπρὴ Φάτνη, ποὺ βλέπομε μὲ τὴ φαντασίᾳ μας, ὅπως τὴν εἶδαμε τόσες φορὲς σὲ ἅγιες εἰκόνες ἢ στὰ παιδιάτικα ὄνειρά μας. "Ἀς γονατίσωμε μπροστά του κι ἂς τὸν προσκυνήσωμε. Δὲν πειράζει, ἂν δὲν ἔχωμε νὰ τοῦ προσφέρωμε, σὰν τοὺς Μάγους, «χρυσόν, λίβανον καὶ σμύρναν». Τὰ δικά μας δῶρα, τὸ ἴδιο εὐπρόσδεκτα ἀπὸ ἓνα Θεό, εἶναι ἡ πίστις μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ λατρεία μας. "Ἐπειτα ἂς προσευχηθοῦμε, ἂς τοῦ ζητήσωμε νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι ποθοῦμε περισσότερο.

Ἄλλὰ τί νᾶναι αὐτὸ τὸ ποθητό;

Μᾶς τὸ λένε οἱ Ἄγγελοι μὲ τὸν ὕμνο τους:

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ

καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Ναί, αὐτὸ θὰ ζητήσωμε καὶ μεῖς ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστοῦλη: νὰ ξαναφέρῃ στὴ γῇ τὴν εἰρήνην, ποὺ τόσο καιρὸ τώρα λείπει μακριά. Καὶ θὰ τὸν παρακαλέσωμε τόσο θερμά, ὥστε νὰ μᾶς εἰσακούσῃ.

« Ἡ Διήπλαις τῶν Παίδων »

Γρηγόριος Ξενόπουλος

4. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ὁ Ξανθὸς
ἐπισκέπτης

Ἡ χρονιά τοῦ 1943, ὅπως ὅλες οἱ χρονιές
τῆς μαύρης Κατοχῆς, ἦταν φρικτὴ· πεῖνα,
ἀρρώστεια καὶ δυστυχία ἐμάστιζαν τὸν τόπο.

Ὅ,τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος, τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοί· καὶ ὅ,τι
ἄφηναν ἐκεῖνοι, τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἴταλοι καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στὴ γενικὴ αὐτὴ δυστυχία ὁ Θεοδωράκης καὶ ἡ
Φανὴ ἦσαν ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν ἐσκότωσαν οἱ Γερμα-
νοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 1943, γιατί τὸν ἔπιασαν — ἔλεγαν — σὲ
μία σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. Ἔτσι ἔμειναν
τὰ δύο παιδιὰ μόνα στὸν κόσμον μὲ τὴ μητέρα των, μόνα καὶ
ἀπροστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κυρα-Ἄννα δὲν ἐλύγισε.
Ἐκρυψε σὰ κατὰβραθα τῆς καρδιάς τὸν πόνο της καὶ ἄρχισε
νὰ ξενοδουλεύη, γιὰ νὰ ζήσῃ τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν
ἐπρόφθανε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, ποὺ ἔδερνε τότε τὴν
Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴ ἔφθαναν ὅλα αὐτά, ἔπεσε καὶ στὸ κρε-
βάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Ἐπέρασε βέβαια
τὸ κακό, ἀλλ' ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη
δὲν ἤμπόρεσε νὰ ἐργασθῇ. Γι' αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης
ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἦρε τὸ πτωχικὸ σπιτάκι — ἓνα
δωμάτιο ὅλο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ
μητέρα, ἄδειο ἀπ' ὅ,τι φέρνει τὴ χαρά.

Τὰ δύο παιδιὰ — 10 χρόνων τὸ ἀγόρι, 8 ἡ κορούλα — ἔκαναν τὴν προσευχούλα των καὶ ἐκοιμήθηκαν νηστικά, γιατί τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιὰ νὰ ἔβλεπαν τὰ καημένα στὸν ὕπνο των!

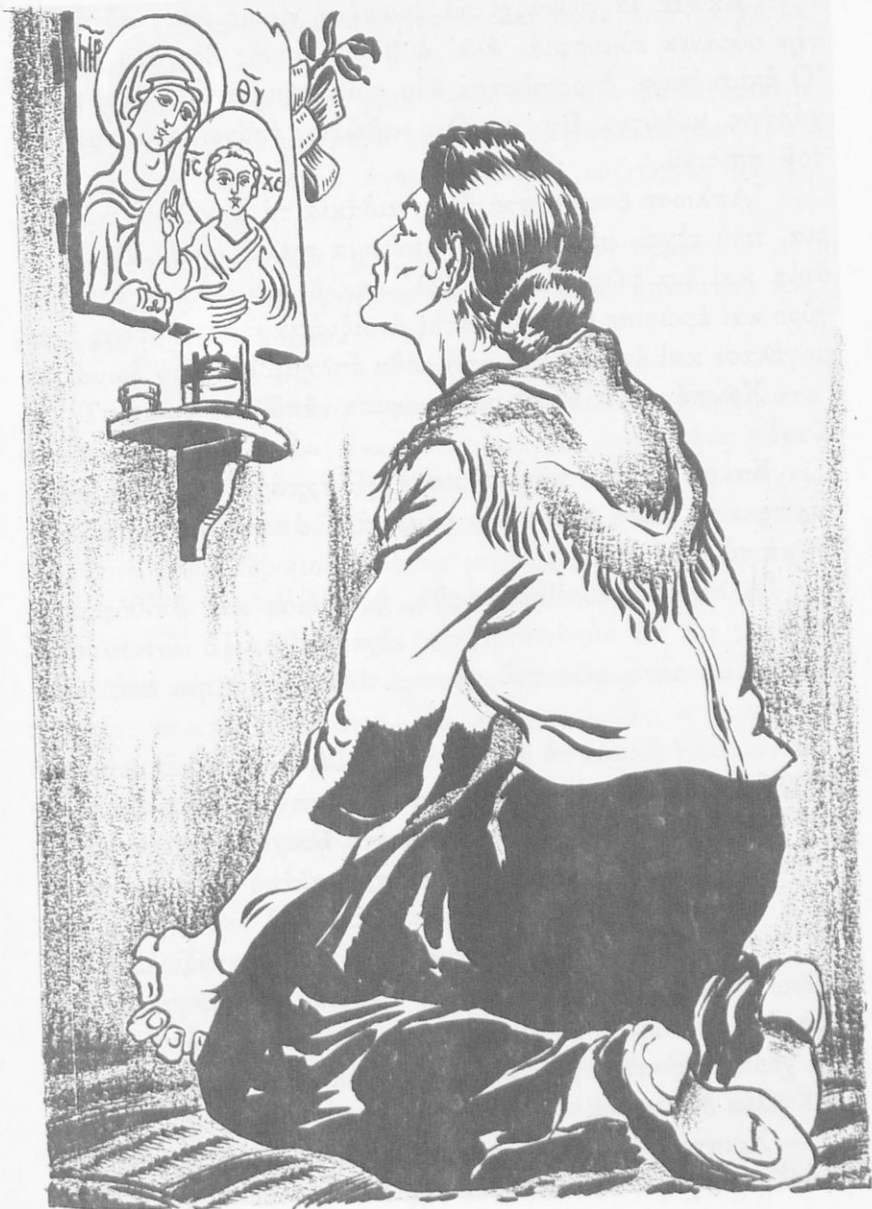
Ἡ ἄμοιρη μητέρα ἀναψε τὸ καντήλι, ἐγονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρεκάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι της, τὸν μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὀρφανά.

Πῶς ἤρθαν τὰ ἐφετεινὰ Χριστούγεννα! Χωρὶς τὸν ἄνδρα της, χωρὶς ψωμάκι, χωρὶς ζεστὸ φαγάκι γιὰ τὰ παιδιὰ της!... Δάκρυα ἐπλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ἐξέσπασαν σὲ θρήνο.

Ἄλλ' ὁ θρήνος τῆς ἔφερε κάποιον ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀποκοιμήθηκε καὶ ἐκεῖνη. Ὡρες ἐπέρασαν καὶ ἡ κυρά-Ἄννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἄκουσε νὰ κτυποῦν οἱ καμπάνες, ποὺ ἐκαλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλη ἐορτή· ὁ ἥχος των ἔφθανε στ' αὐτιά της χαρμόσυνος, ἀλλὰ μισοσβημένος.

Θέλει νὰ σηκωθῇ, νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλητα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν μὲ ἄλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι ἐνόμισε ὅτι ἐκτύπησαν τὴν θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, ποὺ οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῇ. Κάποιος ἐπέρασε μέσα ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ, σὰν νὰ ἐπατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴ τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν; Ἄνοιξε τὰ μάτια της νὰ ἰδῇ τῆς ἐφάνηκε ὅτι τὰ ἀνοιξε. Καὶ εἶδε τότε ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἓνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμᾶτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

"Εκαμε νά φωνάξῃ, νά ἐρωτήσῃ ποιός ἦταν αὐτός μὲ τὴν οὐράνια εὐμορφιά, ἀλλ' ὁ βαρὺς ὕπνος δὲν τὴν ἄφηνε. Ὁ ἐπισκέπτης ἐπροχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἓνα χάρτινο κιβώτιο, ἓνα μεγάλο κιβώτιο, ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ.

"Απλῶσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιά οὐλή. Τὰ ἐχάιδεψε καὶ ἓνα φῶς ζωηρό, ἀλλ' ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ ἐγύθηκε γύρο καὶ ἐφώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιάτικος ἥλιος· τοὺς ἐχαμογέλασε καὶ ἓνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα ἐπλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἶπε, σὲ ἐγνώρισα ἀπὸ τὶς θεῖες πληγές Σου!

Καὶ μὲ καρδιὰ πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθο ἐπετάχτηκε νά πέσῃ στὰ πόδια του, νά τ' ἀσπασθῇ, νά τὰ βρέξῃ μὲ τὰ δάκρυά της.

Ἄλλ' ὅταν εὐρέθηκε ὀρθή, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς ἐπισκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῇ. Τὸ ὄνειρο εἶχε σβῆσει· μόνο τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ ἐτρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

Ἐκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔρριξε μιὰ ματιά στὰ παιδιὰ της· ἡ ἀναπνοοῦλα των ἀκού-
Τὸ χάρτινο **κιβώτιο** **όταν** ἔλαφρά· ἐκοιμῶντο ἡσυχα ἡσυχα, σὰν σὲ
 θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια μὲ τὶς
 θεῖες πληγές!

"Όταν ὅμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ ἐπάνω ἓνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο, ποὺ ἄφησε ὁ θεῖος ἐπισκέπτης. Μὲ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ ἐπῆρε στὰ χέρια της· τῆς ἐφάνηκε πολὺ βαρὺ. Τὸ ἀνοίξε· ὦ τὸ θαῦμα! χίλια δυὸ καλά.

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! εἶπε πάλι. Καὶ ἄρχισε νά φωνάξῃ μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της :

— Θοδωράκη, Φανή! Ξυπνήστε! Σηκωθῆτε γρήγορα!
Καὶ τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια
νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιὰ ἐξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸν βαθὺ πρῶινὸ
ὕπνο καὶ καθισμένα στὸ κρεβάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια των. Τρο-
μαγμένα ἀπὸ τὸ πρῶινὸ ἀγουροξύπνημα ἐρώτησαν μὲ ἀ-
πορία:

— Γιατί, μαννούλα, μᾶς ἐξύπνησες τόσο πρῶι;

— Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε γρήγορα νὰ ἰδῆτε τοὺς ἀπάντησε καὶ
τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ ἰδοῦν! Ἐπάνω ἦσαν δύο ζευγαράκια ὑποδήματα
ἀκριβῶς στὸ πόδι των· ἓνα κοστούμι γιὰ ἀγόρι, ἓνα φορε-
ματάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι, ἓνα φόρεμα μάλλινο σὲ πῆχεις
γυναικεῖο, δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα καὶ ἓνας σιδη-
ρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστός μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ
βαγόνια. Τὰ παιδιὰ δὲν ἐχώρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ
δάκτυλά των ἄρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

Ἀπὸ κάτω ἦταν καὶ δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κου-
τιά χάρτινα καὶ τενεκεδένια. Ἄλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια,
ἄλλα συμπυκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βούτυρο, ἄλλα φυσιί-
κια, γαλετάκια, ζάχαρι, σοκολάτα, τσαί, καραμέλλες, ἀφρᾶτα
μπισκότα· ὡς καὶ βῶλοι ἦσαν μέσα, νὰ παίξουν παιδιὰ.

Τὰ ὄρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποιὸς τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολὺ-
τιμα πράγματα! Καὶ ἐκπληκτα ἐρώτησαν:

— Ποιὸς τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα;

— Ὁ καλὸς Χριστὸς! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

Ὁ Θοδωράκης ἀνυπόμονος ἐπῆρε τὸ κοστούμι καὶ ἄρ-
χισε νὰ τὸ ἐρευνᾷ. Σὲ μία τσέπη ηῦρε ἓνα φάκελο.

— Μαννούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἓνα γράμμα· εἶπε καὶ τὸ ἔ-
δωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἀνοιξαν· εἶχε μέσα ἓνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολ-
λαρίων καὶ ἓνα σημείωμα ἑλληνικὰ γραμμένο:

«Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐ-
τὸ δῶρο σὲ μία Ἑλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της».

Τὴν ὥρα ἐκείνη—εἶχε βγῆ πιά ὁ ἥλιος—ἀνοιξε ἡ θύρα
τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἐμπῆκε μέσα ἡ κυρία Χαρίκλεια, ἀδελφὴ τοῦ
Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ Φιλοπτώχου Τα-
μείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τῆ λειτουργίας καὶ ἐπέρασε
νὰ εἰπῇ στὴν κυρα -Ἄννα γιὰ τὸ δέμα, ποὺ εἶχε ἀφήσει περ-
νώντας. Τὸ ἔστειλε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, ποὺ στὸ ὄνομα τοῦ
Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου.
Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταραξῇ τὴν προσευχὴ των.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ ὀρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκο-
νίσματα εὐχαριστοῦσαν τὸ Θεῖο Παιδάκι, ποὺ ἐγεννήθηκε τὴν
ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμον τὴν παρηγορία, τὴν
ἀγάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστα-
τεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρινὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γεν-
ναία χριστιανικὴ καρδιά.

Θερμὰ δάκρυα, ποὺ ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαι-
ναν ἀπὸ τὰ μάτια των!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

5. Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τί ώραῖα λόγια! Τί γλυκεῖα μελωδία ἀκούσαμε ἀπόψε! ἔλεγε ἡ Ἑλένη στή μητέρα της τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς τῆς πέμπτης ἐβδομάδος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καθὼς ἐγύριζαν στὸ σπίτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ἐσιγοψιθύρισε:

Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν ἐπέμψθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ Χαῖρε.

Δὲν ἐνθυμόταν ὅμως τὸ παρακάτω κι ἐξηκολούθησε:

Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι, ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι: Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

— Δὲν ξέρω, μητέρα, γιατί αὐτὸ τὸ τροπάριο μ' ἀρέσει πολὺ, συνέχισεν ἡ Ἑλένη, ὅταν ἐτελείωσε τὸ ψάλσιμο.

— Μὰ εἶναι, παιδί μου, νὰ μὴ σ' ἀρέσῃ καὶ νὰ μὴ σ' ἐνθουσιάξῃ ὁ ὕμνος αὐτὸς τῆς Παναγίας μας, ὁ ὁποῖος συνδέ-

εται με μία από τις πιο ένδοξες σελίδες της ιστορίας του Έθνους μας;

— Αλήθεια, μητέρα, έχει κι αυτός, όπως και πολλοί άλλοι εκκλησιαστικοί μας ύμνοι, σχέσι με την ιστορία του Έθνους μας; έρώτησε τώρα ή Έλένη έπίτηδες, για να κάμη τη μητέρα της να τής διηγηθῇ κάτι καινούργιο για τὰ κατωρθώματα τῶν προγόνων μας, τὰ ὅποια τόσο τὴν ἐσυγκινοῦσαν καὶ τὴν συνήρπαζαν.

Κι ἡ μητέρα, ἡ ὁποία ἀφορμὴ ἐξητοῦσε, για ν' ἀπασχολῇ τὴν κόρη της με ὠφέλιμες ιστορίες, ἄρχισε:

«Πολλές φορές ἡ Κωνσταντινούπολις, παιδί μου, ἡ θαυμαστὴ πρωτεύουσα τῆς ἐνδοξῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἀντιμετώπισε μεγάλους καὶ φοβεροὺς κινδύνους καὶ πολλές φορές ἐχρειάσθηκε ν' ἀγωνισθῇ σκληρὰ καὶ νὰ χύσῃ ἄφθονο τὸ αἷμα τῶν παλληκαριῶν της, για νὰ τοὺς νικήσῃ.

» Μὰ ἐκείνη τὴ φορά εὐρέθηκε χωρὶς πολλοὺς ὑπερασπιστὰς καὶ ἡ ἀγωνία, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασε ὁ λαὸς μπροστὰ στὴ βάρβαρη ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἦταν λίγη.

» Ἦταν τὴν ἐποχὴ, ποὺ ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ ἐσυνθηκολόγησε με τοὺς βορεινοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κράτους, τοὺς Ἀβάρους, ἐκήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν κι εἶχε πάει μακριά, μέσα στὰ βάθη τῆς Περσίας.

» Ἦθελε νὰ κτυπήσῃ τὸ θηρίο στὴν καρδιά του, μέσα στὴ χώρα του, γιατί ὁ κίνδυνος ἀπ' αὐτὸ ἦταν μέγας. Κίνδυνος τοῦ Ἔθνους, κίνδυνος τοῦ Χριστοῦ, κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ.

» Οἱ νικηφόρες μάχες τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθοῦσαν ἡ μία τὴν ἄλλη κι ὁ Πέρσης βασιλεὺς Χοσρόης εἶχε περιέλθει σὲ δύσκολη θέσι. Ἐπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴ Χαλκηδόνα, ἀπὸ τὴν ὁποία με τὰ στρατεύματά του ἐπῆζε τὴν πρωτεύουσα, καὶ

νά γυρίση στην Περσία. Ἐπροσπάθησε ὅμως στὸ μεταξύ νά πείση τοὺς Ἀβάρους, γιὰ νά παραβιάσουν τὴ συμφωνία, τὴν ὁποίαν εἶχαν κάμει μὲ τὸν Ἡράκλειο, καὶ νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ βορρᾶ. Προπαντὸς τώρα, ποὺ ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὸν πολὺ στρατὸ ἦταν πολὺ μακριὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε τρόπος νά γυρίση. Καὶ οἱ Ἀβαροι,

χωρίς πολλούς δισταγμούς ἢ ἐπιφυλάξεις ἐδέχθησαν καὶ παρеспόνδῃσαν.

»Ἐπετέθησαν λοιπὸν ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἄρχισαν νὰ καὶν', ν' ἀρπάζουν, νὰ λεηλατοῦν καὶ νὰ καταστρέφουν τὶς βορεινὲς ἐπαρχίες, προχωρῶντας σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν Πόλι, ἕως ὅτου ἔφθασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς καὶ τὴν ἐπολιόρκησαν.

»Φαντάζεσαι τώρα, Ἑλένη, τὴν ἀγωνία τοῦ πολιορκημένου λαοῦ. Οἱ ἱκανοὶ μαχηταὶ τοῦ ἦσαν εἰς τὴν Περσία. Κι αὐτοὶ ἦσαν τόσο λίγοι... Καὶ πάλι ὅμως δὲν ἐδείλιασαν. Ἐνίσχυσαν τὴ φρουρὰ τῶν τειχῶν κι ἀντέταξαν ἀποτελεσματικὴ ἄμυνα.

»Ἄλλ' ἡ πολιορκία ἐγινόταν πρὸ στενὴ κι ἡ πίεσις στὰ τείχη ἐμεγάλωνε. Μάταια ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος ἐπαρκαλοῦσαν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀβάρων Χαγᾶνο νὰ δεχθῇ ὅσα δῶρα θελήσῃ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλι.

»Ὑπερήφανος ἐκεῖνος γιὰ τὴν εὐκολη, ὅπως ἐνόμισε, κατάκτησι ἔδιωξε μὲ βάνανσο τρόπο τοὺς ἀπεσταλμένους μ' αὐτὰ τὰ ἀγέρωχα λόγια:

— Δὲν δέχομαι τίποτε. Νὰ φύγετε ὅλοι ἀπὸ τὴν Πόλι, γιὰτὶ δὲν πρόκειται νὰ γλυτώσῃ κανεὶς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῇτε, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια καὶ περάσετε τὴ θάλασσα κολυμπῶντας ἢ πουλιὰ καὶ πετάξετε στὸν ἀέρα.

»Κι ἐπανελάβε τὴν ἐπίθεσί του αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπὸ ξηρὰ μὲ τὶς περίφημες πολιορκητικὰς μηχανές, τοὺς κινητοὺς πύργους, κι ἀπὸ τὴ θάλασσα μ' ἀναρίθμητα μονόξυλα.

»Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεστήριξε τὴν ἄμυνά του. Ἐστρεψε ὅμως τὰ βλέμματα καὶ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεό.

» Ἐκεῖ κοντὰ στὰ τείχη, στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, γονατιστοὶ ὅλοι ἐδέοντο μπροστὰ στὴν Ἁγία εἰκόνα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Πόλεως. Καί, ὦ! θαῦμα!

» Τὴν ὥς τὴ στιγμὴ ἐκείνη γαληνεμένη θάλασσα ἐτάραξε τρομερὴ τρικυμία. Τὰ μονόξυλα ἓνα ἓνα ἀναποδογύριζαν κι ἐβούλιαζαν. Κι ἡ ψυχὴ τῶν πολιορκημένων διὰ μιᾶς ἐγιγαντώθηκε, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Ὁρμήσαν ἐναντίον τῶν Ἀβάρων ἐξω ἀπὸ τὰ τείχη. Κι αὐτοί, φοβισμένοι ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς θάλασσας κι ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητὴ τροπὴ τῆς καταστάσεως, διελύθηκαν κι ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν. Νὰ φύγουν καὶ νὰ μὴ ξαναγυρῶσιν!

» Κι ἀμέσως πολεμισταὶ ἀνδρεῖοι, γέροντες σεβάσμιοι, γυναῖκες εὐσεβεῖς καὶ παιδιὰ χαρούμενα, ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος ἐκρατοῦσε τὴ θαυματουργὸ εἰκόνα μπροστὰ, ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας.

» Ὅλη τὴ νύκτα, ὄρθιοι, χωρὶς κανεῖς τοὺς νὰ καθίσῃ, ἔψαλλαν στὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸν νικητήριους ὕμνους, εὐχαριστίες καὶ δοξολογίες γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας τους. Ἐψαλλαν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, παιδί μου, τὸν ὁποῖον κι ἐμεῖς κάθε χρόνο, σὰν ἀπόψε, ἐπαναλαμβάνομε στὴ μνήμη τῆς προστάτιδός μας Παναγίας καὶ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων ».

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

6. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα, καλή μου Παναγία,
ποὺ ἀκοῦς τὴ δέησι τῶν παιδιῶν, ἀθάνατη Μαρία,
ἄκου καὶ μᾶς, ποὺ ὑψώνομε σ' ἐσὲ τὴν προσευχή μας,
ποὺ ἀπ' τὴν πιστὴ ψυχὴ μας
βγαίνει γιὰ Σὲ θερμή.

Ἔχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου τὴν πικραμένη χήρα,
στὸν πεινασμένο ἀνοιξε, Σὺ, σπλαγχνικά τὴ θύρα,
δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα, ἐλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
ποὺ πλέει στὴν ξενιτειά.

Εὐλόγησε τὰ ὀνείρατα τοῦ βρέφους ποὺ κοιμᾶται.
Ὁδήγησε τὰ βήματα τῆς κόρης ποὺ φοβᾶται.
Στείλε δροσιὰ κι ἀνάπαυσι στοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στὴ θεία Σου χάρι
τὰ μαῦρα τὰ φτωχά.

Τὴ μάinna παρηγόρησε, πού 'χει παιδὶ στὰ ξένα,
καὶ χῦσε μιὰν ἀκτιῖνά Σου γιὰ τὸν τυφλό, Παρθένα.
Κράτα τὸ γάλα ἀμίαντο τοῦ βρέφους πού βυzaίνει,
στρέψε στὴν οἰκουμένη
τὸ βλέμμα σπλαγχνικό.

Εὐλόγησε τὰ δάκρυα, καλὴ μας Παναγία,
ὅπου μὲ πάθος χύνονται μπροστὰ στὴ δυστυχία.
Συγχώρεσε καὶ φώτισε κι ἐκεῖνον πού πλανήθη,
καὶ χῦσε του στὰ στήθη
τὴν πίστι τὴ γλυκειά.

Βόηθα καὶ τὴν Ἑλλάδα μας, τὴν ὁμορφὴ Πατρίδα,
πάλι στὸν κόσμον δεῖξέ την μὲ σκῆπτρο καὶ χλαμύδα.
Κάμε νὰ σφίξῃ ἐλεύθερα μέσ' στὴ θερμὴ ἀγκαλιά της
τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ της,
πού κλαῖνε στὴ σκλαβιά.

« Ἀπαντα »

Στέφανος Μαρτζώκης

7. ΤΟ ΚΤΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

(Βυζαντινές παραδόσεις)

1. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΦΡΟΥΡΕΙ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

“Όταν ἐκτίζετο ἡ Ἀγία Σοφία, ἓνα Σάββατο, τὸ μεσημέρι, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐκάλεσε τὸν πρωτομάστορα, τοὺς τεχνίτες καὶ τοὺς ἐργάτες σὲ τραπέζι.

Ὁ πρωτομάστορας εἶχε ἓνα παιδί δεκατεσσάρων χρόνων, ποὺ τοῦ ἀνέθεσε νὰ φυλάῃ τὰ ἐργαλεῖά του ὅση ὥρα θ’ ἀπουσίαζε.

Ἐκεῖ ποὺ ἐκάθητο τὸ παιδί κοντὰ στὰ ἐργαλεῖα, νὰ σου ξαφνικὰ καὶ τοῦ παρουσιάζεται ἓνας ἄρχοντας μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ πρόσωπο, ποὺ ἀστραφτε σὰν ἥλιος. Ἐφαίνετο σὰν ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα κι ἔδειχνε πὼς ἦτο θυμωμένος.

— Γιατὶ οἱ τεχνίτες ἄφησαν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ κι ἐπῆγαν νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν; ἐρώτησε τὸ παιδί ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας.

— Ἀρχοντά μου, τώρα σὲ λίγο ἔρχονται.

— Πήγαινε καὶ φώναξέ τους νὰ ἔλθουν γρήγορα νὰ ἐργασθοῦν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

— Ἀρχοντά μου, φοβοῦμαι νά πάω, νά μὴ χαθῇ κανένα ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πατέρα μου.

— Πήγαινε κι ἐγὼ σοῦ ὀρκίζομαι στὴν Ἀγία Σοφία, ποὺ κτίζεται τώρα, ὅτι δὲ θὰ φύγω, ὥς ποὺ νὰ ἐπιστρέψῃς, γιατί μ' ἔστειλεν ὁ Θεὸς νὰ εἶμαι φύλακας ἐδῶ.

Τὸ παιδί ἔτρεξε στὸ βασιλικὸ τραπέζι, γιὰ νὰ εἰπῇ στὸν πατέρα του τὴν ἐντολή, ποὺ τοῦ ἔδωκεν ὁ ἄγνωστός του ἄρχοντας. Κι ὁ πρωτομάστορας ἀνέφερε τὸ γεγονός στὸν αὐτοκράτορα.

Παραξενεύτηκεν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ διέταξεν ἕνα ἀξιωματικὸ νά πάῃ νὰ ἰδῇ τί συμβαίνει.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπῆγεν ἀμέσως ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πρωτομάστορα, ἀλλὰ κανένα δὲν εὗρε νὰ τὰ φυλάξῃ. Κι ἐγύρισε καὶ τὸ ἀνέφερε στὸν αὐτοκράτορα.

Ἐκάλεσε τότε ὁ αὐτοκράτωρ ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ παλατιοῦ καὶ τοὺς ἔδειξεν ἕνα ἕνα στὸ παιδί νὰ τοῦ εἰπῇ ποῖος ἦταν ἐκεῖνος, ποὺ τὸ ἔστειλε.

— Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντές σου δὲν ἦτο, βασιλιᾷ μου, εἶπε τὸ παιδί. Ἐκεῖνος ἦτο μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ τόσο ὠραῖο καὶ φωτεινὸ πρόσωπο, ποὺ δὲν ἔχω ἰδεῖ ἄλλον ὅμοιό του.

Ἐκατάλαβε πὰ ὁ Ἰουστινιανὸς τί συμβαίνει καὶ συγκινημένος εἶπε μὲ εὐλάβεια :

— Ἀλήθεια, Ἀγγελος Κυρίου παρουσιάσθηκε στὸ παιδί καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολή. Σὲ εὐχαριστῶ, Παντοδύναμε, ποὺ μοῦ ἐφάνέρωσες τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας. Σὲ εὐχαριστῶ ἀκόμη, ποὺ μοῦ ἔστειλες τὸν Ἀγγελό Σου φύλακα τῆς ἐκκλησίας στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Στὸ παιδί ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴ γυρίσῃ κοντὰ στὸ κτίσιμο. Κι ἐκάλεσε τὸν Πατριάρχη, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἄρχοντες νὰ τοὺς συμβουλευθῇ. Ὅλοι συνεφώνησαν νὰ μὴν

πάη ἄλλη φορά τὸ παιδὶ στὴν ἐκκλησίᾳ, γιὰ νὰ τὸ περιμένῃ ὁ Ἄγγελος καὶ νὰ μένῃ φύλακὰς τῆς, ὅπως τοῦ ὠρκίσθηκε. Κι ἄφοῦ ἔδωσε πολλὰ δῶρα στὸ παιδὶ καὶ τὸ ἔκαμε πολὺ πλούσιον, μὲ τὴ συγκατάθεσιν τοῦ πατέρα του τὸ ἔστειλε νὰ περάσῃ ὅλη τὴ ζωὴ του στὰ Δωδεκάνησα.

2. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΧΡΥΣΑΦΙ

Τὸ κτίσιμο τῆς Ἀγίας Σοφίας εἶχε φθάσει ὡς τὸ σημεῖον, ποῦ θὰ ἐγύριζαν τὸ μεγάλο τροῦλλον. Τὸ βασιλικὸν ταμεῖον ὅμως εἶχε πιά ἀδειάσει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς του. Κι ὁ Ἰουστινιανός, πολὺ στενοχωρημένος, ἐστέκετο ἐπάνω σὲ μία σκαλωσιὰ καὶ ἐσκέπτετο πῶς νὰ ἐξοικονομήσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ χρήματα, ποῦ ἐχρειάζετο ἡ ἐκκλησία, γιὰ νὰ τελειώσῃ.

Ἐκεῖ τοῦ παρουσιάστηκε ἑξαφνα ἓνας λευκοφορεμένος καὶ μὲ φωτεινὸ πρόσωπον ἄρχοντα καὶ τὸν ἐρώτησε :

— Γιατί εἶσαι λυπημένος, Δέσποτά μου ;

— Μοῦ ἔχουν τελειώσει τὰ χρήματα καὶ δὲν ἔχω νὰ πληρώσω τοὺς μαστόρους σήμερα, ποῦ εἶναι Σάββατον, ἀπήντησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Καὶ παρατηροῦσε μὲ ἀπορία τὸν ἄρχοντα, γιὰτὶ πρώτη φορά τὸν ἔβλεπε.

— Μὴ λυπᾶσαι γι' αὐτό, Δέσποτα. Αὐριο τὸ πρωὶ στεῖλέ μου μερικoὺς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια, γιὰ νὰ σὲ δανείσω ὅσο χρυσάφι χρειάζεσαι. Ἐγὼ θὰ τοὺς περιμένω στὴ Χρυσῇ Πόρτᾳ.

Τόση ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γιὰ τὴν ἀνέλπιστη προσφορά τοῦ ἄρχοντα, ποῦ τὰ ἔχασε καὶ οὔτε τ' ὄνομά του ἐρώτησε νὰ μάθῃ οὔτε τὸν τόπον του.

Κι ἐκεῖνος ξαφνικὰ ἐξαφανίστηκε, ὅπως εἶχε ξαφνικὰ παρουσιασθῇ.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸ πρῶτὶ τέσσαρες ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια ἔφθασαν στὴ Χρυσῇ Πόρτα, ὅπου τοὺς ἐπερίμενε λευκοφορεμένοις καὶ καβάλλα σὲ κόκκινο ἄλογο ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας. Κι ἀπ' ἐκεῖ τοὺς ὠδήγησε σ' ἓνα τόπο, ὅπου ἀντίκρυσαν καταμαγεμένοι ἓνα τόσο ὠραῖο καὶ πλούσιο παλάτι, ποὺ ποτέ τους δὲν εἶχαν ξαναἰδεῖ. Κι ὅταν τοὺς ὠδήγησε στὸ ἐσωτερικὸ καὶ μ' ἓνα χρυσὸ κλειδὶ ἀνοίξε τὸ θησαυροφυλάκιό του, ἔμειναν ἄφωνοι. Ἦτο ἓνα μεγάλο δωμάτιο γεμᾶτο χρυσᾷ νομίσματα.

Τοὺς ἐγέμισε λοιπὸν σαράντα σακκίδια χρυσάφι καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω στὸν Ἰουστινιανό, δίνοντάς τους τὴν ἐξῆς παραγγελία· « Νὰ εἰπῆτε στὸν αὐτοκράτορα νὰ κτίσῃ τὴν Ἀγία Σοφία τοῦ Θεοῦ ».

Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς εἶδε τὸν ἀμύθητο πλοῦτο, ἐθαύμασε κι ἐρώτησε τοὺς ἄρχοντες σὲ ποῖο τόπο ἐπῆγαν κι ἂν ἔμαθαν ποῖος ἦταν ἐκεῖνος ὁ ἄρχοντας. Οἱ ἄρχοντες τοῦ εἶπαν τὸν τόπο, δὲν ἤξεραν ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ δανειστῆ.

« Ἀσφαλῶς θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ ζητήσῃ κάποιο μεγάλο ἀξίωμα γι' ἀνταμοιβή », ἐσκέφθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Ἀλλ' ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας δὲν παρουσιάσθηκε πιά. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔστειλε τοὺς ἰδίους, ποὺ ἔφεραν τὸ χρυσάφι, νὰ φέρουν καὶ τὸν ἄρχοντα. Μὰ οὔτε παλάτι, οὔτε σπίτι, οὔτε δρόμο πατημένο εὗρηξαν στὸν ἴδιο τόπο.

Ἐνοιωσε πιά τὴν ἀλήθεια ὁ αὐτοκράτωρ καὶ εὐχαρίστησε μὲ μεγάλη εὐλάβεια τὸ Θεό· « Τώρα ἐγνώρισα ὅτι ἔστειλες, Θεέ μου, τὸν Ἀγγελό Σου καὶ μοῦ ἔφερε τὴ μεγάλη δωρεά Σου, γιὰ νὰ κτίσω τὴν ἐκκλησίά Σου. Εὐλογημένο νὰ εἶναι τὸ Ἅγιον Ὄνομά Σου ».

Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

8. ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

« Χριστός
Ἀνέστη »

Τὸ πλοῖο ὁλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζητῶν-
τας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο
φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια ζερ-
βόδεξα τῆς γέφυρας· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο, ἀκτινοβόλο
ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν
πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες των, ἄλλοι
παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ
ναῦτες καὶ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐκοιμῶντο
βαριὰ στὰ κρεβάτια των. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη ὀρθοὶ
στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκοι, σχεδὸν ἀνέεροι, ἔλεγε, ὅτι ἦσαν
πνεύματα καλόγνωμα, πού ἐκυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη
τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας ἐσήμανε μεσάνυχτα.
Μεσάνυχτα ἐσήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπα-
νοκτύπημα γοργό, χαρούμενο ἐπέμενε νὰ ρίχνῃ τόνους με-
ταλλικοὺς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ
στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανό, καὶ νὰ κράζῃ ὅλους στὸ κατὰ-
στρωμα. Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο ἐπλημμύρισε ἀπὸ

φῶς, θόρυβο, ζωή. Ἐφῆσε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες των.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφθαναν, λές, τ' ἀστέρια, καὶ ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλαμπαν, σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάνδηλο, πού ἔφευγε ἐπάνω στὰ νερά σὰν πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μία μεγάλη σημαία ἔμοιαζε Ἐγια Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἓνα μὲ λαμπροκούλουρα ἦσαν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γυρὸ τοῦ ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριά στὰ χέρια ἐξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξι.

— Χρόνια πολλά, κύριοι!...
Χρόνια πολλά, παιδιά μου!...

εὐχήθηκε, ἅμα ἐτελείωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά !... Ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι ! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιὰ, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι ἐφάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εὐχὲς καὶ χαρὲς Ἐπειτα ἐπέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἀνέστη !

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος !

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας !

Οἱ ἐπιβάτες ἐτράβηξαν στὶς θέσεις των νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσούγκριζαν τ' αὐτὰ των, ἐγελοῦσαν, ἐσπρώχονταν μετὰ τῶν, ἔτρωγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαυσε τὸ καμπανοχτύπημα· ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι ἐβυθίστηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἐπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἀνάερα, ἐξακολοιθοῦσαν τὴ δουλειὰ των σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμὴ !

— Γραμμὴ !

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σχίζει τὰ νερὰ ζητῶντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

9. Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ

“Όταν ὁ Πάρις ἔκλεψε τὴν Ἑλένη ἀπὸ τὸ φιλόξενο παλάτι τοῦ Μενελάου, ὅλη ἡ Ἑλλάς ἀναταράχθηκε. “Όλοι οἱ Ἕλληνες τὸ ἐπῆραν γιὰ δική τους προσβολή καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν. Ἐσύναξαν τὸ στρατό τους καὶ μὲ τὰ καράβια τους ἐπῆγαν στὴν Αὐλίδα καὶ ἐπερίμεναν τὸν καιρό, γιὰ νὰ περάσουν στὴν Ἀσία.

Ἄδिका ὅμως ἐπερίμεναν. Οἱ ἄνεμοι ἦσαν κλεισμένοι στὶς σπηλιές τους ἀπὸ τὸν Αἴολο. Οὔτε φύλλο ἐσάλευε οὔτε πούπουλο. Ὁ στρατὸς ἄρχισε νὰ στενοχωρῆται, νὰ μурμουρίζει καὶ ν’ ἀρρωσταίνει, γιὰτὶ ἐθυμόταν τὴν πατρίδα καὶ τοὺς δικούς του. Οἱ βασιλεῖς ἐρώτησαν τὸ γέρο - Κάλχχα, τὸν μάντι, πὺ ἤξερε ὅχι μονάχα τὰ τωρινά, μὰ καὶ τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα. Κι ὁ μάντις ἀπάντησε ἄφοβα :

— Δὲν θ’ ἀρμενίσῃ παννί, ἂν πρῶτα ὁ Ἀγαμέμνων δὲν θυσιάσῃ τὴν πρωτότοκη κόρη του στὴν Ἀρτεμι. Ἡ θεὰ τὸ ζητεῖ, εἶναι θυμωμένη γιὰτὶ ὁ βασιλιάς τῆς ἐσχότωσε στὸ κυνήγι τὸ ἱερό της ἐλάφι.

Καθὼς τὸ ἄκουσε ὁ Ἀγαμέμνων, ἐφώναξε :

— Ἐγὼ νὰ θυσιάσω τὴν κόρη μου; Ποτέ !

Κι ἀμέσως ἐπρόσταξε τὸν κάθε βασιλιά νὰ πάρῃ τοὺς δικούς του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ἐβούριζε τὸ στρατόπεδο ἀπὸ φωνές, θυμοὺς καὶ φοβέρισματα.

Ὁ Μενέλαος τρέχει καὶ πέφτει στὰ πόδια του.

— Τί λές, ἀδελφέ μου; τοῦ λέει, ἐσυλλογίσθηκες καλά; Ὁ στρατὸς ἐθύμωσε πολὺ... Στεῖλε νὰ φέρῃς τὴν κόρη σου, καί, ὥσπου νὰ ῥθῃ, θὰ βροῦμε τρόπο νὰ τὴ γλυτώσωμε.

Ὁ Ἀγαμέμνων θέλοντας καὶ μὴ ἔγραψε στὴ γυναῖκά του νὰ στείλῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε πῶς, ἀν μάθαινε ἡ Κλυταιμῆστρα τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ τὴν ἔστελνε, τῆς ἔγραψε πῶς θὰ τὴν παντρεύῃ μὲ τὸν Ἀχιλλέα.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ νὰ σου φθάνει στὸ στρατόπεδο ἡ Ἰφιγένεια μὲ τὴ μάνα της καὶ τὸ μικρὸ ἀδελφό της, τὸν Ὀρέστη. Καθὼς τοὺς εἶδε ὁ Ἀγαμέμνων, ἀπελπίσθηκε. Ὁ στρατὸς ὅμως, ὅταν ἔμαθε τὸν ἐρχομὸ της, ἐτριγύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ βλέποντας τέτοια κάλλη ἐθαύμαζε κι ἐφώναζε :

— Τέτοια θυσία πρέπει στὴ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ !

Οἱ γυναῖκες, καθὼς ἄκουσαν ἔτσι, ἐταράχθηκαν. Ἡ Κλυταιμῆστρα ἐπαραπονιόταν στὸν ἄνδρα της, πῶς τὴν ἐγέλασε κι ἔφερε τὴν κόρη της στὸ στρατόπεδο· ἡ Ἰφιγένεια ἀγκάλιαζε τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴ τῆς κόψῃ τὴ ζωὴ ἐπάνω στὸν ἀνθὸ της.

— Εἶναι γλυκειά, πατερούλη, ἡ ζωὴ, ἔλεγε κλαίοντας.

Ὁ Ἀγαμέμνων ἔστεκε μπροστά τους κρῦος καὶ ἀσυγκίνητος σὰ μάρμαρο. Δὲν ἦταν πατέρας ἐκείνη τὴ στιγμή· ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ποὺ ἐπῆγαινε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐχεις δίκιο, παιδί μου, εἶπε ἀργά, μεγάλο δίκιο ἔχεις· μὰ τί νὰ κάμω; Ἐτσι προστάζουν οἱ θεοί.

Κι ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ βῆμα ἀργὸ κι ἐπίσημο, μὲ χεῖλη σφικτοκλεισμένα καὶ πρόσωπο ἀκίνητο, λὲς κι ἐφοροῦσε προσωπίδα. Ἡ Ἰφιγένεια ἐγύρισε τότε τ' ἀπελπισμένα μάτια της στὸ Μενέλαο.

— Ἐτσι λοιπόν, θεῖέ μου, εἶπε μὲ παράπονο ἐγὼ θὰ πληρώσω γιὰ τὸ σφάλμα τῆς Ἑλένης ;

— Ὅχι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Μενέλαος σφουγγίζοντας

τὰ δάκρυά του· μὴν τὸ πιστεύῃς πὼς θυσιάζεις γιὰ τὴν Ἑλένη. Κοίταξε ἐκεῖ, ἐπρόσθεσε σηκώνοντας ἓνα φύλλο τῆς σκηνῆς, πόσα καὶ πόσα παλληκάρια ἐπῆραν τὰ ὅπλα κι ἤρθαν μαζί μας! Ὡς κι ὁ βασιλιᾶς τῆς Πύλου μὲ τὰ χιονᾶτά του μαλλιά καὶ τὴ φρόνιμη γνώμη του ἐντύθηκε στ' ἄρματα. Νὰ ὁ πονηρὸς Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλιᾶς τῆς Ἰθάκης· νὰ ὁ Αἴας κι ὁ φοβερὸς Διομήδης κι ὁ Ἰδομενεὺς ἀπὸ τὴν Κρήτη· καὶ οἱ ἄλλοι. Μὴν τὸ πιστέψῃς πὼς ἐπαράτησαν τὰ καλὰ τους γιὰ τὴν Ἑλένη. Ἦλθαν γιὰ τὴν τιμὴ τῆ δική μας! Καὶ πὼς μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ τοὺς πῇ: «προτιμῶ τὴ ντροπὴ μου παρὰ νὰ χάσω τὴ θυγατέρα μου; » Καὶ πὼς ἐσύ, κόρη τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ καταδεχθῇς τέτοιο πρᾶγμα, γιὰ νὰ σώσῃς μία ζωὴ, ποὺ αὐριο μπορεῖ νὰ τὴ χάσῃς ἀπὸ τὴν παραιμικρὴ αἰτία ;

Ἡ βασιλοπούλα σιγὰ σιγὰ ἐλιγόστεψε τὰ δάκρυά της, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της, ἔδωσε στὸ κορμί της βασιλικὴ στάσι κι ἡ ματιὰ της ἔλαμψε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς νιότης καὶ τῆς ἀρχοντιᾶς. Ὅταν ἐτελείωσε ὁ θεῖός της, ἦταν δίβουλη ἀκόμη. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσθηκαν δυνατὰ πατήματα ἔξω κι ἐχύθηκε στὴ σκηνὴ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀρματωμένος. Ἐχαιρέτισε, ὅπως ἐσυνήθιζαν τότε, ἀπλώνοντας τὸ χέρι στὴν Κλυταιμῆστρα καὶ εἶπε μὲ θυμό :

— Σεβαστὴ βασιλίσσα, ἔρχομαι νὰ προστατεύσω, ὅσο μπορῶ, τὴ θυγατέρα σου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάμω, ἀφοῦ ὁ βασιλιᾶς μεταχειρίσθηκε τ' ὄνομά μου, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ ἐδῶ. Ὁ στρατὸς θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται μὲ χίλια παλληκάρια νὰ τὴν πάρῃ μὲ τὴ βία. Μὰ ὀρκίζομαι στοὺς θεοὺς πὼς δὲ θὰ τὴν πάρῃ, ὅσο εἶμαι ζωντανός.

Ἡ Κλυταιμῆστρα ἀμέσως ἄπλωσε τὰ χέρια νὰ πῶν εὐ-

χαριστήση. Ὁ μικρὸς Ὀρέστης, ποὺ δὲν ἔπαυε νὰ κλαίῃ τὴν ἀδελφούλα του, ἔτρεξε κι ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του. Ὁ Μενέλαος ἔστεκε σαστισμένος καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἔπεσαν σὲ συλλογὴ. « Ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ κακό; », ἐρωτοῦσαν, ἀφοῦ ὁ πιὸ γενναῖος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς μὲ τοὺς φοβεροὺς Μυρμιδόνες του ἀποφάσισε νὰ σταθῇ ἀντίθετος ὅλου τοῦ ἄλλου στρατοῦ;

Τὴν ἴδια ὅμως στιγμὴ ἡ Ἰφιγένεια ἐχώρισε ἀπὸ τὴ μάνα της, ἐστάθηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς καὶ μὲ φωνή, ποὺ δὲν ἔτρεμε, εἶπε:

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ θυσία σου, γιὰ τοῦ Πηλέως. Μὰ βάλε τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ κράτα τὸ θυμό σου. Ποτὲ δὲ θὰ δεχθῶ νὰ χυθῇ αἷμα ἐλληνικὸ γιὰ χάρι μου. Φυλάξετε ὅλοι τὴν παλληκαριά σας γιὰ τοὺς Τρῶες. Ἐγὼ θυσιάζομαι θεληματικὰ στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδος.

— Παιδί μου, τί λές; ἐφώναξε μὲ λαχτάρια ἡ Κλυταιμῆστρα.

— Τί κάνεις ἀδελφούλα; ἐφώναξε κι ὁ μικρὸς Ὀρέστης τρέχοντας νὰ τῆς ἀγκαλιάσῃ τὰ γόνατα.

Μὰ ἐκείνη ἔτρεξε στὸν Ὀδυσσεά, ποὺ ἐφάνηκε τώρα στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ εἶπε βιαστικὰ:

— Πᾶμε! Θὰ ἰδῇτε πῶς πεθαίνει μία κόρη τῶν Ἀτρεΐδων! Γιὰ τὴν πατρίδα ὁ θάνατος θάνατος δὲν εἶναι μάθετό το ἀπὸ μένα.

Ὁ Ἀγαμέμνων, ὅταν εἶδε τὴν κόρη του νὰ πηγαίνει στὴ θυσία, δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

— Ἀλλοίμονο! ἐφώναξε βραχνὰ κι ἐγύρισε ἀλλοῦ τὸ πρόσωπο σκεπάζοντας μὲ μία ἄκρη τῆς χλαμύδας του τὸ κεφάλι. Ἐκείνη ὅμως ἔτρεξε, ἔπεσε στὰ πόδια του, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ φιλῶντας τὸ χέρι του:

— Τὴν εὐχὴ σου, πατέρα μου! ἐφώναξε σπαραχτικὰ. Ὁρ-

κίζομαι στὸ Δία πὼς δὲν σοῦ κρατῶ κάκια. Πεθαίνω μὲ τὴ θέλησί μου. "Ἐλα, πατέρα, εὐχῆσου με.

"Αφωνος ἀνοιξε τὴν ἀγκαλιά του ὁ ἄτυχος πατέρας κι ἔσφιξε μέσα τὴν ἐτοιμοθάνατη, τὴν ἐφίλησε, τὴν εὐχήθηκε καὶ πάλι ἄφωνος τὴν ἔρριξε στὰ χέρια τοῦ μάντεως. "Ἐπειτα ἐμπῆκε στὴ μέση τῶν ἄλλων κι ἔφθασαν ὅλοι τους στὸ δάσος τῆς Ἀρτέμιδος. Στὴ μέση ἦταν ὁ βωμὸς στεφανωμένος μὲ λουλούδια. Τριγῦρο ἑστεκόταν ὁ στρατός. Ὁ Κάλχας ἔστεφάνωσε τὴν κόρη κι ἐτοιμάσθηκε γιὰ τὴ θυσία.

— Καλὸ ταξίδι σ' ὅλους! ἐφώναξε ἡ βασιλοπούλα. Γρήγορα νὰ γυρίσετε νικηταὶ στὴ γλυκειὰ μας πατρίδα!

Ὁ Κάλχας κάνει τὴν προσευχή του στὴ θεὰ καὶ παίρνει τὸ μαχαίρι. Ὅλοι τὴ βλέπουν τὴ λεπίδα νὰ λάμπη ἐπάνω ἀπὸ τῆς κόρης τὸ λαιμό.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἓνα σύννεφο κυλιέται μὲ ἀστράποβροντο, κάθεται ἐπάνω στὸ βωμὸ καὶ πάλι σηκώνεται καὶ φεύγει κατὰ τὸ βοριᾶ.

— Ἄ! βγαίνει ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων.

Ἐπάνω στὸ βωμὸ ἓνα μεγάλο καὶ πανώριο ἐλάφι σπαράζει καὶ χύνεται τὸ αἷμά του.

— Ἀτρεῖδαι καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι, χαρῆτε! φωνάζει ὁ μάντις. Ἡ θεὰ δὲν ἠθέλησε τὴ θυσία τῆς βασιλοπούλας καὶ μᾶς ἔστειλε τὸ ἐλάφι. Μᾶς ὑπόσχεται καλὸ ταξίδι. Σήμερα ὁ στόλος ἡμπορεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν Αὐλίδα.

Ἀναγνωστικὸν «Τὸ ραζακὶ σταφύλι»

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

10. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας; Μὴν εἶν' οἱ κάμποι;
Μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλὰ βουνά;
Μὴν εἶν' ὁ ἥλιος τῆς ποῦ χρυσολάμπει;
Μὴν εἶναι τ' ἄστρα τῆς τὰ φωτεινά;

Μὴν εἶναι κάθε τῆς ρηχὸ ἀκρογιαλὶ
καὶ κάθε χώρα τῆς μὲ τὰ χωριά,
κάθε νησάκι τῆς ποῦ ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε τῆς θάλασσα, κάθε στεριά;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖά τῆς, χρυσῇ στολῇ,
ποῦ ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

"Ὅλα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα,
καὶ κάτι, ποῦ 'χομε μέσ' στὴν καρδιά,
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἡλίου ἀκτῖνα
καὶ κρᾶζει μέσα μας: Ἐμπρός, παιδιὰ!

Ἰωάννης Πολέμης

11. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Όταν ἐνόμισεν ὁ Μωάμεθ πὼς τὸ ἠθικὸ τῶν πολιορκημένων εἶχε πιά κλονισθῇ ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο βομβαρδισμό πολλῶν ἡμερῶν, ἔστειλε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ τὶς προτάσεις τοῦ στὸν Κωνσταντῖνο. Τοῦ ἐζητοῦσε δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ τὴν Πόλι. «Τί λέγεις; Φεύγεις ἀπὸ τὴν Πόλι νὰ πᾶς ὅπου θέλεις μετὰ τοὺς ἄρχοντές σου καὶ μετὰ τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ ν' ἀφήσῃς τὸ λαό, χωρὶς νὰ πάθῃ καμμία βλάβη οὔτε ἀπὸ ἐμᾶς οὔτε ἀπὸ σένα, ἢ ἐπιμένεις στὴν ἀντίστασι, ποὺ θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ δικό σου θάνατο καὶ τὸ θάνατο τῶν ἀρχόντων σου καὶ τὴν καταστροφὴ τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ διασπορὰ τῶν κατοίκων;».

Ὁ Κωνσταντῖνος, ἂν καὶ ἔβλεπε πὼς πολὺ δύσκολα θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἀποκρούσῃ ὡς τὸ τέλος τὸ χεῖμαρρο τῶν στρατιωτῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν ἐδίστασε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησι, ποὺ ἐταίριαζε καὶ στὸ δικό του ἀξίωμα καὶ στὴ λαμπρὴ ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας του. Κι ἡ σύγκλητος τῶν ἀρχόντων τοῦ ἐνέκρινε τὴν ἀπάντησί του :

«Ἄν θέλῃς νὰ συζήσῃς μαζί μας εἰρηνικά, ὅπως ἔζησαν οἱ πατέρες σου, ἃς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐκείνοι ἐθεωροῦσαν καὶ ἐτιμοῦσαν τοὺς γονεῖς μου σὰν πατέρες καὶ αὐτὴ τὴν πόλι σὰν πατρίδα τους. Σὲ δύσκολες περιστάσεις σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλι εὗρισκαν καταφύγιο. Κράτησε ὅσα φρούρια καὶ ὅση χώρα ἄρπαξες ἀπὸ ἐμᾶς ἄδικα, ὅρισε καὶ τὸ φόρο, ποὺ θὰ σοῦ πληρώνωμε κάθε χρόνο, νὰ εἶναι ἀνάλο-

γος μὲ τὰ εἰσοδήματά μας καὶ φύγε εἰρηνικά. Γιατὶ ποῦ ξέρεις ἄν, θαρρῶντας πῶς θὰ κερδίσης, δὲν βγῆς ζημιωμένος; Τὴν παράδοσι ὅμως τῆς πόλεως οὔτε ἐγὼ τὴ δέχομαι οὔτε κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς κατοίκους της, γιατί ὅλοι μαζί μὲ μία ἀπόφασι, πού τὴν ἐπῆρε ὁ καθένας μας μόνος του, θὰ πέσωμε πολεμῶντας, χωρὶς νὰ λογαριάσωμε τὴ ζωὴ μας ».

Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ σύγκρουσι.

Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τριήμερο ἀδιάκοπο κανονιοβολισμό τῶν τειχῶν, γιὰ ν' ἀνοιχθοῦν πολλὰ ρήγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἤμποροῦσαν νὰ περάσουν οἱ στρατιῶταί του. Σ' ἐκεῖνον, πού πρῶτος θ' ἀνέβαινε στὰ τεῖχη, ὑπόσχεται τὴν καλύτερη ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Σὲ ὅλο τὸ στρατό του ἐπιτρέπει τριήμερη λεηλασία. Οἱ δερβίσηδες τριγυρίζουν τὸ στρατόπεδο κι ὑπόσχονται ἀκόμη μεγαλύτερες ἀμοιβές τοῦ προφήτου γιὰ ὅσους θὰ σκοτωθοῦν πολεμῶντας.

Μέσα στὴν πόλι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ στρατιῶται μὲ τὴν προσωπικὴ ἐπίβλεψι τοῦ Κωνσταντίνου ξενοκτοῦν, γιὰ νὰ διορθώσουν τὶς καταστροφές τῶν τειχῶν, πού ἔκαναν τὴν ἡμέρα τὰ κανόνια. Κι ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς μπροστὰ ἔκαναν λιτανεῖα γύρο στὸν ἐσωτερικὸ περίβολο τῶν τειχῶν ἔχοντας μαζί τους τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας. Οἱ ἱερεῖς χιλιάδων λαοῦ: «Κύριε, ἐλέησον! Κύριε, ἐλέησον!» ὑψώνονται πρὸς τὴν Ὑπέρμαχο, πού τόσες φορές εἶχε σώσει τὴν Πόλι.

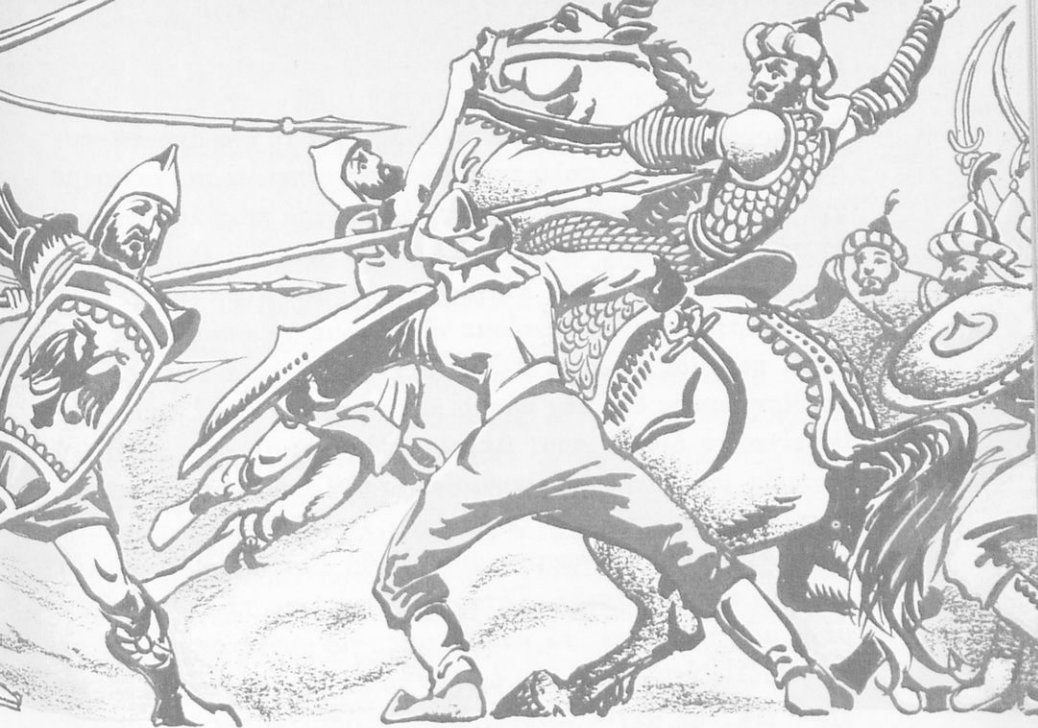
Τὸ ἀπόγευμα τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ ἀδιακόπου κανονιοβολισμοῦ ὅλα τὰ σημάδια ἔδειχναν πιά πῶς τὴν ἄλλη ἡμέρα, στὶς 29 Μαΐου, θὰ ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπεθεώρησε πρῶτα τὰ τεῖχη κι ἔδωσε τὶς τελευταῖες ὁδηγίες γιὰ τὴν πρόχειρη ἐπισκευὴ τῶν ρηγμάτων. Καὶ

κατόπιν ἐπῆγγε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τελευταῖα καθήκοντα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ χριστιανοῦ.

Ἀφοῦ συνεκέντρωσε ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀρχηγούς, τοὺς ἀνέπτυξε τῇ μεγάλῃ σημασίᾳ τοῦ ἀγῶνος, στὸν ὁποῖον ἔπρεπε ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ πέσουν ἥρωικά. Ἄλλ' ἀξίζει ν' ἀκούσωμε τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ θρυλικοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως μᾶς διέσωσεν ὁ ὑπουργός του καὶ ἱστοριογράφος Γεώργιος Φραντζῆς.

« Σεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ ἐκλαμπρότατοι δῆμαρχοι καὶ στρατηγοὶ καὶ γενναιότατοι συστρατιῶται κι ὅλος ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, γνωρίζετε καλὰ ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, πού ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεώς μας θέλει νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ με ὅλη τὴν πολεμική του τέχνη καὶ με ὅλα τὰ ὅπλα του. Μὲ ὅλη τὴ στρατιωτική του δύναμι θὰ μᾶς ἐξαπολύσῃ ἐπίθεσι

καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ ἀπὸ τῆ θάλασσα, γιὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ μᾶς κεντήσῃ μὲ τὸ δηλητήριό του σὰν φίδι φαρμακερὸ καὶ νὰ μᾶς καταπιῇ σὰν λιοντάρι ἀνήμερο.

» Γι' αὐτὸ σᾶς λέγω καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μείνετε ἀκλόνητοι μὲ ἀνδρεία καὶ μὲ ἄφοβη ψυχὴ, ὥπως ἐκάματε πάντοτε ὡς τώρα κτυπῶντας τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας. Στὰ δικά σας χέρια παραδίδω αὐτὴ τὴν πιὸ λαμπρὴ καὶ τὴν πιὸ περὶφημη πόλι, πού εἶναι πατρίδα σας καὶ βασίλισσα ἀνάμεσα στίς ἄλλες πόλεις.

» Γνωρίζετε καλὰ, ἀδελφια, πὼς ὅλοι μαζί ὀφείλομε γιὰ τέσσαρα ἀγαθὰ νὰ προτιμήσωμε νὰ σκοτωθοῦμε, παρὰ νὰ ζοῦμε: Πρῶτο γιὰ τὴν πίστι καὶ τὴν εὐσέβειά μας, δεῦτερο γιὰ τὴν πατρίδα μας, τρίτο γιὰ τὸ βασιλιᾶ καὶ τέταρτο γιὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους μας. Λοιπόν, ἀδελφια, ἂν

12. ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια
σημαίνει κι ἡ Ἀγία - Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξηνταδυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διάκος.
Ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλιᾶς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλή τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰμποῦνε στὸ χερουβικὸ νὰ 'βγῇ ὁ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:
«Πάψετε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
παπᾶδες, πάρτε τὰ ἱερά καὶ σεῖς, κεριά, σβηστήτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκέψῃ.
Μόν' στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά νὰ 'ρθοῦν τρεῖς καράβια:
τὸ 'να νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν "Αγία Τράπεζά μας...
'Η Δέσποινα τaráχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες,
—Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζῃς,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικὰ σας εἶναι.

13. ΤΟ ΠΡΩΤΟ «ΟΧΙ»

Στά ξένα Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1939 εἶναι ἀραγμένα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Μπουένος Ἀυρες, τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀργεντινῆς, ἀρκετὰ ξένα πλοῖα περιμένοντας νὰ φορτώσουν. Ἐξαφνα σὰν βόμβα ἤρθε ἡ τρομερὴ εἶδησις, ποὺ ἀνεστάτωσε τὸν κόσμο: Ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμο...

Τί θὰ γίνουν τώρα τὰ πλοῖα; Θὰ ταξιδεύσουν; Καὶ θὰ ἀψηφήσουν τὰ ὑποβρύχια, τὰ ἀεροπλάνα, τὶς νάρκες, τὶς νηοψίες;

Θὰ μείνουν δεμένα στοὺς μώλους; Πῶς θὰ ζήσουν τὰ πληρώματα; Πῶς θὰ ζήσῃ ἡ πατρίδα χωρὶς τρόφιμα, χωρὶς προϊόντα, χωρὶς πρῶτες ὕλες;

Μὲ τὶς ἀγωνιώδεις αὐτὲς σκέψεις ἀποσύρονται πλοίαρχοι καὶ ναῦτες, καθένας στὸ πλοῖό του, καὶ ἀναμένουν τὸν πρόξενο νὰ τοὺς δώσῃ ὁδηγίες.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα παίρνει κι ὁ δικός μας ὁ πρεσβευτὴς τὸ προσωπικὸ τοῦ προξενείου καὶ τῆς πρεσβείας καὶ ἀνεβαίνει στὰ ἐλληνικὰ πλοῖα. Στὸ πρῶτο, ποὺ ἀνέβηκε, ἐκάλεσε ὅλους, ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες, καὶ τοὺς ὠμίλησε.

Ὁμίλησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιὰ της. Τοὺς ἔφερε παράδειγμα τὸν τετραπέρατο ὁμηρικὸ Ὀδυσσεά, γιὰ νὰ δείξῃ τὶς δύο μεγάλες ἀρετὲς τῆς φυλῆς μας: τὴν ἀγάπη πρὸς

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐξυπνάδα καὶ ἐφευρετικότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἴδιος ὡμολόγησε ὅτι θὰ εἶναι μεγάλες οἱ δυσκολίες, πού θὰ εὗρουν οἱ ναυτικοὶ στὰ ταξίδια των ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. «Ἀλλὰ τώρα θὰ δείξουμε τί ἀξίζουμε· τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ βοηθήσουμε τὴν πατρίδα στὶς δύσκολες στιγμές· δὲν πρέπει νὰ τῆς λείψουν οὔτε τὰ τρόφιμα οὔτε οἱ πρῶτες ὕλες οὔτε τὸ κάθε τι πού χρειάζεται. Καὶ αὐτὸ μόνο ἐσεῖς θὰ τὸ κατορθώσετε, νικῶντας μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητά σας ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους...».

Τοὺς εὐχήθηκε τέλος καλὴ ἐπιτυχία κι ἀπεχώρησε, ἐνῶ τὸ πλήρωμα δακρυσμένο ἐχειροκροτοῦσε καὶ ἐζητωκραύγαζε.

Ὁ Θιακός "Όταν ἔφυγε ὁ πρεσβευτής, ἀναψε ἡ συζήτησις γιὰ τὸν πόλεμο. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του καὶ πολλοὶ ὑπεστήριζαν, ὅτι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βγάλουν πέρα οἱ σύμμαχοι μὲ τὴ Γερμανία. Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας ναύτης ἀπὸ τὴν Ἰθάκη ἐρώτησε κάποιον συνάδελφό του:

— Δέ μοῦ λές, Φίλιππα, ἂν μᾶς ἐπιτεθοῦν κι ἐμᾶς οἱ Γερμανοί, τί θὰ γίνη;

— ᾤΑ! Ἐμεῖς εἴμαστε μιὰ φύκτα! Τί θέλεις νὰ κάνουμε; Θέλοντας καὶ μὴ θὰ περάσουν σὰν ὁδοστρωτῆρας ἀπὸ ἴππου μας· ἀπάντησε ἐκεῖνος ἀπὸ μικροψυχία ἢ κάνοντας τὸ μισοκακόμοιρο, γιὰ νὰ πεισμώσει τὸν πατριώτη τοῦ Ὀδυσσεά.

Σὰν τὸ λιοντάρι, ποὺ ἔξαφνα βλέπει νὰ τοῦ παίρνουν τὰ μικρά του, ἀγρίεψε ὁ Θιακός. Ἡ ματιά του ἔγινε φοβερή, ἀπὸ τίς δύο κόγχες βγαίνουν φωτιές. Τρέμει σύγκορμος, ἔτοιμος νὰ χυθῇ· καὶ μὲ φωνὴ τραχειὰ ἐβρυχήθηκε:

— "Όχι! ὅχι δὲ θὰ περάσουν! Ἄς κοπιᾶσουν καὶ θὰ ἰδοῦμε!

— Γειά σου, Θιακέ! Ζήτω! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα! Ἐφώνησαν ὅλοι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος ὁ ἀπλοϊκὸς ναύτης. Ἦταν ὁ προφήτης ὁ ποτισμένος ὡς τὸ μελουδι τῶν κοκκάλων του ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἡ προσταγή της:

"Όχι! Δὲ θὰ περάσουν! Εἴμαστε λαὸς ἐλεύθερος!

Σὲ ἓνα χρόνο ἔπειτα καὶ δύο μῆνες περίπου ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἐβροντοφώναξαν τὸ δεῦτερο « ΟΧΙ » στὸν Ἰταλὸ πρῶτα καὶ σὲ λίγο ἀργότερα στὸ Γερμανό. Ὁ Θιακὸς ναύτης ἐφάνηκε ἀληθινὸς προφήτης. Μὲ τὸ στόμα του ἐμίλαγε ἡ αἰώνια Ἑλλάδα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

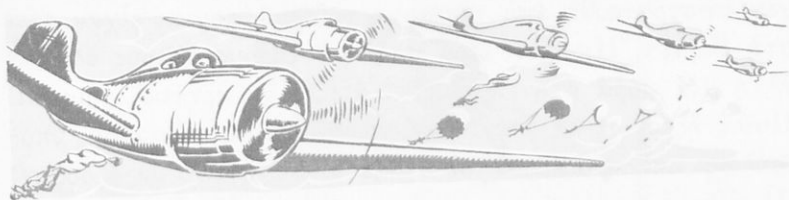
14. ΞΑΝΑΝΘΙΣΑΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

Τῆς δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
ἀπάνω στῆς Ἡπείρου τὶς πλαγιές,
τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλληγκάρια,
ποὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδος τὶς μεριές
τραβοῦν μ' ὁρμή, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα,
γιὰ νὰ δοξάσουν πάλι τὴν πατρίδα.

Ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τώρα ὡς τὸ μάθη
κι ὡς φύγη ντροπισμαμένος, ταπεινός.
Ἡ δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθη,
τῆς λευθεριᾶς δὲν σβήστη ὁ αὐγερινός.
Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλῶνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρει
νὰ σπέρνῃ κεραυνοὺς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

Ἐφημερίς «Καθημερινή»

Σπύρος Παναγιωτόπουλος

15. ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δύο λυγερόκορμες Κρητικοπούλες έστέκοντο ίσιες σάν λαμπάδες μπροστά στο Γερμανό διοικητή τών άλεξιπτωτιστών. Ήσαν κι οί δύο ψηλές, λιγνές, αλλά γεροδεμένες, μελαχροινές, με έντονα χαρακτηριστικά, είκοσι δύο έως είκοσι πέντε χρόνων. Κι έφοροῦσαν άνδρικές κρητικές βράκες καί ψηλά ύποδήματα. Ήσαν άδελφές. Άρετή ώνομαζόταν ή μεγαλύτερη κι Έλευθερία ή μικρότερη. Είχαν πιασθή αίχμάλωτες σέ μία συμπλοκή κοντά στο άεροδρόμιο του Μάλεμε στή μάχη τής Κρήτης. Κι ή διαταγή ήταν: "Όσοι ένοπλοι πολίται συνελαμβάνοντο αίχμάλωτοι νά τουφεκίζωνται «έπί τόπου».

Δέν έμιλοῦσε όμως ή διαταγή καθόλου για γυναίκες. Κι οί δύο άδελφές είχαν πιασθή, άφοῦ έπολέμησαν σάν τά καλύτερα παλληκάρια, ώπλισμένες με δύο παλαιούς γκράδες. Στα χέρια τών έχθρων έπεσαν, μόνον άφοῦ τούς έστειλαν με άλάθευτο μάτι καί τήν τελευταία τους σφαίρα. Καμμία προφύλαξι δέν επήραν σ' όλο τò διάστημα τής φονικής συμπλοκής. Οί σφαίρες ώρες όλόκληρες έπερνοῦσαν γυρό τους σάν μέλισσες, χωρίς όμως νά τις έγγιζουν καθόλου. Λές κι είχαν επάνω τους Τίμιο ξύλο.

Ή καταγωγή τους ήταν από ένα μικρό χωριό τών Σφακιών. Τόν πατέρα τους τόν είχαν χάσει στο Μικρασιατικό πόλεμο. Τά δύο άδέλφια τους, ό Μανώλης κι ό Γιώργος, εί-

χαν επιστρατευθῇ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ Βόρειο Ἡπειρο, ὅπου μαζί μὲ τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μία φορά στὸν κόσμο τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποῖος ἤξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωσι καὶ τὴ διάλυσι τοῦ στρατοῦ μας. Τάχα νὰ ἐξοῦσαν; Ἡ χήρα ἢ μητέρα καὶ οἱ ὀρφανὲς ἀδελφές τους ἐπερνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

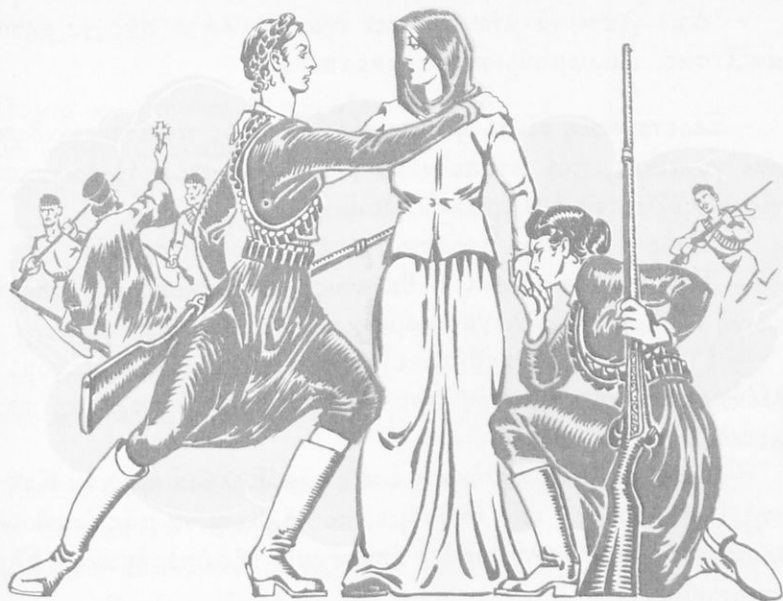
Ἀντὶ νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἰδήσις γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικὰ ἓνα πρωὶ ἓνα τρομερὸ μήνυμα συνετάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη: Πολλὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα ἔρριχναν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὰς γύρο στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖς.

Οἱ λίγοι Ἑλλήνες στρατιῶται, μὲ τὴ βοήθεια ὅσων Ἀγγλων, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἄνισον ἀγῶνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ ἐπλήθαιναν σὰν κοπάδια ὄρνια, ποὺ ὁσμίζονται πλούσιο κυνήγι.

Ἀλλὰ κι οἱ στρατιῶται δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγερμὸ στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαξαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι εὕρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν πιὸ τέλειο στρατὸ, ποὺ εἶχε γνωρίσει ὡς τότε ὁ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὰς ὀμάδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὠδηγοῦσαν οἱ παπᾶδες, κρατῶντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι. Τότε ἐπετάχθηκαν στὴ μέση καὶ πολλὰς Κρητικοποῦλες ὡπλισμένες. Κανεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ τὶς ἐμποδίση.

— Μαννούλα, τὴν εὐχή σου!...

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι της οἱ δύο λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ

τους, τοῦ φημισμένου καπετάν Μανώλη, καὶ τοῦ πατέρα τους, ποὺ τὶς ἐφύλαγαν στὰ βάθη τοῦ σεντουκιοῦ, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους ἐκρατοῦσαν τοὺς δύο παλιούς γκρᾶδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φουσεκλίκια.

Ἡ χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμή ἐξαφνιάστηκε. Γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὴ ταραχή, ἀνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς ἐφίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας!.. Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερά στὰ πόδια, ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανούς πολεμιστάς, ποὺ ἐκατηφόριζαν. Καί, μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσεν ἡ μητέρα.

—“Αχ! γιατί νά μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιάτα σας νὰ ἔλθω μαζί σας, ἐμουργούρισε μὲ παράπονο.

—Ξέρετε ποία εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολῖτες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ποὺ κτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό; ἐρώτησε τὶς αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής.

“Ένας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος. Ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδελφῆς της.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου; Μόνον τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πολεμᾷ τακτικὸ στρατό.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη; Ποία ἀφορμὴ σᾶς ἐδώσαμε, ποὺ ἦλθατε νὰ μᾶς ὑποδουλώσετε; Ἦταν ἡ πληρωμένη ἀπάντησις τῆς ὑπερήφανης Ἑλληνοπούλας.

Ὁ Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Κάτι ἐμουργούρισε καὶ διέταξε νὰ τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

— Ἐπρεπε νὰ τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς του, ποὺ παρεστέκοντο στὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἀγάλματα. Μὰ τί νὰ τοὺς κάμω. Μοῦ ἦλθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολῖνο νὰ στείλω ἐκεῖ ὅσες Κρητικοπούλες ἔνοπλες πιάσουμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναῖκες νὰ μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πείσμα. Φαίνεται πὼς θέλει νὰ τὶς γνωρίσῃ ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ἐζωγραφίσθηκε μελαγχολικὴ ἔκφρασις. « Πῶς θὰ κρατήσωμε ὑποδουλωμένη μία χώρα, ὅπου κι οἱ γυναῖκες μᾶς πολεμοῦν παλληκαρίσια! ».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

16. Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ
καὶ μαζὶ σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδος ἡ ψυγή.

Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύῃ
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα, ποῦ σαλεύει
μὲ χιονόλευκον ἄφρό.

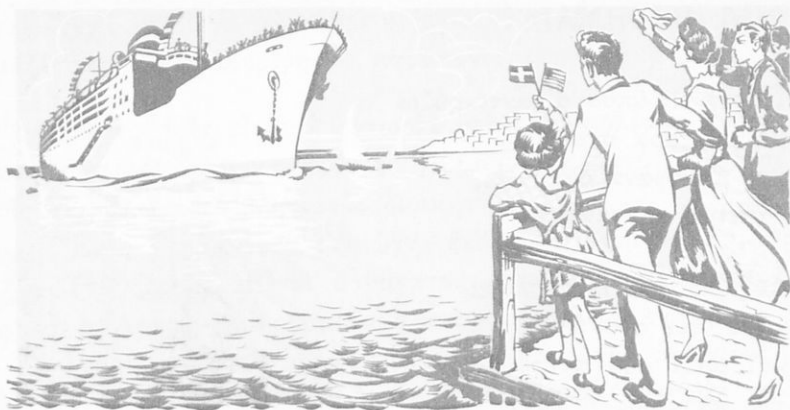
Κι ὁ Σταυρός, ποῦ λαμπυρίζει
στὴν ψηλὴ σου κορυφή,
εἶν' ὁ φάρος ποῦ φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφή.

Σὲ θεωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἀγία σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι' ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή:
Νὰ εἶσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ Σημαία γαλανή!

«Τὰ πρῶτα βήματα»

Ἰωάννης Πολέμης

17. ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΟΝ ΕΛΑΦΟΣ

Μετά τὸν ὠκεανὸ ἢ Μεσόγειος καὶ μετὰ τῇ Μεσόγειοι τὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια μας. Καὶ τὰ μάτια τῶν νοσταλγῶν καρφώνονται στὰ ποθητὰ βουνά, στὶς κυματιστὲς λοφοσειρές, στὰ σπίτια, ποὺ καπνίζουν καὶ περιμένουν ἑορταστικὰ τὴν ἐπάνοδο τῶν ξενιτεμμένων.

Ἡ μαννούλα ἀνοίγει ἐπὶ τέλους τὰ κουρασμένα μάτια της, ἡ ἀδελφοῦλα ντύνεται καὶ στολίζεται τὰ γιορτινὰ της, ὁ πατέρας ἀστράπτει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ξεκινάει γιὰ τὰ λιμάνια καὶ τοὺς σταθμοὺς νὰ δώσῃ τὸ χέρι του στὸ παιδί, ποὺ γυρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὁλοστρόγγυλο, καθαρό, μὲ τὸν ἀέρα, τὴν εὐγένεια καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Μεγάλης Δημοκρατίας.

Χαρὲς καὶ πανηγύρια! Ἀνοιξίς! Πρασινίζουν οἱ κάμποι, φουντώνουν καὶ ἀνθίζουν τὰ δένδρα, τὰ ἴδια δένδρα, ποὺ ἔδωσαν τὸν ἴσκιό τους, κάποτε στὰ μικρὰ παιδιὰ, οἱ γαλάζιες θάλασσες γαληνεύουν, σημάϊες γαλανόλευκες κωματίζουν παντοῦ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῶν παλληκαριῶν. Ἡ καμπάνα

τοῦ χωριοῦ θὰ τοὺς χαιρετίσῃ σὲ λίγο καὶ τὰ τραγοῦδια, τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ρουμελιώτικα, θ' ἀντηχήσουν παντοῦ, τὰ βιολιά καὶ τὰ λαγοῦτα θὰ παίζουν.

Γλυκύτατη ἀνατριχίλα μᾶς συναρπάζει ὅλους στὸ ἀντίκρουσμα τοῦ βαποριοῦ, ποὺ αὐλακώνει μὲ ὀρμὴ τῇ θάλασσα, ποὺ λὲς καὶ τρέχει μὲ τὸν πόθο μας, καὶ φθάνει, ὅλο φθάνει καὶ κοντοζυγώνει. Τὸ διάστημα δὲν μᾶς χωρίζει πλέον, οἱ ξενιτεμμένοι, νὰ τους, σὰν τὰ περιστέρια ὁλόλευκοι, ἀραδιασμένοι στὸ κατὰσπρωμα μὲ ὑγρὰ τὰ μάτια, μὲ πιασμένη τὴν καρδιά, γιατί τὸ ὄνειρο ἔγινε ἀληθινό.

Νὰ καὶ ὁ ἥλιος, ποὺ μονάχα στὴν Ἑλλάδα λάμπει τόσο θερμὰ καὶ ὠραῖα, κατὰ τὸν ποιητὴ, νὰ ὁ οὐρανὸς ὁ γαλάζιος καὶ ὁλοξάστερος, νὰ ἡ βαρκούλα μὲ τὰ λευκὰ παννιά, νὰ τὰ μαντήλια, ποὺ στέλλουν μὲ τὸν ἀνεμισμὸ τους τὸν πρῶτο γλυκύτατο χαιρετισμό.

Πτωχὴ πατρίδα, μαραμμένη καρδιά, λυπημένοι ἄνθρωποι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, πόσο ἔχετε ἀλλάξει σ' αὐτὸ τὸ πολύχρονο διάστημα τοῦ χωρισμοῦ! Δὲν εἶναι πιά ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, ποὺ ἀφήσαμε κάποιον καιρό. Μὲ ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὶς καταστροφές τὸ ἀνδρειωμένο κορμί της στέκεται ἀγέρωχο καὶ σᾶς γλυκοχαιρετίζει, σᾶς δείχνει τὸ χαμογέλό της, σᾶς ἀνοίγει τὴν ὁλόθερμη ἀγκαλιά της.

Τί ὤρες, Θεέ μου, καὶ τί στιγμὲς ἀλησμόνητες! "Ὅταν ἡ ἄγκυρα ἐπόντισε στὰ ἤρεμα νερά τοῦ Φαλήρου, ἓνα βροντερὸ « Ζήτω ἡ Πατρίδα! » ἀκούσθηκε, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅλων μας. Κι ἀμέσως, χωρὶς ἀργοπορία, μ' ἓνα παλμὸ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξεπετάχθηκαν στὸ πάτριο ἔδαφος καὶ σὰν τὸν Ὀδυσσεά ἔσκυψαν καὶ τὸ ἐφίλησαν, τὸ ἐρράντισαν μὲ τὰ δάκρυά τους.

Εὐλογημένος ἅς εἶναι ὁ ἐρχομός τους! Πρόσωπα γελαστά, λευκὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἄσπρὸ πανταλόνι, μαῦρο σακ-

κάκι καὶ στὸ κεφάλι τὸ ἀρματωλικὸ φέσι καὶ ἡ γαλανόλευκη φούντα. Εἶναι οἱ Ἕλληνες, ποὺ γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ διψασμένοι καὶ γεμᾶτοι στοργὴ γιὰ τὴν πατρίδα. Σεμνοὶ καὶ πρόσχαροι ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸ πάτριον ἔδαφος, νὰ ξαναζήσουν κοντὰ στὴ μάνα, νὰ ξανακούσουν τὸν πρωινὸ χαιρετισμὸ τῶν πουλιῶν καὶ νὰ σβήσουν τὴ δίψα τοὺς στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ, στὰ γάργαρα καὶ ὁλόδροσα νερά.

Αἱ Ἀθῆναι ἀνοιζαν τὴν ἀγκαλιά τοὺς στοὺς νοσταλγούς κι ὁ δρόμος ἔγινε πανηγύρι, ἡ σημαία κυματίζει παντοῦ, ἡ ἐλληνικὴ ἐπάνοδος ἐπῆρε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἱεροτελεστίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ συναγερμοῦ. Ἀλησμώνητες ἡμέρες. Καὶ σὲ λίγο τὸ καραβάνι τῶν νοσταλγῶν ἐχάθηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, ἐσκορπίσθηκε σὲ λιμάνια καὶ σὲ σταθμούς, εὑρέθηκε στὶς ἐπαρχιακὰς πολιτεῖες καὶ στὰ χωριά, ἀνάμεσα στοὺς πολυαγαπημένους, στοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς.

Ἄς εἶναι εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἐπανάδου καὶ τοῦ σφιχταγκαλιασμοῦ κάτω ἀπὸ τὴν πάτρια στέγη.

Περιοδικὸν «Ἑλλήν. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος»

Μιχαὴλ Ροδᾶς

18. ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα πού θά φύγω καὶ θά πάω στὰ ξένα,
καὶ θά ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίς μου, πολυαγαπημένη.
Ἄφησε μαζί μου φυλακτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό.
φυλακτὸ ἀπ' ἀρρώστεια, φυλακτὸ ἀπὸ χάρσο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυκτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαπτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννάει
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
μόνο μὲ τοῦ ἥλιου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοσχᾶτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴ ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τό 'χουν σκάψει,
 γὰ νὰ θεμελιώσουν ἓνα Παρθενῶνα,
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τό 'χουν βάψει
 αἷματὰ στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα,
 χῶμα, πού 'χει θάψει λείψανα ἀγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψάρά,
 χῶμα, ὅπου φέρνει στὸν μικρὸν ἐμένα
 θάρρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θεὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλακτὸ στὰ στήθια,
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλακτὸ σὲ βάλῃ,
 ἀπὸ σὲ θὰ παίρνω δύναμι, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέψουν ἄλλα ξένα κάλλη.
 Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ
 κι ὅπου κι ἂν γυρίζω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θεὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη·
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θεὲ νὰ 'ρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
 μοῦ 'γραφε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὕστερνὸ συγχώριο εἰς ἐσένα θὰ 'βρῶ,
 τὸ ὕστερνὸ φιλί μου θεὲ νὰ σοῦ χαρίσω...
 Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνημα θᾶναι πιὸ γλυκό,
 σὰν θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό.

«Ἀμάραντα»

Γεώργιος Δροσίνης

19. Η TZABELLAINA

Στὸν Κάλαμο, στὸ μικρὸ νησὶ κοντὰ στὴν Ἰθάκη, χιλιάδες ἔμειναν ἀδύνατες ψυχὲς ὅλα τὰ χρόνια τῆς Ἐπανάστασεως, φευγᾶτες ἀπὸ τὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ γλυτώσουν. Ἐκεῖ μαζί μὲ ἄλλες Σουλιώτισσες ἐζοῦσε, ποιὰ; Ἡ Δέσπω ἡ

Τζαβέλαινα, τοῦ Φώτου ἡ γυναῖκα, ἡ θαυμαστή ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ Σουλίου μὲ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ πρὶν ἀπὸ τὸ 1821.

Τώρα ὅμως ἄλλος ἐγένετο πόλεμος, ἴσα σκληρὸς μὰ πιδὶ μεγάλος. Οἱ Σουλιῶτες ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ Ἑπτάνησα κατὰ τὸ 1823 καὶ πολεμοῦν μαζί μὲ τόσα ἄλλα ἀδελφία τους· μαζὶ τους ἦσαν καὶ τῆς Τζαβέλαινας οἱ γυιοί, ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης, καὶ τόσοι ἄλλοι.

Μία ἡμέρα ξαφνικὰ ἔφθασε στὸν Κάλαμο μία κακὴ εἴδησις, πὼς σὲ κάποια μάχη ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης ἐσκοτώθηκαν!

Ἀμέσως οἱ Σουλιώτισσες, κι ἡ Δέσπω συντροφιά τους, ἄρχισαν τὸ κλάμμα, τὸ ξεφωνητὸ καὶ τὸ μαλλιοτράβηγμα.

Ἐξαφνα ἡ Δέσπω ὀρθή ἐτινάχθηκε, ἔρριξε πίσω τὰ μαλλιά κι ἐσφούγγισε τὰ δάκρυα.

— Παῦτε, ὦρέ, τὰ κλάμματα! εἶπε προστακτικὰ· ἐκεῖνοι πᾶνε στοῦ Χριστοῦ τὸ δρόμο. Ὅμως Πάσχα ἔρχεται. Σηκωθῆτε τώρα νὰ βιάψωμε τ' αὐγά, γιατί εἶναι ἁμαρτία, κι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς ὀργισθῇ.

Ἀπὸ σεβασμὸ ἐσηκώθηκαν μία μία κι ἄρχισαν νὰ κοιτᾶν τὴ δουλειά τους, μὰ χωρὶς καρδιά. Μὲ πολλὴ δυσκολία κρατοῦν τὰ δάκρυα καὶ κρυφαναστενάζουν πικρά.

Μὰ ξαφνικὰ, κι ἐκεῖ πού καταγίνονται στῶν αὐγῶν τὸ βάψιμο, φθάνει ἄλλη πρόσχαρη εἰδήσις, πὼς ὄχι, ἦτο ψέμμα, δὲ σκοτώθηκε κανεὶς καὶ ζοῦν τῆς Δέσπως τὰ λιονταρόπουλα. Κάποιος ἐπληγώθηκε ἐλαφρὰ μόνον.

Καὶ φαντάζεται κανέννας τὴ χαρά, ὕστερα ἀπὸ τόση λύπη. Κι ἡ Τζαβέλαινα γονατιστή:

— Δοξασμένη ἡ χάρι σου, Χριστέ, πού μοῦ τοὺς ἐφύλαξες... μὰ ἐγὼ πάντα τοὺς ἔχω ξεγραμμένους...

20. Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες
ἔλα πάλι νὰ σοῦ πῇ.

Ἄργειε νᾶλθῃ ἐκείνη ἡ ἡμέρα,
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε, νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: Πότε; ᾶ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι μου ἀπὸ τ' ἐρμιές;
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' τὰ κλάμματα θολὰ
καὶ εἰς τὸ ροῦχό σου ἔσταζε αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἐλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἱματωμένα
ξέρω ὅτι ἐβγαίνες κρυφά,
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
 ἐξανάλθες μοναχὴ·
 δὲν εἶν' εὐκόλεις οἱ θύρες,
 ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῇ.

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
 ἄλλ' ἀνάσασι καμμιὰ·
 ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
 καὶ σὲ γέλασε φρικτά!

Ἄλλοι, ὦιμέ! στή συφορά σου,
 ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,
 σῦρε νὰ ἔβρης τὰ παιδιὰ σου,
 σῦρε! ἐλέγαν οἱ σκληροί...

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
 κάθε τέκνο σου μὲ ὁρμή,
 ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
 ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
 καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
 χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

(ἝΑπαντα)

Διονύσιος Σολωμός

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Κ α λ ό κ α ρ δ ο ι Τού! τού! τού! 'Ακούσθηκε στην ἄκρη
στή δουλειά των τοῦ χωριοῦ ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ἀγροτι-
κοῦ διανομέως.

Ὁ κύρ - Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χω-
ριῶν. Παίρνει τὰ γράμματα, πού ἔρχονται στὸ ταχυδρομεῖο
τῆς παλιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στὴν πέτσινη
σάκκα του καὶ μὲ τὸ ραβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξε-
κινᾷ γιὰ τὰ γύρο χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους
καὶ παίρνει γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα — άρχισε νέος και έγινε γέρος — κάνει την ίδια δουλειά με την ίδια καλή καρδιά. Πουθενά δεν κάθεται· πάντοτε είναι βιαστικός, για να προφθάνη. Δουλεύει, ήμπορεί να είπῃ κανείς, σάν τὸ χρονόμετρο ρολοί. Είναι πάντοτε ύγιής, λέτε κι έχει κάνει σύμφωνο φιλίας με την άρρώστεια. Γνωρίζει με τὰ ὀνόμα των ὅλους και εἶναι φίλος ὅλων.

Ἄλλὰ τώρα, πού εἶναι πόλεμος με τοὺς Ἰταλοὺς και τοὺς Γερμανούς, με λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύρ Βασίλη. Τὰ παλληκάρια εἶναι στὸ μέτωπο και κάθε χωριὸ τὸν περιμένει με αγωνία — καλή του ὥρα! —, για να μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιὰ των και να στείλουν κι ἐκεῖνοι τὰ δικά των.

Στὰ Λουσικά ὁ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλή δουλειά. Μόλις εἶναι 11 - 12 χρόνων· και ὅμως πολλὰ λόγια δὲν λείει σάν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, πού δὲν ξέρουν και ἔχουν παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο να γράφει συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρνει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησί του να ἐξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲν λείει « ὄχι » ποτέ του· πάντα « ναί » και με χαμόγελο. Τὴν ὥρα πού γράφει, σκέψι ἄλλη δὲν ἔχει, παρὰ να εἰπῇ στὸ χαρτὶ καθαρά και ξάστερα τίς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, πού ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλή δουλειά κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρῶο καθισμένος στὸ γραφεῖό του, ἓνα ξύλινο τραπέζι χωρίς τραπεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκίμαζε ἱκανοποιήσι· προσέφερε κι αὐτὸς μιὰ μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμῇ.

**Τὸ γράμμα
τῆς Μόσχως** Ἐγραφε πιά τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μό-
σχω Γιαννάκου, ἡ νεόπανδρη, ἔγραφε στὸν
ἄνδρα τῆς, ποὺ εἶναι στὸ μέτωπο:

Κώστα μου,

Ἐχάρηκα ἡ καημενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, κα-
θὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, ποὺ εἴμαστε
δύο γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμι. Ἡμέρα καὶ
νύκτα ἀνάβουμε τὸ καντήλι τῆς καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σὲ
φυλάγῃ καὶ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς Ἴταλούς..

Ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούσθηκε τώρα πιὸ
κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάν-
νης Δήμου ἔγραψε τὴ σύστασι καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ.
Ἄλλ' ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴ στιγμή ἐφάνηκε, ὅτι κάτι ἐξέχασε

κι ήθελε νά τò προσθέση. "Εβγαλε μὲ προσοχή ένα κλῶνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του καὶ τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας:

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώστα μου: Σοῦ στέλνω καὶ δύο φύλλα βασιλικὸ νά μυρίζεσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ἐντροπή, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἔστελνε τὴν ἰδιόχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα της.

Ὁ κύρ Βασίλης, ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἐκαλημέρισε ὅλους καὶ ὅλες. "Ανοίξε τὴ σάκκα του, ἐμπίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιάς σὲ γέρους καὶ γυναῖκες, ποὺ ἐπερίμεναν, καὶ ἐπῆρε ὅσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ κατευόδια συνώδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

"Αλλάξε δύο θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο των, ἐξαναχαιρέτισε μὲ τὴν καρδιά του καὶ ἐσυνέχισε τὸ δρόμο του.

"Αρχισε τότε ὁ μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάζῃ ἕνα-ἕνα τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοὶ του δὲν εἶχαν μεταξύ των μυστικά. Ἰδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἴδιες καὶ ἀπαράλλακτες εἶχαν τὶς χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρες.

"Όταν ἔφθανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράσι: «Πὲς χαιρετίσματα σὲ ὅλους, τὸν μπάρμπα-Γιώτη, τὴ θεῖα Βασιλική, τὴν Ντῖνα... τόν... τὴν... τὴν...», τὰ δάκρυα ἐπλημύριζαν τὰ μάτια ὅλων ἐκείνων, ποὺ ἄκουαν τὸ ὄνομά των. Ἐκλαιαν παραπονεμένοι καὶ ὅσοι δὲν ἄκουαν. Ἐκλαιαν ἀκόμη ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ ἐλάβαιναν τὴν πολύτιμη ἐπιστολή.

Τὸ γράμμα τοῦ Γιάννη Σωστοὺς 6 μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμένος ἐπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν ἐλειτούργησε, ὅπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καημοὺς καὶ χαρὲς, διαβάζει λαχτάρες καὶ πόθους.

Στοὺς 6 μῆνες ἐτελείωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλληκάρια ἐγύρισαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἀνοιξαν, ἀλλ' ἐλειπαν οἱ χαρὲς. Ὁ βραχνᾶς τῶν κατακτητῶν ἐβάραινε τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων.

Ἦρθε ὅμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸ ἀνέπνευσε, ὅπως ὅλη ἡ Ἑλλάς. Μαζί της ἀνοιξαν καὶ οἱ θύρες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀρχισαν νὰ ἔρχονται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ξενιτεμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκούσθησαν δέματα καὶ δολλάρια.

Οἱ γυμνοὶ ἐντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλητοι ἐποδέθηκαν. Κι ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε ἡμέρα γιὰ

ὄσους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχεν ἀναγνωρισθῇ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

Ἕνα πρωὶ παρέδωσε στὸν κύρ Βασίλη καὶ ἓνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖό του, ποὺ ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε; Τί τάχα νὰ ἐγύρευε; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρ Βασίλης ἔπαιρνε ἓνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Ἐπαραξενεύθηκε· δὲν εἶχε κανένα ἐκεῖ, οὔτε συγγενῇ οὔτε φίλο. Ποιὸς λοιπὸν τὸν ἐθυμήθηκε; Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, ἐσκέφθηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλον, ἴσως γιὰ κανένα ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἀνοίξε μὲ προσοχή. Ἐπάνω ἐπάνω ἦταν μία ἐπιστολὴ σὲ ἀνοικτὸ φάκελο. Ἐβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδιάβασε:

Ἀγαπητέ μας κύρ Βασίλη,

Ὁ Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ ἐμάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχὲς καὶ βάσανα ἐπέρασες καὶ περνᾷς, γιὰ νὰ πηγαίνης τακτικά τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσικὰ. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾶσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιῶτες, ποὺ ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρ Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἓνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου...

Ὁ κύρ Βασίλης τὰ ἔχασε! Ἐκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε μόνο:

— Ἄ, τὸ καλὸ παιδί! Ἄ, τοὺς καλοὺς Λουσικιῶτες!

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἐπέραςε ὁ κύρ Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ

Λουσικά για τὴ συνηθισμένη διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλ' ἦταν ἀγνώριστος, σωστός Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὰ πόδια μὲ τὴν ὁλοκαίνουργη φορεσιά καὶ τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως ἐκαμάρωνε περισσότερο τὴ δερμάτινη σάκκα του μὲ τὰ 4 διαμερισματάκια, τὸ καινούργιο ὄργανο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν ἐφίλησε δακρυσμένως λέγοντας:

— Παιδί μου, ἐσὺ ἐσκέφθηκες καὶ μένα τὸ γέρο - κουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς· ἔχεις μεγάλη καρδιά!

Ὁ Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλισαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρὰ.

Κι ὅταν ἐρωτοῦσαν τὸν κύρ Βασίλη, ἐκεῖ ποὺ ἐμοίραζε τὰ γράμματα σὲ ἄλλα χωριά, ποῦ ἤρε τὴν ὠραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο:

— Ἀμή, τί νομίζετε! Ἔχω καὶ ἐγὼ θεῖο, ὅχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλ' ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ!

Νικόλαος Α. Κοττόπουλος

22. ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

"Όλοι μας γνωριζόμαστε από ανήλικα παιδιά·
μέ το μικρό του τ' όνομα ένας τόν άλλο κράζει.
Στά μυστικά μας δέν μπορεί νά βάλωμε κλειδιά·
ξέρει καθένας στ' άλλουνοῦ τὰ μάτια νά διαβάζει.

Σάν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερά
καί τὰ σπαρτά ποτίζομε καθείς μέ τήν ἀράδα,
ἔτσι τίς μοιραζόμαστε καί θλίψι καί χαρά,
γιά βρέχει σ' ὅλο τὸ χωριό, γιά σ' ὅλο εἶναι λιακάδα!

Γάμος; ἀστράφτει ἀπό χαρά καί γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; ὅλοι θλιβεροί· κι ἀπ' τὸ καμπαναριό
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας βάφει καί τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τίς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνεῖ
καί στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καί στοῦ φτωχοῦ τήν τρούπα,
ὅποιος περάσῃ κι ὅποιος μπῆ γιορτή, καθημερινή,
θαύρῃ στρωμένο καναπέ, θαύρῃ γλυκὸ στήν κούπα.

Χώρια ἀπ' τίς ἐγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς,
μέσ' στίς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτές στὸ χαμομήλι.

23. ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ἦταν ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Στὰ παιδικὰ συσσίτια γιὰ πρώτη φορὰ θὰ ἐμοίραζαν γάλα, ποὺ εἶχεν ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας πολλοὺς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε κι αὐτὸ γίνεαι εἶδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εὐτυχῶς ἔφθασεν ἡ πρώτη ἀποστολὴ τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὸ γάλα ἐβραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα κι ὅπου ἄλλοι ἐλειτουργοῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πεινασμένα Ἑλληνόπουλα δὲν ἐχόρταιναν νὰ τὸ ρουφοῦν μὲ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνῃ ἡ διανομὴ. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καὶ τὸ πληγούρι μόλις τὰ εἶχαν συγκρατήσῃ ὡς τώρα στὴ ζωὴ. Καὶ τὰ εἶχαν πιά βαρεθῇ. Τὸ γάλα, ὅμως θὰ τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς υγείας.

Σ' ένα συνοικιακὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ Πειραιῶς ἦταν μαθητὴς κι ὁ Κωστάκης, παιδὶ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ὑποφέρει πολὺ ἐνάμισυ χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάστηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἐπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχά τους, τώρα τελευταῖα ἐστήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές.

Ὁ πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δύο παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖά τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὔτε πέντε ἡμέρες τὰ μῆνα. Καὶ ἡ καημένη ἡ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ πτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἓνα φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἦταν ἓνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, καὶ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, ἐπληρώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξιὸ χέρι καὶ εἶχε πιασθῇ αἰχμάλωτος. Ἀλλὰ κατῴρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε κτυπήσῃ τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Τὸν ἐδέχθηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητὸ τους. Κι οὔτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῇ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἂν τὸν ἀνεκάλυπταν οἱ ἐχθροί, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν ἐλογάριαζε.

— Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πίνετε ὅλοι ἐδῶ κι ὅταν φεύγετε, θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἶπεν ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρὰ κι ἐπερνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο δύο διδασκάλισσες μὲ δύο μεγάλες κουτάλες ἔχυναν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια τους. Καὶ τὸ

καθένα ἐκαθόταν σ' ἓνα θρανίο καὶ τὸ ροφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι. Κι ὅταν ἐτελείωνε, ἐπερνοῦσε μπροστά ἀπὸ τῇ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἄδαιο τενεκάκι του.

Ὁ μικρὸς Κωστάκης ἐκάθισε σὲ μιὰ γωνιά κι ἐφαινόταν πὼς ἔπινε τὸ γάλα του. Ἐπειτα, σὲ μία στιγμή πού ἔβγαιναν πολλὰ παιδιὰ μαζεμμένα, ἐχώθηκε ἀνάμεσά τους κι αὐτὸς μισοκρύβοντάς τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑποπτεύσῃ πὼς θὰ τὴν ἐξεγελοῦσε, γιατί ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξι του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκη ἐκράτησε μιὰ ἐβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ!

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη; Τὸν ἐμάλλωσε περισσότερο λυπημένη παρὰ θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω ὄρεξι σήμερα, ἐδικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῇ πὼς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ διευθύντρια ἐκατάλαβε πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἴσα ἴσα γιὰ τοὺς ἀνόρεκτους καὶ νὰ καθίσῃς νὰ τὸ πιῇς, τοῦ εἶπε.

Ὁ Κωστάκης ἐξανακάθισε καὶ ἤπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιο. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ Κωστάκη δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ. Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτήρα τῆς διευθυντρίας καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, πὼς ἔκρυβαν τὸ Μιχάλη, πὼς ἦταν τώρα ἡμέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πὼς τὰ δύο παιδιὰ τους, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρνουν τὸ γάλα τους.

Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ἐβλεπαν πῶς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρὰ γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Δυστυχῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

— Ὁ Κωστάκης νὰ πίνει τὸ γάλα του, εἶπε τότε ἡ διευθύντρια μὲ συγχίνηση, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἐξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἡ ἰδίᾳ. Αὐριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν ὅποιο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ὁ Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν ἐφύλαξαν πολὺ καλά κρυμμένο.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

24. ΑΛΗΘΙΝΗ ΧΑΡΑ

— Γιατί, μαμά μου, τή στιγμή, πού κάνω έλεημοσύνη, νοιώθω στὰ στήθη μου γλυκειά κι ατέλειωτη χαρά, κι όταν τὸ χέρι μου κρυφά τὸν ὀβολό του δίνει, γιατί νομίζω πὼς πετῶ μ' ἄγγελικά πτερὰ ;

— Παιδί μου, κάθε ἄνθρωπος, ὅπου στὸν κόσμο μένει, ἀπ' τή στιγμή, πού ἔρχεται στή γῆ νὰ γεννηθῇ, ὡς τή στιγμή τὴν ὕστερη, πού φεύγει καὶ πεθαίνει, ἔχει ἓνα φύλακ' ἄγγελο, πού τὸν ἀκολουθεῖ.

Καὶ κάθε πρᾶξι του καλὴ ὁ ἄγγελος τὴν κρίνει καὶ γελαστός, χαρούμενος σκύβει καὶ τὸν φιλεῖ, κι ὅση χαρὰ ἔχει ὁ ἄγγελος, τόση χαρὰ τοῦ δίνει μ' ἐκεῖνο τὸ γλυκύτατο κι ἄγγελικό φιλί.

Γι' αὐτὸ καὶ σὺ νὰ χρεωστῇς μεγάλη εὐγνωμοσύνη, εὐγνωμοσύνη στοὺς πτωχοὺς θερμὴ καὶ περισσὴ, πού πάντα γίνοντ' ἀφορμὴ, μὲ τὴν ἐλεημοσύνη, νὰ χαίρεται ὁ ἄγγελος, νὰ χαίρεσαι καὶ σὺ.

Ἰωάννης Πολέμης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25. ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἑργάτιδες Εἶδατε ποτέ σας κυψέλη με μέλισσες ; Ἀκούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο των ; Τίς εἶδατε νὰ πηγαينوέρχονται ἀκούραστες ; Ἐδοκιμάσατε τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας των, ποὺ εἶναι γλυκὺ σὰν ζάχαρι καὶ ἀρωματικὸ σὰν ῥόδο ; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμῶν καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναιῖκες ; Μάλιστα, γυναιῖκες, ἐκτὸς τῶν ἀέργων κηφόνων !

Πρῶτῃ - πρῶτῃ οἱ ἐργάτιδες, 80 — 100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμμία προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγουροξυπνήματα καὶ φωνές, θὰ βγοῦν στὸ ἔργον· μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τῇ γῦρι νὰ κάμουν τίς κηρῆθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριεὲς ἀκόμη, με πτερὰ σχισμένα καὶ σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνο ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστειες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, ἔπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἐργασία των ἔχει μεθοδικότητα καὶ τάξι. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία καὶ τὴν πείρά των ἐργάζεται ἡ κάθε μία. Οἱ μικρὲς καὶ ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν μωρῶν. Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπιν γῦρι καὶ τέλος οἱ πολὺπειρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ καὶ πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος ! Ἄλλες τρώγουν τὰ πουλιά, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία καὶ ἡ βροχή, ἐνῶ πετοῦν οἱ καημένες νὰ συλλέξουν τὰ πολύτιμα προϊόντα των.

Ἡ κυψέλη, οἱ κηρήθρες κ.λ.π. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, ποὺ μόνον πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ ἔμπορουν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ πρὶν κτίσουν, θὰ κάμουν μία γενικὴ καθαριότητα, ποὺ θὰ τὴν ἐξήλεψε καὶ ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδὴ ἔξω τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου πτερὰ, ξυλαράκια, χώματα, ἄμμο, φύφια ἢ ζωντανὰ ζώφια. Ἀνθρώπινο σπίτι ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ !

Ἄν τύχη καὶ δὲν τοὺς φανῇ κατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἓνα παχὺ στρώμα ἀπὸ κερὶ, ποὺ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπομονωτικό, γιὰ ν' ἀσφαλίσθουν, καὶ τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες, ποὺ ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, ποὺ θὰ διαμείνουν.

Ξεχωριστοὶ βασιλικοὶ θάλαμοι γιὰ τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ μωρά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἀρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως ἐλησμονήσαμε τίποτε; Ἄ, ναί· τὶς ἀποθῆκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχῆτε ὅμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτές, ποῦ θὰ κτισθοῦν !

“Ὅλες οἱ πράξεις των σὲ ἓνα μόνο σκοπὸ ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδὴ θὰ ἐξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία των, τὴν πατρίδα των. Χάριν αὐτῶν θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα.

“Ἄν π.χ. κανένα ξένο ζῶο, ποντικὸς, σαλίγκαρος κ.λ.π., μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ἂν οἱ θυσίαι εἶναι μεγάλες, ὁ παρείσακτος ὁπωσδήποτε θὰ φονευθῇ. Ἀλλὰ τί θὰ γίνῃ ἓνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποῦ δὲν ἤμποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν ; Ἀπλούστατα τὸ τυλίγουν μὲ ἓνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστειες μὲ τὴν ἀποσύνθεσί του !

Ἡ Σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρουμε, ἤθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνικάνους τοὺς ἔρριχνε στὸ βάραθρο. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζωνται ὅλοι γιὰ τὴν κοινὴ εὐτυχία· γι' αὐτὸ—ποιὸς ξέρει μὲ πόση λύπη των!—δὲν τρέφουν αἰσθημα οἴκτου γιὰ τοὺς ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά των. Ἐτσι βλέπομε, ὅταν μία μέλισσα γεννηθῇ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῇ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαιολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους των, νὰ τὴ ρίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὀκνηροὶ κηφῆνες σὲ ἐποχὴ πείνης.

Κι ὅμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τοὺς ἀχρήστους τῆς ζωῆς εἶναι πολὺ στοργικὲς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποῦ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῇ μία μέλισ-

σα ἀπὸ ἔντομο ἢ τὴν ἀπειλῇ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴν βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸν ἰδικὸν τῶν κίνδυνον, χύνονται ἐπάνω στὸν ἐχθρὸ μὲ θυσία τῆς δικῆς τῶν ζωῆς νὰ σώσουν τὴ συνεργατίδα τῶν.

Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσία θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύη. "Ἄλλες θὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴν τῶν, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν· εἶναι στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδος τῶν· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τῶν μέλι νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν ἐχθρό· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; "Ἄλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο, οἱ στρατιῶτες, καὶ ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν σὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

"Ὅλοι ὅμως ξέρομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μετὰ τῶν στίς δύσκολες στιγμὲς μὲ τὸ ραδιόφωνο, τὸν τηλέγραφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες καὶ σπεύδουν στὸν κίνδυνον τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ εἶναι ἓνα μυστήριον, πρὶν οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως ποὺ εἶδαμε καὶ ἄπειρα ἄλλα βεβαιώνουν ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν δικό τῶν τηλέγραφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ Βασίλισσα Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητριαρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν μία πολιτεία τῶν Λοκρῶν. Δηλαδή σ' ἐκείνη τὴν παλιὰ ἐκυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναῖκες· σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν

κυβερνᾷ ἡ γυναῖκα, μία μόνο, ἡ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴν λέει «μάννα», ἡ ἐπιστήμη «βασίλισσα».

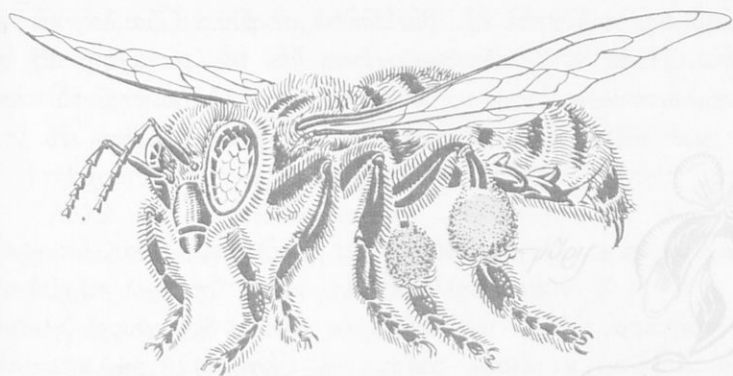
Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μία κυψέλη. Σὲ μία μόνο ἡμέρα τὴν ἀνοίξει μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. Ἄν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος των εἶναι δύο καὶ τρεῖς φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μητέρα, ποὺ τὰ ἐγέννησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάννα ἀπ' ὅλο τὸ ζωικὸ βασίλειο, ποὺ ξέρει τί παιδιὰ θὰ κάμῃ, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾷ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικὰ!

Χωρὶς τὴ βασίλισσα τὸ μελίσσι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσῃ. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, ὅπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιο ἀρχηγό. Κι ὅταν τὴν χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἄνθρωπο ἀκόμη. Οἱ θρῆνοί των εἶναι ἴσοι μὲ τῶν παιδιῶν, ποὺ χάνουν τὴ μητέρα των.

Τὴν γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολύτιμη στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴν γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπήκοοί της· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δείξουν τὴν ἀγάπη των.

Κανένας βασιλεὺς, καὶ ὁ πιὸ ἐνδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ ὁ πιὸ ἱκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲν ἐδοκίμασε ἀπὸ τὸ λαὸ του τόση ἀφοσίωσι. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσαρεστημένοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, ἀναρχικοί· εἶναι οἱ πιὸ ἰδεώδεις ὑπήκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάκτορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἰδιαίτερα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες ὅλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ δέχονται μεγάλο σεβασμὸ στὸ πέρασμά της. Ἄν τὴν πάρετε ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ὕστερα ἀπὸ ὥρες, τῆς γίνεταί ἀληθινὴ ἀποθέωσις. Μόνο τὰ «ζήτω» δὲν ἀκούονται,

πού, ἂν ἤξεραμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἴσως νὰ τ' ἀκού-
αμε κι αὐτά.

Ὅταν θελήσῃ νὰ φάγῃ, ὅλες σπεύδουν νὰ παραμερί-
σουν νὰ φθάσῃ μὲ ὅλη τὴν ἀνεσί της στὶς κηρῆθρες, τῆς
προσφέρουν τὴν τροφή καὶ τὴν θωπεύουν μὲ τὶς κεραῖές
των, ὅπως χαϊδεύει ἡ μητέρα τὸ μωρό, ὅταν πίνει τὸ γάλα του!

Ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι γριά, ζαρωμένη καὶ ἀνάπηρη,
οἱ φρουροὶ τῆς θύρας της ποτὲ δὲν θ' ἀφήσουν νὰ μπῇ στὴν
κυψέλη ἄλλη βασίλισσα. Κι ἂν μπῇ ἰσχυρά, τότε ἀλλοίμονό
της! Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακὴ καὶ ἡ θύρα δὲν θ' ἀνοίξῃ,
παρὰ ὅταν πεθάνῃ, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτώμά της.
Στὴν κοινωνία τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν ποτὲ οὔτε
συνωμότες οὔτε προδότες.

Ἀλλὰ κι ἂν εἶναι τελείως ἄγονη πιά καὶ ἄχρηστη
γριά καὶ ἄλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλι δὲν
θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴν φρουροῦν
ἀπὸ τὴν ὀρμὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ρωμαλέας ἀντιζήλου της.

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μίᾱ τρυφερὴ ἀγάπη καὶ

ἀφοσίωσις, πού ποτέ δὲν θὰ ἰδοῦμε σὲ ἄλλα ζῶα λογικά καὶ ἄλογα. Ποτέ ἢ βασίλισσα - μάννα δὲν θὰ μεταχειρισθῇ τὸ καμπυλωτὸ κεντρί της νὰ κτυπήσῃ τὸν ὑπῆκόό της, τὸ παιδί της· καὶ πάλι ποτέ μέλισσα δὲν θὰ χρησιμοποίησῃ τὸ ἴσιο κεντρί της νὰ πλήξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάννα της!

Ἀποικία Ἡ γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, ὅπως εἴπαμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ ὑπῆκοοι πληθύνονται γρήγορα. Ἀλλ' ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲν χωρεῖ φυσικὰ στὴν κυψέλη· κι ὅμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασιασθῇ. Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ ὅ,τι ἐγίνεταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Γίνονται ἀποικίες!

Ἀλλὰ ποία διαφορά! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὠδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῶ ἡ βασίλισσα ὀδηγεῖ πάντοτε ἡ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Ἐνα πρωινὸ τοῦ θέρους ἡ βασίλισσα, ἀκολουθουμένη ἀπὸ ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἐστία, γιὰ νὰ εὔρῃ νέα. Κι αὐτὸ τὸ σμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἐσμάριον τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν; Στὴν τύχη, ὅπου εὔρουν καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἓνα δένδρο καὶ ἡ κουρασμένη βασίλισσα, πού δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθίσῃ σ' ἓνα κλαδί του νὰ ξεκουρασθῇ. Γύρῳ της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες κι ἔτσι σχηματίζεται ἓνας ὄγκος κρεμασμένος, πού μοιάζει σὰν μεγάλο κυδῶνι ἢ σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

Ἄν τύχῃ καὶ δὲν ἰδῇ κανεὶς τὸ σμῆνος νὰ τὸ πιάσῃ, θὰ ξαναφύγῃ, γιὰ νὰ εὔρῃ καμμιά κουφάλα ἢ καμμιά σχισμὴ βράχου νὰ κτίσῃ τὴ νέα φωλιά του. Ἀλλὰ συνήθως κάποιος

μελισσοκόμος θὰ περάσῃ ἀπ' ἐκεῖ, θὰ τὸ ἰδῇ καὶ θὰ τρέξῃ
 νὰ φέρῃ ἓνα καλάθι νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο
 τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ ἔπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Κι ἀρχίζει τώρα νέα ζωὴ, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γο-
 νιμότητα, τάξι, στοργή, σεβασμό.

Ἀλλὰ καὶ ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲν μένει
 ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνο-
 ῆσει καὶ γι' αὐτό. Ἐχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες. Καὶ μία
 ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θὰ νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ
 θ' ἀνεβῇ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ ὅλες τὶς
 ἀρετὲς τῆς μάνας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοι-
 νωνία τῶν μελισσῶν.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

26. ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

‘Ο λαός Εύρέθηκα κάποτε σ’ ένα ευτυχισμένο λαό. ‘Ο λαός αὐτός ἦταν χαριτωμένος, ἥμερος, ἀγαθός, εἰρηνικός. Ἐχαιρόταν τὸν ἥλιο, τὸν ἀέρα, τὶς ὁμορφιές τῆς φύσεως, χωρὶς τίποτε νὰ τοῦ λείπη, χωρὶς τίποτε νὰ γυρεύῃ.

‘Ο κόσμος ἦταν πλασμένος γι’ αὐτὸν ὅσο πιὸ τέλεια ἔμποροῦσε. Καὶ δὲν εἶχε κανένα παράπονο μὲ τὸ Θεό, πού τὸν ἐπλασε, καμμία βαρυνωμιὰ γιὰ τοὺς νόμους, πού τὸν κυβερνοῦν. “Ὅλα τριγῦρό του ἦσαν τέλεια, ὥραϊα, ἀγαθὰ· καὶ μέσα του ἐβασίλευε ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ψυχῆς.

‘Ο λαός αὐτός δὲν ἤξερε ἀπὸ πολέμους κι αἱματοχυσίες. Ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη ἐβασίλευε στὴν πολιτεία του. Ποτὲ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἔτυχε ὁ ἕνας νὰ κλέψῃ τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἦσαν κοινὰ γιὰ ὅλους.

Πλούσιοι καὶ πτωχοὶ δὲν εἶχαν σταθῇ ποτὲ στὸ λαό αὐτό. “Ὅλοι μαζὶ ἦσαν πλούσιοι ἢ ὅλοι μαζὶ πτωχοὶ !” Ὅταν εἶχε στέγη ὁ ἕνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος· ὅταν εἶχε τροφὴ ὁ ἕνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος. Καὶ πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἐπεφτε ἐπάνω

των, κανέννας δὲν ἦταν πιὸ δυστυχησμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον· καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμη, ἦσαν ὅλοι εὐτυχησμένοι. Δὲν εἶχε κανέννας παράπονο.

Ὁ βασιλιᾶς Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιᾶ του. Ἐνα βασιλιᾶ ξένον ἀπὸ τὴν γενιά του. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιᾶς τοῦ κόσμου μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. Ὁ λαὸς ἐτριγύριζε τὸ βασιλιᾶ του μ' ἀγάπη κι ἀφοσίωσι. Τίποτ' ἄλλο δὲν τοῦ ἐζητοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του.

Κι ὁ βασιλιᾶς δὲν ἐζητοῦσε ἀπὸ τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ζητᾷ ἓνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. Ἐκρατοῦσε στὸ χέρι του ἓνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπ' ἀγριελιά καὶ μ' αὐτὸ ἐκυβερνοῦσε. Ἀλλὰ τὸ σκῆπτρό του ἦταν παντοδύναμο· («ἐμπρός» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο ; ἐμπρός... «πίσω» ; πίσω...

Ἐτραβοῦσε ἐμπρός ὁ βασιλιᾶς ; Τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Ἐστεκόταν νὰ ξεκουρασθῇ ; Ὁ λαὸς τὸν ἐτριγύριζε μὲ λαχτάρα. Ἦταν ἓνας βασιλιᾶς, ποὺ ποτὲ δὲν θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς εἶναι θεμελιωμένος ἐπάνω στὴν ἀγάπη.

Ποιοὶ εἶναι ; Εὐρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σὲ ἓνα λαὸ καὶ ἓνα βασιλιᾶ. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος... Ἦταν κάποιο ἀπὸ τὰ ἀνοιξιὰτικα δειλινὰ καὶ ἦταν ἐπάνω στὴν καταπράσινη πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνας γέρος βοσκὸς ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

Περιοδικὸν « Νουμᾶς »
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

Παῦλος Νιρβάνας

27. Η ΕΞΟΧΗ

Προβαίνει ό ήλιος μ' όλη του τή χάρι
κι από λάμψι τόν κόσμο πλημμυρίζει.
Μέσ' στο χωράφι άτίμητο ζευγάρι
άπό βόδια θωρεΐς νά τριγυρίζει.

Έδω κοιτᾶς περήφανο μοσχάρι
στο πράσινο σιτάρι νά βαδίζει,
έν άλλο εκεί γυρμένο στο χορτάρι
μέ τó πλατύ ρουθούνι νά καπνίζει.

Μύριες άξίνες σκάφτουνε τή γῆ
κι ύψωμένες στον ήλιο λαμपुरίζουν.
Στους κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κι ένῶ θωρεΐς τά σπίτια νά καπνίζουν,
άλλο πιά δέ γροικᾶς στη χαραυγή,
παρά τά βόδια άγάλια νά μουγκρίζουν.

« Πιήματα »

Στέφανος Μαρτζώκης

28. Η ΑΡΓΩ

Οί καλεσμένοι Ἦταν μία Κυριακὴ τοῦ Αὐγούστου.
Ὡραία ἡμέρα. Ὁ καπετὰν Μαλάμος
ἐβάφτιζε τὸ τρεχαντήρι του καὶ εἶχε καλεσμένο στὴ γαρά
ὅλο τὸ μικρὸ νησί.

Τὸ μικρὸ ναυπηγεῖο τοῦ λιμανιοῦ γεμᾶτο δοκάρια, κα-
τάρτια, μαδέρια—χονδρὲς σανίδες—πελεκούδια, ροκανίδια.
Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς ὁμορφοβαμμένα καὶ
ἔτοιμα ἱστιοφόρα καὶ βαρκοῦλες, καθὼς καὶ σκελετοὶ κάθε
λογῆς ἱστιοφόρων. Οἱ ἀπλοῖ πόθοι καὶ οἱ μεγάλες ἐλπίδες
τοῦ ναυτοκόσμου τοῦ νησιοῦ ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά, ἄλλα
ἔτοιμα πλεούμενα κι ἄλλα ἀκόμη ξύλα ἄμορφα καὶ σκελετοί.

Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι ἐγύριζαν στὰ ἔτοιμα
πλεούμενα. Ἐπηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιὰ, τὰ ἐψηλαφοῦσαν
οἱ ἄνδρες, τὰ ἐκαμάρωναν, τοὺς ὠμιλοῦσαν πολλὰ φορὲς σὰ
νὰ ἦσαν ψυχωμένα· ἔλεγαν τὴν ἀξία των, ἐλογάριαζαν τὴ
γρηγοράδα των, ἐσυμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ
κάθε τι.

Τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετὰν Μαλάμου ἐπάνω στὴ σχά-
ρα μὲ τὴν πλώρη σπαθιωτὴ, στεφανοζωμένη τὴν πρύμνη,
ἔστεκε κι αὐτὸ στὴν ἀμμουδιά. Ὁ λογάλαζι ἡ θάλασσα

ἄστραπτε κι ἐπαιγνίδιζε κι ἔφθανε γλῶσσες γλωσσίτσες
στὰ πόδια του, τὸ ἐρράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ ἐκελα-
δοῦσε μυστικά κι ἐμπιστεμμένα :

—“Ἐλα, ἔλα νὰ σ’ ἀναστήσω στοὺς κόλπους μου. Τί κά-
θεσαι ἄψυχο ξύλο καὶ βάρυπνο ; Δὲν ἐβαρέθηκες τὴν ἄβουλη
ζωή ; Ντροπή σου ! ”Ἐλα νὰ σοῦ δώσω ζωή. ”Εβγα νὰ πα-
λέψης μὲ τὸ κῦμα. ”Ορμησε στηθᾶτο νὰ κουρελιάσῃς τὸν
ἄνεμο. ”Ἐλα νὰ γίνῃς ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ
δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυσι, τραγοῦδι τοῦ ναύτη, καύχη-
μα τοῦ καπετάνιου. ”Ἐλα χρυσό μου, ἔλα !

Τὰ βαπτίσια Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμένος,
γελαστός· δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυ-
μένη στὰ μεταξωτά. Καὶ οἱ δύο των ἔλαμπαν ἀπὸ εὐτυχία.
Τὰ βιολιά καὶ τ’ ἄλλα ὄργανα ἐλάλαγαν τὴ χαρὰ ὡς τὴν
ἄκρη τοῦ νησιοῦ.

Σὲ μιὰ στιγμή τὰ λαλούμενα ἔπαψαν. Ὁ ἱε-
ρεὺς ντυμένος στ’ ἄμφιά του ἔφαλε μὲ κατάνυξι τὸν ἀγια-
σμό κι ἐρράντισε μὲ τὸ Σταυρὸ τὸ ἱστιοφόρο, τὸ ὁποῖο ἡ
καπετάνισσα ὠνόμασε « Ἀργώ ». Ἐπειτα ἐδιάβασε τὴν εὐχὴ
στοῦ πλεούμενου : «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τήρησον τὸ πλοῖον
τοῦτο, τὴν « Ἀργώ »· δὸς εἰς αὐτὸ φύλακα ἄγγελον ἀγα-
θόν... ».

—Καλοτάξιδο καὶ πάντα χρυσάφι νὰ φέρνῃ, καπετὰν
Μαλάμο ! ἀκούστηκε τελειώνοντας ὁ ἱερεὺς.

—Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο ! Καὶ τὸ
καρφί του μάλαμα, καπετάνισσα ! Εὐχίστηκε καὶ ὁ ναυτό-
κοσμος, βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα κατὰ τὴ συνή-
θεια τοῦ νησιοῦ.

—Εὐχαριστοῦμε ! Ἀπήντησαν μ’ ἓνα στόμα καπετάνιος
καὶ καπετάνισσα.

Ὁ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα... Ἐλύθησαν τὰ σχοινιά, ἐβγήκαν οἱ σφῆνες, καὶ ἡ «Ἀργώ» μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων ἐγλίστρησε στὴ θάλασσα, σὰν πάπια μαζὶ μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά της.

Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἄρχισαν πάλι νὰ λαλοῦν τῇ χαρὰ στὰ τετραπέρατα τοῦ νησιοῦ.

Τὸ πρῶτο ταξίδι Σὲ δύο ἡμέρες ἡ «Ἀργώ» ἔκανε τὸ πρῶτό της ταξίδι μὲ ἐπιβάτες καὶ ἐμπορεύματα γιὰ τὴ μεγάλη χώρα.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος, ὅταν ἀνέβηκε πρῶι πρῶι στὴν «Ἀργώ», ἐκρέμασε ψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι στὴ μικρὴ κάμαρά του τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἀι - Νικόλα, πατρογονικὸ εἰκόνισμα στὸ πλεούμενο τοῦ πατέρα του. Κι ἀφοῦ ἐπεστάτησε νὰ γίνουν ὅλα μὲ τάξι, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ ἐπρόσταξε νὰ ἀνοίξουν οἱ ναῦτες τὰ παννιά νὰ ξεκινήσουν.

— Καλοτάξιδος, καπετὰν Μαλάμο ! Καὶ σὲ μεγαλύτερα μὲ τὸ καλὸ ! Τοῦ εὐχήθηκαν οἱ συντοπιτῆς του, ποὺ εἶχαν κατεβῇ στὸ λιμάνι νὰ ἰδοῦν τὴν πρώτη ἀναχώρησι τοῦ ἱστιοφόρου.

Περνῶντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου ἐπάνω σὲ βράχο ἔστεκε τὸ ἀρχοντικὸ του, εἶδε ὁ καπετάνιος στὸ παράθυρο τὴν καπετάνισσα νὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ τὸ μαντήλι της :

— Στὸ καλὸ, καπετὰν Μαλάμο, στὸ καλὸ ! Ὁ Θεὸς μαζί σας ! Κι ἓνα κρυφὸ δάκρυ ἐκύλισε ἀπὸ τὰ μάτια της.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος ἐχαιρέτισε μὲ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἔδινε τὴν παραγγελία στὸν τιμονιέρη :

— Δεξιὰ !...

* Ἀνδρ. Καρκαβίτσας « Λόγια τῆς πλώρης »
(Διασκευὴ)

Νικόλαος Α. Κοινόπουλος

29. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό·
τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
σ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου. ὦ, τί χαρὰ !
Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! Ἀπ' τ' ἀκρογιαλὶ
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, πού μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

30. ΠΑΤΡΙΔΑ

— Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πὲς μου ποιὸς εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις;

— Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια·
στ' ἁλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά τῆς Πασχαλιάς τὴ μέρα,
βροντυχτυπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιά καὶ χάρι
τὸ ταπεινότερο δενδρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιάς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξί γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν ἡ σκλαβιά πλακώσῃ,
τὴ δόξασε ἡ παλληκαριά, τὴν φώτιζεν ἡ γυνῶσι.
Καὶ τώρα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευθεριά σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη!

— Φθάνει !... Τὴ χώρα, πού μοῦ λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα !
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα !...

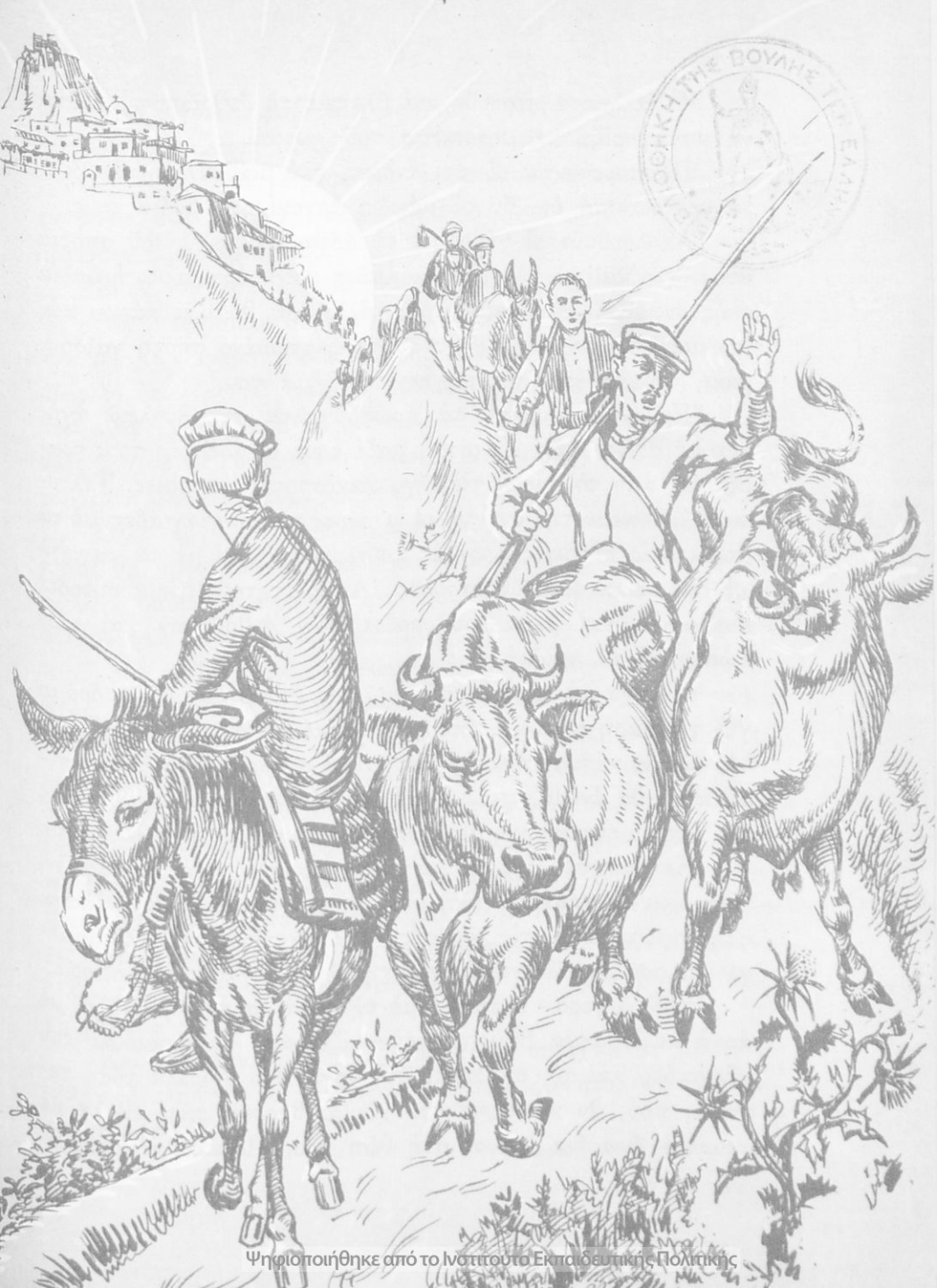
31. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ

Τὸν Ὀκτώβριον δύο τρεῖς χορταστικὲς βροχὲς ἐπότισαν τὴ διψασμένη γῆ. Τώρα, τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Νοεμβρίου, οἱ ὠχρὲς καὶ χλιαρὲς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ξαναξεσταίνουν λίγο τὴ φθινοπωρινὴ φύσιν.

Τὰ λίγα καθυστερημένα καλοκαιριάτικα πουλιά, τρυγόνια, μελισσοργοί, ὀρνύκια, τραβοῦν βιαστικὰ κατὰ τὸ νότο. Οἱ πρῶτες τσίχλες, οἱ καλογιάννοι, κάπου κάπου καὶ καμμιὰ μπεκάτσα μᾶς φέρνουν στὰ πτερὰ τους τὰ πρῶτα μηνύματα τοῦ χειμῶνα.

Τὰ κιτρινισμένα φύλλα τῆς συκιᾶς, τῆς μουριᾶς καὶ τῆς βαλανιδιάς δὲν ἀντέχουν πιά οὔτε στὴν παραμικρὴ ἀνάσα τοῦ ἀγέρα. Καὶ μόνον ἡ ἐλιά δὲν φαίνεται νὰ φοβᾶται πῶς θὰ χάσῃ τὴ στακτοπράσινη φορεσιὰ της. Τ' ἀγριόχορτα ἔχουν ἀρχίσει νὰ ξανακτύνουν τὴ γῆ μὲ τὸ ἀγαπημένο πρᾶσινο φόρεμά της.

Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ὅλο τὸ χωριό, μικροὶ μεγάλοι, ξεχύνονται στὴ μικρὴ κοιλάδα καὶ στὰ γῦρο ὑψώματα. Πρὶν καλοξημερώσῃ, οἱ δρόμοι καὶ οἱ γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ σὲ κάνουν νὰ πιστεύῃς πῶς μεταμορφώνονται μὲ κάποια μαγικὴ δύναμι σὲ μιὰ πελώρια κυψέλη. Τὸ ἀλάθευτο ρολοὶ τῶν κοκχοριῶν λὲς καὶ ἠλεκτρίζει μ' ἓνα ἀδιόρατο σύρμα τὰ κοιμισμένα κορμιὰ.

Λίγα λεπτά περνοῦν καὶ βλέπεις τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι νὰ κατηφορίζῃ τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ.

Προπορεύονται οἱ νέοι ἄνδρες, ποὺ βιάζονται μὲ τὴ βου-
κέντρα καὶ τὰ ὀι - ὀι τὰ κάπως ἀργοκίνητα βόδια τους.

Ἀκολουθοῦν οἱ γέροι μὲ τὸ ἄδειο σακκούλι τοῦ σποριᾶ
στὸν ὦμο καὶ μὲ τὴ χονδροκομμένη μαγκούρα τους, ἡ ὁποία
τοὺς στηρίζει στὶς κακοτοπιές, ἀλλὰ καὶ θυμίζει κάπου κά-
που μὲ μόνη τὴν ἀπειλή της στὸ φορτωμένο σπόρο γαῖδου-
ράκι, πὼς πρέπει νὰ ταχύνη τὸ βῆμά του.

Ἐρχονται κατόπιν τὰ πρωτόβγαλτα στὴ δουλειὰ ἀγό-
ρια μὲ ἀξίνες στὸν ὦμο καὶ μαζί τους οἱ ἀδελφές τους τρα-
βῶντας ἀπὸ τὸ σχοινὶ τὶς λίγο κακότροπες κατσίκες. Τελευ-
ταῖες κλείνουν τὴν πομπή οἱ μητέρες καὶ οἱ γιαγιάδες μὲ τὰ
μωρὰ στὶς πέτσινες φορητὲς κούνιες τους καὶ μὲ τὰ φαγητὰ
σὲ σακκούλια καὶ κατσαρόλες. Ἀπαραίτητοι βέβαια συνοδοὶ
ἀνακατώνονται μέσα στὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν
ζώων καὶ τὰ σκυλιά.

Μονάχα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἐτράβηξαν ἄλλο δρόμο
γιὰ τὴ μικρὴ πλατεῖα, ὅπου τὰ περιμένει τὸ πρωινὸ μάθημα.
Ἄν ἔλειπε κάτι τέτοιες ἡμέρες καὶ τὸ σχολεῖο, ἓνας ξένος ἐπι-
σκέπτης θὰ ἐνόμιζε πὼς εὐρέθηκε σ' ἓνα ἐρημωμένο χωριό,
τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μετανάστευσαν ὁμαδικὰ σ' ἄλλον τόπο.

Καὶ νὰ σὲ λίγο τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν χωραφιῶν.
Ὅπου κι ἂν πέσῃ τὸ μάτι σου, κάτω στὴν κοιλάδα ἢ ἐπάνω
στὴ λοφοσειρὰ ὡς τὶς κορυφές, θ' ἀγναντέψῃς τὸ σκορπισμέ-
νο μελισσολοί τῶν γεωργῶν στὴν ἄγια ἐργασία τῆς σπορᾶς.

Ἐδῶ ὁ γερο - παπποὺς μὲ τὴ σοφὴ πεῖρα τῆς ζωῆς, μὲ
ἀργὰ κι ἐπίσημα βήματα φουκτιάξει ἀπὸ τὸ σακκούλι του
τὸν σπόρο καὶ τὸν σκορπáει στ' ὠργωμένο χωράφι τόσο τε-
χνικά, πού, ἂν κοιτάξῃς στὸ χῶμα, θαρρεῖς πὼς ἔβαλε μὲ
ὑπομονὴ ἓνα ἓνα σπυρὶ στὴ θέσι του. Παρέχει ὁ ἀτσαλο-

δεμένος ζευγολάτης πατάει, όσο πιό βαθιά ήμπορεί, τὸ σιδερένιο ἀλέτρι, πού τὸ βάρος του κάνει τὰ βόδια ν' ἀγκομαχοῦν. Σ' ἐν' ἄλλο χωράφι ἓνα δεκαπεντάχρονο παιδί ἐξεψε τὰ βόδια στὴ σβάρνα, γιὰ νὰ σβαρνίσῃ ὅσον τόπο εἶχε χθὲς ὀργώσει ὁ πατέρας του.

Ἐκεῖ στὶς λοφοπλαγιὲς δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ ἡ σβάρνα. Οἱ σβῶλοι θὰ σπάσουν καὶ οἱ αὐλακιὲς θὰ ἰσοπεδωθοῦν μόνον μὲ τὸ ξινάρι. Γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀκολουθοῦν κατὰ πόδι τὸ ζευγάρι γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Καὶ εἶναι ἀκόμῃ τόσα ἀνώμαλα μέρη, ὅπου δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ τὸ ἀλέτρι. Κι ἐκεῖ ἄρχισε νὰ δουλεύῃ τὸ ξινάρι. Οὔτε σπιθαμὴ δὲ θὰ μείνῃ ἄσπαρτη ἀπὸ τὸ κάθε χωράφι.

"Ολοι ἐργάζονται ἀδιάκοπα, λὲς καὶ συναγωνίζονται ποῖος θὰ προσπεράσῃ. Καὶ εἶναι ἡ μόνη ἐργασία τοῦ χωραφιοῦ, ἡ ὁποία δὲ σηκώνει τραγούδι. Τὸ ἀλέτρι καὶ τὸ ξινάρι θέλουν γιὰ λογαριασμό τους ὅλη τὴν ἀντοχὴ τῶν πνευμόνων. Μὰ τοῦ καθενὸς δουλευτῇ ἡ ψυχὴ προσεύχεται σιωπηλὰ στὸν πανάγαθο Πατέρα νὰ εὐλογήσῃ τοὺς κόπους του.

"Ολοι ἐργάζονται. Καὶ μόνον οἱ πέτσινες κούνιες τῶν μωρῶν κρέμονται ἡ κάθε μία ἀπὸ τὸ κλαδὶ κάποιου δένδρου. "Αλλὰ μωρὰ κοιμοῦνται τὸν ἀγγελικὸ τους ὕπνο. "Αλλὰ ἐξύπνησαν κι ἀπλώνουν τὰ χεράκια τους νὰ πιᾶσουν κανένα σπουργιτάκι ἢ κανένα χρυσοκίτρινο φύλλο, πού πετάει λίγο ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφαλάκι τους. Κάποια θεῖα φώτισις ἔχει κάμει κι αὐτὰ τόσο καλόβολα, λὲς καὶ νοιώθουν πόσο πολύτιμες εἶναι οἱ στιγμὲς γιὰ τὴν ἄξια δουλεύτρα, τὴ μητέρα τους.

Καὶ τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν συνεχίζεται μὲ μία μικρὴ διακοπὴ γιὰ τὸ μεσημεριάτικο φαγητό, ὥσπου νὰ σκοτεινιάσῃ.

Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

32. ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

‘Ο σῖτος καὶ ἡ — Σήμερα, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα
καλλιέργειά του ἀληθινὸ παραμῦθι ἀπὸ τῆ ζωῇ μου,
εἶπε ὁ κ. Λάμπρος.

Τὰ παιδιὰ ἀνοιξαν τέσσερα τὰ μάτια των καὶ ἐτέντω-
σαν τὰ αὐτάκια των. Ἦξεραν καλὰ πόσα ὠραῖα πράγματα
γνωρίζει ὁ δάσκαλός των ! Μέσα στὴν τάξι ἀπόλυτη σιωπή.

— Ἦμουν μικρός, εἶπε, στὴν ἡλικία σας ἐπάνω κάτω.
Ἐνα πρωινό, μόλις ἐσχόλασα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἐπῆγα στὸ χω-
ράφι μας, ὅπου ἐβοτάνιζε ὁ πατέρας μου τὸ σιτάρι. Τὸν ἐβο-
ήθησα λίγο, ἀλλὰ ἐκουράσθηκα, γιατί ἤμουν ἀσυνήθιστος
στὴ δουλειά. Μὲ τὴν ἄδειά του ἐπῆγα καὶ ἐκάθισα στὴν
ἄκρη, κάτω ἀπὸ μία μικρὴ φουντωτὴ ἐλιά.

Ἦταν ὠραία ἀνοιξιάτικη ἡμέρα καὶ τὸ εὐχάριστο ἀε-
ράκι τῆς ἔφερνε ἕως ἐμὲ μία γλυκύτατη φωνή:

— Ἀκουσε, παιδί μου, ἔλεγε, τί θὰ σοῦ εἰπῶ.

Τὰ ἔχασα μὲ τὴν ἀπροσδόκητη φωνή. Κοίταξα δεξιά, ἀριστερά νὰ ἰδῶ ποιὸς μοῦ ὠμιλοῦσε. Δὲν εἶδα κανένα !

Ἀλλὰ ἡ φωνὴ ἐξακολούθησε νὰ ἔρχεται καθαρὴ καὶ γλυκειά :

—“Ὀλοι σας μὲ γνωρίζετε· εἶμαι τὸ εὐλογημένο σιτάρι, ὁ σῖτος, ὅπως μὲ λένε τὰ βιβλία σας. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ γενιά μου κρατᾷ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἢ τὴ Μεσοποταμία· ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ πιστεύω ὅτι εἶμαι καθαρὸ γέννημα τῆς Ἀττικῆς. Μὲ ἐδῶρισε ἡ θεὰ Δήμητρα στὸν βασιλέα τῆς Ἐλευσίνος Τριπτόλεμον. Ἀπὸ τότε εἶμαι παιδὶ τῆς ἐλληνικῆς γῆς.

Ἀλλὰ τώρα τελευταῖα ἔφεραν στὴν πατρίδα μας καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, ποὺ δίνουν ἀφθονώτερο καρπόν. Σύντομα ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν προστασία μου — καὶ ποιὸς δὲν ἀγαπᾷ τ' ἀδέλφια του ; — καὶ μὲ τὸ γαλάζιο οὐρανὸ μας ἔγιναν Ἕλληνες πολῖτες !

Πολὺ ἐπαραξενεύτηκα ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Πῶς εἶναι δυνατόν, ἐσκέφθηκα, νὰ ὀμιλοῦν τὰ φυτά. Ἄλλο καὶ τοῦτο ! εἶπα μέσα μου.

Καὶ ὁ σῖτος, σὰν νὰ ἐκατάλαβε τὸ λογισμό μου, ἀπάντησε :

— Παραξενεύεσαι βέβαια, παιδί μου, πῶς ἐγὼ, ἓνα φυτό, μπορῶ νὰ ὀμιλῶ. Μάθε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ πουλάκια καὶ τὰ ζῷα ὅλα, ὅλα ὀμιλοῦν· ἀλλὰ ὀμιλοῦν μόνο στοὺς φίλους των, σὲ ὅσους δηλαδή τὰ ἀγαποῦν. Τότε λένε τὰ μυστικά των, γιατί ξέρουν ὅτι θὰ τὰ συμπονέσουν. Καὶ ἐσύ εἶσαι φίλος μου, γιατί μὲ ἐβοτάνιζες πρωτύτερα μὲ στοργή.

Τὰ λόγια αὐτὰ πολὺ μὲ ἐκολάκευσαν· δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς φίλος τοῦ σίτου, ποὺ μᾶς τρέφει. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ παρηκολούθησα τὴ συμπαθητικὴ φωνὴ τοῦ φίλου μου.

—Εἶμαι πολὺ εὐτυχισμένο, ἐσυνέχισε, ὅταν ζῶ σὲ φιλόξενα χωράφια, ὅπως εἶναι τοῦτο τοῦ πατέρα σου. Μὲ καλλιεργοῦν μὲ τοὺς νέους τρόπους τῆς ἐπιστήμης, ποὺ ἀλλάξαν τὴ ζωὴ μου καὶ ἐπολλαπλασίασαν τὴν καρποφορίαν μου.

Ὁ καλὸς γεωργὸς, πρὶν σπείρῃ τοὺς σπόρους μου, διαλέγει γιὰ σπόρον τοὺς γερούς ἀπορρίπτοντας τοὺς ἄλλους. Ἐπειτα τοὺς ἀπολυμαίνει, γιὰ νὰ τοὺς καθαρίσῃ ἀπὸ τὶς ἀρρώστειες. Ὁργώνει δύο φορές τουλάχιστο τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀνασκηοθῇ τὸ χῶμα, νὰ ἀερισθῇ καὶ νὰ χορτάσῃ ἡ γῆ νεράκι, ποὺ εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μου.

Ἐπειτα μὲ σπέρνει· ἀλλὰ ποτὲ δὲ μὲ σπέρνει στὰ «πεταχτά», δηλαδὴ σκορπιστὰ μὲ τὴ φούκτα του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, γιὰτὶ πάει χαμένος ἀρκετὸς σπόρος μου. Μὲ σπέρνει πάντοτε μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὴ σπαρτικὴ μηχανὴ στὴ σειρά, αὐλακιά, αὐλακιά, «κατὰ γραμμὰς», ὅπως λένε οἱ γεωπόνοι.

Ἔτσι, ὅταν φυτρώσω, ἀερίζομαι περισσότερο, μὲ βλέπει καλύτερα ὁ ζωογόνος ἥλιος, ἀπλώνω περισσότερο καὶ βαθύτερα τὶς ρίζες μου εὐρίσκοντας ἄνετα τροφὴ καὶ νερό. Καὶ τὸ σπουδαιότερο μπορεῖ εὐκόλα καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλάβῃ νὰ μὲ σκαλίσῃ καὶ νὰ μὲ βοτανίσῃ. Βγάζει ἔτσι τὰ ζιζάνια, τὰ ἀγριόχορτα, πού, ἂν τὰ ἄφηνε, θὰ μὲ ἐπνίγαν καὶ θὰ ἐπέθαιναν ἀπὸ ἀσφυξία.

Καὶ τελευταῖο : Ὁ καλὸς γεωργὸς δὲν μὲ ἀφήνει ποτὲ νὰ πεινάσω περιμένοντας νὰ μὲ θρέψουν μόνο ἡ γῆ καὶ ὁ Θεός. Μοῦ δίνει καὶ αὐτός, σὰν καλὸς πατέρας, ἰδιαίτερη τροφή, δηλαδὴ μοῦ κάνει ἓνα εἶδος ὑπερσιτισμοῦ, γιὰ νὰ

γίνω ἀκμαῖο καὶ καρπερό. Μὲ λιπαίνει λοιπὸν μὲ χωνευμένη κόπρo καὶ μὲ λιπάσματα, μὲ φωσφορικὸ λίπασμα στὸ ὄρωμα καὶ μὲ νίτρο στὸ ἀδέλφωμα τῶν βλαστῶν μου.

Καλλιεργῶντάς με ὁ γεωργός, ὅπως εἶπα, γεμίζει τὶς ἀποθῆκές του σιτάρι καὶ ἡ οἰκογένειά του θὰ χορτάσῃ ψωμί. Ἡ νοικοκυρὰ θὰ κάμῃ πλούσια τὰ πρόσφορα γιὰ τὴν ἐκκλησιά καὶ ὁ ἱερεὺς θὰ τελέσῃ μὲ τὸν εὐλογημένο ἄρτο τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας. Ὅσο περισσεύω θὰ μὲ πωλήσῃ ὁ καλλιεργητής μου καὶ θὰ μὲ στείλουν στὶς πόλεις νὰ φᾶνε ὅσοι ἐργάζονται ἐκεῖ, ὠραῖο, φθηνὸ καὶ θρεπτικὸ ψωμί.

Οἱ φίλοι του Ἡ ἀγάπη τοῦ καλοῦ γεωργοῦ δὲν σταματᾷ σὲ μένα· εἶναι πλατύτερη. Ἀγαπᾷ σὰν ἐμένα καὶ τὰ πουλάκια, ποὺ κυνηγοῦν ἀδιάκοπα καὶ ἀλύπητα τοὺς ἐχθροὺς μου, ποὺ εἶναι κι ἐχθροὶ ὅλων τῶν φυτῶν. Κυνηγοῦν δηλαδὴ τὰ ἔντομα, τὰ τρωκτικὰ καὶ τὰ ἐρπετά· πρὸ παντὸς ὅμως τὰ ἔντομα. Καὶ σύ, μικρὲ μου φίλε, δὲν ἀγαπᾷς τὰ πουλάκια;

Πρὶν προφθάσω νὰ εἰπῶ τὸ «ναὶ» στὸν παράξενο ὁμιλητὴ μου, ὁ σῆτος ἐξηκολούθησε :

— Μὲ τὰ ἔντομα καὶ τὰ ἄλλα βλαβερὰ τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ κήπου εἶναι ἀνίκανος ὁ ἄνθρωπος νὰ μετρηθῇ μόνος μαζί των. Εἶναι φοβερὸς καὶ ἀκατάβλητος ἐχθρός. Πολλαπλασιάζεται σὲ ἀπίστευτους ἀριθμοὺς καὶ ξεχύνεται στὸν ἀέρα, στὴ γῆ, στὰ νερά. Προσβάλλει ὁ ἴδιος ἢ μὲ τὰ σκουλήκια του καὶ τὶς κάμπιες του ὅλη τὴ φύσι. Καταστρέφει τοὺς ἀγρούς — κι ἐμᾶς τὰ δημητριακὰ βέβαια —, τοὺς κήπους, τὰ ὀπωροφόρα καὶ καρποφόρα δένδρα, τὰ ἀμπέλια, τὰ δάση· μὲ λίγα λόγια καταστρέφει ὅ,τι τρέφει τὸν ἄνθρωπο κι ὅ,τι τοῦ δίνει τὴ χαρά. Φονεύει ἀκόμη καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρω-

πο μὲ τοὺς πυρετοὺς καὶ τὶς ἄλλες ἀρρώστειες ποὺ φέρνει.

Θὰ ἐρήμωναν τὴ γῆ, ἂν δὲν ἔστελνε ὁ Θεὸς γιὰ βοήθεια τὰ πουλάκια, ποὺ ἐξολοθρεύουν τοὺς καταστροφεῖς τῶν κόπων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δικῆς μας καὶ τῆς δικῆς του ζωῆς. Τὰ καημένα τὰ πουλάκια ! Τί χαριτωμένοι καλοὶ φίλοι !

Μᾶς ἐπισκέπτονται κάθε πρωί, ὅπως ὁ γιατρός τὸν ἀρρωστό του, καὶ μένουν μαζί μας ὅλη τὴν ἡμέρα. Μᾶς ἐξετάζουν ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἕως τὴ ρίζα, γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὸν ἐπίβουλο ἐχθρὸ καὶ τὸν ἐξολοθρεύσουν. Καὶ γιὰ νὰ τὸν κατασκοπεύουν εὐκολα, ὥστε νὰ μὴν τὰ ὑποπτεύεται, καὶ γιὰ νὰ κάνουν εὐχάριστη τὴν ἐργασία των, τραγουδοῦν διαρκῶς, ὅπως ὁ καλὸς ἐργάτης.

Ἄν ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ καὶ ἡ δική μας δὲν εἶναι μονότονη, τὸ χρεωστοῦμε στὴν πρόσχαρη μουσικὴ των. Ἔχομε, βλέπεις, κι ἐμεῖς, στοὺς ἀγρούς, ἀνάμεσα στὰ πράσινα φύλλα, τὰ κέντρα τῆς ψυχαγωγίας μας μὲ μουσικοὺς τὰ πουλάκια. Ἔτσι δὲν ζηλεύομε τὰ κέντρα, ποὺ ἔχουν οἱ ἄστοι στὶς πολιτεῖες, ἀνάμεσα στὰ πολλὰ φῶτα καὶ τοὺς ἄσπρους τοίχους, μὲ τὶς ὀρχήστρες, τὰ βιολιά καὶ τὰ ραδιόφωνα...

Εἶδες βέβαια λίγο πρωτύτερα, ὅταν ἐβοτάνιζες, ποὺ ἐπέταξε ἀπὸ τὰ πόδια σου τραγουδῶντας ἕνας κορυδαλλός. Θὰ ἐνόμισες ὅτι ἡ παρουσία σου ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸν ἀγρὸ

Έναν ἀργόσχολο τραγουδιστή. Δέν εἶναι σωστό, παιδί μου. Τὸ τραγούδι του ἦταν ἓνας ὕμνος γιὰ τὴ νίκη του. Ἐκαθάρισε ἀπὸ τὰ σκουλήκια τὶς ρίζες μου καὶ ἀπὸ τὴν σιταρόψειρα τοὺς βλαστοὺς μου. Ἔτσι τώρα, ποὺ ἐτοιμάζομαι γιὰ τὴν καρποφορία, θὰ εἶμαι γεμᾶτο ἀπὸ υἱεία, ὥστε νὰ κάμω καρπερὰ στάχυα. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό ;

—Ὁχι, ἐψιθύρισα δειλά.

—Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῇς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο φίλο μου, ποὺ μὲ προστατεύει στὴ σπορά μου. Καλογιάννο ἢ Κοκκινολαίμη τὸν λέτε σεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Μισὴ μπουκιὰ εἶναι τὸ κορμάκι του· ἀλλὰ τί δουλευτὴς ! "Ὅταν ὀργῶνῃ ὁ γεωργὸς τὸν ἀγρό του ἢ σκάβῃ τὸν κηπό του, ὁ χαριτωμένος φίλος μου τὸν παρακολουθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα αὐλακιά αὐλακιά."Ὅποιος δέν ξέρει νομίζει ὅτι σκοτώνει ἔτσι τὴν ὥρα του, γιατί δέν ἔχει τί νὰ κάμῃ.

Αὐτὸς ὅμως ἀπεναντίας ἐργάζεται σὰν πολὺπειρος ἐργάτης μὲ μεγάλη εὐσυνειδησία. Θανατῶνει χιλιάδες σκουλήκια κι ἔντομα. Σὰν ἐπιτήδειος χειροῦργος μὲ τὸ μαχαίράκι του, τὸ ράμφος του, θὰ καθάρισῃ πρῶτα πρῶτα τὸ σκαθάρι· κι ἔπειτα κι ἄλλον κι ἄλλον ἐξολοθρευτὴ μου καὶ ἐξολοθρευτὴ σας.

Χιλιάδες κόκκους μου σφάζει αὐτός ὁ μικρούλης. Χωρίς αὐτὸν κι ἄλλα πουλάκια μάταια θὰ ἐπερίμενε ὁ ἀγρότης νὰ φυτρώσουμε ἐγὼ καὶ τὰ λαχανικά του. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

— "Ὁχι· ἐφιθύρισα σαστισμένος.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῇς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τὸ παράπονό του Ἀρκετά, μικρέ μου, σὲ ἐκούρασα μὲ τοὺς φίλους μου, τὰ πουλάκια. Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ τὸ παράπονό μου :

Ξέρεις πῶς ζοῦν τ' ἀδελφία μου τὰ σιτάρια ἢ τὰ ἐξαδέλφια μου, τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη, τὸ ἀραποσίτι καὶ γενικὰ ὅλα τὰ δημητριακὰ στοὺς ἀγροὺς τῶν περισσοτέρων χωρικῶν ; Ἐπειδὴ δὲν ξέρουν οἱ δυστυχισμένοι τοὺς νέους τρόπους καλλιεργείας, ποὺ θὰ τοὺς ἀπέδιδαν ἀφθονο καρπὸ, τὰ καλλιεργοῦν ὅπως οἱ πάπποι των καὶ οἱ προπάπποι των· τὰ ἐγκαταλείπουν δηλαδή στὴν τύχη καὶ στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλ' αὐτὸ ξεσπᾷ καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ στοὺς ἴδιους, γιατί χάνουν τὴν πολύτιμη ἐσοδεία των. Γι' αὐτὸ συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα τὸ πρωτάκουστο· σπέρνουν 50 ἢ 100 ὀκάδες σπόρο καὶ θερίζουν ἄλλες τόσες ἢ καὶ λιγώτερο καμμιὰ φορά!

Καὶ δὲν συμβαίνει μόνο σ' ἐμᾶς, τὰ δημητριακὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε καλλιέργεια τοῦ γεωργοῦ, ποὺ ἀρκεῖται στὰ πατροπαράδοτα, λησμονῶντας τὴν ἀξία καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τὸ χειρότερο· τὰ ἀνόητα παιδιά των, ἴσως γιατί δὲν τὰ ἐδίδαξε κανεὶς, κυνηγοῦν καὶ φονεύουν τοὺς καλύτερους βοηθοὺς στὸ ἔργο μας καὶ στὸ ἔργο τῶν γονέων των, τὰ καχημένα τὰ πουλάκια. Θλίβομαι κατάκαρδα, ὅταν τὰ βλέπω νὰ φονεύουν τοὺς εὐεργέτες των ! Τί ἀχαριστία !...

Ἐδῶ ἐσταμάτησε ἡ φωνή.

Ἐφαινόταν τώρα τελευταῖα ὠργισμένη καὶ πολὺ πικραμένη.

Στ' αὐτιά μου ἐβούιζαν οἱ τελευταῖες λέξεις :

— Νὰ φονεύουν τὰ πουλάκια, τοὺς εὐεργέτες των ! Τί ἀχαριστία !

Ἐντράπηκα, καὶ μὲ τὰ δύο μου χέρια ἐσκέπασα σκεπτικὸς τὸ πρόσωπό μου...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

33. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

1. Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΡΥΖΙΟΥ

Τὸ ρύζι εἶναι μία ἀπὸ τῆς πιὸ ἀγαπητῆς τροφῆς τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Κι ὅλοι τὸ ξέρομε πὼς ὡς τῆς ἡμέρες μας ἤμεθα ἀναγκασμένοι νὰ εἰσάγωμε πολλὰς χιλιάδες τόννους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, τοὺς

οποίους πληρώναμε ἑκατομμύρια δολλάρια. Ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀπὸ τὶς εἴκοσι πέντε χιλιάδες τόννους, ποὺ ἔχρειαζόμεθα κάθε χρόνο, μόνον ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες ὀκάδες ἦταν ἡ δική μας παραγωγὴ ἀπὸ μερικοὺς ὀρυζῶνες τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ κατανάλωσις τοῦ ρυζιοῦ σχεδὸν ἐδιπλασιάσθηκε στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς ὁ διπλασιασμὸς δείχνει βέβαια πὼς μᾶς ἀρέσει πολὺ αὐτὴ ἡ τροφή, δὲ δείχνει ὅμως πὼς ἐγινήκαμε τόσο πλούσιοι, ὥστε νὰ διαθέτουμε διπλάσια δολλάρια ἀπὸ τὰ προπολεμικά, γιὰ νὰ τὴν προμηθευθοῦμε. Ἀπλούστατα : ἐδιπλασιάσθηκεν ἡ κατανάλωσις, γιὰτὶ σύγχρονα ἐπολλαπλασιάσθηκεν ἡ ἑλληνικὴ παραγωγὴ τοῦ ρυζιοῦ, σὲ σημεῖο μάλιστα, ποὺ νὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγὴ σὲ ἄλλες χῶρες.

Θὰ ἐρωτήσῃ ἴσως κανεὶς ; Πῶς ἔγινε αὐτὸ τὸ θαῦμα ; Καὶ γιὰτί νὰ μὴ ὑπάρχουν καὶ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια αὐτοὶ οἱ πολλοὶ ὀρυζῶνες, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν γνωστὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ;

Γιὰ νὰ ἐξηγήσωμε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἀναφέρωμε μερικὰ σχετικὰ γεγονότα.

Τὸ ρύζι καλλιεργεῖται σὲ ἐδάφη, ποὺ σκεπάζονται μὲ νερὸ ὅλο τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς καλλιεργείας, καὶ σὲ κλίμα θερμό. Οἱ Κινέζοι, ποὺ ἔχουν τὸ ρύζι ἐθνικὸ φαγητό, λέγουν πὼς τοῦ ἀρέσει νὰ ἔχη τὰ πόδια του στὸ νερὸ καὶ τὸ κεφάλι του στὴ φωτιά. Ἀκόμη τὸ ρύζι ἀναπτύσσεται πολὺ σὲ ἐδάφη, ποὺ ἔχουν πολὺ ἀλάτι, στίς «ἀρμύρες» ὅπως τὶς λέγει ὁ λαός. Σὲ τέτοια ἐδάφη δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τίποτε ἄλλο. Ὅταν ὅμως καλλιεργηθῇ τρία τέσσερα χρόνια τὸ ρύζι, τὸ ἀλάτι ἐλαττώνεται πολὺ καὶ τότε γίνονται γονιμώτατα γιὰ κάθε καλλιέργεια.

Στὴν πατρίδα μας ἔχομε καὶ πολλὰ ἐδάφη κατάλληλα γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ, ποὺ ἡμποροῦν νὰ ποτίζονται ἢ μὲ τὸ νερὸ τῶν ποταμιῶν ἢ μὲ ὑπόγεια νερά, καὶ τὸ κλῖμά της εἶναι ἀρκετὰ ζεστό, ὅσο χρειάζεται τὸ ρύζι. Στὰ παράλια μας μάλιστα ὑπάρχουν πολλὲς χιλιάδες στρέμματα «ἀρμύρες», ὅπου ἡμπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τὸ ρύζι. Κι ὅμως, ἕως τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου, ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια ἦταν τόσο περιορισμένη. Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὠφείλετο σ' ἓνα πολὺ σοβαρὸ λόγο : στὸν κίνδυνο τῆς ἐλονοσίας.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τῆς πατρίδος μας ἦταν, ἕως πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἐλονοσία. Αὐτὴ ἡ τρομερὴ ἀρρώστεια ἀνάγκαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβοῦνται σὰν τὸ χάρο τὸ στάσιμο νερό, γιατί ἐκεῖ ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται ὁ φορεὺς της, τὸ κουνούπι.

Πῶς νὰ σκεφθῇ λοιπὸν κανεὶς νὰ πλημμυρίσῃ μὲ νερὸ ὁλόκληρες πεδινὲς ἐκτάσεις, ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔφερνε τὴν ἐλονοσία σὲ ὅλο τὸν γῆρο πληθυσμό ; Ἄς ἔλειπε καὶ τὸ ρύζι καὶ τὰ καλὰ του, ἀρκεῖ νὰ ἔλειπε μαζί του κι ὁ τεταρταῖος πυρετὸς καὶ ἡ κατακίτρινη ὄψις τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅπου ἀποτολμοῦσαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ρύζι, τὸ ἐπλήρωναν τόσο ἀκριβὰ μὲ τὴν ὑγεία τους καὶ κάποτε μὲ τὴ ζωὴ τους.

Κατὰ τὴν διάρκεια ὅμως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου οἱ σύμμαχοί μας Ἀγγλοὶ καὶ Ἀμερικανοί, ἀναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν κοντὰ στὰ ἔλη τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς, κατῳρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ ἐντομοκτόνο φάρμακο ντίντι - τί. Αὐτὸ τὸ θαυματοργὸ φάρμακο ἔφερε στὴν πατρίδα μας ἀνυπολόγιστες ὠφέλειες. Σήμερα σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει ἡ ἐλονοσία. Καὶ τὸ νερὸ ποτίζει τοὺς κάμπους μας, χωρὶς νὰ φοβώμαστε πιά, γιατί τὸ ράντισμα μὲ τὸ ἐντομοκτόνο καταστρέφει τὰ κουνούπια.

Ἄφοβα λοιπὸν ἄρχισαν καὶ οἱ γεωργοί μας τὴν καλ-

λιέργεια του ρυζιού δοκιμαστικά στην αρχή, για να ιδούν την απόδοσή του, με μεγάλο ζήλο έπειτα, όταν είδαν ότι το εισόδημά του είναι πολύ μεγαλύτερο από το εισόδημα του σιταριού και κάθε άλλου προϊόντος. Κι έτσι κάθε χρόνο και νέες χιλιάδες στρέμματα γίνονται όρυζώνες και το ρύζι σήμερα είναι από τις φθηνότερες τροφές μας.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

"Ας κάνουμε τώρα την επίσκεψί μας σε μία από τις πιο γόνιμες ελληνικές πεδιάδες, όπου σήμερα καλλιεργείται το ρύζι. Πάμε στην πεδιάδα του Τρινάσου της Λακωνίας, δυτικά από τις έκβολές του Ευρώτα, που ποτίζεται από το Βασιλοπόταμο. Αυτή η πεδιάδα χωρίζεται με τον Ευρώτα από την πεδιάδα του Έλους και στην πραγματικότητα είναι μαζί της μία από τις ευφορώτερες περιοχές της πατρίδος μας, που διασχίζεται στη μέση από τον περίφημο ποταμό της Λακωνίας.

“Εως πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ἡ πεδιάδα τοῦ Τρινάσου ἦταν μεγάλο ἔλος ἀπὸ χιλιάδες στρέμματα, ποὺ ὅχι μόνον δὲν ἔδινε κανένα εἰσόδημα, ἀλλ’ ἦταν κίνδυνος θάνατος γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς περιφερείας.

Κι ὁ Βασιλοπόταμος, τὸ ἤρεμο ποτάμι μὲ τὸ ἀνεξάντλητο νερό, ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἓνα βράχο μέσα στὸ χωριὸ Σκάλα, ἀντὶ νὰ εἶναι ὁ μεγάλος εὐεργέτης τοῦ τόπου, ἦταν ὁ θανάσιμος ἐχθρός, γιατί διατηροῦσε χειμῶνα, καλοκαίρι τὰ ἀρρωστημένα πράσινα νερά τοῦ βάλτου.

Εὐτυχῶς, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ἰδρύθηκε ἡ ἑταιρεία «Ύδραυλικὰ Ἔργα Τρινάσου», ποὺ ἀπεξήρανε τὸ βάλτο καὶ κατεσκεύασε μόνιμα ἀποχετευτικὰ ἔργα, δηλαδὴ ἀντλιοστάσιο κι ὁλόκληρο σύστημα χανδακιῶν, ποὺ νὰ βγάζουν τὸ νερὸ στὸ Λακωνικὸ κόλπο.

Ὁ γονιμώτατος κάμπος παραδόθηκε στοὺς καλλιεργητὰς του, ποὺ τὸν ἔσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι καὶ βαμβάκι. Ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς ἐλονοσίας εἶχε πιά περάσει κι ὁ κάμπος ἀπὸ καταραμένος τόπος ἄρχισε νὰ γίνεται εὐλογημένος γιὰ τοὺς κατοίκους του.

Ἡ φοβερὴ ὅμως ἀρρώστεια ἔλειψεν ἐντελῶς μόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τὴ χρησιμοποίησι τοῦ ντὶ - ντὶ - τί. Τ’ ἀποχετευτικὰ ἔργα καὶ τὸ ἐντομοκτόνο μετεμόρφωσαν καὶ τὸ ποτάμι, τὸ Βασιλοπόταμο, ἀπὸ θανάσιμο ἐχθρὸ σὲ μεγάλο εὐεργέτη. Τὰ ἀνεξάντλητα νερά του ἔμπορουν νὰ πατίζουν τὸ καλοκαίρι ὅλη τὴν περιοχὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τοῦ πυρετοῦ.

Τώρα πιά χωρὶς κανένα φόβο ἄρχισαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σ’ ἄλλα ἐδάφη τῆς πατρίδος μας, τὴ δοκιμαστικὴ στὴν ἀρχὴ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ. Καὶ ὅταν εἶδαν οἱ γεωργοί μας πὼς καὶ ἡ ποιότης καὶ ἡ ποσότης τῆς στρεμματικῆς παραγωγῆς ἦταν ἱκανοποιητικὴ, γιατί ἄφηνε καθαρὸ κέρδος πολὺ μεγα-

λύτερο ἀπὸ κάθε ἄλλη καλλιέργεια, μετεμόρφωσαν τὸν ἄλλοτε σιτοβολῶνα σὲ ποτιστικὸν ὀρυζῶνα.

Τὰ χανδάκια, ἀντὶ νὰ πηγαίνουν τὸ νερὸ πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ χύνουν ἄφθονο στὰ κτήματα τὰ σπαρμένα μὲ ρύζι. Ἡ γονιμώτατη γῆ τοῦ Τρινάσου, ποὺ γιὰ κάθε ἄλλη καλλιέργεια δὲν ἔχρειάζετο ἄλλο νερὸ ἀπ' ὅσο διατηροῦσε στὰ σπλάχγχνα της καὶ τὸ πιὸ ζεστὸ καλοκαίρι, δέχεται τώρα μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι νὰ εἶναι διαρκῶς πλημμυρισμένη. Τόσο ἀχόρταγο εἶναι τὸ ρύζι, ποὺ μεγαλώνει τόσο περισσότερο, ὅσο ψηλότερα στὸ ἀνάστημά του ἀνεβαίνει τὸ νερό. Κι ὁ Βασιλοπόταμος πάντα ἀνεξάντλητος γεμίζει τὰ χανδάκια καὶ πλημμυρίζει κάθε μέρα τὸν ὀρυζῶνα.

Τὸ θέαμα τοῦ κάμπου σπαρμένου σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ ρύζι εἶναι πρωτοφανέρωτο στὴν πατρίδα μας. Γιὰ φαντασθῆτε στὴν καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ νὰ φεύγετε ἀπὸ τὴν κατάξερη Μάνη, ὅπου «ψήνει ὁ ἥλιος τὸ ψωμί», ὅπως λέγει ὁ λαός, καὶ ξαφνικὰ νὰ εὐρίσκεσθε στὸν ὀλοπράσινο κάμπο, τὸν πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ ἄφθονο νερό!

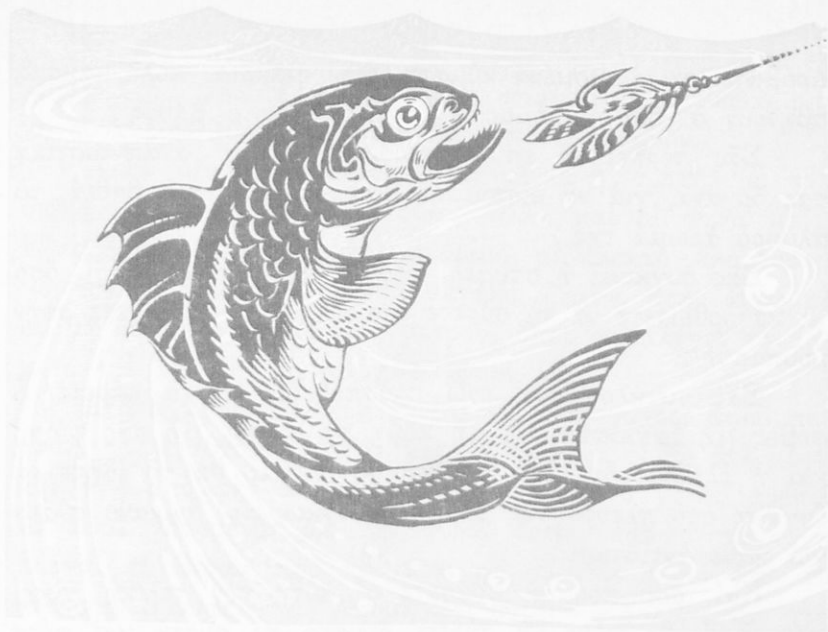
Ἡ πρώτη σας ἐντύπωσις θὰ εἶναι πὼς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀμφίβιοι. Τόση ἀφθονία νεροῦ τὴν ἔχομε χαρῇ μόνο σὲ κινηματογραφικὲς ταινίες, ποὺ παρουσιάζουν κάποιες μακρινὲς χῶρες τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὴ διψασμένη πατρίδα μας. Πόσες φορές ἐκαλοτυχίσαμε αὐτὲς τὲς τόσο προνομιοῦχες χῶρες μὲ τοὺς μεγάλους ποταμούς, ποὺ χαρίζουν παραδεισένιο πλοῦτο στοὺς κάμπους. Καὶ νὰ τώρα ἐδῶ κοντὰ στὸν πιὸ ἀνυδρο τόπο τῆς πατρίδος μας, στὴ Μάνη, ἄφθονο τὸ νερὸ μᾶς χαρίζει ἓνα ὀλοπράσινο παράδεισο.

Ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια τοῦ Τρινάσου, καὶ μὲ ὅλα τὰ μηχανικὰ μέσα, χρειάζεται χιλιάδες ἐργατικὰ χέρια. Ἀκουσα πὼς ἐφέτος ἀπασχολοῦσε πεντέμισι χιλιάδες ἐργάτες, ποὺ οἱ

περισσότεροι ἐκαλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι γιὰ λογαριασμό τους. Στὴν πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς, στὴν κωμόπολι Σκάλα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη ἀπὸ τὴν ἐλονοσία, σήμερα βλέπει κανεὶς μία ἀσυνήθιστη γιὰ ἐπαρχιακὸ κέντρο κίνησι. Τὸ μεγαλύτερο κτίριο εἶναι τὸ νεόκτιστο Ἀποφλοιωτήριο μὲ τὸ σῆμα τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Νέα σπίτια καὶ καταστήματα κτίζονται.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μικροὶ μεγάλοι, εἶναι σήμερα ἀγνώριστοι. Ὅχι πιά οἱ μορφές οἱ κατὰχλωμες καὶ πρόωρα ρυτιδωμένες, ποὺ σ' ἔκαναν νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἀρρώστους. Σήμερα βλέπεις μορφές ροδοκόκκινες καὶ γελαστές ἀπὸ υἱεΐα καὶ ἱκανοποίησι, ὅτι ὁ μόχθος τους μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πληρώνεται μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν εὐλογημένο κάμπο τους καὶ τὸ μεγάλο εὐεργέτη τους, τὸ Βασιλοπόταμο.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

34. ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

1. ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ ΜΕ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ἐπειδὴ τὸ ψάρευμα τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν, ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτή, καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἀπ' αὐτὴν εἶναι πολυειδεῖς.

Σᾶς ἀρέσει ἑξαφνα ἢ ἱστοπλοῖα μὲ δυνατό ἄνεμο, μὲ ὅλα τὰ παννιά ἀνοικτά ;

Σᾶς θέλγει νὰ σχίζῃ τὴ θάλασσα ἡ βάρκα καὶ νὰ γέρνῃ ὑπερήφανα μὲ τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὡς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῶ στὶς πλευρὲς τῆς σκάζει τὸ κύμα καὶ σᾶς ραντίζει μὲ ἀλμυρὴ ὑγρὴ σκόνη καὶ κάπου κάπου σᾶς λούζει ;

Σᾶς μεθᾷ αὐτὴ ἡ πελαγίσια ἱστιοπλοῖα, ὅπου ἔχει καμμιὰ φορὰ καὶ τὸ θέλγητρο κάποιου κινδύνου ;

Σᾶς γοητεύει νὰ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅσο φθάνει τὸ μάτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βαθυγάλαζο λιβάδι, μὲ ἄσπρα

πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, ὅπου μακριά, πολὺ μακριά, σβήνουν σ' ἓνα ὁμοιόμορφο βαθὺ μολυβένιο βάθος ;

Σᾶς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ὅλα τ' ἀναπνευστικά σας ὄργανα, γιὰ νὰ εἰσπνέετε, ὅσο μπορεῖτε πιὸ βαθιά, τὸ ἀλμυρὸ ἄρωμά της ;

Σᾶς συγκινεῖ ἡ στιγμή, πὺν θὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο νὰ κατορθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἐπάνω καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν κουπαστή ;

Σᾶς συγκλονίζουν, ἐνῶ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ φόβος μὴ ξαγκιστρωθῇ, μὴ κόψῃ τὴ συρτή, μὴ σᾶς φύγῃ, καὶ ἡ ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ τὸ ἰδῆτε νὰ ζυγώνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας φουσκωμένο, ἀνίκανο πλέον γιὰ κάθε ἀντίστασι ;

Καί, ὅσο πὺν νὰ φθάσετε σ' αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη, ἐνθουσιάζεσθε πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴ συρτή καὶ πότε νὰ τὴν ἀπολύσετε ἀρκετὲς ὀργυιές, ὅσο πὺν νὰ φουσκώσῃ τὸ ψάρι σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα ;

Ἄν ὅλα αὐτὰ σᾶς εὐχαριστοῦν, τότε βεβαιῶς ἡ προτίμησις σας θὰ εἶναι τὸ ψάρευμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτή.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρευμα μὲ ἰστιοπλοῖα ἀπὸ κόλπο σὲ κόλπο, μὲ βόλτες στὰ στενὰ μεταξὺ νησιῶν, τὰ ὁποῖα γειτονεύουν, ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων εἶναι πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρευμα. Πολλὲς φορὲς ἀπόλαυσα τίς ἀπερίγραπτες συγκινήσεις του, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρτή ἢ ἀκέραια, ἀλλὰ μὲ ξαγκιστρωμένη τὴ μεγαλοπρεπῇ συ-

ναγρίδα, κι άλλοτε ανασύροντας πανευτυχής χρυσακόκινη συναγρίδα μέχρι τεσσάρων και πέντε ὀκάδων.

Ἀλλά δὲν εἶπα ἀκόμη ποία εἶναι ἡ συρτή, μὲ τὴν ὁποία ψαρεύονται οἱ συναγρίδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόνοι μαζί. Εἶναι δυνατὸ μεταξωτὸ ἢ λινὸ ἀρμίδι μὲ πλεκτὸ ψιλὸ σπάγγο, ἰσχυρὸ ἀγκίστρι, ἀρκετὰ μεγάλο, δεμένο στὴν ἄκρη σὲ σύρμα δυνατὸ, σχεδὸν ἑνὸς μέτρου, ὅπου καταλήγει τὸ ἀρμίδι, γιὰ νὰ μὴν τὸ κόψη τὸ ψάρι.

Στὸ ἀγκίστρι δολώνεται στερεὰ ἓνας χάνος, ἀφοῦ περάσῃ τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ξανακαρφωθῇ στὴ μέση καὶ βγῇ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. Ἀλλ' ὁ χάνος πρέπει νὰ εἶναι γδαρμένος ὥς τὴν οὐρά, ὥστε, καθὼς τρέχει ἡ βάρκα, τὸ δέρμα, ποὺ κρέμεται, νὰ σύρεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὰν φούντα. Ἀκόμη καὶ σαφρίδια δολώνονται στὴ συρτή τῆς συναγρίδας κι ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν. Τὸ μῆκος τῆς συρτῆς, τὴν ὁποία ἀπολύει ὁ ψαῖς, πρέπει νὰ εἶναι δέκα ἕως εἴκοσι ὀργυιές.

2 ΤΟ ΨΑΡΕΜΜΑ ΜΕ ΓΑΛΗΝΗ

Ἀλλ' ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες ψάρευμα. Ἴσως προτιμᾶτε τὴ γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκεῖες καὶ ἡρεμες, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραγμα καὶ τὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτή, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικά. Ἡ βάρκα μὲ γαλήνη προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ κουπὶ κοντὰ σὲ κολπίσκους, γύρω σὲ νησάκια καὶ κοντὰ σὲ βραχώδεις ἀκτές.

Ἡ συρτὴ πλέον, λεπτὴ καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, τὸ ὁποῖο λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ δίχως δόλωμα. Ἀντὶ δολώματος ἔχει δύο τρία πτερὰ γλάρου δεμένα ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι ἢ ἓνα λουρίδι ἄσπρο πετσὶ σὲ σχῆμα ψαριοῦ ἢ μὲ ὅμοιο ἀσημένιο ὀρεῖχαιλο. Ψαρεύονται μὲ αὐτὸ τὸ ψάρευμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ οἱοὶ καὶ γοφάρια.

Κι ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ γοφαριῶν, ἀξίζει νὰ περιγραφῇ ἓνα ἄλλο εἶδος συρτῆς, μὲ τὸ ὁποῖο ψαρεύονται ἀποκλειστικῶς τὰ γοφάρια στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, στὴ Χαλκίδα. Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτὴ. Γιατί, ἐνῶ λέγεται συρτὴ, ἀκίνητεῖ ἀπολύτως. Καὶ ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα της καὶ δίπλα εἰς τὸ ἀγκίστρι δεμένο μὲ ἰσχυρὸ πλεκτὸ σύρμα καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ ὀνομαζόμενον βελανίδα ἢ ζαργάνα, ψάρι λευκοκύανο μὲ ἰσχυρὴ λάμψι, τὸ ὁποῖο φωσφορίζει τὴ νύκτα, ποὺ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρευμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτὴ ἀκίνητεῖ καὶ ἡ θάλασσα τρέχει δίπλα της. Καὶ τρέχει τόσο γρήγορα, ὥστε γύρο στὸ ἀγκίστρι μὲ τὴ δολωμένη ζαργάνα ἢ βελανίδα, ποὺ ἀσημοκοπεῖ, γίνεται ἓνας ὀγκὸς ἀπὸ ἀφρό. Κι ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κἀνει τὴν ἐντύπωσι καὶ στὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅτι αὐτὸ φεύγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θάλασσας, ἐνῶ, ὅπως εἶπα, ἀκίνητεῖ τελείως.

Ἔτσι οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδος ἐπωφελοῦνται τὰ μυστηριώδη ρεύματα τοῦ Εὐρίπου, ποὺ φεύγουν στενοχωρη-

μένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ στενὸ πορθμό, πότε πρὸς τὸ βόρειο λιμένα καὶ πότε πρὸς τὸ νότιο, γιὰ νὰ ρίχνουν τὶς συρτές τους, ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γέφυρα κι ἄλλοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Στερεᾶς.

Εἶναι ὥραϊο, πολὺ ὥραϊο, αὐτὸ τὸ ψάρευμα, τὸ ὁποῖο γίνεται πάντοτε τὴ νύκτα.

Ροχθοῦν μὲ τόση γλυκειὰ μελωδία τὰ νερά, καθὼς στριφογυρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι στὴν ἔντασί του τὴ μεγάλη τόσο, ὥστε μὲ δυσκολία κρατεῖ κανεὶς τὴν ἄκρη τοῦ ἄρμιδιοῦ του.

Κι ὅταν κτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρὸ του κτύπημα, πόση χρειάζεται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτης ἐνεργείας ! Καὶ εἶναι ἐκ τῶν προτέρων βέβαιο, ὅτι δὲν θὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχία νὰ ξαγκιστρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συγκινεῖται, σαστίζει, τὰ χάνει.

Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύγουν καὶ γι' αὐτὸ ὁ ψαρᾶς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε νὰ ἀπλώνῃ τὸ ἄρμιδι, γιὰ νὰ μὴ κοπῇ, ὅσο ποὺ νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι ! Αὐτοῦ ἡ προσπάθεια εἶναι πῶς νὰ κόψῃ τὸ ἄρμιδι μὲ τὰ μυτερά του δόντια. Καὶ ὅσο ἀποτυγχάνει στὸ σύρμα τῆς ἄκρης τὸ γοφάρι, τόσο τρέχει ἐμπρός, γιὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου ἤμπορέσῃ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ψαρᾶς νὰ μαζεύῃ τὴν ὁρμιὰ μὲ μεγάλη ταχύτητα. Γιατὶ ἄλλως θὰ τὴν αἰσθανθῇ ἐλαφρῇ στὰ χέρια του, ἐνῶ τὸ γοφάρι θὰ ταξιδεύῃ ἐλεύθερο μὲ τὸ ἀγ-

κίστρι στὸ στόμα καὶ μὲ ἓνα κομμάτι σύρμα, ποὺ ἔκοψε, χωρὶς ἀπ' αὐτὸ νὰ κοπῇ καὶ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, γιατί γνωρίζει νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ αὐτό. Ἄλλως συχνότατα ψαρεύονται ψάρια μὲ παλαιὰ ἀγκίστρια στὸ στόμα, γιατί, φαίνεται, στὰ ψάρια τὰ παθήματα δὲν γίνονται μαθήματα.

Τὸ ἀπολαυστικώτερο ψάρευμα μὲ συρτὴ εἶναι τὸ ψάρευμα σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν σὲ πυκνότατα στίφη ἓνα εἶδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαφρίδια.

Τὸ ψάρευμα αὐτὸ γίνεται μὲ συρταρόλι. Καὶ γίνεται τὴν ἡμέρα, ὅποιαδήποτε ὥρα κι ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, ποὺ περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν τούτων ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἡμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο στὴν ἴδια βάρκα ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ ἀπόλαυσα πολλὰς ἡμέρες στὸ λιμένα τῆς Ἰτέας, τοῦ ωραίου τούτου ἐπινείου τῆς Ἀμφίσσης, τὸ ἐλκυστικὸ τοῦτο ψάρευμα, ποὺ κοντὰ στὰ ἄλλα του χαρίσματα ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν: "Ὅτι στὰ ἄλλα ψαρεύματα τῆς συρτῆς ἡμπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τὸ ψάρι, ἡμπορεῖ καὶ ὄχι· καὶ πολλὰς φορές ὁ ψαρεὺς τῆς συρτῆς, ἀντὶ γιὰ χονδρὰ ψάρια, ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του. Καὶ τότε ἐνθυμεῖται ἓνα δίστιχο ὅχι καὶ τόσο ἐνθαρρυντικόν:

*Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαροῦ τὸ πιάτο
δέκα φορές εἶναι ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.*

Ψαρεύοντας ὅμως μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαφρίδια δὲν διατρέχει ποτὲ αὐτὸν τὸν κίνδυνον, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Καὶ τότε δὲν προσφθάνει νὰ παίρνῃ ἐπάνω τὴ συρτὴ, νὰ ξαγκιστρῶνῃ τὰ σαφρίδια καὶ νὰ τὴ ρί-

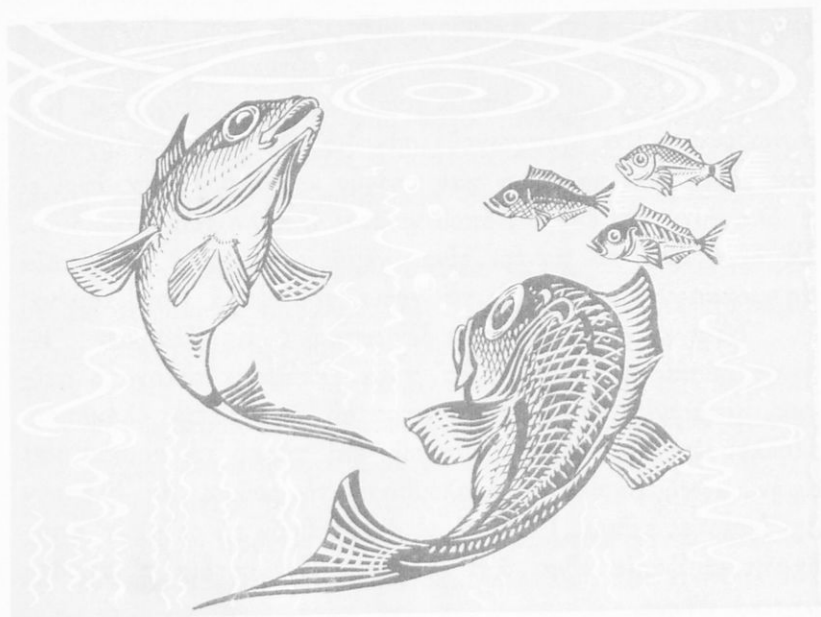
χνη πάλι, γιὰ νὰ τὴν ἀνασύρῃ ἀμέσως ἐκ νέου. Γίνεται τότε ἓνας διαγωνισμός, ποῖο νὰ ἔχῃ τὴν εὐτυχία νὰ ἀρπάξῃ τὸ φτερὸ τοῦ γλάρου, τὸ ὁποῖο εἶναι δεμένον στ' ἀγκίστρι. Καὶ συνωθοῦνται καὶ ὁχλαγωγοῦν σὰν διαδηλωταί, ποὺ ἔρχονται στὰ χέρια, καὶ παλαίουν καὶ πηδοῦν καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἑκτασι, ὅπου γίνεται ἡ πάλη τῶν σαφριδιῶν. Σὲ λίγη ὥρα τὸ πανέρι εἶναι γεμᾶτο σαφριδία, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια τοῦ ψαρᾶ μουδιασμένα.

"Εξαφνα κανένα σαφριδί δὲν κτυπᾷ ! 'Εφοβήθηκαν ; "Ε-
γιναν δύσπιστα ; Τίποτε ἀπ' αὐτά. 'Επέρασε πλέον τὸ στί-
φος, μεραρχία ἦταν, σῶμα στρατοῦ ἢ στρατιὰ ὁλόκληρη.
Πολλοὶ ψαρᾶδες τότε σταματοῦν ἐπὶ τόπου τὰ κουπιά καὶ
ἀφήνουν τὴ βάρκα ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ρεῦμα, ἂν βλέπουν
ὅτι ὑπάρχει ρεῦμα. Γιατὶ τὸ ν' ἀκολουθοῦν τὸ ρεῦμα τ' ἀπο-
δημητικὰ ψάρια εἶναι ὅ,τι οἱ οὔριοι ἄνεμοι διὰ τ' ἀποδη-
μητικὰ πτηνά.

Πολλὲς φορὲς βραβεύεται αὐτὴ ἡ προσδοκία τους, γιὰ-
τὶ παρουσιάζεται ἄλλο στίφος, ἀλλὰ κι αὐτὸ ἐπίσης περνᾷ.

« Παράδιες ἱστορίες »

Ἑμμανουὴλ Λυκούδης

35. Ο ΣΠΑΡΟΣ

Διαλογή Τὰ ψάρια μοιάζουν σὰν τὰ νομίσματα. Ὑπάρχουν ψάρια ἀργυρᾶ καὶ ψάρια χρυσᾶ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ψάρια χαλκωματένια. Ἀνάλογη μὲ τὸ χρῶμα των εἶναι ἡ ἀξία των. Τὰ χρυσᾶ, μπαρμπούνια, λιθρίνια, φαγκριά, συναγρίδες, εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ἀκριβώτερα. Τὰ ἀσημένια, ἡ τσιπούρα, τὸ λαβράκι, ἡ σφυρίδα, εἶναι ψάρια καλὰ κι ἀκριβὰ. Ἐπειτα ἔρχονται τὰ χαλκωματένια, τὰ μαυρόψαρα, οἱ στεῖρες, τὰ μελανούρια, οἱ καλογρίτσες καὶ τὰ λοιπά.

Συμβαίνει ὅμως μέσα στὰ νομίσματα νὰ ὑπάρχουν καὶ κίβδηλα. Παριστάνουν τὰ χρυσᾶ ἢ τὰ ἀργυρᾶ, ἐνῶ εἶναι

καμωμένα από χάλκωμα, μολύβι ἢ τενεκέ. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ψάρια. Ποζάρουν γιὰ πολύτιμα, γιὰ ψάρια πρώτης ποιότητος, ἐνῶ δὲν ἀξίζουν σχεδὸν τίποτε.

‘Ο σαργὸς π.χ. προσπαθεῖ διαρκῶς νὰ κλέψῃ τὴ δόξα τῆς τσιπούρας. Θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ περνᾷ γιὰ τσιπούρα.

— Εἶμαι ἀσημένιο ! φωνάζει, μόλις τὸ ἰδῇς. Εἶμαι ἀσήμι καθαρὸ. Βγῆκα ἀπὸ τὸ χυτήριο, ποὺ βγαίνουν οἱ τσιποῦρες. Προσέχετε ! Δὲν δέχομαι ὑποβιβασμό !

Κι ὅμως εἶναι κίβδηλο· ψάρι σκάρτο, ἀσήμαντο.

Ρεκλαμαδὸρος Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σπάρο. Αὐτὸς εἶναι ποὺ εἶναι μέγας ἀπατεῶν. Καθὼς βγαίνει, γιὰ νὰ τσιμπήσῃ τὸ δόλωμα, παίρνει ὕφος τσιπούρας, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ σωστῆς συναγρίδας. Προχωρεῖ μεγαλοπρεπῶς, ἄλλοτε ἀργὰ ὡς πλουτοκράτης, ἄλλοτε γρήγορα, ὀρμητικὰ ὡς παλληκαρᾶς, πάντοτε καμαρωτός, πάντοτε σπουδαῖος. Κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δὲν λησμονεῖ νὰ πλαγιάζῃ μὲ τὸ πλευρό, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὸ ἀσήμι του.

— Ἐδῶ, κύριοι, ἀσήμι τὸ πρᾶγμα, καθαρὸ ἀσήμι ! Λάμπω, ἀστράπτω, πετῶ φλόγες ἄσπρες !

— Καλέ, τί μᾶς λές ; Δὲν κοιτᾷς τὴ ράχι σου, ποὺ πρασινίζει σὰν παλιὰ βελάδα ;

Δὲν βαριέσαι· τὴ δουλειά του αὐτός ! Ἐπιμένει, χαλᾷ κόσμο, δὲν ὑποχωρεῖ.

— Εἶμαι ἀπὸ σοί, εἶμαι ἀπὸ οἰκογένεια ! Ἀπόδειξίς, ὅτι τρώγω ψωμοτύρι. Ἔχω γοῦστα λεπτὰ. Τρώγω ψωμοτύρι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα.

— Δὲν σὲ φθάνει σαργός ;

— Ὅχι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα. Ὅταν μεγαλώσω, θὰ ἰδῇς !

— Τίνος τὰ πουλᾶς αὐτά, κύρ σπάρο ; Ἐσὺ νὰ μεγαλώσης ; Μεγαλώνει ποτὲ τὸ σόι σου ;

— Τρώγω ψωμοτύρι, σοῦ ἐπαναλαμβάνω !

— Πολὺ καλὰ, τρῶς ψωμοτύρι ! Ἀλλὰ τρῶς καὶ ψοφή-
μια. Ἀπ' ὅλα τρῶς. Φύγε ἀπὸ ἐδῶ, σὲ ἐγνωρίσαμε !

Αὐτὸς εἶναι ὁ σπάρος. Ἕνας μεγαλομανῆς, ἕνας ρεκλα-
μαδόρος, πὺ δὲν ἔχει ταίρι. Μιμεῖται τὴν τσιπούρα, ὅπως
μιμεῖται μία πλύστρα τὴ μεγάλη κυρία. Παίρνει τὸ ὕφος
της, τὴν πόζα της, κάνει τὸ σπουδαῖο, τὸν ἀριστοκράτη.

Εἶναι ἔτοιμος νὰ σᾶς ἀραδιάσῃ τοὺς τίτλους του, νὰ
σᾶς μιλήσῃ γιὰ τὶς ἀριστοκρατικές του συνήθειες, νὰ σᾶς
βεβαιώσῃ, ὅτι τὸ βράδυ, διὰ νὰ μὴν παχύνῃ, περνᾷ μὲ ἕνα
ἐλαφρὸ τσάι. Κι ὅμως εἶναι χωριάτης ὡς τὸ κόκκαλο, πο-
λυφαγᾶς καὶ πεινασμένος. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο,
πὺ ὀρμᾷ στὸ δόλωμα. Κανένα ἐμπόδιο καὶ κανεὶς φόβος
δὲν τὸν συγκρατεῖ.

« Σιλουέττες καὶ πορτραῖτα »
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

Θέμος Σ. Ποταμιάνος

36. ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα, πού φυσούν βοριάδες
καὶ τὸ κύμα εἶναι ψηλό,
ἄχ ! ἄς εἴμαστε ψαράδες
μέρα νύκτα στὸ γιαλό !

Τ' ἄσπρο κύμα νὰ μᾶς λούζη
σκάζοντας στὴν κουπαστή,
τ' ἀγριοβόρι νὰ μᾶς τσούζη,
κι ὅμως νὰ εἴμαστε ζεστοί.

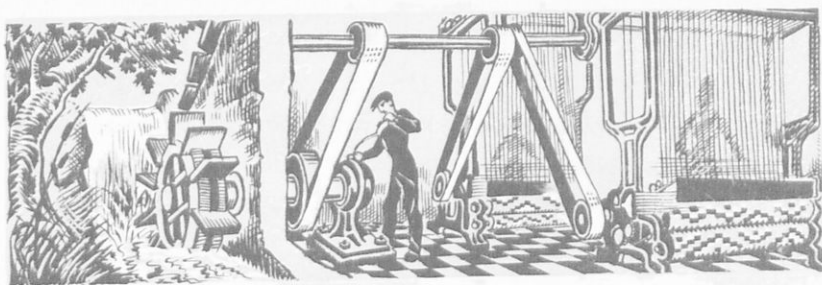
Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγῃ οὐτ' ἓνα ψάρι
ἀπ' τὴν κάθε μας ριζιά.

Ὅταν ράβωμε τὰ δίχτυα
σ' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ ἡμερονύκτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μέσ' στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς πτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος Ἀθάνας

Ε΄ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37. Η ΑΡΑΠΙΤΣΑ

1. ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ὁ Πέτρος εἶναι γυιὸς δημοσίου ὑπαλλήλου. Πολλὲς φορὲς ἔχει ρωτήσῃ τὸν πατέρα του, ποῦ εἶναι εἰρηνοδίκης, ποία πρέπει νὰ λήρῃ πατρίδα του, τὴ Λαμία, ἀπὸ ὅπου κατὰ-γεται ἡ οἰκογένειά τους κι ἔχει γεννηθῇ ὁ πατέρας του, ἡ τὴν Πύλο, ὅπου ἐγεννήθηκε ὁ ἴδιος.

—“Ὅλη ἡ Ἑλλάδα εἶναι πατρίδα σου καὶ γενέτειρά σου! ἀπαντᾷ ὁ πατέρας.

Κι ἀλήθεια ὁ Πέτρος ἀγαπᾷ σὰν πατρίδα του, σὰν τὸ χωριό του, κάθε μέρος, κάθε πόλι, ὅπου μετατίθεται ὁ πατέρας του καὶ ζοῦν ἐκεῖ πιά ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς τους. Μὲ πόση λύπη φεύγει ἀπὸ κάθε τόπο, ὅταν ἔρχεται ἡ μετάθεσι τοῦ πατέρα! Τοῦ φαίνεται κάθε φορὰ ὅτι πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ περισσότερο, δὲν θὰ περάσῃ καλύτερα. Καὶ κάθε φορὰ τοῦ ἀρέσει ἄλλο τόσο τὸ νέο μέρος, ποῦ πηγαίνουν, κάθε φορὰ περνᾷ ἄλλο τόσο καλὰ κι ἀκόμα καλύτερα πολλὰς φορὲς.

Τώρα τελευταῖα ὁ πατέρας ἐπῆρε καινούργια μετάθεσι

για τὴν Νάουσα. Λίγο μακριὰ ἔπεφτε. Ὁ Πέτρος εἶναι δυνατὸς στὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καὶ ἐθυμόταν καλὰ ποῦ ἀκριβῶς κεῖται. Μέσα στὴν καρδιά τῆς Μακεδονίας! Ἀλλὰ ἡ περιέργειά του ἦταν μεγαλύτερη. Ἄνοιξε τὸ χάρτη καὶ πολλὴ ὥρα ἐκοίταξε καλὰ, καλὰ τὴ θέσι τῆς Ναούσης. Ἐδειξε μὲ τὸ χέρι του τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ποῦ περνáει κοντὰ της, ἔδειξε τὸ ὄρος Βέρμιο, ποῦ εἶναι ἀπὸ πάνω της, μέτρησε πόσο ἀπέχει ἀπὸ τὴ Βέρροια δεξιὰ, ἀπὸ τὴν Ἐδεσσα ἀριστερά της. Καὶ κάπως γιὰ πρώτη φορὰ ἐπεθύμησε νὰ πᾶνε γρήγορα, μιὰ ὥρα γρηγορώτερα.

— Εἶναι σπουδαῖο βιομηχανικὸ κέντρο! εἶπε ὁ πατέρας.

— Καὶ τί ἐργασία ἔχει; ἐρώτησε ἡ μητέρα.

— Περίφημα κλωστήρια καὶ ὑφαντήρια. Κι ὅλα αὐτὰ γιὰ τὶ ἔχει πολλὰ νερά!...

— Πολλὰ νερά; ἐρώτησε ὁ Πέτρος. Μὲ τὸ νερὸ κλώθουν καὶ ὑφαίνουν;

— Μὲ τὸ νερὸ κινοῦν τὶς μηχανές κι ἔχουν φθιγνὴ κίνησι. Ἄν δὲν εἶχαν νερό, θὰ ἤθελαν κάρβουνα ἢ πετρέλαιο καὶ θὰ ἦταν τόσο ἀκριβά, ποῦ δὲ θὰ συνέφερε νὰ γίνουν ἐργοστάσια ἐκεῖ ἐπάνω. Ἐκατάλαβες;

Ὁ Πέτρος ἔβλεπε μὲ τὴ φαντασία του νερά, πολλὰ νερά νὰ πέφτουν μὲ βουητὸ καὶ μὲ ἄφρισμα, καταρράκτες, καὶ νὰ βάζουν σὲ κίνησι πελώριες μηχανές, ποῦ ἔκαναν τάχα δαιμονικὸ θόρυβο.

— Θὰ πᾶμε νὰ τὰ ἰδοῦμε τὰ ἐργοστάσια; ἐρώτησε μὲ μεγάλῃ περιέργεια.

— Καὶ βέβαια θὰ πᾶμε!

— Καὶ τὰ νερά ὅλα;

— Ὅλα, ὅλα!

Κι ἐπῆγαν. Μόλις ἔφθασαν στὴ Νάουσα, ὁ Πέτρος δὲν

ἐπρόσεξε παρὰ τὰ νερά, κι ἄλλο δὲν ἐζήτησε παρὰ νὰ πᾶνε νὰ ἰδοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Ἔχομε καιρό! Θὰ πᾶμε καὶ θὰ ξαναπᾶμε, εἶπε ἡ μητέρα.

— Θέλω τώρα, βιάζομαι! εἶπε ὁ Πέτρος· καὶ ἡ μητέρα γέλασε γιὰ τὴν βιασύνη του.

— Νὰ παραλάβῃ πρῶτα ὁ πατέρας. Νὰ τακτοποιηθοῦμε.

Ὅσο νὰ γίνουν αὐτά, ὁ Πέτρος ἐβάλθηκε νὰ παρατηρήῃ τὰ νερά. Καὶ τὰ παρατηροῦσε μὲ περιέργεια καὶ μὲ θαυμασμό. Εὔρισκε κάποιο μυστήριο στὰ νερά αὐτά. Ὡρες πολλές καθόταν κι ἐκοιτοῦσε, ὥσάν νὰ τὸν ἐμάγευε τὸ μυστήριο τους αὐτό, ποὺ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ ξεδιαλύνῃ.

Περνάει μέσα στὴν πόλι τὸ νερό! Βαθειὰ ρεματιὰ σχίζει στὴ μέση τὴν πόλι. Νερόβατα μεγάλα κρέμονται στοὺς ψηλοὺς ὄχθους τῆς ρεματιᾶς. Κι ἀπ' ἐπάνω τους κι ἀνάμεσά τους κρέμονται κάτι πανύψηλα παμπάλαια σπίτια κι ἐργαστήρια.

Ἐστάθηκε ὁ Πέτρος στὸ πέτρινο γεφύρι κι ἐκοίταζε τὸ παράξενο θέαμα καὶ δὲν τὸ ἐχόρταινε.

— Τί γραφικὸ θέαμα! εἶπε ὁ πατέρας.

Στὸ βάθος τῆς ρεματιᾶς περνοῦσε τὸ νερό. Ἐρχόταν κατρακυλῶντας ἀπὸ ἐπάνω κι ἐφαινόταν μαῦρο, κατάμαυρο μέσα στὸ σκιερὸ βάθος τῆς κοίτης. Κι ὅσο αὐτὸ ἦταν μαῦρο, τόσο οἱ ἄφροί του ἄσπριζαν περισσότερο. Σὲ πολλὰ μέρη ἐγκρεμιζόταν ὀλάφριστο μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχχνα τῶν ἐργαστηρίων. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι ἐσχημάτιζε τὸ νερό καταρράκτη κι ἐκτυπιόταν κι ἐκλωθογύριζε κι ἄσπριζε.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ νερό; ἐρώτησε τὴν πρώτη φορὰ ὁ Πέτρος.

— Αὐτό, ἀλλ' ὅχι ὅλο. Ἄλλα ἐργοστάσια τὸ παίρνουν ἀπὸ ψηλότερα καὶ χύνεται ἀπ' ἄλλοῦ.

Πολλές φορές ἔρχεται ὁ Πέτρος στὸ γεφύρι καὶ κρεμιέ-
ται, θαρρεῖς, κι αὐτὸς μαζί με τὰ βάρτα καὶ τὰ νερόχορτα
ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερά καὶ τὸ κοιτάζει με λαχτάρια καὶ με θαυ-
μασμό, ποὺ εἶναι τόσο ὁμορφο καὶ τόσο δυνατὸ καὶ τόσο
χρήσιμο ! Τοῦ φαίνεται πὼς κλῶθει ἐκεῖ στὰ βάθη τῆς ρε-
ματιᾶς μοναχό του, χωρὶς μηχανές καὶ χωρὶς ἐργάτες, ἀτέ-
λειωτα νήματα καὶ πὼς ὑφαίνει τὸ ἴδιο ἀτέλειωτα τόπια
ὑφάσματα.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Μὰ δὲν ἄργησε νὰ ἰδῇ ἀπὸ κοντὰ πὼς γίνεται με μη-
χανές καὶ με ἐργάτες, ἀλλὰ πάντα καὶ με τὸ νερό, τὸ ἀληθι-
νὸ κλώσιμο καὶ τὸ ἀληθινὸ ὕφασμα.

Ἀφοῦ δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ πᾶμε στὰ ἐργοστάσια !
τοῦ εἶπε ἓνα ἀπόγευμα ὁ πατέρας.

Ὁ Πέτρος ἐπέταξε ἀπὸ τῆ χαρά του. Ἐπῆγε καὶ ἡ μη-
τέρα μαζί. Ἐμπῆκαν πρῶτα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια ποὺ
ἦταν κοντὰ στὸ γεφύρι, στὴν ὄχθη τῆς βαθειᾶς ρεματιᾶς.

— Νεροτριβές ! εἶπε ἡ μητέρα.

Γκάπ ! γκούπ ! γκάπ ! γκούπ ! ἀνεβοκατέβαιναν κι ἐκτυ-
ποῦσαν κάτι χονδρὰ πελώρια σανίδια, ποὺ ἔμοιαζαν με στοι-
χειωμένα χέρια δράκων τοῦ παραμυθιοῦ. Ἐκτυποῦσαν ἐπά-
νω σὲ μάλλινα ὑφαντά, κουβέρτες, βελόντζες, κιλίμια, καὶ τὰ
ἐκαναν κρουστότερα καὶ μαλακώτερα.

— Πᾶμε, πᾶμε, ἐφώναξε ὁ πατέρας. Ἔχει ὑγρασία !

Ὅταν ἀνέβηκαν στὴν πλατεῖα, στὸ «Κιόσκι», εὐρῆκαν
ἓνα κύριο κοκκινοπρόσωπο κι ὁ πατέρας τοῦ εἶπε ὅτι ἐσκό-
πευαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Θέλετε νὰ πᾶμε ἐπάνω στ' ἄλλα ἐργοστάσια; ἐρώτη-
σεν ὁ κύριος.

— Ναί! ναί! ξεφώνισε ὁ Πέτρος. Κι ὁ πατέρας τὸν ἐμάλ-
λωσε, ποῦ ἐμπῆκε στὴ συζήτησι τῶν μεγάλων.

Ὁ κύριος ἐχάιδεψε πατρικᾶ τὸν Πέτρο καὶ εἶπε γελαστά:

— Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ χαλάσωμε τὴν ἐπιθυμία. Θὰ πᾶμε!

Ἔστειλε κι ἐφώναξαν ἓνα αὐτοκίνητο. Ἐμπῆκαν ὅλοι
μέσα.

— Ποῦ θὰ σᾶς πάω, κύριε δήμαρχε; ἐρώτησε ὁ σωφέρ.

Ὡστε ὁ δήμαρχος ἦταν; Ὁ Πέτρος ἄνοιξε τὰ μάτια
του καὶ τ' αὐτιά του. Τὸ αὐτοκίνητο ἀνέβαινε ἀπὸ σοκάκια
στενὰ κι ἀπὸ ἀνηφορικὰ λιθόστρωτα. Σὲ κάποια μέρη ἔλεγε
κανεὶς πὼς δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ περάσῃ!

Ὁ κ. δήμαρχος ἔδινε στὸν πατέρα διάφορες πληροφο-
ρίες. Κι ὁ Πέτρος τ' ἄκουγε ὅλα μὲ βαθειὰ προσοχή. Εἶπε
γιὰ τὰ ἐργοστάσια, γιὰ τοὺς ἐργοστασιάρχες, γιὰ τοὺς ἐργά-
τες, γιὰ τὴν παραγωγή. Ποῦ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ τὰ θυμη-
θῇ ὅλα ὁ Πέτρος!

— Ἔχομε дуόμιση χιλιάδες οἰκογένειες στὴ Νάουσα. Οἱ
χίλιες εἶναι ἐργατικὲς καὶ ζοῦν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Τὸ
ἐργοστάσιο, ποῦ πηγαίνομε, θέλει ἓνα ἑκατομμύριο ὀκάδες
μαλλιά τὸ χρόνο. Καὶ τὰ φέρνει σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὸ ἐξω-
τερικόν.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει καλὸ ἐλληνικὸ μαλλί; ἐρώτησε ὁ πα-
τέρας.

— Δὲν εἶναι κατάλληλο. Τὸ χρησιμοποιοῦν μόνο γιὰ κα-
τώτερα εἶδη. Πρέπει νὰ ἐξευγενισθοῦν τὰ πρόβατα.

— Τί κρῖμα νὰ βγαίνουν τόσα χρήματα ἐξω!

— Κι ἂν δὲν εἴχαμε τὸ νερό, φαντασθῆτε πόσα χρήμα-
τα θὰ θέλαμε γιὰ καύσιμο ὕλη! εἶπε ὁ δήμαρχος.

— Γιατί; ἐρώτησε ὁ Πέτρος, ποῦ ἄρχισε νὰ ζαλίζεται ἀπ'
ὅλα αὐτά, ποῦ δὲν τὰ καταλάβαινε.

— Τὰ μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων κινοῦνται μὲ τὴν πτώσει τοῦ νεροῦ. Ἄν δὲν ὑπῆρχε νερό, ἔπρεπε νὰ φέρνωμε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ γαιάνθρακες!

— Καταλαβαίνω! εἶπε ὁ Πέτρος.

— Δὲν θὰ εἴχαμε βιομηχανία χωρὶς τὸ νερό! εἶπε ὁ πατέρας. Ὁ λευκὸς ἀνθραξ εἶναι σωτήριος.

Τὴν ὥρα, ποὺ ὁ πατέρας ἐξηγοῦσε στὸν Πέτρο γιατί ὀνομάζουν τὸ νερό «λευκὸ ἀνθρακ», ἔφθασαν στὸ ἐργοστάσιο.

Τί ἀπέραντο, ποὺ ἦταν! Ὁλόκληρη πολιτεία! Κι ἀπὸ τίς δυὸ μεριές τοῦ δρόμου ἀπλώνονται τὰ μεγαλοπρεπῆ του κτίρια. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐργοστασιάρχες τοὺς ὀδηγεῖ. Πρώτη φορὰ βλέπει ὁ Πέτρος ἓνα τόσο μεγάλο ἐργοστάσιο. Καὶ παραξενεύεται. Καὶ τὰ χάνει. Γυρίζουν, γυρίζουν ἀπὸ τμήμα σὲ τμήμα καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει! Πελώριες αἵθουσες καθαρές, φωτεινές. Χιλιάδες μηχανές, χιλιάδες ἐργάτες, ἔτσι τοῦ φαίνεται.

— Πόσες μηχανές ἔχετε; ἐρωτᾷ ἀπλοῦκὰ τὸν ἐργοστασιάρχη.

— Ἐργαλειοὺς 350. Ἀδράκτια 17.000.

Δὲν κατάλαβε καὶ πολὺ.

— Ἐργάτες;

— Χιλίους ἐξακοσίους.

Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἐργάτριες εἶναι ὅλοι γεροί, καθαροί, γελαστοί! Ἐργάζονται μὲ ὄρεξι καὶ μὲ χαρά! Εἶναι τόσο ἄνετα, τόσο εὐχάριστα ἐκεῖ μέσα! Εἰδικὰ μηχανήματα ἐξασφαλίζουν σ' ὅλες τίς αἵθουσες ἓνα θαυμαστὸ συνδυασμὸ ἀπὸ ὑγρασία, ἀερισμὸ καὶ θέρμανσι. Ζέστη τὸ χειμῶνα, δροσιὰ τὸ καλοκαίρι. Καὶ πάντοτε καθαρὸς ἀέρας.

Τοὺς ἐδειξε ὅλα τὰ τμήματα, ὅλα τὰ μηχανήματα. Τὰ πλυντήρια, τὰ βαφεῖα, τὰ στεγνωτήρια, τὰ στραγγιστήρια.

‘Αλλά τί θαῦμα ! Σωστό θαῦμα ! Στή μιὰ ἄκρη μπαίνει ἓνα μαλλί ἀκάθαρτο, βρώμικο καί στήν ἄλλη βγαίνουν χιλίων λογιῶν ὠραῖα ὑφάσματα, κασμήρια ἐκλεκτά, πού δὲν ξέρει κανεὶς ποῖο εἶναι ὠραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο σὲ χρῶμα, σὲ σχέδιο καί σὲ ποιότητα.

Τοὺς ἐπῆγε καί στὸ σχεδιαστήριο, ὅπου εἰδικὸς τεχνίτης, σπουδασμένος στήν ‘Αγγλία, ἐτοίμαζε τὰ σχέδια τῶν ὑφασμάτων, ὀκτακόσια ὥς χίλια σχέδια γιὰ κάθε ἐποχή. Τοὺς ἐπῆγε καί στίς ἀπέραντες ἀποθήκες, ὅπου εἶναι στοιβαγμένα χιλιάδες τόπια ἀπὸ ἑτοιμα πλέον ὑφάσματα.

— Τί παραγωγὴ φθάνετε ; ἐρώτησε ὁ πατέρας.

— “Εἰς δύο ἑκατομμύρια μέτρα τὸ χρόνο. ‘Αλλ’ ἔχομε ζήτησι πολὺ μεγαλύτερη. Δὲν προφθάνομε καί ἐργαζόμεστε ἡμέρα καί νύκτα ! “Εμαθαν οἱ “Ελληνες νὰ προτιμοῦν τὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Προβλέπω ὅτι τὰ ξένα θὰ ἐκτοπισθοῦν ὅλως διόλου !

— Εὖγε ! εὖγε ! ἔλεγε μ’ ἐνθουσιασμὸ ὁ πατέρας. ‘Αληθινὰ σᾶς λέω ὅτι αἰσθάνομαι ἀληθινὴ ὑπερηφάνεια !

— Πατέρα ! Πατέρα ! ἐφώναξε ὁ Πέτρος, ἄλλο τόσο ἐνθουσιασμένος κι αὐτός, θέλω νὰ γίνω ἐργοστασιάρχης.

“Ολοι ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους, γιὰ τὸ φυσικώτερο καί καλύτερο φανέρωμα τοῦ θαυμασμοῦ του δὲν ἔμποροῦσε νὰ γίνη.

Προτοῦ φύγουν, ἐπέρασαν νὰ ἰδοῦν καί τὴν κινητήριον μηχανή. ‘Απ’ ἐκεῖ μέσα ἔφρευγε ὅλη ἡ δύναμις, πού ἐκινούσε ἀκούραστα ὅλα τ’ ἄλλα μηχανήματα. ‘Ο Πέτρος ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ κάθε τι. Μὰ δὲν ἔμποροῦσε νὰ τὰ νοιώσῃ ὅλα. ‘Εκεῖνο, πού κατάλαβε καλά, εἶναι, ὅτι τὸ νερὸ πέφτει ἀπὸ ψηλὰ μέσα σὲ μιὰ κλειστὴ μηχανή, πού τὴ λένε «τουρμπίνα», τὴν κινεῖ μὲ χιλιάδες στροφές στὸ λεπτό, ἀπὸ τὴν κί-

νησι αὐτὴ παράγεται ἡλεκτρισμὸς καὶ ὁ ἡλεκτρισμὸς αὐτὸς κινεῖ καὶ φωτίζει ὅλο τὸ ἄλλο ἐργαστάσιον.

Ἦταν ζαλισμένο τὸ μυαλὸ τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὶς χίλιες μύριες ἐντυπώσεις. Πόσα εἶδε ! Πόσα ἄκουσε ! Πόσα ἔμαθε !

Στὸ δρόμον, ποὺ ἐγύριζαν, ὁ πατέρας ἔλεγε :

— Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὸ νερό !

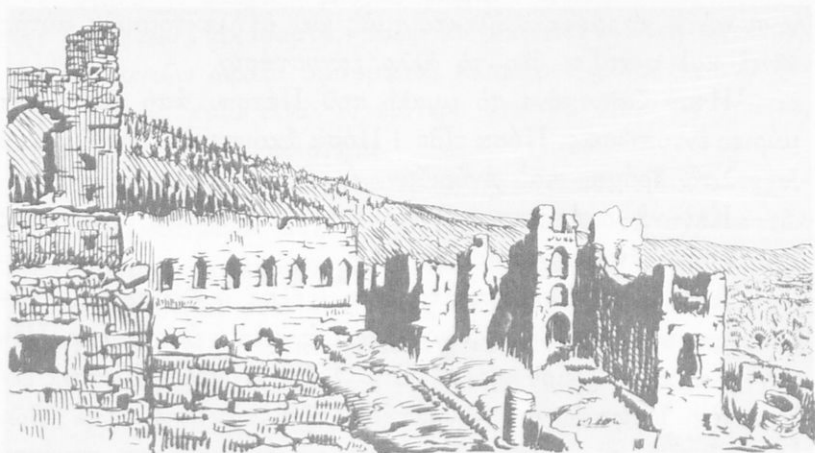
— Ἀκριβῶς, μόνον ἀπὸ τὸ νερό ! εἶπε ὁ δήμαρχος. Παλαιότερα ὕφαιναν ἐδῶ μόνον χονδρὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Ἦταν μία καλὴ χειροτεχνία. Στὰ 1880 ὁ γερο-Κύρτσης εἶδε στὸν Πειραιᾶ ἓνα κλωστήριο καὶ τὸ μετέφερεν ἐδῶ. Ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ κλωστήριο νὰ τί ἔγινε σὲ πενήντα χρόνια ! Κι ὅλα αὐτά, κύριε εἰρηνοδίκη μου, τὰ χρωστοῦμε στὴν ἀγαπητὴ μας Ἀραπίτσα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ναούσης !

— Ἀραπίτσα !

— Ναί, ἔτσι λέμε τὸ ποταμάκι, ποὺ μᾶς φέρνει ἀπ' τὰ βουνὰ τὸ πολύτιμον νερό. Εἶναι αὐτό, ποὺ περνᾷ μέσα στὴν πόλι. Φαίνεται πὼς τὸ εἶπαν Ἀραπίτσα, γιατί εἶναι τὸ νερό του σὰν ὑπόμαυρο. Ἔτσι φαντάζει. Νὰ τὸ προσέξετε. Κι ὅποτε θέλετε, νὰ πᾶμε στὸν Ἀι - Νικόλα νὰ ἰδῇτε τίς πηγές του. Εἶναι μία ωραία κοιλάδα μὲ ποικίλη βλάστησι, ἀπεραντα δάση, γλοερὰ λιβάδια. Ἀπ' ἐκεῖ μέσα πηγάζει ἡ Ἀραπίτσα. Ἀπ' ἐκεῖ ἔχω ὑδρεύσει τὴν πόλι. Ἀπ' ἐκεῖ κατεβαίνει ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ὅλη αὐτὴ ἡ εὐτυχία !...

Ὁ Πέτρος ἐφιθύριζε « Ἀραπίτσα ! Ἀραπίτσα ! » Καὶ ἡ βαθύσκιωτη ρεματιά μὲ τὰ μαῦρα νερὰ καὶ τοὺς ὀλάσπρους ἀφρούς ἔπαιρνε στὴν φαντασίᾳ του κάποια μαγικὴ μορφή.

Γεώργιος Ἀθάνας

38. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΜΥΣΤΡΑ

1. ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

“Όποιος θέλει νά ιδῇ μὲ τὰ μάτια του μία ἀρχαία πόλι μὲ τοὺς δρόμους της καὶ τὰ ἐρείπιά της, ὄχι μόνον τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδιωτικῶν σπιτιῶν, πρέπει νά ἐπισκεφθῇ τὴν νεκρούπολι τῆς Δήλου. Καὶ ὅποιος θέλει νά ιδῇ μία μεσαιωνικὴ νεκρούπολι μὲ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους της, μὲ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ παλάτια της, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὰς ἑκατοντάδες σπιτία ἰδιωτικά, ποὺ τὰ ὑπολογίζουν σὲ δύο χιλιάδες, πρέπει νά ἐπισκεφθῇ τὸ Μυστρά.

Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι, ποὺ νά συνδυάζουν τόσο ἀρμονικὰ τὴν ἑνδοξὴ ἱστορικὴ παράδοσι, τὰ πλούσια καλλιτεχνικὰ μνημεῖα καὶ τὸ ὑπέροχο φυσικὸ τοπίο. Ὅπωςδὴποτε ὁ Μυστράς ἱκανοποιεῖ τὸν κάθε ἐπισκέπτη του, εἴτε προτιμᾷ νά ταξιδεύσῃ μὲ τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας σὲ ἑνδοξὰ γεγονότα τῆς ἱστορίας μας, εἴτε προτιμᾷ νά θαυ-

μάση τῆς τέχνης τὴν ὁμορφιά, εἴτε προτιμᾷ νὰ μεθύσῃ μὲ τὴ μαγεία ἑνὸς σπανίου τοπίου τῆς πατρίδος μας.

Ἄς ἀνεβοῦμε λοιπὸν ἓνα καλοκαιρινὸ πρωί, πολὺ πρωί, ἐδῶ ἐπάνω, στὸ ψηλὸ φρούριο τοῦ βουνοῦ, ἃς καθίσωμε σ' ἓνα μισογκρεμισμένο πύργο κι ἃς φέρωμε μπροστὰ μας περασμένους καιροὺς κι ἀνθρώπους.

Χίλια διακόσια σαράντα ἑνέα μ.Χ., περισσότερα ἀπὸ ἑπτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερα ! Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀκατοίκητη κορυφὴ τοῦ ὄρθιου προβούνου τοῦ Ταυγέτου, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα μυζήθρας καὶ γι' αὐτὸ—ὅπως πιστεύουν πολλοί—ἐπῆρε τὸ ὄνομα Μυζηθρᾶς καὶ κατὰ συγκοπὴν Μυστρᾶς, κόσμος πολὺς τὴν ἀνεβαίνει. Τεχνῖτες καὶ σύνεργα καὶ μουλάρια φορτωμένα πέτρα κι ἀσβέστη ἡμέρες καὶ μῆνες δουλεύουν σὰν μέλισσες.

Σιγὰ σιγὰ ὀρθώνεται τὸ φραγκικὸ φρούριο τῶν Βιλαρδουίνων, ποὺ ἐπῆραν στὸ μερίδιό τους τὸ Μωρέα (τὴν Πελοπόννησο), ὅταν οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Βενετοὶ ἐμοίρασαν τὶς χῶρες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ Φράγκοι ἐβουλήθησαν νὰ στεφανώσουν τὸ βουνὸ μὲ τὸ φρούριο τὸ ἄπαρτο, γιὰ νὰ καθίσουν πρὸ ἀσφαλεῖς στὸν τράχηλο τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μωριᾶ. Ἑλληνες ὅμως ἐπιστρατευμένοι μὲ τὴ βία εἶναι τὸ μελισσολοί τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, ποὺ στερεώνουν ἀτράνταχτο αὐτὸ τὸ φρούριο.

Τί περίεργο ἀλήθεια ! Σὰν κάποια μυστικὴ φωνὴ νὰ τοὺς λέγῃ πὼς πρέπει νὰ βάλουν ὅλη τους τὴν τέχνη κι ὅλη τους τὴ δύναμι καὶ νὰ τὸ κτίσουν ὅσο γίνεται πρὸ στερεὸ τὸ φρούριο, γιὰτὶ πολὺ γρήγορα θὰ πέσῃ στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Χίλια διακόσια ἐξήντα δύο, δεκατρία μόλις χρόνια ἀργότερα. Τὸ νεοκτισμένο φρούριο ὑψώνεται ὑπερήφανο καὶ

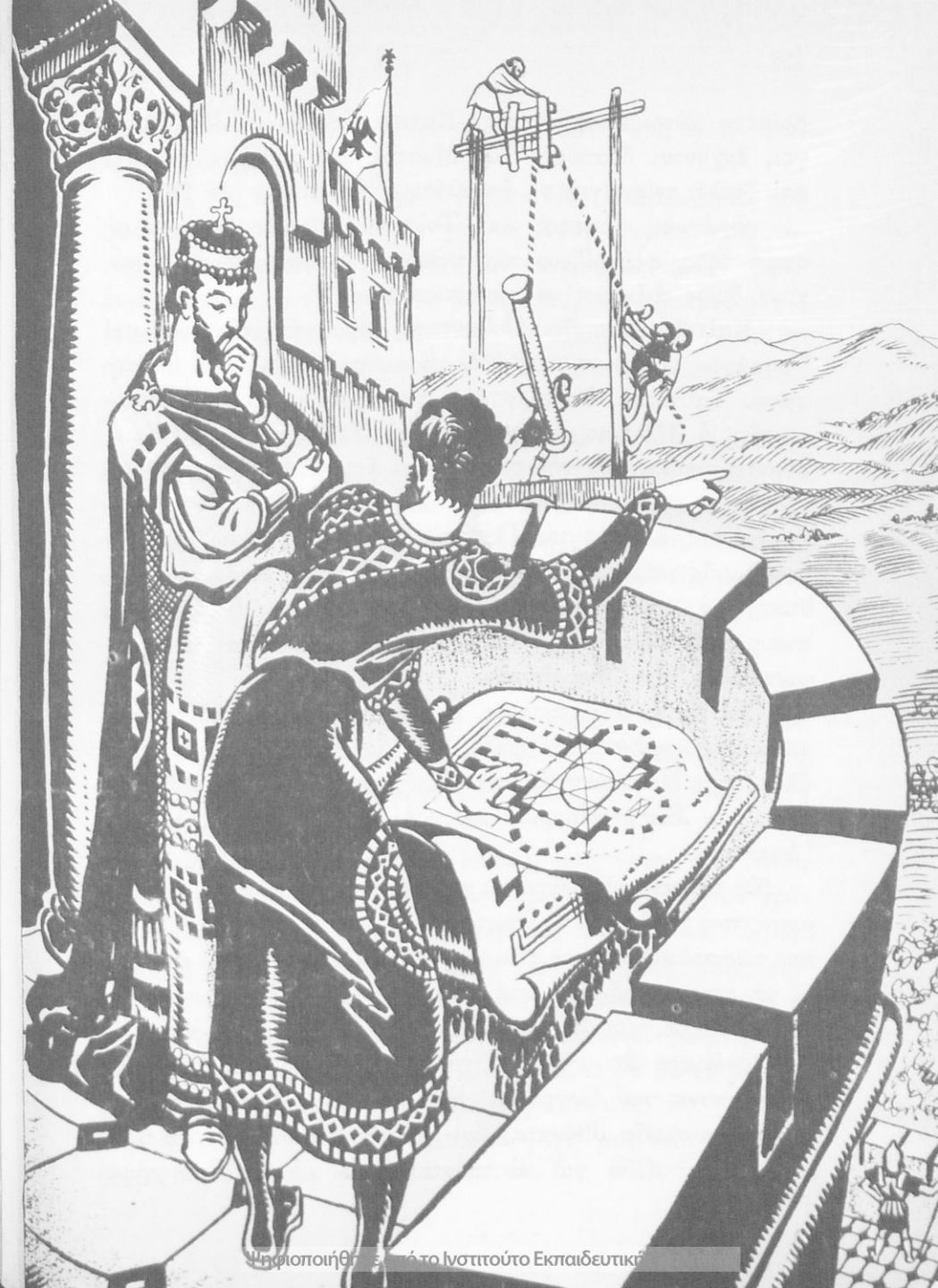
φοβερό ἐπάνω ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαιμονίας κι ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μὰ ὁ κόσμος σήμερα—δοῦλοι τόσα χρόνια τῶν Φράγκων—ἀνοίγει διὰ-πλατα τὰ μάτια του καὶ δὲν πιστεύει. Σκυθρωποὶ κατεβαίνουν οἱ Φράγκοι ἱππότες καὶ ξεκινοῦν μὲ βουρκωμένα μάτια γιὰ τὴν πρωτεύουσά τους, τὴν Ἀνδραβίδα, ἢ γιὰ κάπου ἄλλου, ποιὸς ξέρει ! Κι ἄλλοι καβαλλάρηδες ζωηροὶ καὶ γελαστοὶ ἀνεβαίνουν καὶ στήνουν στὸν ψηλότερο πύργο τὸ χρυσὸ δικέφαλο ἀετό.

Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουίνος, πού τὸ ἔκτισε τὸ φρούριο, αἰχμάλωτος τρία τώρα χρόνια μὲ τοὺς δώδεκα βαρώνους του, γιὰ νὰ κερδήσῃ τὴν ἐλευθερία τους, ἀναγκάσθηκε νὰ παραδώσῃ στὸ νικητὴ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας Μιχαὴλ Παλαιολόγο τὰ φρούρια τοῦ Μυστρᾶ, τῆς Μάνης καὶ τῆς Μονεμβασίας.

Τὰ χρόνια περνοῦν κι ὁ Μυστρᾶς ὀρθώνεται πάντα ἄπαρτος πιά μὲ τὸ Βυζαντινὸ δικέφαλο κυρίαρχό του. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ πῶς ἀλλάζει μορφή ! Δὲν εἶναι πιά ὁ ἐρημικὸς φύλακας τοῦ πλουσίου κάμπου μὲ τὴν πρωτεύουσά του, τὴ Λακεδαιμονία, καὶ τὰ πολλὰ χωριά του. Ἡ ἴδια ἡ πρωτεύουσα, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη, ἔρχεται καὶ ριζώνει στὰ πόδια του. Ὁ Μυστρᾶς γίνεται πολιτεία, μικρὴ στὴν ἀρχή, μεγάλη ἀργότερα, ἡ πρώτη τοῦ Μωριᾶ, ἡ πρωτεύουσα τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μωρέως.

2. Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Χρόνο μὲ τὸ χρόνο ξαναπερνοῦν ἀπὸ μπροστά μας δύο ὁλόκληροι αἰῶνες ὥς τὰ χίλια τετρακόσια ἐξήντα μ.Χ., πού ἐπάτησε καὶ τὸ Μυστρᾶ τὸ πόδι τοῦ πορθητῆ Μωάμεθ τοῦ Β'. Βλαστάρια τῶν αὐτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν δυναστειῶν, πού ἀγωνίζονται νὰ ξαναστυλώσουν τὴ βαρὶὰ λα-

βωμένη αυτοκρατορία τους, Κατακουζηνοί και Παλαιολόγοι, έρχονται δεσπότες του Μυστρά και κτίζουν παλάτια και διπλᾶ τείχη για ν' ασφαλίσουν την πόλι.

Φράγκοι, Βενετοί και Τοῦρκοι περνοῦν ὅλοι με τή σειρά τους, φοβερίζουν την πόλι και τὸ φρουρίό της, φεύγουν ὅμως ἀνίκανοι νὰ τὴν πατήσουν.

Και οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοί σοφοί, ἀρχιτέκτονες και ζωγράφοι, νοιώθουν πῶς ἐδῶ κάτω, στὰ πόδια τοῦ ὑπερφάνου Ταῦγέτου, δίπλα στοὺς τάφους τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναπνέει πιὸ ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι, πού τὴν περισφίγγει ἀσφυκτικὰ ὁ σουλτάνος.

Νά τος ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο μιᾶς καμάρας, πού διαβάζει. "Ετοιμος εἶναι νὰ ταξιθεύσῃ γιὰ τὴ Φλωρεντία, ὅπου πρῶτος αὐτὸς θ' ἀνάψῃ τὸ πνευματικὸ φῶς, γιὰ νὰ ξυπνήσουν οἱ Δυτικοὶ και νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἀναγέννησι.

Νά τοι οἱ ἀρχιτέκτονες, πού στολίζουν τὴν πολιτεία με κοσμοξாகουσμένες ἐκκλησίες, τὴ μία πιὸ ὠραία ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴν Παντάνασσα, τὴν Περίβλεπτο, τὸν "Ἅγιο Δημήτριο, τὴν Εὐαγγελίστρια, τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους και τὸ Ἀφεντικό.

Νά τοι και οἱ ζωγράφοι με τὰ θαυματουργὰ τους χρώματα, πού στολίζουν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Δὲν ἔχουν πιά τὸν παλαιὸ πλοῦτο τῶν ψηφιδωτῶν, ἀλλὰ και τὸ πινέλλο με τὰ πτωχὰ χρώματα στὰ χέρια τῶν ὀρθοδόξων ζωγράφων εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν θρησκευτικὴ πίστι.

Ὀνόματα ἃς μὴν ἀναζητοῦμε. Μεγάλοι και ταπεινοί, ἀρχιτέκτονες και ζωγράφοι, ἐδούλεψαν κι ἐδημιούργησαν κι ἄφησαν μνημεῖα ἀθάνατα, ὅχι γιὰ νὰ διαιωνίσουν τὰ ὀνόματά τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν με τὴ δική τους

τέχνη, ὅπως προσεύχονται μὲ τῇ δικῇ τους τέχνη καὶ οἱ ἀνῶ-
 νυμοι ὁμνογράφοι.

Νά τος κι ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ποῦ
 ξεκινάει μὲ μικρὴ συνοδεία γιὰ τὴ Βασιλεύουσα, ὅπου τὸν
 περιμένει τὸ ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ ἐθνομάρτυρος. Τί παρά-
 ξενη ἔκφρασι, ποῦ ἔχουν τὰ μάτια του, ὅπως στρέφει γιὰ
 τελευταία φορὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ τὸ Μυστρᾶ ! Τὸ νοιώθει
 πὼς δὲ θὰ τὸν ξαναἰδῇ καὶ γι' αὐτὸ θέλει νὰ κλείσῃ στὴν
 ψυχὴ του ὁλοζώντανο τὸ ὄραμά του.

Ποῖος ξέρει ! Ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα τοῦ Μυστρᾶ, ὅπου
 ἔχει ἀναστηθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς μὲ ὅλη τὴ ζωντάνια καὶ τὴν
 πνευματικὴ του ἀκτινοβολία, ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα, περισσό-
 τερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, θὰ τοῦ δώσῃ τὴ δύναμι νὰ σταθῇ
 ἀκλόνητος τὴν ὥρα τοῦ μεγάλου ἡρωισμοῦ καὶ τῆς μεγάλης
 θυσίας.

3. ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ

Ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ πλημμυρίζει τὸν κάμπο καὶ
 διαλύει τὴν ἀραχνένια πάχνη τῆς αὐγῆς. Τὸ ταξίδι μας στοὺς
 περασμένους αἰῶνες τελειώνει σὰν ὄνειρο, ποῦ τὸ διαλύει τὸ
 πρωινὸ φῶς τοῦ παραθυριοῦ.

Εὐπνοῦμε κι ἐμεῖς ἐδῶ ἐπάνω, στὴ νεκρὴ πιά πόλι,
 ὅπου μόνο λίγες ἐκκλησίες μένουν ἀπείρακτες ἀπὸ τοῦ χρό-
 νου τὰ χτυπήματα. Κάτι μᾶς σφίγγει τὴν καρδιά. Ὅμως
 ἄκου τὴ λαλιά τῆς πέρδικας πόσο χαρούμενη μᾶς ξαλαφρώ-
 νει ! Κι ἓνας κότσυφας μὲ τὸ καλογερικό του ράσο καὶ τὸ
 χρυσό του ράμφος ἦλθε κι ἐκάθισε ἀπέναντί μας, ἐπάνω
 στὸ μισογκρεμισμένο τεῖχος, καὶ φλύαρος δὲ θέλει νὰ μᾶς
 ἀφήσῃ νὰ παραδοθοῦμε στὴ μελαγχολία μας.

Ἀνοίγουμε τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας στὸ σημερινὸ
 θέαμα.

Πίσω μας, πρὸς τὴ δύσι, μᾶς παραστέκει προστατευτικά ὁ γίγαντας τῶν βουνῶν, ὁ Ταῦγετος, μὲ τὶς γκρίζες κορυφές του. Κι ἐμπρὸς μας, ἀνατολικά, ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Μυστρᾶ ὡς πέρα στὰ ριζοβούνια τοῦ Πάρωνα, μία ἀπέραντη θάλασσα θάλεγε κανεὶς ! Τόσο πλούσιο πράσινο, ποῦ νὰ σκεπάζῃ ἓνα κάμπο ὁλόκληρο καὶ νὰ κρύβῃ τὰ τόσα χωριά του, ἂν δὲν εἶναι θέαμα μοναδικὸ στὴν τόσο γυμνὴ πατρίδα μας, ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ σπάνιο.

Ὁ ἐλαιῶνας μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἑλιές καὶ τὰ περιβόλια μὲ τὶς λεμονοπορτοκαλιές δὲν ἀφήνουν οὔτε ἓνα στρέμμα ἀσκέπαστο οὔτε μία αὐλὴ σπιτιοῦ ἐλεύθερη. Στὸ βάθος μόνον ἡ κοίτη, ἡ σχεδὸν χωρὶς νερό, τοῦ Εὐρώτα σὰν τεράστιο ἀσημένιο φίδι σχίζει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια τὴ θάλασσα τοῦ πρασίνου.

Καὶ ἡ Σπάρτη, ἡ σημερινὴ πόλις, εἶναι σχεδὸν κρυμμένη καὶ μόνον ἡ μητρόπολις τῆς καὶ λίγα ἀπὸ τὰ ψηλότερα κτίριά της προβάλλουν τὶς στέγες τους, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν παρουσίᾳ της.

Πόσο ἐφορταστικό, πόσο χαρούμενο ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τὸ Λακωνικὸ τοπίο ! Καὶ εἴτε τοὺς Σπαρτιᾶτες φαντασθοῦμε νὰ γυμνάζωνται στὶς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα, εἴτε τοὺς Φράγκους ἱππότες στὸ κονταροκτύπημά τους, εἴτε τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τὸ φρουρίό τους, εἴτε τοὺς Τούρκους νὰ τὸ πατοῦν, ὅλα τὰ θεωροῦμε σὰν παιγνίδια τῶν ἀνθρώπων μέσα στὴν ὁμορφὴ πλάσι, ποῦ τοὺς ἐχάρισεν ὁ μεγαλοδύναμος.

Ἄς πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προσευχηθοῦμε στὶς Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τοῦ Μυστρᾶ, ν' ἀνάψουμε ἓνα κεράκι γιὰ τὶς ψυχές τόσων γενεῶν προγόνων μας, ποῦ τόσο ἐτίμησαν ἐδῶ ἐπάνω καὶ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸν Χριστιανισμό !

"Ας γονατίσωμε στὸ πλακόστρωτο κι ἄς ὑψώσωμε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρούλλου, ὅχι μόνο γιὰ νὰ θαυμάσωμε τὴ μεγάλη τέχνη τοῦ ἀνωνύμου ζωγράφου, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ζήσωμε, ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμές, τὴ δική του μεγάλη πίστι. "Ετσι μόνο θὰ γίνωμε ἄξιοι νὰ ὑψώσωμε τὴν εὐχαριστία μας πρὸς Αὐτόν, γιατί μᾶς ἄξιωσε νὰ ζήσωμε μία τέτοια ἡμέρα καὶ μέσα σὲ μία τέτοια πλάσι, ὅπου ἡ ἱστορία, ἡ ὁμορφιὰ τῆς μεγάλης τέχνης καὶ ἡ φυσικὴ ὁμορφιὰ τοῦ τοπίου ἔχουν συναντηθῇ σὲ μία τόσο ἀρμονικὴ συντροφιά.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

39. ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

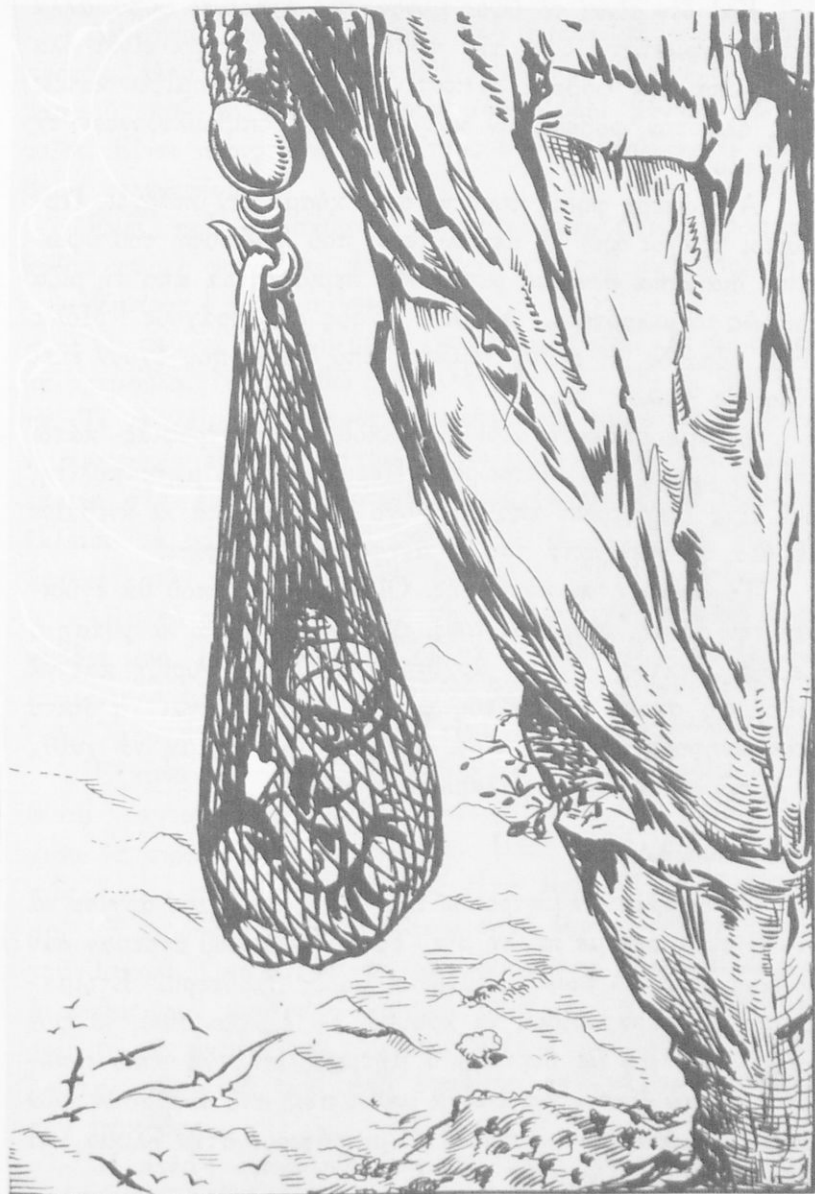
1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ήταν Μάιος τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἐπὴ-
γαινα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θεόρατους βράχους τῆς Καλαμπά-
κας. Ἐκεῖ φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια,
ἔστησαν τὶς ἱερὲς φωλιές τους, ἀφοῦ ἐχωρίσθηκαν ἀπὸ τὸν
κόσμο καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα, ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. "Ἡμα-
στε μία συντροφιά, περισσότεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγὸ τὸν
μητροπολίτη τῆς Λαρίσης. Εἶχαμε σκοπὸ νὰ περάσωμε μία
νύκτα ψηλὰ στὸν πιὸ μεγάλοπρεπο καὶ στὸν πιὸ φοβερὸ
βράχο, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύσις στὸν κόσμο ! Φαίνεται γίγαν-
τας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδελφούς του,
ποὺ σχηματίζουν τὸ σύμπλεγμα τῶν βράχων, τὰ Μετέωρα.

Τόσο ξεχωρίζει ὁ βράχος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ! Στὴν
κορυφὴ του βρίσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως,
ποὺ μόνο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα εἴκοσι τέσσερα μοναστήρια, ὅσα
εἶναι ἐκεῖ πέρα, λέγεται Μετέωρα.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν εἰδοποιημένος ἀπὸ
τὸ πρῶν πὼς θὰ ἐπηγαίναμε καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

Πρὶν φθάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, μοῦ ἐφαινόταν
τὸ ἀνέβασμα παιγνιδάκι. "Ὅταν ὅμως ἐφθάσαμε ἐκεῖ καὶ
εἶδα τὸ φοβερὸ ὕψος, ποὺ χωρίζει τὴν κορυφὴ ἀπὸ τὴ ρίζα
του, καὶ περιεργάσθηκα τὸ δίκτυ, τὸ καραβόσχοινο ποὺ τὸ
κρατεῖ, τὴν ἀνεμόσκαλα μὲ τὰ ἑκατὸ καὶ περισσότερα σκα-
λιά μ' ἐπίασε λιποψυχία.

Καὶ δὲν εἶναι τὸ ὕψος μόνον, ποὺ προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριωτάτη ὄψις τῆς φύσεως. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτε δὲ γελάει. Νομίζει κανεὶς πὼς ὅλα τὸν φοβερίζουν καὶ πὼς ὅλα ἐπιβουλεύονται τῇ ζωῇ του.

Ἀγριώτερη φύσις πουθενὰ στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει. Πελώριοι βράχοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, ποὺ ἡ κορυφή του ὑψώνεται διακόσια πενήντα μέτρα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὴ ρίζα του, ὡς τὸ μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους ! Μόλις λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ γύρο τὶς φωλιές τους.

Εἴχαμε μαζευθῇ ὅλοι οἱ λαῖκοι τῆς συντροφιάς κάτω ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων. Περιμέναμε τὸ μητροπολίτη, ποὺ εἶχε ξεπεζεύσει ἀπὸ τ' ἄλλογο πολὺ μακριὰ κι ἀνέβαινε μὲ ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι.

Τὸ δίκτυ ἦταν κατὰ γῆς. Οἱ καλόγεροι, ποὺ θὰ ἐγύριζαν τὴν ἀνέμη, στή θέσι τους. Δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φθάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίξῃ καὶ νὰ τρίξῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίκτυ στὸν ἀνήφορο ἔχοντας μέσα του μία ζωὴ ἑτοιμὴ νὰ χαθῇ, ἂν κοπῇ τὸ σχοινὶ ἢ χαλαρωθῇ ἡ ἀνέμη.

2. Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ

Τέλος ἦλθεν ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ κτυπᾷ τικ - τὰκ μὲ πολλὴ βία. Τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν σὰν νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμά μου δέκα φορές βαρύτερο. Ἐτοιμαζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφθῶ, νὰ ἐξαφανισθῶ, νὰ φύγω, γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶτος ἐγὼ στὸ δίκτυ, γιὰτὶ εἶχα μάθει πὼς στὸ ἀνέβασμα τῶν Μετεώρων ἀνεβαίνουν πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία καὶ ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι.

Δὲν ἦταν μόνον ὁ φόβος, ποὺ ἤθελα νὰ μὴν ἀνεβῶ
 πρῶτος, ἀλλὰ γιατίι θὰ ἔχανα καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνε-
 βασμοῦ, ποὺ τὸ ἀπολαμβάνουν μόνον ὅσοι μένουν τελευ-
 ταῖοι. Εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ πῶς ὁ μητροπολίτης θ' ἀνέ-
 βαινε τελευταῖος.

Ἐκεῖ, ποὺ εὕρισκόμενον παραμερισμένος καὶ προσπα-
 θοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τῇ φωνῇ τοῦ μητροπολίτη :

—Ἐμπρὸς ! μέσα ὁ νεώτερος.

—ὦ, ποὺ νὰ πάρῃ ἡ ὀργή ! εἶπα μέσα μου καὶ μ' ἔπια-
 σε τρεμούλα. Ν' ἀρνηθῶ ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρε-
 πε. Τί νὰ κάμω ; Ἐμπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμα. Ὅλη
 ἡ συντροφιά εἶχε τὰ μάτια ἐπάνω μου καρφωμένα. Τέλος
 ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, ἐπροχώρησα λίγα βήματα,
 ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ ἐκάθισα μέσα στὸ δίκτυ ὠχρὸς,
 ἄφωνος, σὰν ν' ἀνέβαινα τὶς βαθμίδες τῆς λαιμητόμου.

Ὅλο τὸ αἷμά μου ἐκείνη τῇ στιγμῇ εἶχε μαζευθῇ στὴν
 καρδιά μου. Ἦθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχθῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δί-
 κτυ. Ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν δύναμι νὰ κινηθοῦν καὶ ἡ
 φωνή μου ἀπὸ τὸ φόβο μου εἶχε πνιγῇ στὰ στήθη μου.

Ἐξαφνα τὸ σχοινὶ ἐτραβήχθηκε ἀπότομα. Ἐνοικωσα ἓνα
 βίαιο τράνταγμα κι εὐρέθηκα κρεμασμένος στὸ κενό. Ἀρ-
 χισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνέφορο. Πάει πιά ! Μοῦ ἐφάνηκε
 πῶς ἤμουν πεθαμένος καὶ πῶς εἶχα ἀφήσει τὸ σῶμά μου
 στὴ γῆ κι ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανὸ μὲ τὴ σκάλα
 τοῦ Ἰακώβ. Ὅσο ἀνέβαινα, τόσο ἐμεγάλωνε στὸ πνεῦμά μου
 ὁ φόβος τοῦ κινδύνου. Ἀκουα καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο
 τριζιμο τῆς ἀνέμης καὶ τοὺς συντρόφους μου κάτω, ποὺ ἐμι-
 λοῦσαν γιὰ μένα, καὶ μοῦ ἐφαίνετο σὰν νὰ μοῦ ἐφάλαν
 τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ἐξακολουθοῦσε νὰ τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μα-
 ζεύεται, τὸ δίκτυ ν' ἀνεβαίνει κι ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν

έναέρια πορεία μου στὸν ἀνήφορο. Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῇ ἡ ἰδέα πὼς εἶχα πεθάνει καὶ πὼς τὸ σῶμά μου εἶχε μείνει κάτω στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, «τράπ» συγκρούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα. Στὴ στιγμή ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου εἶδα πὼς ἤμουν ἐπάνω στὰ Μετέωρα μέσα στὸ δίκτυ σὰν ψάρι. Πέντε ἔξι καλόγεροι κατεγίνοντο νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

Μόλις ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ δίκτυ, ἐκάθισα μία στιγμή σ' ἓνα κάθισμα. Πόσο ἀνακουφίσθηκα ! Ἐπειτα ἐτράβηξα πρὸς τὸ μοναστήρι ἔχοντας ὁδηγὸ ἓνα καλογεροπαίδι.

Ἡ ψυχὴ μου ἐφούσκωνε μέσα μου κι ἐπαρεκάλεσα τὸ καλογεροπαίδι νὰ μὲ ὁδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι κι ἐτράβηξα ἴσα πάνω.

3. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Ἐστάθηκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. Ἡ ἡμέρα ἦταν ἀσυννέφιαστη, καθάρια, σωστὴ ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασίλειμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέαστα κορφοβούνια τῆς Πίνδου, ποὺ ἔχάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη.

Δυτικὰ ἐξαπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικάλων. Ἀνατολικὰ ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Μεσημβρινὰ ἐφαίνονταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἀγρᾶφων μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια της στὸ Αἰγαῖο. Ἀνατολικὰ ἄσπριζαν τὰ Φάρσαλα μὲ τὴ φυσικὴ τοὺς ἀκρόπολι κι ἔδειχναν τὶς μυτερές τοὺς κορυφές τὸ Πῆλιο κι ὁ Κίσσαβος, ποὺ ἔφερναν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Ὅρεινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Χασιῶν.

Ἀπ' αὐτὴ τὴ λαμπρὴ εἰκόνα ἔλειπαν μόνον ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητοῦ τὸ Θεσσαλικὸ πανόραμα, ποὺ τ' ἀγκά-
λιαζε μὲ τὶς χρυσοπόρφυρες ἀκτῖνές του ὁ ἥλιος κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πίνδου τὸ πιὸ στερνὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγράφων, τῆς Γκούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισσάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τῆς Πίνδου κι ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ παίρνουν τὰ χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἱσκιάζουν τὰ λακ-
κώματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἥλιακὲς ἀκτῖνες καὶ οἱ ἱσκιοί. Τὰ σύννεφα, ποὺ παραστέκονται στὴ δύσι, ἐχρυσώθηκαν λί-
γο λίγο κι ἔγιναν πελώρια χρυσᾶ κομμάτια, σὰν χρυσᾶ νη-
σιὰ μέσα σὲ ἀργυρᾶ θάλασσα. Κι ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργὰ ἀργὰ, τόσο τὰ χρώματα στὰ σύννεφα, στὰ κορφοβού-
νια καὶ στὸν οὐρανὸ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τὴ στιγμὴ, ποὺ ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἄρχισαν νὰ ξεροδιόζουν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ Ἑσπέρα ἐπρόβαλε δειλὰ
ν' ἀνάψη πρῶτα ἓνα ἓνα καὶ ὕστερα πολλὰ πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν πανέ-
μορφη Νύκτα.

Ἡμποροῦσα νὰ καθίσω ἐκεῖ ὅλη τὴ νύκτα κουβεντιά-
ζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἐρχόταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῇ :

— Ὅρίστε μέσα, σᾶς περιμένουν.

Αὐτὸ μπροστὰ κι ἐγὼ πίσω ἐμπήκαμε στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ὁ δεσπότης καὶ ἡ ἄλλη συντροφιά ἐπαίρναν τὸ ὀρεκτικὸ τους κουβεντιάζοντας, ἐνῶ ὁ περιποιητικὸς ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὸ τραπέζι τοῦ φαγη-
τοῦ ἐπιστατῶντας ὁ ἴδιος σὲ ὅλα.

40. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

1. ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΣ

Ἀπὸ τ' ἀκρογιάλια τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγνάντευα. Κάποτε ἐθαρροῦσα πὼς ἐξεχώριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους νὰ πηγαينوέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα ὀκτὼ μίλια μόλις χωρίζουν τὰ δύο ἐλληνικώτατα νησιά. Καὶ μία βαρκούλα μὲ παννὶ θὰ ἤμποροῦσε μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λίγες ὥρες. Ἔτσι ἐγινόταν, πρὶν πέσῃ ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

Τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς μ' ἐκράτησαν

κι έμένα μακριά από τὰ νησιά μας. Μὰ τὸ ὄραμα τῆς Πάτμου ἦταν πάντα φυλαγμένο βαθιά στὴν ψυχὴ μου. Καὶ νὰ ποὺ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946 ἦταν γραπτὸ μου νὰ πατήσω τ' ἅγια χώματά της.

Μόλις ἔφθασα στὴν Ἰκαρία, ἐπληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φίλοι προετοιμαζαν μίαν ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. Ἄλλο ποὺ δὲν ἐγύρευα.

Στὶς 24 τοῦ Αὐγούστου ἐγινε ἡ ἐκδρομὴ μας.

Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὶς πέντε τὸ ἀπόγευμα ἐκράτησε τὸ ταξίδι μας. Ὁ καπετάνιος ἐσήκωσε καὶ τὸ παννί, ποὺ μᾶς ἐγινε περιζήτητο, ὅχι τόσο γιὰ τὴ βοήθειά του στὴν ταχύτητα τοῦ πλοιαρίου μας, ὅσο γιὰ τὸν ἴσκιο του.

Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνσι, εἶναι οἱ Φοῦρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιὰτὶ ἐμπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερά τῶν ἐλευθερῶν πιά νησιῶν μας.

Ἀπ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιά, μίλια πολλὰ τὸ Αἰγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικό, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὡς τὴ Ρόδο, κι αὖριο ἀκόμη πιὸ πέρα ὡς τὴν Κύπρο μας. Ὅσο κι ἂν ἀγωνίσθηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτηταί, νὰ τὴν σήμερα ἀμόλυντη τόσο ἐλληνική, ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Κι ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζουμε ἔπειτα ἀπὸ τῶν αἰώνων σκληριὰ πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα ἐπλησιάζουμε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μπορούμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ τῆς διαμόρφωσι καὶ τὴ βλάστησί της. Ἡ γύμνια καὶ τὸ χαμηλὸ της

ὕψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἂν καὶ ξεχωρίζουμε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς ὁάσεις μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἓνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωσι μιᾶς δαντέλλας μὲ πολλοὺς γύρους. "Ὅταν κάποτε ἀντικρύζουμε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικώτατο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μάκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δένδρων του, θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ τόσο νοικοκυρεμένα χωριά τῆς Σύρου μὲ τοὺς περιφήμες κήπους.

"Ὅλο καὶ πλησιάζουμε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, κτισμένη στὸν πιὸ βαθύ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαιμό του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ δείχνει ὁ χάριτης τὴν Πάτμο σὰν δύο νησιά ἐνωμένα. "Ὅλοι μας καμαρώνουμε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια τῆς Σκάλας καὶ τῆς Χώρας λίγα χιλιόμετρα πιὸ ἐπάνω, στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὁλόγυρα στὸ κοσμοζαχουσμένο μοναστήρι.

Εἶχα θαυμάσει πολλὰς φορὲς ὡς τώρα τὴν λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου κι ἐθαυροῦσα πὼς καμμία ἄλλη πόλις δὲν τὴν ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἄσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ εἶναι ἡ Πάτμος. "Ὅλα τὰ σπίτια της φρεσκοασπρισμένα καὶ οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ οἱ ἄκρες τοῦ δρόμου ἀκόμη, ποὺ ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲν διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια, ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ κι ἐκεῖ, κάπου ἓνα δένδρο, κάπου ἓνα μικρὸ περιβόλι.

2. Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Ἐχαιρετισθήκαμε χαρούμενα μὲ δύο τρεῖς βαρκοῦλες, ποὺ ἐπρωταπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος ἐμαζεύθηκε στὴν προκυμαία. Στὰ μελαψά τους πρόσωπα ἐδιαβάσαμε μία εὐχάριστη ἐκπληξί. "Ἡμαστε ἡ δευτέρα ἐκδρομή,

πού ἔδεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ μητέρα Ἑλλάδα. Λίγες ἑβδομάδες μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν μὲν ἐβγήκαμε. Στὴν τοπικὴ Ἀστυνομία μᾶς ἐκαλοδέχθησαν ἀδελφικά καὶ γρήγορα γρήγορα μᾶς ἔδωσαν τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ διαμονὴ μας πληροφορίες. Ἐμάθαμε πὼς τὰ τρόφιμα ἦταν ἀκόμη πολὺ σπάνια. Εὐτυχῶς μᾶς ἐπαρηγόρησαν μερικὲς κυρίες τῆς συντροφιάς μας, πού εἶχαν ὑπεραρκετὴ προμήθεια.

Οἱ κουβέρτες, πού εἶχαμε φορτωθῇ, μᾶς ἦταν ἀχρηστες, γιὰτὶ καὶ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου οἰκονομικὸ εὐρήκαμε καὶ οἱ ξενῶνες τοῦ μοναστηριοῦ ἦσαν διαθέσιμοι.

Γαῖδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσεφέρθησαν σὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀπεφασίσαμε νὰ περάσωμε τὴ νύκτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο ὅλο πλακόστρωτο γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦσαν ἡ εὐγένεια καὶ ἡ προθυμία προσωποποιημένη, στεγνοὶ καὶ πτωχοντυμένοι, ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιὰτὶ στίς ἡμέρες τους ἦλθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, πού τόσους αἰῶνες τὴν ὠνειρεύθησαν οἱ πρόγονοί τους.

Στοὺς ὀλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφές ἐμαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὐτυχία : «Σᾶς ἐπεριμέναμε 34 χρόνια!», « Ζήτω ἡ Ἑνωσις!», « Καλῶς ἦλθατε, ἀδέλφια!». Πόσο ἀγνὸ διετήρησαν τὸν πατριωτισμὸ τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες!

Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἐρείπια τῆς περὶφημης Πατριάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φθάνομε στὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου = μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιο εἶναι ἀπα-

ράλλακτο, ὅπως τὸ ἐπρωτόκτισεν ὁ Ὅσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ.Χ.

Οἱ καλόγεροι εἶναι ὁλοπρόθυμοι πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τίς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιατί στὸ μεταξὺ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα. Ὁ ἡγούμενος μᾶς προσκαλεῖ στὸ ἡγουμενεῖο, ὅπου μᾶς προσφέρεται θαυμάσιος καφές. Νοιώθουμε νὰ στενοχωρῇ τοὺς καλογέρους ἡ ἀδυναμία τους νὰ μᾶς φιλοξενήσουν, γιατί εἶναι τόση ἡ ἔλλειψις τῶν τροφίμων. Προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καθησυχάσωμε βεβαιώνοντάς τους πὼς δὲ μᾶς λείπει τίποτε. Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ μᾶς προσφέρεται δροσερώτατο καρπούζι.

3. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Νύκτα νύκτα μᾶς ἐξύπνησεν ἡ ψαλμωδία τοῦ Ὁρθρου, ἡ ὁποία ἔφθανε σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρι δική μας ὁ Ὁρθρος ἤρχισε στὶς τρεῖς τὴ νύκτα, ἀντὶ γιὰ τίς δύο, πού εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τίς 5 ἕως τίς 8.50' τὸ πρωί.

Ἐτσί μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορὰ νὰ ζήσω τρεῖς ὥρες μέσα σ' ἓνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον μὲ παπᾶδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαينوέρχεται ἀπὸ τὸν ἓνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάει μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, πού δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῇς. Ἡ πίστις πὺθ θερμὴ ἐνοιώθαμε νὰ μᾶς ἐξαγνίξῃ.

Ὅσες ὥρες μᾶς ἀπέμεναν τίς διαθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευο-

φυλάκιο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὅχι ὥρες, ἀλλὰ ἡμέρες καὶ ἐβδομάδες θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε στὴ διάθεσί μας, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ προσέξουμε ὅλα τὰ κειμήλια κι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ ὅποια μὲ τόση στοργή κι ἀφοσίωσι κατώρθωσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεές καλογέρων.

Εἶναι θαῦμα πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρόμιεῖς δὲν ἀπετόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τοὺς ἀλλοπίστους ἀκόμη ὅχι μόνον νὰ σέβωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὰς φορές τὸ μοναστήρι του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλαιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμότερα, ὅπως ὁ «Πορφυροῦς κῶδιξ», χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος, γραμμένο πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλ. διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἑνετῶν δόγηδων, ἀκόμη καὶ φερμάνια σουλτάνων φανεροῦν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α', μὲ τὸ ὅποιο δωρίζει τὸ νησί στὸν Ὅσιο Χριστόδουλο στὰ 1088 μ.Χ., γιὰ νὰ ιδρύσῃ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ἀπὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια κι ἔργα τέχνης ἃς ἀναφέρουμε τὴν ἀλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποία τὸν μετέφεραν δεμένο ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λείψανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερο σωζόμενο Τίμιο ξύλο σὲ σταυρό, δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μὲτὰ κανδήλα, δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μόνον ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς

Εἶπαν οἱ πάντοτε πρόθυμοι κι ἀκούραστοι καλόγεροι, ξεπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἀξίζει ν' ἀναφέρωμε πὼς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη κι αὐτή, ποὺ ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογέρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, ποὺ τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, ἐχρησιμοποιοῦσε ἓνα φούρνο μεγάλο σὰν ἀλῶνι καὶ μία σκάφη σὰ μεγάλη βάρκα, ποὺ σφύζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ ἐπεράσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Νὰ ἐδῶ ἡ θέσις, ὅπου ἀλυσσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἐπτασφράγιστο βιβλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἐπτὰ Ἀγγέλων, μὲ τὸ ἐπτακέφαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Στους τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψι μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ ὄραμα. Ἐνα ρῖγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμές ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Ἡ τρουμπέτα μᾶς ἀναζητάει κάμποση ὥρα καθυστερημένους. Ὁ καπετάνιος μας δὲν τὴν πολυπιστεῖται τὴ γελαστή θάλασσα. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν τὴν πιάσουν οἱ ξαφνικοὶ θυμοὶ της. Γυρίζομε λοιπὸν καταμαγεμμένοι γιὰ ὅσα εἶδαμε κι ἐξήσαμε, ἀλλὰ καὶ μετανιωμένοι, γιατί δὲν εἴχαμε υπολογίσει πιὸ πολὺ τὸ χρόνο. Κι ὅλοι μας τάζομε πὼς μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία θὰ ξαναπᾶμε στὴν Πάτμο μας, στὸ ἄσπρον νησί τῶν θρησκευτικῶν μας θρύλων.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

41. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

Ἀστράπτουν καὶ τὰ δώδεκα νησιά μας σὰν πετράδια,
δεμένα σὲ πολύτιμο βραχιόλι ἑλληνικό.
Βραχιόλι, ποὺ τ' ἀσήμεωσαν τῆς λευθεριᾶς τὰ χάρδια
καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ φιλὶ τὸ τίμιο καὶ γλυκό.

Δὲν σᾶς ἐμάρανε ἡ σκλαβιά, ποὺ τόσα χρόνια τώρα
νὰ σᾶς μαδῆσῃ ἐκοίταζε τὰ ὀλάσπρα σας φτερά.
Μέσ' στὴν καρδιά σας κρύβατε τῆς λευθεριᾶς τὰ δῶρα
καὶ στὴ ματιά σας ἔλαμπε ἡ ἑλληνικὴ χαρά.

Κι ὅταν τῆς θείας ἀνάστασης χτυπήσανε οἱ καμπάνες
καὶ τὸ ποδάρι του ὁ ἐχθρὸς τὸ ξάνοιζε μὲ βιά,
ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τὶς κορφὲς ἀκούσθηκαν παιᾶνες
γιὰ τὰ δεσμά της, ποὺ ἔσπαζε παντοτινὰ ἡ σκλαβιά.

42. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΚΩΠΑ·Ι·Σ

Τὸν περασμένο Αὐγούστο ὁ πατέρας μου πραγματοποιῶντας παλαιότερη ὑπόσχεσί του μ' ἐπῆρε μαζί του σ' ἓνα ταξίδι, τὸ ὁποῖο θὰ ἔκανε ὡς τὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχα ἀκούσει τόσα πολλὰ γιὰ τὴ δεύτερη πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁμορφὴ νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ, καὶ εἶχα μεγάλη ἐπιθυμία νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ.

Ἐξεκινήσαμε λοιπὸν ἓνα πρωινὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἐπερίσχευσε τὰς Θήβας καὶ εὗρισκόμαστε κατὰ τὴς 12 τὸ μεσημέρι στὸ χωριὸ Μούλκι.

Δεξιὰ μας ἀπλωνόταν μία ἀπέραντη πρασινάδα, δεῖγμα ζωηρᾶς βλαστήσεως, ἣ ὁποία ἐκάλυπτε σὲ μεγάλη ἀπόστασι τὴ γῆρο ἔκτασι.

— Κοίταξε πατέρα, κοίταξε! Τί μεγάλες ἀραποσιτιές! Καὶ πόσα ἀραποσίτια ἔχει κάθε φυτὸ! Δὲ μπορῶ νὰ τὰ μετρήσω, καθὼς τρέχουμε, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ κάθε ἓνα πέντε κι ἑξί.

Τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε τώρα μὲ ταχύτητα 20 περὶπου χιλιομέτρων τὴν ὥρα κι ἐμεῖς ἤμπορούσαμε νὰ διακρίνωμε δεξιὰ μας, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀραποσίτια, τὴς θερισμένες ἐκτάσεις τῶν σιταριῶν, τὴς πλούσιες βαμβάκοφυτεῖς καὶ τὰ περιβόλια, στὰ ὁποῖα οἱ καλλιεργηταὶ μὲ τὰ φαντακτερά τους φορέματα ἐφαίνοντο ἀπὸ μακριὰ σὰν κινούμενα ἄνθη μέσα στὸν καταπράσινο κάμπο.

— Ναι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ πατέρας.

Ἡ ἔκτασις αὐτὴ εἶναι πραγματικὰ καὶ μεγάλη, 250.000

στρέμματα, αλλά και πολύ γόνιμη. 'Αξίζει να τη θαυμάζουμε! "Αν ήξερες όμως και την ιστορία της, δεν θα ἐθαύμαζες τόσο την πρασινάδα και την πλούσια παραγωγή, ὅσο τη σκληρή κι ἀδιάκοπη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου να δημιουργήσει αὐτό, τὸ ὁποῖο βλέπεις. "Αν ήξερες την πάλη, την ὁποία ἔκαμε ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μεταβάλῃ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας ἀπὸ ἐστίες δυστυχίας, σὲ πηγές εὐτυχίας!...

— Βέβαια, πατέρα, πολλές φορές ἄκουσα στὸ σχολεῖό μας γιὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι τῆς Μακεδονίας μας πρὸ πάντων ἢ τῆς Θεσσαλίας. Κι ἀπ' ὅσα μᾶς ἔλεγε ὁ διδάσκαλός μας ἐφάντασθηκα πόσο θὰ ἐργάσθηκε καὶ τί χρήματα θὰ ἐξώδευσε τὸ Κράτος μας γιὰ τὴν ἐκτέλεσί τους, ὅταν εἶχε ν' ἀγωνισθῇ στὴ Μακεδονία ἐναντίον τῶν τρομερῶν πλημμυρῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῆς ἐλονοσίας!

— Α! αὐτὴ ἡ ἐλονοσία, παιδί μου, τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας! 'Ενθυμοῦμαι παλαιότερα ὅτι ὑπέφερεν ἀπ' αὐτὴν ὁ περισσότερος πληθυσμὸς μας. "Οἱ οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας κι ἄλλων μερῶν ὁλόκληρο τὸ χρόνο ἐξοῦσαν μὲ τὸ κινίνο στὴν τσέπη, κίτρινοι, ἄρρωστιάρηδες, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Εὐτυχῶς ὅμως τώρα ἀπηλλάγησαν.

Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν, τοῦ ποταμοῦ 'Αξιοῦ, τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, τὰ ὁποῖα ἀπέδωκαν στὴν καλλιέργεια περισσότερα ἀπὸ 1.600.000 στρέμματα, ἐγλύτωσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας ἀπὸ τὴν ἐλονοσία καὶ τὴς καταστροφές.

'Αλλ' ἄς συνεχίσουμε τὴ συζήτησί μας γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτή, τὴν ὁποῖαν ἔχομε μπροστά μας, γιὰ νὰ ἰδῆς ἀπὸ πόσο μακριὰ ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου γὰ ὑποτάξῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως στὴ δύναμί του! 'Απὸ τόσο

μακριά, ὥστε κινδυνεύει νὰ χαθῇ μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Καὶ στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια καὶ στὰ νεώτερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποία τώρα βλέπεις μία καταπράσινη πεδιάδα, ἦταν μία λίμνη, ἡ Κωπαῖς, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες τῆς πατρίδος μας.

Μερικὰ μέρη τῆς, τὰ ψηλότερα, ἐξηραίνονταν τὸ καλοκαίρι καὶ ἐκαλλιεργοῦντο, ἐνῶ τὰ λίγο βαθύτερα παρέμεναν λιβάδια καὶ βάλτοι, οἱ ὁποῖοι παντοῦ ἄφηναν στάσιμα νερά, διαρκῇ καὶ μόνιμη ἐστία τῆς ἐλονοσίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ὑπέφεραν πολὺ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παλαιότατα ἀκόμη χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀποξήρανσί τῆς.

Εἶναι βέβαιο ὅτι κατὰ τὴν προῖστορικὴ περίοδο, πρὶν ἀπὸ τὸ 2.000 π.Χ., ἡ λίμνη εἶχε ἀποξηρανθῇ ἀπο τοὺς τότε κατοίκους τῆς, τοὺς Ὀρχομενίους. Αὐτοὶ μάλιστα εἰσώδευαν τότε ἀπὸ τὸ εὐφορώτατο ἑδαφὸς τῆς τόσα πολλὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχάρισαν ἀμύθητα πλοῦτη.

Ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι, κατὰ τὸ 1500 π.Χ., ἔκαμαν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ὀρχομενίων, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ πλούσια κτήματα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοὺς νικήσουν, ἔφραζαν τὶς καταβόθρες, τὶς ὁποῖες εἶχαν φτειάσει ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά, καὶ ἔτσι ἐπλημμύρισαν πάλι τὴν περιοχὴ καὶ μαζὶ ἐπνίξαν πολλὰς πόλεις, ποὺ ἦσαν ἐκεῖ κτισμένες.

Ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (325 π.Χ.), ἐπεχειρήθηκε νέα ἀποξήρανσις τῆς λίμνης. Κατασκευάσθηκαν διώρυγες, πηγάδια καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ τὸ ἔργον ἐμποδίσθηκε ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ ἐστάμאתη.

Ἐτσι ἔμεινεν ἡ λίμνη ὡς τὰ 1876. Τὸ Ἑλληνικὸ Κρά-

τος, ἐλεύθερο πιά ἀπὸ τῆ μακροχρόνια σκλαβιά, ἄρχισε τὴν ἐκτέλεσι τεχνικῶν ἔργων, γιὰ νὰ καλυτερεύσῃ τὴ θέσι τῶν πολιτῶν του. Ἀνέθεσε τότε καὶ τὴν ἀποξήρανσι τῆς Κωπαῖδος σὲ μία ἀγγλικὴ ἐταιρεία, ἡ ὁποία ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται ἕως τῶρα τελευταῖα.

Ἡ ἐταιρεία ἔφερε μηχανήματα, ἄλλα γιὰ νὰ σκάβουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πετοῦν τὰ χώματα, ἄλλα γιὰ νὰ φτειάχνουν τ' ἀναχώματα, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τὴν ἄλλη στὶς διώρυγες, τίς ὁποῖες κατεσκεύαζεν, ἄλλα γιὰ νὰ τρυποῦν τοὺς βράχους· καὶ τί δὲν ἔφερε !

Κι ἐχρησιμοποίησε χιλιάδες ἐργάτες. Αὐτὴ ἐρευνήσε κι εὗρε τὰ παλαιὰ ἔργα, κατεσκεύασε ἀκόμη νέες διώρυγες, ὀχετοὺς, πηγὰδια καὶ καταβόθρες καὶ διωχέτευσε τὰ νερά τῆς λίμνης ἀνάμεισ' ἀπὸ τὸ βουνὸ Σκορπονέρι στὴ θάλασσα τοῦ Εὐβοῦκοῦ κόλπου.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐκράτησε πάρα πολλὰ χρόνια. Συνεχιζόταν κανονικὰ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, ἐσταματοῦσε στὰ χρόνια τῶν πολέμων καὶ πάλιν ἐπανελαμβάνετο, ὥσπου ἀποξηράνθηκε σχεδὸν ὁλόκληρη ἡ λίμνη.

Χιλιάδες στρέμματα ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ νερά καὶ ἡ περιοχὴ ὁλόκληρη ἐγλύτωσεν ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς καὶ τίς ἀσθένειες.

Γεμᾶτοι ὑγεία καὶ ὄρεξι οἱ κάτοικοι σήμερα ἐργάζονται στὰ κτήματά τους ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ καὶ δὲν παύουν νὰ εὐγνωμονοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο δὲν ἐλυπήθηκε μόχθους καὶ ἐξοδα, γιὰ νὰ χαρίσῃ σ' αὐτοὺς τὴν εὐτυχία.

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΣΤ΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43. ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ : Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τò 1862 έκυκλοφόρησε στὴν Εὐρώπη ἓνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Σολφερίνο». Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἔγραψε τὸ βιβλίο — ὁ Ἑρρίκος Ντυνάν —, δὲν ἦταν στρατιωτικός, ὅπως θὰ ἤμποροῦσε νὰ φαντασθῇ κανεὶς. Ἦταν ἀπλούστατα ἄνθρωπος μὲ τὴν πιὸ μεγάλη σημασία τῆς λέξεως.

Δὲν ἱστοροῦσε τὸ βιβλίο αὐτὸ τίς στρατιωτικὲς λεπτομέρειες τῆς μάχης, ἀλλὰ τὸν πόνο, τὴν κακουχία καὶ τὸ μαρτύριο τῶν στρατιωτῶν, ποὺ εἶχαν τραυματισθῇ στὴ μάχη κι ἔμεναν ξαπλωμένοι στὴ γῆ ἀβοήθητοι, ἀπροστάτευ-

τοι κι ἐγκαταλελειμμένοι. Καὶ μολονότι οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ ἀνῆκαν σὲ δύο ἀντίθετες καὶ ἐχθρικές παρατάξεις — τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῆ μίας καὶ τῶν Αὐστριακῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη—τὸ βιβλίο δὲν τοὺς ξεχώριζε, δὲν τοὺς ἔβλεπε ὡς ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς μεταξύ τους, ἀλλὰ τοὺς ἀντίκρουζε ὅλους μὲ τὴν ἴδια συμπόνια κι ἀγάπη.

Ἔτσι τοὺς εἶχε ἰδεῖ καὶ ὁ Ἑρρίκος Ντυνὰν τὴν τραγικήν ἐκείνη ἐπαύριο τῆς μάχης. Κι ἐνῶ εἶχε φθάσει ἐκεῖ ὡς ἔμπορος, κι ἐνῶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ του ἦταν ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἐμπορικῶν του συμφερόντων, ἡ γεμάτη ἀπὸ συγκίνησι καρδιά του τὰ παραμέρισε ὅλα κι ἐπλημμύρισε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπον. «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί. Γιατί νὰ προξενοῦν τόσο πόνο ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ; Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη τίποτε ;».

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου ἀναπῆδῃσε ἀπὸ τῆ ζεστή καὶ τρυφερὴ καρδιά του κι ἀπευθύνθηκε στοὺς γυρὸ του ἀνθρώπους. Κι αὐτοί, ἀπλοῖ καὶ ἄγνοὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου, τὴν ἄκουσαν καὶ τὴν ἔνοιωσαν. Καὶ τρέχοντας δίπλα του ἐργάσθηκαν μαζί του ὁλόκληρα ἡμερόνυχτα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν, ν' ἀνακουφίσουν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς τραυματισμένους στρατιῶτες.

Ἐκείνη τῇ μεγάλῃ καὶ ἱερῇ στιγμῇ, πού ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε τὸ καθῆκόν του ἀπέναντι στὸν ἀδελφό του, ἐμπῆκε τὸ πρῶτο θεμέλιο γιὰ τὴν ἰδρυσι τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐπάνω στὸ αἱματοβαμμένο ἐκεῖνο πεδίο τῆς μάχης εἶχε πνεύσει τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα τὸ θεῖο πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού εἶχε ἐμπνεύσει τρία χρόνια ἀργότερα τὸ βιβλίο τοῦ Ἑρρίκου Ντυνὰν «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Σολφερίνο», τὸ ἴδιο πνεῦμα ὡδηγοῦσε ἔπειτα ὅλες τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἐνέργειές του, ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς του. Διέθετε μὲ ἀπέραντη ἀφοσίωσι καὶ πίστι, μὲ ἀνεξάντλητη

αὐταπάρνησι καὶ αὐτοθυσία ὅλες τὶς πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς δυνάμεις του, ἀκόμη κι ὅλη τὴν περιουσία του, γιὰ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης.

Οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀγνοοῦσαν, τὸν παρεξήγοῦσαν, τὸν περιγελοῦσαν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἔμεινε πιστὰ προσηλωμένος στὸ μεγάλο ἀνθρωπιστικὸ καθήκον του. Κι οὔτε ἡ κακουχία, οὔτε ἡ πτώχεια, οὔτε ἡ πεῖνα ἠμπόρεσαν νὰ τοῦ μαράνουν τὸ ζῆλο καὶ τὴν πίστι στὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ του.

Κι ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸ ἔργο του. Καὶ στὸ τέλος εἶχε τὴ μεγάλη ἱκανοποίησι νὰ τὸ ἴδῃ νὰ πραγματοποιῆται καὶ νὰ καρποφορῇ.

Ἡ πρώτη ἐκείνη πρόχειρη, ἀλλὰ καὶ τόσο αὐθόρμητη καὶ συγκινητικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἀνθρώπινης συμπόνιας, ποὺ εἶχε παρουσιασθῇ τότε κοντὰ στὸ Σολφερίνο, ἐπῆρε ἀργότερα, τὸ 1864, τὴ συγκεκριμένη μορφή τῆς συνθήκης τῆς Γενεύης γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν περίθαλψι τῶν τραυματιῶν κι ἀσθενῶν τοῦ πολέμου. Κι ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἐγίνε ἡ πολὺπλευρὴ ὀργάνωσι τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀγκαλιάζοντας ὁλόκληρο τὸν κόσμον ἀγωνίζεται μὲ θαυμαστὴ ἀποτελεσματικότητα ἐναντίον κάθε ἀνθρώπινης δυστυχίας κι ἀνάγκης.

Τὸ 1901, ὅταν πιά ὁ μέγας Ἑρρῖκος Ντυνὰν ἐζοῦσε ἀποτραβηγμένος στὸ ἥσυχο χωριὸ Χάυδεν, ἐτιμῆθηκε μὲ τὸ παγκόσμιον βραβεῖο Νόμπελ. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπότης τοῦ εἶχε δώσει κάτι πολὺ μεγαλύτερο καὶ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ βραβεῖο· τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἀναγνώρισι, τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη της καὶ τὸν εἶχε ἀνακηρύξει ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους εὐεργέτες της.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α΄. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

‘Ο ἁγιασμός
τῶν ὕδάτων

‘Ο παπα - Χαράλαμπος μὲ τὰ ἀσημένια μαλλιά καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσμιον πρόσωπον εἶχε τελέσει εὐλαβῶς τὴν λειτουργίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἀγιάσει μὲ τὸν Σταυρὸν τὸ ὕδωρ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ποίμνιόν του.

‘Η λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως δὲν εἶχεν ἀκόμη λήξει. “Ἐπρεπε νὰ φέρῃ εἰς τέλος καὶ μίαν ἄλλην ἱεράν συνήθειαν τοῦ τόπου : Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερά καὶ τὰ κτήματα.

Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου· ἐκύλιε τὰ ἥσυχά νερά του ὅχι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸν ἀκολούθησαν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. “Αν κανεῖς καθυστερημένος δι’ οἷονδῆποτε λόγον εὐρίσκετο εἰς τὸν δρόμον, ἠκολούθει κι ἐκεῖνος σταυροκοπούμενος.

‘Ο ἥλιος εἶχεν ἀνυψωθῇ ἀρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

εἶχε διαλύσει τὴν πρῶτην ὁμίχλην. Ἡ ἡμέρα, ἃν καὶ ἦτο ἡ καρδιά τοῦ χειμῶνος, ἦτο γλυκυτάτη ὡς ἡμέρα ἀνοιξέως.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἱερεὺς κατέβη τὴν μαλακὴν ὄχθην ἕως τὰ καθαρά νερά του. Ἀφῆρεσε τὸ καλυμμαύχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολὰς προσβλέπων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐχὴν :

Μέγας εἰ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα Σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων Σου...

Ἐπειτα ἔσκυψε καὶ ἡγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς φορές τὰ κρυστάλλινα ἐκεῖνα νερά ψάλλων :

Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε...

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας μὲ τὰ ἐορτάσιμά των ἐνδύματα, ποὺ ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστανέλλα τῶν γερόντων, ἔκαμαν κι ἐκεῖνοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγὰ σιγὰ τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας...

Ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, ἀνέβη εἰς τὴν ὄχθην. Ἀπὸ ἓν μικρὸν ὕψωμα αὐτῆς ἐστράφη πρὸς τοὺς χριστιανούς, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα γράμματά του—εἶχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετρατάξιου γυμνασίου—καὶ εἶπεν :

—Ἀδελφοὶ χριστιανοί, ὡσὰν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάννης μὲ χέρια, ποὺ ἔτρεμαν ἀπὸ φόβον καὶ συγκίνησιν, ἐβάπτισε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερά τοῦ Ἰορδάνου.

Ποῖος χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θαῦμα ! Τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ ἥλλαξαν τὸ ρεῦμά των κι ἐγύρισαν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὡσὰν λευκὴ περιστέρα καὶ πτερυγίζει γῦρο κι ἐπάνω ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου...

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγὰδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νερά γίνονται λουτρὰ ἱαματικά, ποὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας...

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ παπα - Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἓνας ταπεινὸς ἄνθρωπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ ὁποῖος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικήν του πίστιν, ποὺ ἐξωογόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμνίου του.

**Ἀγιασμός
τῶν κτημάτων**

Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως δὲν ἐτελείωσεν οὔτε ἐδῶ. Ἀκολουθούμενος τώρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν οἰκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, κι ἀπ' ὅσους ἤθελαν ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα του ἐνηγκαλίσθη ὕλην ἐκείνην τὴν πεδινὴν ἑκτασιν κι ἔπειτα μὲ κλώνους βασιλικοῦ ἐσχόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμᾶτον μὲ ἡγιασμένον ὕδωρ χάλκινον δοχεῖον ρανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχέδιος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς...

Ἀφοῦ ἔγινεν ὁ ἀγιασμός τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του. Ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, ποὺ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

Ὡ, τὸν ἀπλοῦχόν καὶ θεοσεβέστατον παπα - Χαράλαμπον ! Ἀσκεπής, εὐθυτενής, σεβάσμιος ἀνέπεμψε μὲ γλυκεῖαν φωνὴν κι ἐδῶ τὰς ὀλίγας καὶ ὥραιās εὐχὰς του καὶ ἠυλόγησε καὶ ἡγίασε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κατάνυξιν

καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἁγιασμόν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωΐμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εὐγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον· καὶ ὁ ἄνεμος ἐλαφρὸς τὰ ἐκλινε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ὥς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν χάριν τοῦ ἁγιάσματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρῶινά κελαδήματα τῶν κορυδαλλῶν, ὥς εὐχαριστήριος ὕμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

— Καλὴ 'σοδειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! ἠυχήθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς.

— Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαίρεσαι τὴν ἱερωσύνην σου! Ἀπῆντησαν οἱ χωρικοί.

Ἐπειτα ἐφίλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ἱερέως κι ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστημένοι καὶ χαίροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, ποὺ εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῇ ἄλλην μίαν φορὰν.

Γεμᾶτοι τώρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρόν, ἀλλ' εὐλογημένον ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

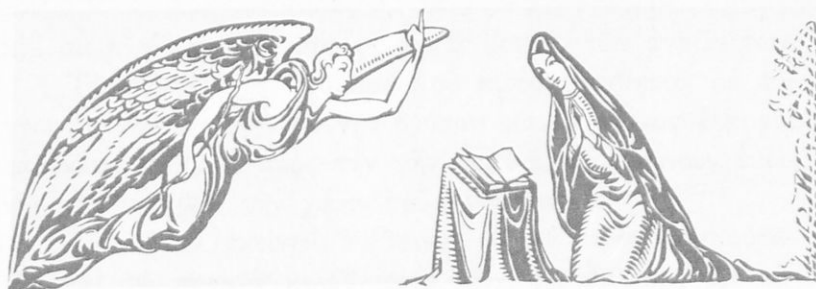
45. Θ Ε Ο Φ Α Ν Ξ Ι Α

Θεοφάνεια. Ὁ Οὐρανὸς πανηγυρίζει.
Ἐν' ἄσπρο περιστέρι φεύγει ἀπάνου.
Μ' ἓνα κλωνὶ ὁ παπᾶς δενδρολιβάνου
μ' ἁγιασμὸ τὸ γρασίδι του ραντίζει.

Ἡ δέησι, κρίνος μέσα του, κι ἀνθίζει
γιὰ τὸ δικό του τὸ ψωμί, γιὰ τοῦ ζητιάνου.
Τὰ μυστικὰ τὰ λόγια μουρμουρίζει,
ποὺ λένε γιὰ τὸ θάμμα τοῦ Ἰορδάνου...

« Ἑλληνίδες ποιήτριες »
Ἄθ. Ταρσούλη

Αἰμιλία Δάγνη

46. Η ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ

Ὁ γαλανὸς μικρὸς λιμὴν τῆς Τήνου, ἡμικύκλιον ἀπὸ λευκοῦς οἰκίσκους, στρογγυλὰς καμάρας καὶ μικρὰν προκυμαίαν, ὅπου τὸ κύμα κτυπᾷ μὲ μεταλλικὸν ἦχον τὰ ἄσματάκια του, εἶναι γεμάτος θόρυβον, κίνησιν, ζωὴν.

Παντοῦ γαλανόλευκοι σημαῖαι !... Ἀτελείωτον ἀνέμισμα ἀπὸ ταινίας λευκὰς καὶ γαλανὰς παιγνιδίζει εἰς τὸν ἀέρα.

Θαλαμηγοί, ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, ἱστιφόρα κυκλαδικά, ἐμπορικά, σαμιώτικα, κρητικά κι ἀπὸ κάθε ἄλλην γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης ἀπλώνουν σήμερον μὲ ὅλην τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς των τὴν γαλανόλευκον σημαίαν.

Ἐν ἀπὸ τὰ κυπριακὰ ἔχει ἀγκυροβολήσει ἔξω, διότι δὲν χωρεῖ εἰς τὸν λιμενίσκον, καὶ ἡ μελανὴ κατατομή του μὲ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ τὰ μεγάλα τηλεβόλα ζωγραφίζεται εἰς τὸ γαλανὸν τῆς θαλάσσης, ὡσὰν πλωτὸν φρούριον ριζωμένον μέσα εἰς τὰ βαθέα νερά.

Ἀτμόπλοια ὑπερπλήρη, μερικὰ κλίνοντα εἰς τὸ πλευρὸν ἀπὸ τὸ βάρος, φθάνουν τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλα ἀνεμίζοντα σειρὰς πολυχρῶμων σημαῶν, γεμίζοντα τὸν ἀέρα μὲ σφυρίγματα καὶ μουσικάς.

Ἐξω ἄλλα ἱστιοφόρα λοξοδρομοῦν, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λιμένα, ἄλλα μὲ ὀξὺν τριγμὸν ἐτοιμάζονται νὰ ἀγκυροβολήσουν, πάντοτε δὲ νέα ἱστία προβάλλουν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕως κάτω, ὅπου γαλανίζουν τὰ βουνὰ τῶν γύρω νήσων.

Δύο φορές τὸ ἔτος, Δεκαπενταύγουστον καὶ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Τήνος παρουσιάζει θέαμα γραφικὸν καὶ ἀξιοπερίεργον. Δύο φορές τὸ ἔτος, ἀπὸ κάθε γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης σειραὶ ὁλόκληροι ἱστιοφόρων, ἐτοιμάζουν τὰ ἱστία των καὶ χιλιάδες, προσκυνητῶν συρρέουν ὅπως συνέρρεον ἄλλοτε εἰς τὴν γειτονικὴν Δῆλον, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Παρθένον καὶ νὰ φέρουν τὰ δῶρά των, ἀφιερώματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν.

Καὶ ἡ συρροὴ κατ' ἔτος αὐξάνει. Οἱ ξένοι πάντοτε ἔρχονται περισσότεροι, ἡ πανήγυρις γίνεται μεγαλοπρεπέστερα, ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κόσμου, ἑορτὴ διὰ τοὺς κατοίκους, πανελλήνιον προσκύνημα δι' ἐλευθέρους καὶ δούλους ἀδελφωμένους εἰς τὸν κοινὸν δεσμὸν πατρίδος καὶ πίστεως.

Εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Παρθένου !

Ἡ τρυφερωτέρα τῶν ἑορτῶν, ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐώρτασαν κλίνοντες τὰς καρδίας πρὸ τῆς Παρθένου καὶ ζητοῦντες εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας τῆς παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν...

Δὲν ἀρνεῖται ποτὲ εἰς κανένα τῶν οἰκτιρμῶν τῆς τὰ πλήθη...

Ἀνοίξατε τὰς καρδίας σας καὶ ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς σας.

« Μεγαλόχαρη »

Ἄγγελος Τανάγρας

47. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Λάμπει ἀπὸ δόξα τὸ νησὶ
καὶ μοσχολίβανο εὐωδιάζει.
Σήμερα ἡ Μάννα Του ἡ χρυσῇ
τὴν Κοίμησί της ἑορτάζει.

Σκλάβα κι ἐλεύθερη ψυχὴ
ἀπ' ὅλα τῆς Ἀνατολῆς τὰ μέρη
μ' εὐλάβεια καὶ προσοχὴ
τὸ τάμα της κι ἐκείνη φέρει.

Μιὰ μάννα σέρνει μὲ στοργὴ
χρυσὸ παιδὶ στὸ εἰκόνισμά της,
γονατιστὴ τὴν εὐλογεῖ
καὶ λούζεται στὰ δάκρυά της.

Γιὰ τὴ βαρκούλα του κερὶ
μικρὸ ὁ ψαρχᾶς σ' Ἐκεῖνη ἀνάβει,
κι ὁ καπετάνιος προχωρεῖ
μὲ τ' ἀσημένιο του καράβι.

Μιὰ νιὰ μὲ ξέπλεκα μαλλιά
σκύβοντας μὲ μορφὴ κερένια
στῆς Μάννας Του τὴν ἀγκαλιὰ
κολλάει καρδιὰ μαλαματένια.

« Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ » Γεώργιος Στρατήγης

48. Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἦσαν φοβεραὶ αἱ ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐκάλει τὸν Ἅγιον Δημήτριον νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν πόλιν του.

Ἄγριοι καὶ πολυάριθμοι ἐπιδρομεῖς ἐπῆρχοντο ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Σλαῦοι, ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὸν 2ον—3ον αἰῶνα μ.Χ. ἀρχίζουν οἱ Σλαῦοι ὡς χεῖμαρρος ἀκράτητος νὰ κατέρχωνται πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Ἐπὶ τέσσαρας πέντε αἰῶνας αἱ ἐπιδρομαὶ των διασπείρουν τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Ἦλθεν ἐποχὴ τὸν 7ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Σλαῦοι εἶχον καλύψει ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Καὶ ἐκινδύνευε τότε τὸ ἔθνος ἡμῶν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Ἀλλὰ προπύργιον ἀγέρωχον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ὑψώθη τότε ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ μεγάλη Θεσσαλονίκη. Καὶ εἰς τὰ κολοσσιαῖα αὐτῆς τεῖχη ἐθραύσθησαν τὰ πελώρια κύματα τοῦ σλαυικοῦ χειμάρρου.

Ἀπὸ πολυαριθμούς φυλὰς ἀποτελούμενοι οἱ Σλαῦοι τῆς Μακεδονίας, σύροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλα βαρβαρικά φυ-

λα, ὥς τοὺς Ἀβάρους, τοὺς Βουλγάρους, ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνος, ἐπὶ αὐτοκρατορίας Ἰουστινιανοῦ, τοὺς φοβεροὺς πολέμους πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ δύο ὅλους αἰῶνας, ἀπὸ τὸν βον ἕως τὸν δον, κάθε ὀλίγον ἐπιπίπτουν λυσσαλέοι ἐναντίον τῆς πόλεως.

Ἐξ πολέμους ἐπεχείρησαν ἐναντίον αὐτῆς, εἰς ἓνα μάλιστα ὅχι μίαν ἀλλὰ τρεῖς φορές ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. Ἀμέτρητα εἶναι τὰ πλήθη τῶν πολιορκητῶν, ἔφθασαν καὶ ἕως ἑκατὸν χιλιάδες. Νομίζεις ὅτι ἦσαν «ἄλλος στρατὸς τοῦ Ξέρξου». Ὡς «νιφάδες τῆς χιόνος» πίπτουν ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν καί, ὅπως ἡ ἄμμος περικλείει τὴν θάλασσαν, ὁμοίως καὶ οἱ πολιορκηταὶ περιζώνουν τὰ τείχη, ὥς μία «θανατηφόρος στεφάνη» περισφίγγουν τὴν πόλιν.

Ὅλα τὰ ὅπλα, τὰ μηχανήματα τῆς πολιορκίας, φέρουν μαζί των καί, φοβερώτερον ἀπὸ αὐτά, τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν μανίαν των, διότι ἦσαν «θηριώδη ἀνήμερα φύλα». Πολλοὺς σφοδροὺς πολέμους ὑπέστη ἡ πόλις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, λέγουν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ δὲν ὑπέστη σφοδροτέρους ἀπὸ τοὺς πολέμους ἐκείνους τῶν Σλαύων.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη πόλις ἔχει ἰσχυρὰ τὰ τείχη αὐτῆς καὶ ἀκόμη ἰσχυρότερα τείχη ἔχει τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της. Οἱ Θεσσαλονικεῖς μάχονται «ὕπὲρ πατρίδος καὶ ναῶν παναγίων καὶ πίστεως».

Καὶ εἶναι πρὸς τοῦτοις ἡ πόλις «θεοφροῦρητος, ἀγιοφύλακτος». Ἔχουν οἱ κάτοικοι ἀήττητον στρατηγόν, τὸν ὑπερένδοξον αὐτῶν Ἀθλοφόρον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ἡ «Οὐράνιος Πρόνοια», λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, «ἐφώτιζε τοὺς πολίτας καὶ ἔκαμνε μὲ τὴν ἀνδρείαν ὡς θώραχα τὰς ψυχὰς των». Ἡ ἀγγελικὴ συμμαχία τοῦ Μεγαλομάρτυρος κάμνει ἀκαταγώνιστον τὴν ἀνδρείαν τῶν πολιτῶν. Μὲ τὸ

πρόσωπον σκυθρωπὸν διὰ τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως του, ἐγείρεται ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὴν ἱερὰν λάρνακα καὶ ἐμφανίζεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς τῆς πόλεως.

Δὲν τὸν ἔβλεπον εἰς τὸ ὄνειρόν των, ἀλλὰ τὸν ἔβλεπον εἰς τὴν πραγματικότητα αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ μάχεται μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, νὰ προηγῇται καὶ νὰ ὀδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν.

Καὶ ἄλλοτε τὸν ἔβλεπον ἐπάνω εἰς τὰ τεῖχη ὅμοιον πρὸς ὀπλίτην πλήττοντα μὲ τὸ ξίφος του τοὺς βαρβάρους. Ἄλλοτε τὸν βλέπουν ἐνδεδυμένον μὲ χλαῖναν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου καὶ κραδαίνοντα τὴν ἀήττητον λόγχην του νὰ προηγῇται εἰς ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν. Ἄλλοτε πάλιν φορῶν λευκὴν χλαμύδα διατρέχει τὸ τεῖχος καὶ ἔπειτα τρέχει ἐπὶ τῆς θαλάσσης δρομαίως περιπατῶν ὡς ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους καὶ διασκορπίζων τὸν στόλον τῶν βαρβαρικῶν μονοξύλων.

Καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον τὸν Ἀθλοφόρον μόνον οἱ πολλοὶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί, οἱ ὅποιοι κατελαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου καὶ διεσκορπίζοντο. Ὅταν ἡρώτων μετὰ τὴν νίκην τοὺς αἰχμαλώτους διατί ἔφυγον, ἐκεῖνοι ἀπεκρίνοντο: «Εἶδομεν ἕναν ἄνδρα ξανθὸν καὶ λαμπρόν, ὁ ὅποιος ἐκάθητο ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἐφόρει ἱμάτιον λευκόν». Καὶ τότε ἐνόουν ὅλοι ὅτι ὁ πανένδοξος Ἀθλοφόρος ἦτο ὁ ὀδηγῶν τὸν ἀγγελικὸν ἀόρατον στρατὸν καὶ συγχρόνως τὸν ὀρατὸν στρατὸν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως του.

Καὶ ἀφοῦ ἔσωζε τὴν πόλιν του, ἐπέστρεφε πάλιν ὁ Μεγαλομάρτυς εἰς τὸν πανάγιον Οἶκόν του. Καὶ τὸ πρόσωπόν του, λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, ἀπὸ τὴν χαρὰν (λαμπηδόνας ὡς ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπέπεμπεν).

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους καὶ

ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς, ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Σλαῦους, σφίξει τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν (τὸ 807 μ.Χ.) ὁ ἀάηττητος καὶ ἀκαταγώνιστος στρατηγὸς καὶ τροπαιοῦχος ἀπόστολος "Ἁγίος Ἀνδρέας».

Πόσας φορὰς δὲν ἔσωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς πολιορκοῦντας ἐχθροὺς ἡ μεγάλη Ὑπέρμαχος Στρατηγός, ἡ Θεοτόκος ;

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεως του ἦτο ἀπέραντος ἡ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλόνητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον.

Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἄπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης. Μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐζήτησε νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἀγίου.

Μὲ ἄπειρον εὐλάβειαν διαβάζονται παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ ὅποια ἐγράφησαν μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλαύων τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἀκόμη ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ὠραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεικόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σωζομένην ἐκ τῶν τριῶν, τὰς ὁποίας ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερένδοξου προστάτου τῆς πόλεως ἡ θερμὴ λατρεία τῶν κατοίκων.

49. ΑΙ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, ποὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάσι,
μᾶς ἀφῆκαν οἱ γονεῖς μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχομε φτειασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι,
τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσᾶ.

Πτωχικά ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπᾶδες,
ταπεινοὶ κι οἱ δύο τῆς ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες,
στὸν ἀφέντη 'Αι - Δημήτρῃ τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ.

Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς γῶρο, ποὺ ὅλους κι ὅλες δὲ μᾶς βάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο αἰσθανόμαστε τρανό.

Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲν σπιθάει πιὸ φωτεινό !

« Πρωινὸ ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

50. ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ποτέ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ! Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ μὲ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τί εὐμορφον Πάσχα ! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον τοιοῦτο φαιδρόν, τοιοῦτο μελωδικόν καὶ εὐῶδες Πάσχα. "Ολοὶ ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδιά, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ᾔσαν λαμπροφορεμένα. Τὰ περισσότερα παιδιά εἶχον φορέσει καινουργῇ ὑποδήματα κι ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας.

Τί εὐμορφον Πάσχα ! Τὴν ψαλμοδίαν τοῦ, μοῦ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχον ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν των τὸ γλυκύτατον « Χριστὸς ἀνέστη ».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας νομίζω ὅτι τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη. "Ἐλεγον πῶς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν 'Αγίαν "Ανναν, μονὴν τοῦ "Αθωνος, γνωστὴν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. 'Αλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ! 'Ενθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπα - Κώστας ὁ 'Ολλανδέζος τὰ ἔκοπτε καὶ τὰ ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδία τῆς γειτονιᾶς, διὰ νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελὰ παιγνίδια των εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ ναοῦ καὶ διακόπτουν τὸν ἐσπερινὸν τοῦ γέροντος παπα - Οἰκονόμου.

'Ο λαμπρὸς στολισμὸς τοῦ Πάσχα, ὁ κατὰ τὴν συνήθειαν γενόμενος ὑπὸ τῶν νυμφῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου, παραμένει ἀκόμη βαθύτατα εἰς τὴν μνήμην μου μὲ τὰ ζωηρὰ χρώματά του, ὡς νὰ ἐξωγραφίσθησαν ἔκτοτε εἰς τὴν φαντασίαν μου μὲ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνος ἀγιογράφου. "Ετυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθοῦν καὶ πολλοὶ γάμοι καί, τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθοῦν οἱ ναυτικοὶ μας, ὅσον σπανίως συμβαίνει. 'Ὡς ἐκ τούτου εἶχε συναχθῇ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρῆμα, τὸ ὁποῖον, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μὲ χαρὰν καὶ μὲ λάμψιν.

"Ω, τί Πάσχα ἐκεῖνο ! Συνεφώνει μαζί μου καὶ ὁ γέρων ἱερεὺς Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα καὶ ἐκεῖνος :

— Τί Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου ! "Εχεις δίκαιον.

Καὶ ἔλαμπον ἀπὸ χαρὰν γεμᾶτοι οἱ ὀφθαλμοὶ του, ὡς λάμπει τὸ καθαρὸν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός.

Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν,

ἡ ὁποία ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὐμορφον λιμένα του, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ ἀκίνητα ἡσυχάζουν εἰς τὴν σιωπηλὴν γαλήνην τῆς νυκτός. Οὔτε ὁ φλοῖσβος ὁ μελωδικὸς ἀκούεται εἰς τὴν ἄμμον κάτω. Τὰ ἄστρα τρέμουν παιγνιώδη εἰς τὸ στερέωμα, ὡς νὰ τὰ ἐξῆγειρον τώρα ἐκ τοῦ βαθέος ὕπνου αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς. Δύο γλυκόλαλοι ἀηδόνες κελαδοῦν τὸ ἐωθινὸν εἰς τὸ κηπάριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναδίδεται εὐωδία μεθυστικὴ ἀρωμάτων.

Ὁ ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναμέλπεται τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παρατεταγμένοι ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ναῦται, διὰ νὰ πυροβολοῦν, λησμονοῦν τὸ χαρμόσουνον ἔθιμον παρασυρόμενοι ἀπὸ τῆς γλυκείας ψαλμοδίας τὸν ἀντίλαλον. Μέσα εἰς τοὺς χοροὺς εἶχον καταλῆβει τὰ στασίδια των ὅλοι οἱ πρὸυχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοροῦντες τὰ καλὰ των καὶ κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των.

Σεμνὴ εἰς ὅλην τὴν ἀπλότητα αὐτῆς ἡ παράταξις. Ὅπισθεν δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ νησιῶται, ὅλοι ναυτικοὶ καὶ γεωργοί, ἀνάμεικτοι. Καὶ πρὸς τούτοις τὰ παιδία, καθένα μὲ τὸ κόκκινον αὐγὸν εἰς χεῖρας, γεμάτα χαράν.

Μετ' ὀλίγον ρεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἔλαβε διαφόρους διευθύνσεις ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Ἐληξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται, κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, μετέβαινον μὲ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς οἴκους των νὰ φέρουν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαράν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμωδῶς διασταυρούμεναι αἱ εὐχαί.

— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Κατόπιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα. Καὶ τὸ ἀχόρταστον Πασχάλιον ἄσμα ἐψάλλετο ὑπὸ τὸ τσούγκρισμα τῶν αὐγῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον χαρὰν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἠγρύπνησαν πρώτην φορὰν διὰ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν ὥς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλινοῦ αὐγοῦ.

« Διηγήματα », τόμ. Β'

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

51. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Χριστὸς ἀνέστη ! Ἀνοίγουν
καὶ ὕμνολογοῦν τὰ χεῖλη.
Ἐχθροὶ καὶ φίλοι σμίγουν
καὶ γίνοντ' ὅλοι φίλοι.
Χριστὸς στὸ θρόνο ἀνέβη
κι ἀγάπη βασιλεύει !

Ὁ Θάνατος ἐχάθη,
ὁ Ἄδης ἐνικήθη,
ἀφάνισε τὰ πάθη
κι ἐνδόξως ἀνεστήθη
ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου,
ὁ Πλάστης καὶ Θεὸς μου.

Ἡμέρα δοξασμένη,
χαρμόσυνη μεγάλη !
Ἡ φύσις ἀνθισμένη
« Χριστὸς ἀνέστη ! » ψάλλει.
Κώδων χαρᾶς σημαίνει...
Χαρῆτε, λυπημένοι !

Τὸ μέγα Πάσχα σπέρνει
παντοῦ χαρὲς κι ἐλπίδες,
κόκκιν' αὐγὰ μᾶς φέρνει
κι ὁλόχρυσες λαμπάδες
καὶ ὕμνους καὶ τραγούδια.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

52. Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ φημισμένη ἔκκλησία Ἡ Ἀγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δηλαδή ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλύτερα καὶ ἡ πλέον φημισμένη ἔκκλησία, ποὺ οἰκοδόμησαν οἱ Βυζαντινοὶ πρόγονοί μας.

Τὴν ἀνέγερσίν της τὴν ἤρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς εἰς τὰ 532 μ.Χ. καί, διὰ τὸ ἀποπερατωθῆ, ἐχρει-

άσθησαν ἔξ ὀλόκληρα ἔτη, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεῖς μόνον εἴκοσιν ἡμέρας. Ὁ ἐξαίρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ ὅ,τι πολυτελὲς καὶ πολὺτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χάριν τούτου.

Τὸ μέγαλον ἔργον ἐξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς ἐλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδώρισαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ὠραίας πατρίδος των.

Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ὅπως ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ναός, πραγματικὸν καλλιτέχνημα καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἤρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικόν καὶ πολεμικόν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀλησμόνητος τελευταία λειτουργία ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, ποὺ ἤναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἑθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην τῆς. Εἶναι κτίριον φορτωμένον μὲ τοίχους, ποὺ τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κάθετοι βαρὺς ὁ τροῦλλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησίᾳ δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ

ἐξωτερικὸν ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. "Ολοὶ οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐκτὸς αὐτῆς· διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ λειτουργία. Δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῇς τὴν μαγείαν τῆς εὐμορφιᾶς της.

"Ας κάμωμεν λοιπὸν ἕως ἐκεῖ μίαν εὐσεβῆ ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἔβλεπες ὠραιότατην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτὴς μὲ κατάλευκον μετὰξινον μανδύαν κάθεται μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὰ πόδια του γονατισμένος ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θεϊὰν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

"Οταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν, θὰ ἔμενες θαμβωμένος ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κιόνων· ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἦσαν στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανα, ποὺ εἶχον δαντελλωτὰ σκαλίσματα.

Καμπυλόγραμμοι ἀψίδες ἤνωνον ἀνὰ δύο τοὺς κίονας μὲ πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικὰς ποὺ τοὺς ἤνωνον ἀψίδας, δέχονται τὸν μέγαν καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τροῦλλον. Καὶ ὅμως αὐτὸς φαίνεται ὥσάν νὰ κρέμεται ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσὴν ἄλυσιν!

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ κολοσσαῖος ναὸς παρὰ τὸν ὄγκον του φαίνεται ἐλαφρὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστρέπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα λάμπει χρυσοποίκιλτος ὁ ἄμβων, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἓνας Φώτιος· λάμπει καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν ὁ Ἡράκλειος, ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἀντίκρου ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ ὀλόχρυσά Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν.

Ὅπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὠραίας ψηφιδωτὰς εἰκόνας τῆς πίστεως ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ ἢ βαθυγάλαζα, πού φεγγοβολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἤνωνον κάτω ἀπὸ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἓνα μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχουν τὸ φῶς των, πού ἠγώνετο μὲ τὸ φῶς τῶν ἀναριθμήτων χρυσῶν κανδηλῶν. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα μὲ τὰ ὠραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἑγχρωμον ἁρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ ἄλλα κάτω εἰς τὸ δάπεδον.

Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδόχροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χίλιους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώματά των καὶ φέγγει ὅλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου καὶ τὰ ἄλλα ἀδελφία των τοῦ κτιρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν καὶ περιχύνεται εἰς ὅλον τὸν ναὸν ἄφθονον τὸ φῶς· φωτίζει τὴν λαμπρὰν καὶ ὠραίαν διακόσμησιν, πού νομίζεις ὅτι ἡ Ἀγία Σοφία εἶναι εἰς ὀλοφώτεινος ἥλιος, πού ἐκπέμπει μυρίας ἀκτῖνας καὶ μυρίας λάμψεις!

Κατοικία Τί μεγαλεῖον δὲν ἐνέπνεεν ὁ χῶρος τοῦ ναοῦ !
Ὑψίστου Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
 τὴν φαντασίαν του ἅς ἀνάψῃ τῶρα τοὺς με-
 γάλους πολυελαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ἅς ἐν-
 θυμηθῇ τὰς θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέψεις,
 τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἁγία Σοφία !
 Ὁ χριστιανός, λέγει κάποιος Βυζαντινὸς χρονογράφος,
 ἤσθάνετο ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι
 εὐχαρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον ὁ ἄν-
 θρωπος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ὑψίστου.

Νικόλαος Α. Κοινόπουλος

53. Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ πορεία του Νέος ὁ Βασίλειος ἤρχισε τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσῃ ποτέ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτέ, ὡς νὰ ἦτο χαλύβδινος, τοὺς ἐξηκολούθησε μέχρις ὅτου ἐγήρασε· καὶ τότε μόνον, τὸ 1018 μ.Χ., κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο ἔθνος.

Ὅλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῇ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῇ· ἡ τσαρῖνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς της καὶ τὰς ἐξ θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειάν του.

Ἡ νίκη ἦτο πλήρης καὶ ὀριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσῳ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ

τέλους, αὐτὸς ἠκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἐζήτει ;
Διατί τόσοι νέοι κόποι ;

Ἀσφαλῶς ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νοτίους ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πῶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν, ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται φαιδροὶ καὶ ἄδοντες προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπευφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἐχθρόν· τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἐθέριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των !

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχεῖον ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἐτῶν ὁ στρατηγὸς του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἠφάνισεν εἰς μίαν νύκτα ὁλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιάν καὶ ἔσφωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα Αἱ Ἀθηναὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησμονηθῇ· ἦσαν μία μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεράντου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ μετὰβασις ὅμως τοῦ Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν καὶ φανερώνει ὅτι δὲν εἶχε σβῆσει ἀκόμη ἡ δόξα τῆς.

Ὁ πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἐνδοίκαλῶς ὅτι αἱ νῆκαι του εἶχον ἐκμηδενίσει τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομέ-

νωσ εἶχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλληνικόν, τὸν Ἑλληνισμόν ὁλόκληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἑλλην βασιλεὺς· διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηναίων.

Ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ Παναγία « ἡ Ἀθηνιώτισσα » δὲν ἦτο μόνον προστάτης τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι' αὐτὸ αἱ Ἀθῆναι ἐθεωροῦντο ἱερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ἱερώτατον προσκύνημα· ὅχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ ἤρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀκόμῃ ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὅλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῇ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἦλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθῆναι ἐγίναν διπλοῦν προσκύνημα : διὰ τὴν δόξαν των καὶ διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἐξύπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαι των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι

διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρε-
τίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς
παρέλαβε τὸν στρατὸν τοῦ καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν
Ἀκρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμ-
πρύνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυ-
ζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενῶν, ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ
πρώτην φοράν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τὰ ἐκλε-
κτότερα τέκνα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μι-
κρᾶς Ἀσίας ἕως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νο-
τιωτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰ παλαιμάχα τά-
γματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία !

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ
Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρο ἀπὸ τὸν γη-
ραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι καὶ
ὅλοι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικαί, δικαστικαί, ἐκκλη-

σιαστικά, καθώς και ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θερμοὺς καὶ συγκινητικούς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἑχθροῦς· κάθε λόγον συνώδευον ζωνρόταται ἐπευφημῖαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

Ὁ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα φῶτα καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην..

Ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μεῖζον ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἦτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φορές τὰ ἀφιερώματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὁποῖα κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν Μακεδόνες.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας νὰ ἀναρτηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξεδήλωνε τοιοῦτοτρόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς θεούς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ὑστέρησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορικαὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τώρα, με ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Ἀφθονα ἦσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί. Μία χρυσὴ περιστερὰ, σύμβολον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Εἰς

χρυσούς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκοίμητος
ὡς κανδήλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

Μὲ βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ
τῆς πόλεως καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βα-
σιλέως μὲ γενναιοδωρίαν ἐφρόντισεν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ
τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν
εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μὲ
ὠραίους στίχους ὕμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης :

*Βαριά, ἀπ' τὴ σαραντάχρονη καβάλλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατῶντας ἀνδρειωμένα,
τοῦ βασιλιᾶ προσκυνητὴ βροντοῦν τὰ φτερονιστήρια.
Στὴν Παναγιά Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια.
Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, ποὺ τὰ φτερὰ ζυγίζει,
κι ἀνασαλεύει κρεμαστό, χωρὶς νὰ φτερουγίσῃ,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο θαυματουργὸ καντήλι,
πού 'χει τὸ λάδι του ἄσωτο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι...*

Ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπὸν του,
ἀπέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τὴν
βασίλισσαν πόλιν· ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν ὁ λαμπρὸς καὶ δίκαιος
θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

54. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

*‘Ο Διγενῆς ψυχομαχάει κι ἡ γῆ τότε τρομάσσει.
Βροντᾷ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέται ὁ ἀπάνω κόσμος
κι ὁ κάτω κόσμος ἀνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια,
κι ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾷ, πῶς θὰ τότε σκεπάσῃ,
πῶς θὰ σκεπάσῃ τὸν αὐτὸ τῆς γῆς τὸν ἀντρειωμένο.*

‘Η ἀνδρική φωνή μὲ τὴν κρητικὴν προφορὰν ἤκούετο εἰς τὸ ραδιόφωνον. “Ὀλος ὁ θαυμασμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὸν μεσαιωνικὸν μας ἥρωα ἔχει συγκεντρωθῇ εἰς τοὺς στίχους καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ τοῦ δημοτικοῦ ἔθνος.

‘Ο γηραιὸς Κρητικὸς, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦν ἀκόμη

καπετάν Μανώλην, κάθεται πλησίον τοῦ ραδιοφώνου μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τῆς θυγατρὸς του. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἦλθεν ἐκ Κρήτης καὶ διέρχεται τὰς περισσοτέρας ὥρας του μετὰ τῶν δύο ἐγγόνων του, τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ὁμωνύμου του Μανώλη. Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὅλοι παρακολουθοῦν τὴν ἐκπομπὴν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, ἣ ὁποία μεταδίδει δημοτικὰ κρητικὰ ᾄσματα.

Φαίνεται ὅτι πολὺ συνεκινήθη ὁ παλαιὸς ἀγωνιστής, διότι ἠκούσθη νὰ συνοδεύῃ τὸ ᾄσμα μὲ ὀλίγον τρέμουσαν, ἀλλ' ἁρμονικὴν φωνήν.

— Παππού, πόσον ὠραῖα τραγουδᾷς ! τοῦ εἶπεν ὁ μικρὸς Μανώλης, μόλις ἐτελείωσεν ἡ ἐκπομπή. Θὰ μᾶς εἰπῇς καὶ ἄλλα τραγούδια ;

— Παιδιά μου, ποτὲ δὲν ὑπῆρξα καλὸς τραγουδιστής. Εἰς τὴν Κρήτην ὑπάρχουν πολλοὶ ἄριστοι τραγουδισταί, ὅπως ὑπάρχουν καὶ ἄριστοι πολεμισταί, πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμένα. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ τραγούδι τοῦ Διγενῆ τὸ ἐτραγουδοῦσαμεν ὅλοι, ὅταν ἐπηγαίναμεν εἰς τὸν πόλεμον. Ὅσον γενναῖος καὶ ἄν ἦτο κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, πῶς ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν Διγενῆ μας ;

Ὁ γέρων εἶπεν αὐτοῦς τοὺς λόγους, ὥς νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῇ, διότι παρεσύρθη ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του καὶ ἐτραγούδησε.

— Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Διγενῆς ; ἠρώτησε τῶρα ὁ μεγαλύτερος ἑγγονος, ὁ δεκαετής Γεώργιος.

— Ἀλήθεια, δὲν ἔχετε ἀκούσει διὰ τὸν Διγενῆ, τὸν μεγαλύτερον ἥρωα, ὁ ὁποῖος ἐπάλαισε καὶ μὲ τὸν ἴδιον τὸν Χάροντα, ὅπως λέγει ἓνα ἄλλο τραγούδι ;

Ὁ γέρων ἐφαίνετο παραξενευμένος διὰ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἐγγόνων του. Αὐτὸς καὶ οἱ συνομήλικοί του εἶχον μάθει

τόσα καὶ τόσα διὰ τὸν Διγενῆ, πρὶν ὑπάγουν ἀκόμῃ εἰς τὸ σχολεῖον.

— Πότε καὶ ποῦ ἔζησε, παππού, ὁ Διγενῆς ; ἠρώτησε πάλιν ὁ Γεώργιος.

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον περισσότερον ἀπὸ τρία ἔτη καὶ οὔτε ἀργότερον ἐφρόντισα νὰ μάθω περισσότερα διὰ τὸν Διγενῆ. Γνωρίζω μόνον ὅτι εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἥρωας ἀπὸ ὅσους ἐγέννησεν ἡ πατρίς μας. Καὶ ἔχω μάθει πολλὰ τραγούδια διὰ τὰ κατορθώματά του.

Ὁ κύριος Βασίλειος, ὁ γαμβρὸς τοῦ γέροντος καὶ πατὴρ τῶν δύο παιδίων, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς στιγμῆς παρηκολούθει σιωπηλὸς τὴν συζήτησιν, ἀπεφάσισε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν υἱῶν του.

« Παιδιά μου, ὅταν θὰ φοιτήσετε εἰς τὴν πέμπτην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, θὰ μάθετε τὴν ἱστορίαν τοῦ Διγενῆ. Ἐγὼ τώρα θὰ σᾶς δώσω μόνον μερικὰς πληροφορίας.

» Ὁ Διγενῆς ἦτο ἀκρίτας, δηλαδὴ φύλαξ τῶν συνόρων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ ἔζησε πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. Ἐκεῖ τότε, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ.Χ., ἦσαν τὰ σύνορα τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἀράβων. Καὶ καθημερινὰ ἦσαν αἱ συγκρούσεις τῶν ἀκριτῶν πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ὅπως ὠνομάζοντο οἱ Ἀραβες λησταί, οἱ ὁποῖοι ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος, ἐφόνευον ἢ ἠχμαλώτιζον τοὺς κατοίκους καὶ ἐλεηλάτουν τὰς περιουσίας των.

» Ὁ πατὴρ τοῦ Διγενῆ ἦτο Σαρακηνός, δηλαδὴ Ἀραβ, καὶ ὑπανδρεύθη τὴν Ἑλληνίδα σύζυγόν του, ἀφοῦ ἐδέχθη νὰ γίνῃ χριστιανός καὶ ὑπήκοος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο ὁ υἱὸς των ὠνομάσθη Διγενῆς, διότι κατήγετο

ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸν καὶ τὸ ἀραβικόν. Τὸ κύριον ὄνομά του ἦτο Βασίλειος

» Τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ, ὅταν ἦτο ἀκόμη μικρός, κατέπληξαν τοὺς συγχρόνους του. Ἐφόνευσε λέοντας καὶ ἄλλα θηρία εἰς τὸ κυνήγιον, εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον μὲ παιγνίδια ἀσχολούμεθα.

» Ὅταν ἐμεγάλωσε, τότε πλέον τὰ ἀνδραγαθήματά του ἦσαν ὑπεράνθρωπα. Οἱ περιφημότεροι ἀπελάται, οἱ ὁποῖοι εἶχον τρομοκρατήσει ὅλην τὴν περιοχὴν, ἢ ἐφονεύθησαν, ἢ ἐταπεινώθησαν ἀπὸ τὸν Διγενῆ. Τὸ δὲ καταπληκτικώτερον εἶναι, ὅτι αὐτοὶ ἐπολέμουν πενήντα καὶ ἑκατὸ μαζί, ἐνῶ ὁ Διγενῆς οὐδέποτε κατεδέχθη νὰ ἔχη ἑστῶ καὶ ἓνα μόνον συνοδόν.

» Διὰ νὰ δείξῃ τὴν περιφρόνησίν του πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ἔκτισεν ἓνα θαυμάσιον ἀνάκτορον εἰς τόπον ἐρημικόν, ἀλλ' ὥραϊον, πλησίον τοῦ Εὐφράτου, ὅπου ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς συζύγου του Εὐδοκίας.

» Τριακόσιοι ἀπελάται πηγαίνουν νὰ ἀρπάσουν τὴν Εὐδοκίαν, ἀλλὰ νικῶνται ἀπὸ μόνον τὸν Διγενῆ. Εἷς τρομερὸς δράκος μίαν ἡμέραν ὁρμᾷ νὰ τὴν κατασπαράξῃ, ἀλλὰ πίπτει ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Διγενῆ.

» Ἡ φήμη του φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖ τὴν ὑπερήφανον καὶ ἀήττητον Μαξιμῶ, βασίλισσαν τῶν Ἀμαζόνων, τῶν πολεμοχαρῶν γυναικῶν. Καὶ ἀποφασίζει νὰ μονομαχήσῃ μαζὶ του, ὅταν τὸν βλέπῃ νὰ ἀντιμετωπίζῃ μόνος καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς συμμάχους τῆς ἀπελάτας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ νικᾷται καὶ σώζεται μόνον ἐλαφρῶς τραυματισμένη εἰς τὴν χεῖρα, διότι ἦτο γυνὴ καὶ τὴν ἐλυπήθη ὁ Διγενῆς.

» Ὁ Διγενῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἦτο νέος ὡς ὁ Ἀχιλλεὺς, ρωμαλέος ὡς ὁ Ἡρακλῆς καὶ

ἐνδοξος ὡς ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅπως ἔγραψε δι' αὐτὸν εἰς σοφός.

» Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὅμως, ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ ἐθαύμαζε τὰ κατορθώματά του, δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἥρως ὅπως ἀποθνήσκουν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι. Ἐφαντάσθη λοιπὸν ὅτι ἐπάλαισε μὲ τὸν Χάροντα καὶ μάλιστα παρ' ὀλίγον νὰ τὸν νικήσῃ.

» Καὶ διὰ νὰ ὑμνήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν ἄλλων ἀκριτῶν, συνέθεσε πολλὰ ὠραῖα ᾠσματα, τὰ ὁποῖα ᾄδονται μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς ὅσα μέρη ἔχουν ἐγκατασταθῇ Πόντιοι πρόσφυγες, ἐκεῖ πρὸ πάντων ἀκούονται καὶ σήμερον τὰ ἀκριτικά ᾠσματα».

Ὁ παππούς, τὰ δύο παιδιὰ καὶ ἡ μήτηρ των, ἡ κυρία Ἐλένη, παρηκολούθουν τὴν διήγησιν τοῦ κυρίου Βασιλείου ἄφωνοι. Φαίνεται ὅτι ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ.

Γεώργιος Ν. Κυλαματιανός

55. ΜΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Ὁθωνος Α', ὅταν ἐπὶ τέλους ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἀπεδέχθη τὴν πρότασίν του νὰ συνδεθοῦν διὰ συγγενείας αἱ δύο δυναστεῖαι. Ἡ πριγκίπισσα Θεοφανώ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἀργότερον ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, θὰ ὑπανδρεύετο τὸν διάδοχον τῆς Γερμανίας Ὁθωνα.

Τὴν μεγίστην χαρὰν τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ὑπηκόων του διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον διὰ τοῦ

συνοικεσίου εκείνου, μαρτυροῦν μερικαὶ λεπτομέρειαι τῶν γάμων τοῦ Ὁθωνος μετὰ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ἀνώτεροι Γερμανοὶ μεγιστᾶνες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον Θευδέριχον, ὁ ὁποῖος ἦτο συγγενὴς τοῦ βασιλέως, εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ζητήσουν τὴν χεῖρα τῆς Θεοφανοῦς.

Ὁ Ὁθων ἐδέχετο νὰ καταπαύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν κτήσεις τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἐκεῖ δικαιώματα τοῦ αὐτοκράτορος. Τοιούτοτρόπως ὁ Τσιμισκῆς ἔμενε μὲ ἐλευθέρως τὰς χεῖρας νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ Θεοφανὼ μετὰ τῆς συνοδείας τῶν Γερμανῶν μεγιστάνων ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔφθασεν εἰς Ρώμην, ὅπου τὴν ἀνέμενον ὁ πενθερὸς καὶ ὁ γαμβρός. Ἐκεῖ, εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΓ', τῇ 14ῃ Ἀπριλίου 972.

Οἱ γάμοι ἐκεῖνοι τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Θεοφανοῦς ἦταν πρωτοφανὲς γεγονός διὰ τὴν Δύσιν κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὅλοι οἱ μεγιστᾶνες τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν προσκεκλημένοι, ἄπειρον δὲ πλῆθος λαοῦ συνεκεντρώθη ἐντὸς τοῦ μεγαλυτέρου ναοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ βασιλεὺς Ὁθων Α' κατελήφθη ὑπὸ τόσου μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε ἐδῶρισε δι' ἐπισήμου ἐγγράφου εἰς τὴν νύμφην του τὰς ἐπαρχίας Ἰστρίαν καὶ Πεσκάραν τῆς Ἰταλίας, μερικὰς νήσους εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ πολλὰ κτήματα παρὰ τὸν Ρῆνον εἰς τὴν Γερμανίαν.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν βασιλικῶν γάμων, τὰς ὁποίας ἀναφέραμεν, δι' ἡμᾶς σήμερον δὲν ἔχουν βεβαίως μεγάλην

σημασίαν. Μεγάλην ὅμως ἱστορικὴν σημασίαν ἔχει ἡ δρᾶσις τῆς πριγκιπίσσης καὶ ἀργότερον βασιλίσσης Θεοφανούς.

Ἡ μόλις δεκαοκταετής Ἑλληνὶς πριγκίπισσα διεκρίνετο ὄχι μόνον διὰ τὴν σωματικὴν ὠραιότητα ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ψυχικὴν εὐγένειαν. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς τελεταὶ καὶ ἡ γενναιοδωρία τοῦ πενθεροῦ τῆς δὲ τὴν ἐθάμβωσαν. Ἐκείνη ἔβλεπεν ὅτι ἔφευγεν ἀπὸ τὴν τότε πρωτεύουσιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μετέβηνεν εἰς μίαν χώραν, ὅπου ἐβασίλευεν πυκνὸν σκότος ἀμαθείας. Ἀντελαμβάνετο λοιπὸν ὅτι εἶχε μέγα ἔργον νὰ ἐκτελέσῃ.

Εἰς τὴν νέαν πατρίδα τῆς ὄχι μόνον πανεπιστήμιον ἀνάλογον πρὸς τὸ περίφημον πανδιδακτήριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἦτο σπάνιον φαινόμενον νὰ συναντήσῃ κανεὶς ἄνθρωπον μορφωμένον. Ἐλάχιστοι ἀνώτεροι κληρικοὶ ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν, οἱ δὲ εὐγενεῖς ἔζων εἰς ἐρημικοὺς πύργους καὶ ἡσχολοῦντο μόνον μὲ τὰς πολεμικὰς ἀσκήσεις καὶ τὸ κυνήγιον. Καὶ αἱ πόλεις εἰς ἓνα κάτοικον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν μεγάλων, ἀλλὰ πτωχῶν χωρίων.

Εἰς αὐτὴν τὴν νέαν πατρίδα τῆς ἦλθεν ἡ Θεοφανὼ καὶ τὴν ἡγάπησε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς τῆς.

Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε στείλει ὡς συνοδοὺς τῆς πριγκίπισσης μερικοὺς Ἑλληνας σοφοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ πρώτην φορὰν ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τοὺς ἀμαθεῖς Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηκόους τοῦ Ὄθωνος. Ὅταν δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἠδυνήθησαν νὰ μελετήσουν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, ἤρχισαν νὰ παρουσιάζουν μικράν κατ' ἀρχὰς καὶ μεγαλυτέραν ἀργότερον πνευματικὴν πρόοδον.

Ἡ κομψότης τῆς ἐνδυμασίας, ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων

καὶ πρὸ πάντων ἡ φιλανθρωπία, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ὁθωνος Α' ἠγάπησαν τὴν νεαράν πριγκίπισσαν, διότι ἐξετίμησαν τὰ μεγάλα ψυχικά της χαρίσματα. Καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὅταν ἔβλεπον τὰ πολλὰ καλὰ, τὰ ὁποῖα ὤφειλεν ἡ πατρίς των εἰς αὐτήν, ἡ ἀγάπη των μετεβλήθη εἰς πραγματικὴν λατρείαν.

Ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον ἀπέθανεν ὁ Ὁθων Α' καὶ ἀννηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Ὁθων Β', ὁ σύζυγος τῆς Θεοφανοῦς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἔζησεν ὀλίγα ἔτη καὶ ἡ Θεοφανὼ ἔμεινε χήρα καὶ ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Ὁθωνος Γ' ἀρκετὰ νέα ἀκόμη.

Μὲ ἀληθινὴν βασιλικὴν ἀξιοπρέπειαν κατέπνιξε τὸν πόνον της διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ συζύγου της καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀνγλίκου βασιλέως - υἱοῦ της καὶ εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τοῦ λαοῦ της. Ἡ Γερμανία ἦτο πλέον δι' αὐτήν ἡ πατρίς, διὰ τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ μὴ ὑπολογίζῃ οὔτε κόπους οὔτε χρήματα.

Διὰ τὰ ἐπιτεύχη τὸν μεγάλον σκοπὸν της ἡ Θεοφανὼ, ἔπρεπε νὰ ζητῇ διαρκῶς τὴν βοήθειαν τῆς πρώτης πατρίδος της, τοῦ Βυζαντίου. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ὑπήκοοί της ἠδύναντο νὰ προσφέρουν μόνον χρήματα. Ἀλλ' ἐχρειάζετο καὶ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εὕρισκοντο ἐκεῖ. Ἐκάλεσε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν σοφοὺς καὶ ὀργανωτὰς τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων.

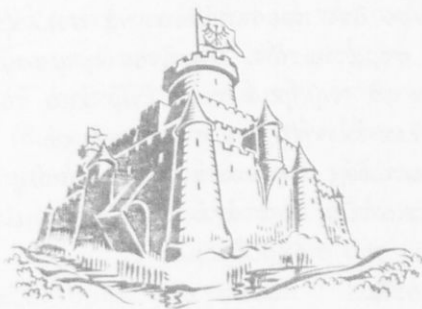
Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Θεοφανοῦς δὲν ἤργησαν νὰ φανοῦν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς ἐμορφώθη μὲ τόσῃ φροντίδι ὑπὸ τῶν σοφῶν διδασκάλων του, ὥστε ἐπωνομάσθη « θαῦμα τοῦ κόσμου ». Καὶ ἐβασίλευσεν

ὄχι πλέον ὥς ὁ τραχὺς μεσαιωνικὸς βασιλεὺς τῆς Δύσεως ἀλλ' ὥς εἷς ἐκ τῶν καλυτέρων συγγενῶν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Διὰ πρώτην φοράν ἐπὶ τῆς βασιλείας του δύνανται καὶ οἱ Δυτικοὶ νὰ καταταχθοῦν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν τοῦ μεσαίωνα. Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τὸν ἀνεκήρυξε μέγαν.

Οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ μαζί με αὐτοὺς ὅλοι οἱ σημερινοὶ λαοὶ τοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι ἀργότερον ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὴν Δύσιν, πόσῃ εὐγνωμοσύνην ὀφείλουν εἰς τὴν Ἑλληνίδα περιγίπισσαν καὶ Γερμανίδα βασίλισσαν Θεοφανώ !

Καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τιμῶμεν τὴν μνήμην τῆς ἀνταξίας ἀδελφῆς τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, διότι ὥς πραγματικὴ Χριστιανὴ καὶ Ἑλληνὶς ὑπῆρξε μία μεγάλη εὐεργέτις τῆς ἀνθρωπότητος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

56. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΛΑΡΙΣΑΝ

Συνταξιδιώτης Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης στρατιωτῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης· ἄφηνεν ὀπίσω της πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ καὶ ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφας πρὸς τοὺς Μύλους.

Ἐπροχώρει θορυβωδῶς μέσα εἰς τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἥ ὅποια εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναικες συγκεντρωμένοι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά.

Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἤκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαίμῳ τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρῳ μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν.

Ἀφῆγα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν, ποὺ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔκλεισε συμμαχίαν μὲ τὰ τρία βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραὶ, ἐβροντοφώνουν ὅτι ἀπὸ τὴν μίαν ἕως τὴν ἄλλην στιγμήν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ τουφέκι.

Ὀλη ἡ Ἑλλὰς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλὴκιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποὺ ἐφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Ὅραμα Ἐκλεισα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούη κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπείσοδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μὲ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεῦθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν.

Τὸν ἐτρόμαζεν ὅμως μία σκέψις : Πῶς θ' ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέ-

ροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν. Καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἑτοιμα καὶ οἱ ἐθέλονται συνεκεντρώνοντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχειρέτησε τὸν υἱόν του μὲ λόγια, τὰ ὅποια θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στήν εὐχὴ μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκον σου. Ἄν μάθω ὅτι ἐσκοτώθῃς, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδείλιασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπὴν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλη σκηνήν, ποῦ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἑνὸς οἰκίσκου μία μάννα ἀπεχειρέτα τὸ παιδί της, ποῦ ἐφευγε διὰ τὰ σύνορα ;

— Στὸ καλὸ ! τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσῃς, ὅπως σὲ θέλομε ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποῦ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ ἐκείνας, ποῦ ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτεύωμεν ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποῦ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἱστορία Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα ὡς κρίκοι μιᾶς ἀλύσειως. Ἐσκόρπιζον ἐλπίδας, ἐνέπνεον θάρρος καὶ εἶναι παραδειγματικά ἱστορικά σελίδες.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικούς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ ἀναφέρει τοὺς Βουλγαροκτόνους, τοὺς Ἡρακλείους καὶ τοὺς Κομνηνοὺς, καὶ τοῦ τρίτου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821.

«Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν»

Γεώργιος Τσοκόπουλος

57. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

(Μετά τούς νικηφόρους πολέμους 1912 - 1913)

Ἄφῃκες κάθε χώρα μακρινή καὶ κάθε γῆ,
πού τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει,
κι ἐπάνω στῶν ὠκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεξες στῆς πατρίδος τὴν κραυγή.

Ἦρθες ἀπὸ τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μωριά,
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
ἦρθες ἀπ' τὰ νησιά τὰ μυροβολημένα,
πού λούζονται στὸ κύμα τοῦ βοριά.

Ἦρθες ! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
πού ἀκούραστο τὴ γῆ ὀργώνει,
πού στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουκτώνεις τ' ὄπλο τὸ ἱερό.

Σάν τὴν ἀνεμοζάλη, σάν ἀστραπὴ
 γκρεμίζεις τῆς σκλαβιάς τὸ καταχθόνιο κτίριο
 καὶ θεμελιώνεις μ' ἄσμα νικητήριο
 τῆς λευθεριάς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῆ.

Χαῖρε, νεότης, ποὺ ἀνασύρεις τολμηρὴ
 τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
 κι ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαμπωμένα μας μάτια
 κατάφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια.

« Ποιήματα »

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

58. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΤΩΝ

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι, παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ εἰς ὄπλισμόν καὶ ἀριθμόν, τόσον εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ὁ Ἕλλην στρατιώτης διητήρησεν ἀκαμπτον τὴν ἀποφασιστικότητά του μέχρι τέλους διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν δικαίων τῆς πατρίδος του.

Κατωτέρω παραθέτομεν δύο ἡμερησίας διαταγὰς διοικητῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, αἱ ὁποῖαι τόσον λιτῶς, ἀλλὰ καὶ τόσον κατηγορηματικῶς ἐκφράζουν τὴν θέλησιν τῶν ἡρωικῶν ἀγωνιστῶν μας.

Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ θρυλικοῦ συνταγματάρχου Κωνσταντίνου Δαβάκη, διοικητοῦ τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου. Ἐξεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν σθεναρὰν ἄμυναν, τὴν ὁποῖαν ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας ἀντέταξαν, καὶ εἰς τὴν ὑπέροχον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντεπίθεσιν, τὴν ὁποῖαν ἐπὶ ἄλλας τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας εὐθὺς ἀμέσως διενήργησαν τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα.

Ἡ δευτέρα εἶναι τοῦ ἀντιστρατήγου Κωνσταντίνου Μπακοπούλου, διοικητοῦ τμήματος Στρατιᾶς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἐξεδόθη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς γερ-

μανικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν γνησίαν ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονικῆς γῆς καὶ τῶν κατοίκων της καὶ εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος νὰ φανοῦν ἀντάξιοι συνεχισταὶ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν προγόνων των.

Α'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ 1/11/40

Ἀξιοματικοὶ καὶ ὀπλῖται,

Ὁ Διοικητὴς σας Συνταγματάρχης Δαβάκης Κωνσταντῖνος τραυματισθεὶς ἀναγκάζεται ν' ἀποχωρισθῇ προσωρινῶς ὑμῶν. Σᾶς ἀπευθύνει τὰ συγχαρητήριά του καὶ τὰς εὐχαριστίας του, διότι ἐπὶ τρία συνεχῆ ἡμερονύκτια, 28-29-30 Ὀκτωβρίου 1940, ὑπὸ κλιματολογικᾶς συνθήκας δυσμενεστάτας, ὑπὸ τακτικὴν κατάστασιν μειονεκτικὴν, μὲ ἐλάχιστον πυροβολικόν, μὲ ἀνεπαρκῆ πυρομαχικὰ ἐκρατήσατε ἀμυντικὸν ἀγῶνα ἐπιτυχῆ ἐναντίον ἐξαπλάσιων ἐκλεκτῶν ἰταλικῶν δυνάμεων.

Μετὰ σύντομον ἀναδιοργάνωσιν τὴν νύκτα τῆς 30ῆς πρὸς τὴν 31ην ἐκινήθητε ἐμπρὸς καὶ ἐνηργήσατε ἐπὶ τριήμερον ἀντεπίθεσιν ὀρμητικὴν καὶ θορυαλέαν μέχρι τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, τὰς ὁποίας καὶ κατελάβετε κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ σύνεργου. Ἐπεφέρατε τὴν ἀποσύνθεσιν εἰς τὸν ἐχθρόν, ἐπροξενήσατε βαρυτάτας ἀπωλείας εἰς αὐτόν, συνελάβατε αἰχμαλώτους ἀξιοματικούς καὶ στρατιώτας, ἐκερδήσατε πλεῖστα λάφυρα, ὅπλα καὶ ἄλλα.

Μὲ τὴν στάσιν σας ἐσώσατε τὴν Ἑλλάδα.

Νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι καὶ νὰ ἐξακολουθήσετε μὲ τὸ αὐτὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν πολεμοῦντες τὸν ἐχθρόν μέχρι τῆς ὁλοκληρωτικῆς νίκης.

Μερικοὶ ἀπὸ σᾶς ἐτραυματίσθησαν. Ἄλλοι ἔπεσαν κατὰ τὴν ἱερὸν τοῦτον ἀγῶνα. Αἱ εὐχαὶ μου συνοδεύουν τὰς ψυχὰς

τῶν τελευταίων τούτων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἄς εἶναι αἰ-
ωνία.

Ὁ Διοικητὴς σας εἶναι υπερέφανος δι' ὅλους σας.

Συνταγματάρχης Κωνσταντῖνος Δαβάκης

Β'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 8/3/41

Ἡ Μακεδονία ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε χώρα
καθαρῶς Ἑλληνική. Ἀψευδὴς μάρτυς τούτου δὲν εἶ-
ναι μόνον ἡ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τὰ πάμπολλα μνημεῖα, τὰ ὅποια
εὐρέθησαν καὶ συνεχῶς εὐρίσκονται ὑπὸ τὸ ἔδαφος αὐτῆς.

Οἱ πρὸ 2000 ἐτῶν π.Χ. κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἑλλη-
νες δωρικῆς καταγωγῆς. Λόγῳ ὅμως τῆς γεωγραφικῆς θέ-
σεως ταύτης καὶ τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους τῆς ὑπέστη κατὰ
καιροὺς πολυαριθμοὺς ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους διαφόρων βαρ-
βάρων λαῶν, οἱ ὅποιοι ἐκ περιτροπῆς καὶ κατὰ περιόδους
κατῴρθωναν νὰ τὴν ὑποδουλώνουν.

Ἀλλὰ οὐδεὶς τούτων, παρὰ τὰ σκληρὰ καὶ βίαια μέτρα
τὰ ὅποια μετήρχετο, κατῴρθωσε νὰ μεταβάλλῃ τὸν Ἑλληνι-
κὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν κατοί-
κων τῆς.

Τοιαύτης χώρας ἡ πατρις καὶ ὁ βασιλεὺς μᾶς
ἐνεπιστεύθησαν τὴν φρούρησιν. Τῆς μεγάλῃς αὐτῆς τιμῆς
πρέπει νὰ φανῶμεν πάντες ἀντάξιοι. Βαρὺ καὶ δύσκολον τὸ
ἔργον, ἀλλ' ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ὅλων
μας καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος.

Πιστεύω ὅτι οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν' ἀπειλήσῃ ἀπὸ βορρᾶ
τὴν ἀκεραιότητα τῆς πατρίδος μας. Ἐὰν ὅμως τολμήσῃ,
πρέπει νὰ ὑποστῇ καὶ οὗτος τὴν τύχην τοῦ ἀντιπάλου μας,
ὁ ὅποιος ἐπεχείρησεν ὅπως αἰφνιδιαστικῶς νὰ παραβιάσῃ

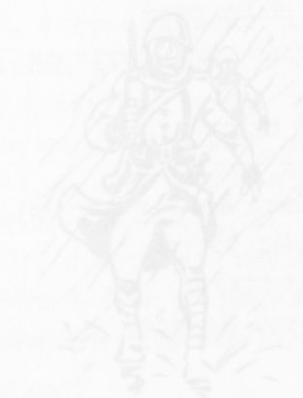
τὰ Ἑπειρωτικὰ σύνορά μας, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ σήμερον, ἀντὶ νὰ εὐρίσκεται οὗτος ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὅπως ὑπελόγιζε καὶ ἦτο βέβαιος περὶ αὐτοῦ, εὐρίσκεται ἡττημένος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας.

Πρὸ τῆς ἀκατασχέτου ἑρμῆς καὶ τῶν σκληρῶν κτυπημάτων τοῦ ἥρωικοῦ στρατοῦ μας, διωκόμενος καταβάλλει ἀπεγνωσμένας προσπάθειας, ὅπως συγκρατήσῃ τὸν πανικόβλητον καὶ ἑντρομον στρατὸν του.

Καὶ ὁ στρατὸς τῆς Μακεδονίας, ἐὰν αἱ περιστάσεις ἐπιβάλουν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ὕψιστον πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον του, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ φανῇ ἀντάξιος τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του καὶ ἀντάξιος τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἀγωνιζομένου σήμερον ἥρωικοῦ στρατοῦ μας.

Μὲ τὴν ἀπόλυτον ταύτην πεποίθησιν ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τούτου ἀπευθύνω εἰς πάντας ἐγκάρδιον χαιρετισμόν.

Ἀντιστράτηγος Κωνσταντῖνος Μπακόπουλος

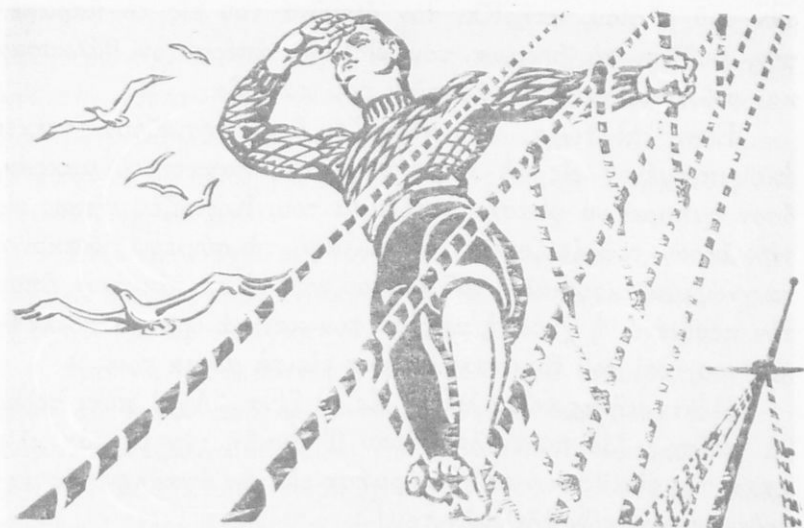

59. ΕΜΠΡΟΣ

Γιὰ τὴ νίκη ἐμπρός.
εἶν' ὁ δρόμος λαμπρός.
Νὰ ἡ δόξα, ποὺ ἀνοίγει στὴ μάχη
τὰ χρυσᾶ της πτερὰ,
σὰν μιὰν ἄλλη φορὰ
στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχι.

Κι ἂν εἶν' σκοτεινιά
καὶ βαρειά καταχνιά
κι ἂν ἡ νύκτα δὲν ἔχῃ φεγγάρι,
λαμπρὸ φῶς ὁδηγεῖ
στὴ δαφνόσπαρτη γῆ
ὁ δαυλὸς τοῦ Κανάρη.

Τίμος Μωραΐτινης

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟΝ

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα τὸ ναυτόπουλον. Σωστοὺς πέντε μῆνας. Ἄχ ! πόσον ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα του !

Ὁ « Ἅγιος Νικόλαος », τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὑπηρετεῖ, ἐπῆγεν εἰς μακρινὰς χώρας, προσωρμίσθη εἰς πολλοὺς λιμένας, ἀλλὰ τώρα γυρίζει ὀπίσω.

Νύκτα καὶ ἡμέρα ταξιδεύουν. Ὁ καιρὸς εἶναι τρικυμιώδης, ὁ ἄνεμος συρίζει ἀγριωπὸς μέσα εἰς τὰ ἄρμενα, φουσκώνει τὰ παννιά, τὰ κύματα ἀφρισμένα κτυποῦν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸ ναυτόπουλον δὲν φοβεῖται. Εἶναι γενναῖον ναυτόπουλον καί, μόλις προστάξῃ ὁ πλοίαρχος, ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ξάρτια καὶ λύνει ἢ δένει τὰ παννιά.

Ὅταν τελειώσῃ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔρχεται εἰς τὴν προῶ-

ραν τοῦ πλοίου, στηρίζει τὸν ἀγκῶνά του εἰς τὸ παραπέ-
τον, βυθίζει τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ἀπέραντον θάλασσαν
καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκεῖάν του πατρίδα.

Ἔτσι καὶ τώρα, ποὺ γνωρίζει ὅτι πλησιάζουν, στέκει
ἀκουμπισμένον εἰς τὸ παραπέτον καὶ παρατηρεῖ μακράν,
ὅσον ἤμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του. Κοιτάζει μήπως εἰς
τὴν ἄκραν τοῦ ὀρίζοντος, ὀπίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, διακρίνῃ
τὰ γνώριμα ἀκρογιάλια τοῦ χωρίου του, τὸ σπιτάκι των, ὅπου
τὸν περιμένει ἡ χήρα ἡ μητέρα του καὶ τὰ ὀρφανὰ ἀδελφά-
κια του, καὶ τοῦ ἔρχονται δάκρυα εἰς τὰ μάτια του.

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα. Ἄχ ! πότε τέλος
θὰ φθάσῃ ; Μὲ ποίαν λαχτάραν θ' ἀναβῇ τὴν μικράν κλί-
μακα τῆς οἰκίας των καὶ θὰ ὀρμήσῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς μη-
τρός του καὶ τῶν ἀδελφῶν του !

Καὶ ἔπειτα, τὸ βράδυ, πλησίον τῆς ἐστίας, εἰς τὴν ὁποίαν
θὰ λάμπῃ ζεστή ἡ φωτιά, ἐνῶ θὰ εἶναι ὅλοι τριγῦρό του, θὰ
τοὺς διηγῇ εἰς ποῖα μέρη ἐταξίδευσε, ποῖα καὶ πόσα πρά-
γματα εἶδεν εἰς τοὺς μακρινοὺς ἐκεῖνους τόπους !

Εἶναι πολὺ ὥραῖοι οἱ τόποι ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὅχι διὰ τὸ
ναυτόπουλον, διότι διὰ τὸν ξενιτευμένον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀγα-
πημένα ὄντα καὶ τὸν περιμένουν, ποτὲ δὲν εἶναι ὥραία ἡ ξε-
νιτεία.

Πότε, πότε θὰ φθάσῃ ! Ἐπιθυμεῖ τοῦτο καὶ δι' ἄλλον
λόγον. Μὲ ἐν μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὡς
μισθὸν του, ἔχει ἀγοράσει δι' ὅλους κάτι τι· διὰ τὸ ἐν ἀδελ-
φάκι του ἐν ζεῦγος παπούτσια, διὰ τὸ ἄλλο ἓνα ὥραϊον κα-
πέλλον, διὰ τὴν μικράν του ἀδελφὴν ἓνα χρωματιστὸν μαν-
δήλιον τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ τὴν μητέρα του ὀλίγους πήχεις
ὑφάσματος νὰ ράψῃ νέον φόρεμα.

Μὲ ποίαν χαράν θὰ δώσῃ εἰς τὸν καθέναν τὸ δῶρόν του
καὶ μὲ ποίαν χαράν θὰ τὸ πάρῃ καθένας ! Καὶ ἔπειτα, ἐνῶ

ἡ μητέρα του θὰ τὸν ἀσπάζεται τρυφερά, ἐκεῖνος θὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν τσέπη τὸ πανταλονιὸν του δεμένον εἰς ἓνα κόμβον τοῦ μανδηλίου του καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια τοῦ ἔμειναν, καὶ θὰ τὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ν' ἀγοράσῃ σιτάρι, κρέας, καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται.

Ἐνῶ αὐτὰ ἔχει εἰς τὸν νοῦν τὸ ναυτόπουλον, κοιτάζει πάντοτε ἐμπρὸς πρὸς τὸ ἄκρον τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ὅπου γνωρίζει ὅτι κεῖται τὸ ἀγαπητόν του χωρίον.

Καὶ νά ! Τὰ σύννεφα, τὰ ὅποια τοῦ ἀπέκρυπτον ἕως τώρα τὸ ἄκρον τοῦ ὀρίζοντος, φεύγουν διωγμένα ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ ἔξαφνα διακρίνει τὴν πολυπόθητον ἀκτὴν.

Ἄ ! πῶς κτυπᾷ τώρα ἡ καρδιά του ! Ἐφθασαν τέλος πάντων ! Ἰδοὺ ξεχωρίζει εἰς τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ ἡ κορυφή τοῦ προφήτου Ἡλίας καὶ μετ' ὀλίγον θὰ φανῇ καὶ τὸ ἄσπρον ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἀγίου μὲ τὰ σπιτάκια τοῦ χωρίου του σκορπισμένα πρὸς τὸν κατήφορον ἕως τὴν θάλασσαν. Δὲν βλέπει κανένα ἀκόμη ἀπὸ τὰ σπιτάκια τὸ ναυτόπουλον, ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι εἶναι ἐκεῖ. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του στυλώνονται μὲ προσοχὴν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ διακρίνουν.

Ἄ ! πόσον ἀργὰ νομίζεις ὅτι προχωρεῖ τὸ καράβι. Ἄς ἡμποροῦσε τὸ ναυτόπουλον νὰ εἶχε πτερὰ ! Ἄς ἡμποροῦσε νὰ ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς γλάρους, οἱ ὅποιοι ἦλθαν νὰ τοὺς ὑποδεχθῶν, νὰ ὀρμήσῃ ὡσὰν βέλος ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα καὶ νὰ πετάξῃ χωρὶς ἀναπνοὴν πρὸς ἓνα ἄσπρο σημάδι, ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ποὺ δὲν τὸ βλέπει ἀκόμη, ἀλλὰ τὸ μαντεύει, τὸ μαντεύει !

Τὸ πλοῖον προχωρεῖ ὁλονέν, προχωρεῖ καὶ ἡ ἀπόστασις ὀλιγοστεύει. Ὁ ἄνεμος, ὡσὰν νὰ ἐννοῇ τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ μικροῦ, φυσᾷ οὐριος μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, φουσκώνει ὅλα τὰ παννιὰ καὶ τὸ πλοῖον σχίζει ὀρμητικὰ μέσα εἰς λευκοὺς ἀφρούς τὰ κύματα.

Νά ! Ἐφάνη ἡ ἐκκλησία, ἤρχισαν νὰ ξεπροβάλλουν τώρα μία μία, λευκαὶ ὥσάν μικρὰ πρόβατα, τὰ ὅποια βόσκουν εἰς τὴν πρασινάδα, αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου του.

Δάκρυα ἀναβλύζουν εἰς τὰ μάτια τοῦ μικροῦ καὶ θολώνουν τὰ βλέμματά του.

Νά το ! Νά το ! Νά ἡ καπνοδόχος, ποὺ καπνίζει ἐλαφρὰ ἐλαφρά. Νά καὶ τὸ κυπαρίσσι, τὸ ὅποῖον ἔχει φυτεύσει ὁ μακαρίτης ὁ πάππος του.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον συλλογίζεται : Ποῦ νὰ εἶναι ἄρα γε τὴν ὥραν αὐτὴν οἱ δικοὶ του ; Ἡ μητέρα του θὰ ὑφαίνη καθισμένη εἰς τὸν ἀργαλειόν. Ἡ μήπως ἐπῆραν εἰδήσιν, ὅτι ἐμβαίνει εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον ; Τότε θὰ εἶναι εἰς τὸ παράθυρον τῆς τραπεζαρίας πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον καθαρίζει τὰ μάτια του, ἐντείνει μὲ καρδιοκτύπι τὰ βλέμματά του πρὸς τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας των καὶ προσπαθεῖ νὰ διακρίνῃ.

Ἄλλ' ἀπὸ τὴν προσήλωσίν του τὸν ἀποσπᾷ ἑξαφνα ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ πλοίαρχου.

Ἐχουν πλησιάσει πολὺ τώρα, πρέπει νὰ μαζεύσουν τὰ παννιά, νὰ ἐλαττώσουν τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου.

Τὸ ναυτόπουλον καὶ οἱ ἄλλοι ναῦται σκορπίζονται γρήγορα εἰς τὰ κατάρτια καὶ ἀρχίζουν νὰ συστέλλουν τὰ ἱστία.

Οὐ ! ἐπλησίασαν πολὺ. Γκρρρρ ! ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν.

Μετ' ὀλίγον σύρουν πλησίον τοῦ πλοίου τὴν βάρκαν, ἡ ὁποία παρακολουθεῖ τὸν « Ἁγίον Νικόλαον » δεμένη μὲ χονδρὸν παλαμάρι. Ἐμβαίνει ὁ πλοίαρχος καὶ τρεῖς ναῦται, πηδᾷ τελευταῖον καὶ τὸ ναυτόπουλον εἰς αὐτήν. Κάθεται εἰς τὸν πάγκον καὶ κωπηλατεῖ μὲ ὅσῃν δύναμιν ἔχει, ἀλλὰ τὸ κεφάλι του διαρκῶς στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσῃ, πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν, ὅπου ἤρχισαν ἤδη νὰ μαζεύονται μερικοὶ ἄνθρωποι.

Ἄχ ! πῶς ἀνησυχεῖ τώρα ! Πῶς κτυπᾷ ἡ καρδιά του, ὥσάν νὰ θέλῃ νὰ σπάσῃ ! Εἶναι ἄρά γε ὅλοι καλὰ εἰς τὸ σπιτάκι των ; Μὴν ἔπαθε κανεὶς τίποτε ; Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ μητέρα του, κανὲν ἀδελφάκι του ; Πῶς ἀνησυχεῖ !

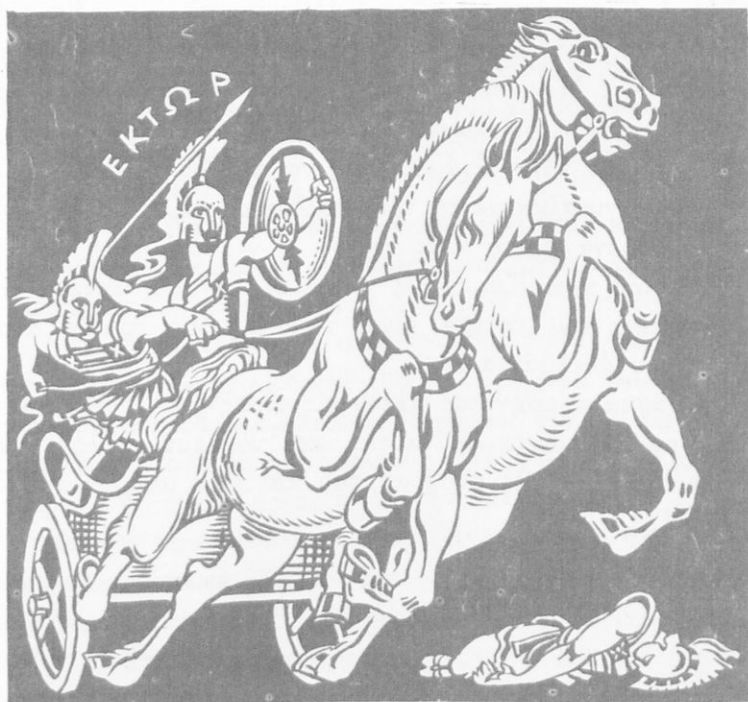
Ἄλλὰ ποία εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἡ μαυροφορεμένη ἐκείνη γυναῖκα μὲ τὰ τρία παιδάκια, τὰ ὅποια ξεφωνίζουν χαρούμενα εἰς τὸ πλάι της ;

Ἄ ! τοὺς γνωρίζει. Τοὺς γνωρίζει. Εἶναι ἡ μητέρα του ἡ ἀγαπημένη του μητέρα, εἶναι τ' ἀδελφάκια του, τ' ἀγαπημένα του ἀδελφάκια !

Ἡ βάρκα προσήγγισε πλέον εἰς τὴν ξηράν, ἐξέρχεται ὁ πλοίαρχος, ἐξέρχονται οἱ ναῦται, καὶ τὸ ναυτόπουλον ὀρμᾷ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μητέρας του καὶ τῶν μικρῶν του ἀδελφῶν !...

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

61. ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Ἡ συνάντησις Ἡ ἀγρία μάχη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰλίου ἔχει κοπάσει. Ὁ ἀτρόμητος Ἔκτωρ ὀδηγῶν τοὺς Τρῶας ἔχει ἀναχαιτίσει τὴν ὁρμὴν τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἡ παροδικὴ αὐτὴ ὑποχώρησις τῶν ἐχθρῶν δὲν τὸν ἡσυχάζει. Σπεύδει εἰς τὴν πόλιν, ἵνα συστήσῃ νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, τῶν ὁποίων φοβεῖται τὴν ὀργήν.

Μετὰ τοῦτο ἔσπευσεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν καλὴν γυναῖκά του. Ἡ Ἀνδρομάχη μὲ τὴν

τροφὸν καὶ μὲ τὸ βρέφος τῆς εἶχεν ἀναβῆ εἰς τοὺς πύργους τῶν τειχῶν καὶ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητος, διότι δὲν ἐγνώριζε διὰ τὴν τύχην κατὰ τὴν τελευταίαν μάχην τοῦ δοξασμένου συζύγου τῆς.

Μόλις τὸ ἐπληροφορήθη ὁ Ἕκτωρ ἀπὸ τὴν συνετὴν οἰκονόμον τοῦ ἀνακτόρου, ὡς ἀστραπὴ ἐχύθη εἰς τοὺς δρόμους τῆς ὥραίας πατρίδος του· γρήγορα ἔφθασεν εἰς τὰς Σκαιὰς πύλας, ὅπου συνήντησε τὴν ἀπαρηγόρητον Ἀνδρομάχην καὶ τὸν μονάκριβον Ἐκτορίδην Σκαμάνδριον εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς τροφοῦ.

Θλιβερόν μειδιάμα ἦλθεν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Ἕκτορος, τῶν τὸς ἐπλησίασε καὶ ἐστάθη ἀμίλητος. Καὶ ἡ ὥραία Ἀνδρομάχῃ δακρυσμένη τοῦ ἔσφιξε τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπεν :

Συγκινητικοὶ λόγοι — Καλέ μου Ἕκτορ, ἡ μεγάλη σου τόλμη καὶ φιλοτιμία θὰ σὲ καταστρέψουν. Εἰπέ μου, δὲν πονεῖς τοῦτο τὸ ἄθῳον βρέφος ; Θέλεις νὰ μείνῃ ὀρφανόν ; Δὲν συλλογίζεσαι ἐμὲ τὴν κακότυχον, ἡ ὅποια θὰ μείνω χήρα, ἔρημος καὶ ἀπροστάτευτος ; Δὲν βλέπεις ὅτι ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ θὰ τρέξουν καὶ θὰ σὲ σφάζουν ;

Μεῖνε λοιπὸν εἰς τὰ τείχη, διὰ νὰ ζήσης καὶ σὺ καὶ ἡμεῖς. Διότι, ἂν μοῦ μέλῃ νὰ σὲ χάσω, καλύτερα νὰ μὴ χαρῶ πλέον τὴν ζωὴν· τὰ μαῦρα χρώματα ἄς χαροῦν τὴν νεότητά μου· ἂν ἀποθάνῃς καὶ σὺ, καλέ μου Ἕκτορ, δὲν θὰ μοῦ ἀπομείνῃ καμμία παρηγορία παρὰ πικρία καὶ βάσανα.

Μήπως ἔχω τοὺς πολυαγαπημένους μου γονεῖς ; Τὸν πατέρα μου ἐφόνευσεν ὁ θεὸς Ἀχιλλεύς, καθὼς καὶ τοὺς ἐπτὰ ἀδελφούς μου. Τὴν πολυπικραμένη μητέρα μου τὴν ἐθέρισεν ἡ Ἀρτεμις μὲ τὰ βέλη τῆς εἰς τὸ πατρικὸν ἀνάκτορον.

“Ἐκτορ, σὺ εἶσαι πλέον δι’ ἐμὲ καὶ πατέρας καὶ μητέρα καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀγαπημένος σύντροφός μου !

— Ἀνδρομάχη, ἀπήντησεν ὁ Ἐκτωρ, μὴ μὲ πικραίνης· ὅλα τὰ αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ· δὲν εἶμαι ἀναίσθητος. Ἐντρέπομαι ὅμως νὰ φανῶ ἄνανδρος καὶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸν πόλεμον· μὲ τί πρόσωπον θὰ ἐμφανισθῶ, ἂν θὰ κλεισθῶ εἰς τὰ τεῖχη, εἰς τὰς σεβαστὰς μητέρας τῶν πολεμιστῶν μας καὶ εἰς τοὺς γενναίους Τρῶας ;

Ἀλλὰ καὶ ἡ καρδιά μου δὲν ἐπιθυμεῖ μίαν τοιαύτην πρᾶξιν ἀναξίαν ἐμοῦ. Συνήθισα νὰ εἶμαι πάντοτε γενναῖος καὶ νὰ μάχωμαι πρῶτος ὑπερασπίζων τὸν πατρικὸν θρόνον, τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου. Τὸ γνωρίζω, ναί, μὲ βεβαιότητα τὸ προλέγει ἡ ψυχὴ μου· θὰ ἔλθῃ γρήγορα ἡ κακὴ ἡμέρα, ὅπου θὰ χαθῇ ἡ πατρίς μου Τροία καὶ ὁ σεβαστός μου πατὴρ Πρίαμος καὶ ὁ ξακουστός λαός του.

Δὲν μοῦ πληγώνει ὅμως τόσον τὴν καρδίαν οὔτε ἡ καταστροφή τῆς ὀνομαστῆς Τροίας, οὔτε ὁ χαμὸς προσφιλῶν γονέων, οὔτε ὁ φόνος ἀνδρείων ἀδελφῶν ὅσον ἡ ἰδική σου πικρία. Ἀναλογίζομαι ὅτι ἤμπορεῖ κανεὶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν νὰ σὲ σύρῃ εἰς τὴν ἄτιμον δουλείαν, ἐνῶ σὺ θὰ κλαίῃς καὶ θὰ ὀδύρεσαι ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν μεγάλην σου συμφοράν. Καὶ ἐκεῖ κάποια δέσποινα εἰς τὸ πολυθρύλητον Ἄργος, ἡ ὁποία θὰ σὲ ἔχῃ σκλάβαν τῆς, θὰ σὲ στέλλῃ νὰ φέρῃς νερόν ἀπὸ μακρινὴν πηγὴν ἢ θὰ σὲ βάξῃ διὰ τῆς βίας νὰ ὑφαίνῃς εἰς τὸν ἀργαλειόν, χωρὶς νὰ ἀναπαύεσαι ποτέ.

Καὶ ὅταν σὲ βλέπουν οἱ Ἀργεῖοι νὰ περνᾷς δακρυσμένη καὶ θλιμμένη μὲ τὴν στάμναν εἰς τὸν ὧμον :

— Νά, θὰ λέγουν, ἡ σύζυγος τοῦ πρώτου πολεμάρχου τῶν Τρώων, τοῦ ἀνδρείου Ἐκτορος.

Τοιαῦτα ἀσφαλῶς θὰ λέγουν καὶ ὁ πόνος σου θὰ αὐ-

ξάνη, ὅταν σκέπτεσαι ὅτι δὲν ζῇ ὁ καλός σου Ἑκτωρ, διὰ νὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ ὁ τάφος μου γρήγορα ν' ἀνοίξῃ καὶ τὰ μαῦρα χρώματα νὰ μὲ σκεπάσουν παρὰ νὰ ἴδω νὰ σὲ σύρουν θρηγοῦσαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐτελείωσεν ὁ Ἑκτωρ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐστάθη σιωπηλός. Κατόπιν ἤπλωσε τὰς δύο του χεῖρας, διὰ νὰ πάρῃ τὸν μικρὸν Ἑκτορίδην. Μὲ φωνὰς τρόμου τὸ βρέφος ἐκρύβη εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς τροφοῦ του· ἐφοβήθη τὸν πατέρα του, καθὼς εἶδε ν' ἀστράπτουν τὰ χάλκινα ὅπλα του καὶ νὰ ἀνεμίζῃ τὸ λοφίον τοῦ λαμπροῦ κράνους. Μειδίᾳ ἀνῆλθε τότε εἰς τὰ χεῖλη τοῦ στοργικοῦ πατρὸς καὶ τῆς θλιμμένης μητρός.

Ἀφῆρσε λοιπὸν ὁ Ἑκτωρ τὸ ἀπαστράπτον κράνος ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του, ἀφοῦ μὲ τὴν λάμψιν του καὶ μὲ τὰς κινήσεις τοῦ λοφίου ἐφόβιζε τὸ ἀγαπημένον του τέκνον, καὶ τὸ ἀφῆκεν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν. Ἐπῆρεν ἔπειτα τὸ μικρὸν καὶ τὸ ἐφίλησε τρυφερά, τὸ ἐχόρευσε ἀπαλὰ εἰς τὰς χεῖρας του καὶ ὑψώνων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδεήθη εἰς τοὺς θεοὺς :

— Ζεῦ πάτερ καὶ σεῖς ἐπουράνιοι θεοί, ἃς δώσῃ ἡ χάρις σας νὰ μὴ χαθῇ ἡ πατρίς μου· ἃς δώσῃ καὶ εἰς τὸν υἱόν μου, ὅπως ἔδωκε καὶ εἰς ἐμέ, νὰ λάμψῃ εἰς τὸ γένος μου καὶ νὰ δοξασθῇ ὡς ἄριστος καὶ ἄξιος βασιλεὺς τῆς Τροίας. Καὶ ὅταν ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον κατάφορτος ἀπὸ λάφυρα, τὰ ὅποια ἐπῆρε πολέμων πρῶτος τοὺς ἐχθρούς του, νὰ τὸν χαιρετᾷ ὁ λαός του φωνάζων : « Αὐτὸς εἶναι ἀνδρειότερος καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του ἀκόμη, τὸν Ἑκτορα ! ». Νὰ καμαρώνῃ δὲ καὶ νὰ χαίρῃ, ὅταν τὸ βλέπῃ καὶ τὸ ἀκούῃ ἡ στοργικὴ του μήτηρ.

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ἔδωκε τὸ τέκνον του εἰς τὴν Ἀνδρομάχην, ἡ ὅποια τὸ ἐσφιγξεν εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλην μὲ

βαθύν αναστεναγμόν, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της ἐκυλίνοντο ἄφθονα δάκρυα, πικρὸν δὲ μειδίαμα ἀνέβη εἰς τὰ χεῖλη της.

Μόλις τὴν εἶδεν ὁ Ἑκτωρ νὰ κλαίῃ, τὴν ἐλυπήθη καὶ μὲ τρυφερότητα τὴν ἐθώπευσε καὶ τῆς εἶπεν :

Ἀγαπητὴ μου Ἀνδρομάχῃ, μὴ μοῦ θλίβεσαι· μὴ λησμονῆς ὅτι εἰς τὸν Ἄδην κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ μὲ στείλῃ, ἂν δὲν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου· ὁ ἄνθρωπος, εἴτε γενναῖος εἶναι εἴτε δειλός, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ὅ,τι γράφει ἡ μοῖρά του. Πήγαινε λοιπὸν εἰς τὸ ἀνάκτορόν σου καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου νὰ ἐργάζωνται μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν αἱ θεραπαινίδες εἰς τὴν ρόκῃν καὶ τὸν ἀργαλειόν. Ἐγὼ δὲ πρῶτος μὲ τοὺς ἄλλους ἀνδρείους Τρῳᾶς θ' ἀναλάβω τὰ βάρη τοῦ φοβεροῦ πολέμου.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἑκτωρ καὶ ἐφόρεσε πάλιν τὸ κράνος. Καὶ ἡ Ἀνδρομάχῃ περίλυπος ἐξεκίνησε διὰ τὸ ἀρχοντικόν της χύνουσα πικρὰ καὶ μαῦρα δάκρυα καὶ στρέφουσα πολλὰκις πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ ἴδῃ ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἀγαπημένον σύζυγόν της...

Ὁμήρου Ἰλιάς, Ζ'
(Διασκευὴ)

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

62. ΔΑΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΝΤΙΑΣ

Ὁ εἰς ἀντί
τοῦ ἄλλου

Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας ἦσαν δύο ἀδελ-
φικοὶ φίλοι καὶ ἔζων εἰς τὰς Συρακούσας,
πρωτεύουσαν τῆς Σικελίας.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Φιντίας κατηγορήθη ὡς ἔνοχος συνωμο-
σίας κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου καὶ κα-
τεδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶχεν
ἀνάγκην νὰ τακτοποιήσῃ τὰς οἰκογενειακάς του ὑποθέσεις,
ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διονυσίου νὰ ἀποφυλαχισθῇ
ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν οἰ-
κογένειάν του. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ παρουσιάσῃ ἀντ' αὐτοῦ ἄλ-

λον εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδέχετο νὰ θανατωθῇ, ἂν αὐτὸς δὲν ἤθελεν ἐμφανισθῇ κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν.

Ὁ τύραννος, τοῦ ὁποῖου ἡ καρδιά δὲν ἐγνώριζε παρὰ τὸ αἰσθημα τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τοῦ φόβου, ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρῃ ὁ Φιντίας τοιοῦτον ἐγγυητὴν· μετὰ τὴν πεποίθησιν δὲ αὐτὴν εἶπεν ὅτι παραχωρεῖ τὴν ἄδειαν, ἂν παρουσιάσῃ ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε τὴν καταδίκην ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ.

Μερίστη ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τοῦ Διονυσίου, ὅταν εἶδε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος προθύμως ἐδέχετο τὴν θέσιν τοῦ φίλου του.

Ὁ Φιντίας τότε ἀποφυλακίζεται καὶ ἐλεύθερος ἀναχωρεῖ ν' ἀνταμώσῃ τὴν οἰκογένειάν του· τὰ δεσμὰ του εὐχαρίστως ἀναλαμβάνει ὁ φίλος του Δάμων.

Ἡ προσδιωρισμένη ὅμως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς ἡμέρα φθάνει καὶ ὁ Φιντίας δὲν φαίνεται.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως ἐπλησίασεν, ἀντὶ τοῦ Φιντίου ὁδηγεῖται ὁ Δάμων σιδηροδέσμιος εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης.

**Σωτηρία
καὶ τῶν δύο**

Ὁλος ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν ἀγανακτεῖ τότε διὰ τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν τοῦ Φιντίου, βλέπων τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου ἑτοιμον νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀθόφου τραχήλου τοῦ Δάμωνος. Ὁ τύραννος μειδιᾷ μετὰ σαρκασμὸν καὶ ἐμπαίζει καὶ τὴν μωρίαν τοῦ Δάμωνος καὶ τὴν ψευδοφιλίαν τοῦ Φιντίου.

Μόνον ὁ Δάμων ἀτάραχος καὶ φαιδρὸς βλέπει νὰ πλησιάσῃ ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἰδικῆς του ζωῆς ἤλπιζε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του. Ἀλλὰ ἡ χαρὰ του δὲν ἦτο πλήρης· ἐγνώριζε καλῶς τὴν ἀρετὴν τοῦ Φιντίου καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐπερίμενε τὴν ἐμφάνισίν του.

Ἐπὶ τέλους ὁ δῆμιος ἐτοιμάζεται καὶ λαμβάνει εἰς τὰς χειρας τὸν πέλεκυν· ἡ τρομερὰ στιγμή ἐφθασεν.

Ἐξαίφνης κραυγαὶ θορυβῶδεις ἀκούονται :

— Ὁ Φιντίας ! Ὁ Φιντίας !

Συγχρόνως ἀσθμαίνων καὶ δρομαῖος διασχίζει ὁ Φιντίας τὰ πλήθη καὶ μὲ δάκρυα πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του· ζητεῖ τώρα νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του κάτω ἀπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου. Ἄλλ' ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ σώσῃ τὸν φίλον του, φιλονικεῖ πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν θέσιν ἰσχυρίζομενος ὅτι τοῦ ἀνῆκεν, διότι εἶχε παρέλθει ἡ προθεσμία διὰ τὴν θανάτωσίν του. Ὁ Φιντίας τότε ἐπαναλαμβάνει ζωηρότερον τὴν ἀπαίτησίν του, ἀλλὰ καὶ ὁ Δάμων ἐπιμένει σταθερῶς εἰς τὴν ἄρνησίν του.

Ἐκθαμβοὶ καὶ μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμοὺς θεωροῦν ὅλοι τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ θέαμα τῆς πάλης τῶν δύο φίλων περὶ θανάτου. Καὶ αὐτὸς ὁ σκληρόκαρδος τύραννος συγκινεῖται ἐπὶ τέλους· θαυμάζει τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀληθοῦς φιλίας, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν οὐδέποτε εἶχεν αἰσθανθῇ, οὐδέποτε εἶχε φαντασθῇ.

Ἀναγκάζεται λοιπὸν νὰ σεβασθῇ τὴν ὑπαρξίν τοιοῦτου ἱεροῦ δεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου του ἐπρόκειτο νὰ διαρρήξῃ· χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντίαν καὶ τὸν Φιντίαν εἰς τὸν Δάμωνα καὶ καταπαύει τὴν εὐγενῆ των πάλην.

63. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

Ἀνάμεσα
ἀπὸ κιβώτια

— Ἐβράδυνες, παιδί μου, εἶπεν ἡ κυρία Εὐφροσύνη, μόλις ἐπέστρεψεν ὁ Κωστάκης ἀπὸ τὸ ἀπογευματινὸν τοῦ μαθήματος. Διατί ; Πότε θὰ διαβάσης ;

— Ναί, μητέρα. Κάτι μοῦ συνέβη· θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ συγχωρήσης.

— Λέγε καὶ θὰ ἰδῶ.

— Εἰς τὸν δρόμον μου, καθὼς ἐπερνοῦσα ἀπὸ ἓν ὀπωροπωλεῖον, εἶχε σταματήσῃ ἐν αὐτοκίνητον καὶ ἐξεφόρτωνεν. Ἦκουσα νὰ φωνάζουν τ' ὄνομά μου καὶ ἐσταμάτησα. Εἶδα τότε τὸν συμμαθητὴν μου Αὐγερινὸν ἰδρωμένον, ἀλλὰ γελαστόν, νὰ παραλαμβάνῃ ἐμπόρευμα. Εἰς ἐργάτης ἐπάνω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον τοῦ ἔδιδε μικρὰ κιβώτια μὲ ὄψιμα σταφύλια καὶ αὐτὸς τὰ ἐτοποθέτει μὲ σειρὰν εἰς τὸ πεζοδρόμιον. Τὸν ἐχαιρέτισα καὶ ἐστάθην παράμερα θορυβημένος. Ὅταν ἔφυγε τὸ αὐτοκίνητον, τὸν ἠρώτησα :

— Τί κάνεις ἐδῶ, Αὐγερινέ ;

— Δὲν τὸ βλέπεις ; Μοῦ ἀπήντησε γελῶν, ἐνῶ ἤπλωνε τὰ χέρια του νὰ πάρῃ ἐν κιβώτιον· μελετῶ τὸ μάθημά μου.

Ἐγέλασα καὶ ἐγὼ διὰ τὸ ἀστεῖον. Αὐτὸς ὅμως ὠμίλει σοβαρῶς καί, ἐνῷ μετέφερε τὸ κιβώτιον νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁπωροπωλείου, ἤρχισε νὰ λέγῃ χαμηλοφώνως:

— Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων σχηματίζεται, ἀφοῦ βάλωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος τὴν αὖξησιν. . .

— Ὅταν ἐτελείωσε τὴν μεταφοράν, μοῦ εἶπεν :

— Τί νὰ κάμω ; Λέγω τὸ αὐριανόν μου μάθημα. Πατέρα δὲν ἔχω καὶ ἡ μητέρα μου εἶναι ἀσθενὴς καὶ δὲν ἐργάζεται. Εἴμεθα, ὅπως γνωρίζεις, πτωχοί. Ἐπέρασα λοιπὸν ἀρκετὰ καταστήματα ζητῶν ἐργασίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον νὰ μοῦ δώσουν. Ἦλθα τέλος εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν ἄνθρωπον — καὶ μοῦ ἔδειξε τὸν ἰδιοκτήτην συγγενὸν εἰς τὰ τετράδιά του — καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐργάζωμαι τὰ ἀπογεύματα μετὰ τὸ μάθημα. Μὲ ἐλυπήθη καὶ μὲ ἐδέχθη, ἂν καὶ εἶχε καὶ ἄλλον μικρόν. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῶ ἐγὼ, διὰ νὰ συντηρῶ τὴν μητέρα μου καὶ τὸν μικρόν μου ἀδελφόν. Φεύγω λοιπὸν τὰ ἀπογεύματα, ἀφοῦ ἐζήτησα ἄδειαν, χωρὶς νὰ λαμβάνω μέρος εἰς τὸ συνηθισμένον ποδόσφαιρον τοῦ σχολείου, καὶ ἔρχομαι ἐδῶ. Καὶ διὰ νὰ μὴ χάνω καιρόν, τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας παρασκευάζω τὸ μάθημά μου.

Σήμερον ὅμως τὸ διακόπτω συνεχῶς· δὲν ἔχω τύχην. Μόλις ἐκάθισα νὰ γράψω ἐκεῖ εἰς τὴν γωνίαν, ἦλθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίσῃ. Τώρα ἦλθε τὸ αὐτοκίνητον καὶ γρήγορα θὰ καταφθάσουν πελάται. Ἀλλὰ δὲν πειράζει, θὰ τὸ συμπληρώσω τὸ βράδυ μὲ τὴν λάμπαν εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Σὺ εἶσαι εὐτυχισμένος, μοῦ εἶπε χωρὶς πικρίαν, ποὺ ἔχεις ὅλον τὸν καιρὸν νὰ μελετᾷς, νὰ παίζῃς καὶ νὰ πηγαίνῃς περίπατο μὲ τοὺς γονεῖς σου. . .

Δὲν εἶχε καλὰ καλὰ τελειώσει καὶ τὸν ἐφώναξαν πάλιν ἀπὸ ἐν ἄλλο αὐτοκίνητο νὰ πάρῃ μερικὰ κιβώτια μὲ μῆλα.

— Τώρα δὲν ἔμπορῶ νὰ σὲ κρατήσω ἄλλο, μοῦ εἶπε. Βλέπεις, πρέπει νὰ ἐργασθῶ. Σὲ εὐχαριστῶ, ποὺ ἔμεινες νὰ μὲ ἰδῆς. Χαῖρε, λοιπόν, Κωστάκη μου, καὶ σοῦ εὐχομαι νὰ εἶσαι πάντοτε εὐτυχισμένος.

Ἡθέλησα νὰ τοῦ ἀπαντήσω κάτι διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ τοῦ εὐχηθῶ καὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὸς ἔτρεξε νὰ παραλάβῃ τὰ κιβώτια. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο γελαστὸν καὶ ροδοκόκκινον, ποὺ ἦτο χαρὰ Θεοῦ νὰ τὸν κοιτάζῃ κανεῖς. Καὶ ἡξέυρεις, μητέρα, εἶναι ὁ πρῶτος μαθητὴς τῆς τάξεως !

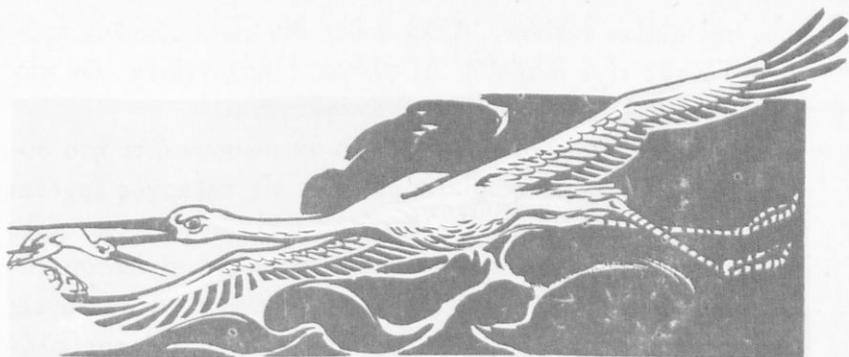
Μάθημα
δι' ὅλους

Ἡ κυρία Εὐφροσύνη εὐχαριστημένη ἔχαμογέλασε καὶ εἶπε :

— Σὲ συγχωρῶ, μόνον διότι ἐβράδυνες δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Βλέπεις μὲ πόσον θάρρος καὶ πόσους κόπους κερδίζει τὸν ἄρτον του καὶ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του ὁ συμμαθητὴς σου. Εὐγέ του ! Αὔριον θὰ γίνῃ δραστήριος καὶ καλὸς πολίτης, διότι ἀπὸ τώρα ἔμαθε νὰ ἐργάζεται. Μὲ τὸν ἰδρωτὰ του βάζει τὰ θεμέλια τῆς εὐτυχίας του. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ εἶναι μάθημα δι' ὅλους. Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ἐντροπή, εἶναι τιμὴ καὶ καύχημα. Θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ τὸν καλέσης μίαν Κυριακὴν εἰς τὸ σπίτι μας διὰ γεῦμα νὰ τὸν γνωρίσω καὶ ἐγὼ καὶ σὺ νὰ εὐχαριστήσης τὸν ἐξαίρετον συμμαθητὴν σου.

— Ναί, μητέρα. Αὐτὸ ἐσκεπτόμην καὶ ἐγὼ νὰ κάμω μὲ τὴν ἄδειάν σου. . .

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

64. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΠΕΛΑΡΓΟΥ

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῆς στέγης παλαιᾶς οἰκίας ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἄτεχνος φωλεὰ κατεσκευασμένη ἐκ κλάδων καὶ ξηρῶν χόρτων. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξέως ἔβλεπον οἱ χωρικοὶ ζευγὸς πελαργῶν νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπητὴν των στέγην. Ἰσταντο ἐκεῖ καὶ οἱ δύο ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδὸς καὶ ἐκροτάλιζον μὲ τὸ ράμφος των, ὡς νὰ ἐχαιρέτων τὴν ἀγαπητὴν των κατοικίαν, ὅπου εἶχον ἀναθρέψει τόσα τέκνα ἕως τότε.

Μίαν πνιγερὰν ἡμέραν τοῦ θέρους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐθέριζον. Αἰφνης ἰσχυροὶ κωδωνισμοὶ ἐκ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας ἀναγγέλλουν κίνδυνον. Μετ' ὀλίγων μίᾳ φωνῇ ἀκούεται μυριόστομος. — Πυρκαϊά ! Πυρκαϊά !

Οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι τρέχουν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ χωρίον, διὰ νὰ σώσουν τὰς οἰκίας των. Ἄλλ' ὅταν φθάνουν εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς, βλέπουν ὅτι μόνον ἡ οἰκία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ πελαργοὶ εἶχον κτίσει τὴν φωλεάν των, ἔχει περικυκλωθῇ ὑπὸ τῶν φλογῶν.

Τότε ὅλοι μὲ μεγίστην προθυμίαν προσπαθοῦν νὰ σώ-

σουν τὴν οἰκίαν ἐκείνην. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα. Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῇ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παρθύρων καὶ ἡ στέγη ἤρχισε νὰ ἀναφλέγεται.

Ἐνῶ δὲ οἱ χωρικοὶ κατεγίνοντο νὰ σῶσουν ὅ,τι ἦτο δυνατόν ἐκ τῆς καιομένης οἰκίας, αἶφνης εἰς πελαργὸς ἔρχεται ὁρμητικῶς πετῶν ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ διευθύνεται πρὸς αὐτήν. Εἶναι ἡ μήτηρ τῶν μικρῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ἐπὶ τῆς στέγης. Οἱ δυστυχεῖς νεοσσοὶ τῶν περικυκλωμένοι ἀπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὰς φλόγας κινδυνεύουν ν' ἀποθάνουν.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔντρομος πετᾷ πέριξ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τέλος λαμβάνει τολμηράν ἀπόφασιν. Εἰσορμᾷ διὰ μέσου τῶν φλογῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται. Κρατεῖ εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρὸν πελαργόν, τὸν ὅποιον ἀποθέτει εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς δένδρου. Εὐθὺς ὑψώνεται πάλιν καὶ εἰσορμᾷ ἐκ νέου εἰς τὰς φλόγας, αἱ ὅποιαι ἐν τῷ μεταξύ εἶχον γίνεαι δυνατώτεραι, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται μὲ δεύτερον νεοσσόν. Τώρα αἱ πτέρυγές τῆς ἐκάησαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὰς πτέρυγας τῆς. Ἀφήνει τὸ τέκνον τῆς πλησίον τοῦ πρώτου καὶ ὁρμᾷ ἀκράτητος διὰ τρίτην φοράν διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν εἰς τὴν φωλεάν, διὰ νὰ σῶσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο νεοσσούς.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν νὰ ἴδουν τὴν ἥρωικὴν μητέρα νὰ ἐξέρχεται. Ἀλλ' αὕτη δὲν ἐξῆλθε πλέον, ἐσκέπασε μὲ τὰς πτέρυγας τῆς τοὺς δύο νεοσσούς τῆς, οἱ ὅποιοι ἐκαίοντο, καὶ ἐκάη μὲ τὰ ἀγαπητὰ τέκνα τῆς, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὰ σῶσῃ.

Ἀριστοτέλης Κορυτιάδης

65. Η MANNA

« Μάννα » κράζει τὸ παιδάκι,
« μάννα » ὁ νιὸς καὶ « μάννα » ὁ γέρος,
« μάννα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος·
ᾶ ! τί ὄνομα γλυκό !

Τῇ χαρά σου καὶ τῇ λύπη
μὲ τῇ μάννα τῇ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύῃ
σὰν τὴ μάνα ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα ποὺ πονεῖ.

Τὴν ὑγείᾳ της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάνα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο ποὺ φιλεῖ.

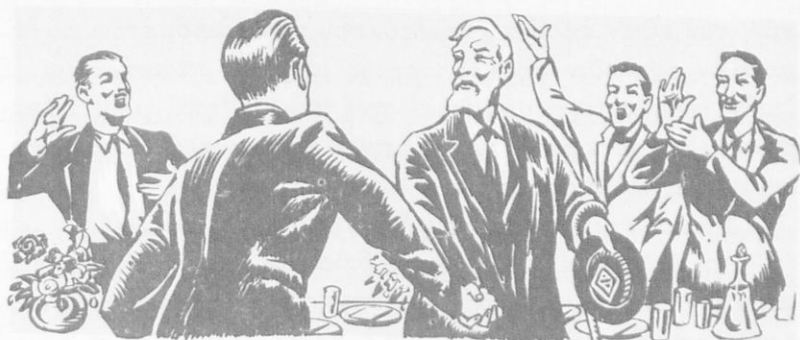
Ὅπου τρέχεις, πάντα ἡ μάνα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάνα σ' ἀπαντᾷ
μὲ τὰ ὀλόθερμα φιλιὰ.

Δυστυχὴς ὅποιος τὴ χάνει !
Ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος !
Σὰν τὴ μάνα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πιά δὲν ἔχει
« μάνα » κρᾶζει στ' ὄνειρό του·
πάντα « μάνα » στὸν καημό του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός !

Γεώργιος Μαρτινέλλης

66. Ο ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας δημοτικάς ἐκλογάς ὁ Παῦλος Λε-
κὸς ἐξελέγη πρόεδρος τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πα-
τρίδα του. Δὲν ἦτο οὔτε ὁ πλουσιώτερος οὔτε ὁ γεροντότε-
ρος οὔτε ὁ πλέον ἐγγράμματος τῆς κωμοπόλεως. Ἦτο ὅμως
ὁ ἀγαπητότερος μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του. Ἦτο τὸ « κα-
λὸ παιδί », ὅπως τὸν ἔλεγαν ὅλοι, καὶ ὅταν ἦτο μικρὸς καὶ
τώρα, ποῦ ἦτο μεγάλος.

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν οἱ συμπολιταὶ του παρέθεσαν εἰς
αὐτὸν τιμητικὸν γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη νὰ παρα-
στῇ καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος τῆς κωμοπόλεως, ὁ ὁποῖος
ὑπῆρξε διδάσκαλός του, ὅπως καὶ τῶν περισσοτέρων κατοί-
κων τῆς κοινότητος.

Μὲ πόσῃ συγκίνησιν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ σε-
βαστὸς γέρον ! Ἡ τιμὴ, ἥ ὁποία ἀπενέμετο πρὸς τὸν μαθη-
τὴν του, ἀπετέλει δι' αὐτὸν τὴν μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν.
Καὶ κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, μόλις συγκρατῶν τὴν συγκίνησίν
του, ὑψωσε τὸ ποτήριον του καὶ προέπειν εἰς ὑγείαν τοῦ νέου
κοινοτάρχου μὲ τὰ ἐξῆς ὠραῖα λόγια :

— Πρὶν ἐκλέξετε, κύριοι, πρόεδρόν σας τὸν Παῦλον Λε-

κόν, τὸν εἶχεν ἐκλέξει πρόεδρόν του πρὸ εἴκοσι ἐτῶν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς κοινότητός μας. Οἱ περισσότεροι ἐξ ὑμῶν ἤσθε τότε συμμαθηταὶ του καὶ μαθηταὶ μου. Σήμερον δὲν ἐκάμετε ἄλλο τίποτε, παρὰ νὰ ἐπαναλάβετε τὴν παλαιὰν ἐκεῖνην ψηφοφορίαν. . .

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν διέκοψαν πολλὰ φωναί.

— . . . Διότι — ἐξηκολούθησε δακρύων ἀπὸ συγκίνησιν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος — ὁ κοινοτάρχης Παῦλος Λεκὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερον « ὁ καλὸς Παυλάκης », ὁ μαθητῆς τῆς 6ης τοῦ δημοτικοῦ. Διότι ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι κανεῖς εἰς τὸ σχολεῖον, ἐξακολουθεῖ, ὅσα ἔτη καὶ ἂν περάσουν, νὰ εἶναι ἀργότερον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς παρουσιάσω ἐγὼ τὸν παλαιὸν μαθητὴν μου. Τὸν γνωρίζετε οἱ περισσότεροι. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν τὸν ἐγνωρίσατε τότε εἶναι ὡς νὰ τὸν ἐγνωρίσατε. Διότι, ὅπως εἶπομεν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος : ὁ « καλὸς Παυλάκης » . . .

— Ζήτω τοῦ Παυλάκη ! ἤκούσθη μία φωνή.

“Οἱ ἐγέλασαν διὰ τὴν διακοπὴν καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος ἐξηκολούθησεν :

— Ἐνθυμεῖσθε πόσον καλὸς καὶ πρόθυμος ἦτο ἀπέναντι ὅλων τῶν συμμαθητῶν του. “Ο,τι εἶχε τὸ ἐμοιράζετο μαζί τους. Καὶ τοὺς βαθμοὺς του ἀκόμη. Καλὸς μαθητῆς αὐτός, ἐβοηθοῦσε τοὺς πλέον ἀδυνάτους εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε νὰ πάρουν καὶ ἐκεῖνοι καλὸν βαθμὸν. Δὲν ἔφαγε ποτὲ μόνος του τὸ πρόγευμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔβαζεν ἡ μήτηρ του εἰς τὴν σάκκαν του. Τὸ ἐμοιράζετο καὶ αὐτὸ μὲ τοὺς πτωχότερους τῆς τάξεως. “Οταν ἔχανε κανεῖς τὸ μολύβι του, αὐτὸς τοῦ ἐδάνειζε τὸ ἰδικόν του. “Οταν εἶχε λησμονήσει κανεῖς εἰς τὸ σπίτι του τὸν χάρακά του, αὐτὸς τοῦ ἔδιδεν ἄλλον. “Οταν τὸ μελανοδοχεῖον κανενὸς δὲν εἶχε μελάνην, αὐτὸς πάλιν τοῦ τὸ ἐγέμιζεν ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Καὶ ὅταν κάποιος

πτωχὸς συμμαθητῆς του δὲν εἶχε τὰς ὀλίγας δραχμάς, τὰς ὁποίας ἐχρειάζετο, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν σχολικὴν ἐκδρομὴν, αὐτὸς πάλιν ἐζήτει ἀπὸ τὴν μητέρα του χρήματα καὶ τὰ ἔδιδε μυστικὰ εἰς τὸν συμμαθητὴν του, διὰ νὰ μὴ τὸν προσβάλῃ. Ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ πράγματα ἐφαίνετο ποῖος ἦτο ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μαθητῆς. Διότι δὲν χρειάζονται μεγάλα πράγματα, διὰ νὰ φανῇ ὁ καλὸς καὶ ὁ κακός. Καὶ ὁ Παῦλος ἦτο καλός. Ἦτο ὁ « καλὸς Παυλάκης ». Διὰ νὰ τὸν ἐκλέξετε σήμερον πρόεδρόν σας, σημαίνει ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος.

— Μάλιστα, μάλιστα ! ἐφώναξεν εἰς ἐκ τῶν ἀκροατῶν. Θυσιάζεται διὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ δι' αὐτὸ μόνον φίλους ἔχει εἰς τὸν τόπον.

— Ὅπως καὶ εἰς τὸ σχολεῖον. . . ἐξακολούθησεν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος. Καὶ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κάμνει τὸ καλὸν εἰς τοὺς ὁμοίους του, θὰ κάμῃ τὸ καλὸν εἰς τὴν κοινότητα, τῆς ὁποίας τὴν διοίκησιν τοῦ ἐνεπιστεύθητε. Περὶ τούτου νὰ εἰσθε βέβαιοι. Σᾶς συγχαίρω λοιπόν, κύριοι, διὰ τὴν ἐκλογὴν σας, συγχαίρω τὸν ἀγαπητόν μου μαθητὴν διὰ τὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἔγινεν ἄξιος, καὶ τέλος συγχαίρω τὸν ἑαυτόν μου διὰ τὸν μαθητὴν του. Σήμερον μοῦ ἀπέδωσε πλουσιοπαρόχως τὰ τροφεῖα. Εἰς ὑγείαν του.

Καὶ μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐνηγκαλίσθη δακρύων τὸν παλαιὸν του μαθητὴν καὶ τὸν ἡσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συγκινήσεως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον « ἄριστα », τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ὁ « καλὸς Παυλάκης » ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του. Καὶ ἦτο τὸ ὠραιότερον ἀπὸ ὅλα.

Παῦλος Νιρβάνας

67. ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νὰ κτίσω ἓνα σπιτάκι
στή μοναξιά καὶ στή σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στή χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατὺ
μὲ τὰ πλατάνια καὶ τοὺς κήπους.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κύμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶναι ἡ ἀμμουδιά του.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

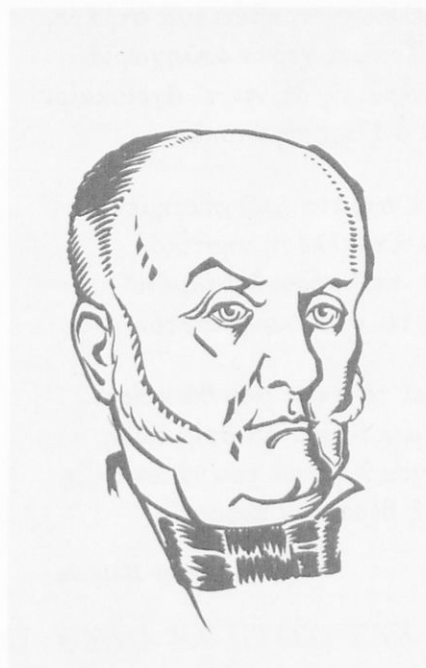
Ἐτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
 σχίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
 σκληρὰ τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι
 καὶ ὁ ἥλιος τὴ κτυπᾷ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη
 τὸν καβαλλάρη νηστικό,
 τὸν πεζοπόρο διψασμένο
 θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ κτίσω
 μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
 πάντα ἡ γωνιά του νὰ καπνίζει
 κι ἡ θύρα του ἀνοικτὴ.

Κωστής Παλαμᾶς

68. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

Ὁ Ἀπόστολος Ἀρσάκης εἶναι εἰς τῶν μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν, οἱ ὅποιοι προσέφεραν μεγάλας περιουσίας εἰς τὴν πτωχὴν πατρίδα μας διὰ τὴν ἱδρυσιν σχολῶν, νοσοκομείων καὶ δι' ἄλλους ἀγαθοεργούς σκοπούς.

Ἐγεννήθη, ὅτε ἡ πατρίς μας ἦτο ἀκόμῃ ὑπόδουλος, τὴν ὅην Ἰανουαρίου τοῦ 1792, εἰς τὸ μικρὸν χωρίον τῆς Βορείου Ἠπείρου Χοτάχοβον.

Ὁ πατὴρ του Κυριᾶκος Ἀρσάκης ἦτο εὐπρόσος κτηματίας. Δι' αὐτὸ ὅμως ἐκινδύνευε νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ νὰ χάσῃ ἡ οἰκογένειά του τὴν περιουσίαν του. Ἦναρχάσθη λοιπὸν νὰ παραλάβῃ τὴν σύζυ-

γον καὶ τὰ τέκνα του καί, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας, νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου εἶχον ἐγκατασταθῇ ὁ ἀδελφός του καὶ πολλοὶ συγγενεῖς καὶ πατριῶταί του.

Ὁ μικρὸς Ἀπόστολος μετέβη ἐκεῖ ὀκταετῆς μόλις. Ἀπὸ τὴν ἡλικίαν ὅμως αὐτὴν διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀρετὴν του. Ὁ θεῖός του Γεώργιος τὸν ἡγάπησε ἰδιαίτερώς καὶ ἀνέλαβε νὰ τὸν μορφώσῃ. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Κατὰ δὲ τὸ 1804 ἐστάλῃ ὑπὸ τοῦ θεοῦ του εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου ἐδιδάχθη τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ ἄλλα γυμνασιακὰ μαθήματα προαγόμενος πάντοτε μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ».

Κατὰ τὸ 1810 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς γερμανικῆς πόλεως Ἀλλης. Καὶ ἐκεῖ διεκρίθη καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ». Ἐξέδωκε μάλιστα καὶ ἐπιστημονικὴν μελέτην, ἣ ὁποία ἐθαυμάσθη ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814 ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου διεκρίθη ὡς ἱατρός καὶ ταχέως κατέλαβε μεγάλα δημόσια ἀξιώματα.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας του, ὁ Ἀρσάκης διεκρίθη καὶ ὡς τέλειος σύζυγος καὶ πατήρ. Ἐπίστευεν ὅτι τότε μόνον εὐτυχεῖ μία κοινωνία, ὅταν ἀποτελῇται ἀπὸ ἡθικὰς οἰκογενείας, τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἀγαπῶνται μεταξὺ των. Αὐτὴ ὅμως ἡ οἰκογενειακὴ ἁρμονία ἐπίστευεν ὅτι ὀφείλεται περισσότερον εἰς τὴν μητέρα. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἀνατρέφονται καὶ νὰ ἐκπαιδεύονται μὲ μεγάλην προσοχὴν αἱ θυγατέρες, διὰ νὰ γίνουν μίαν ἡμέραν καλὰι μητέρες.

Ἡ πατρίς μας εἶχε τότε ἐλευθερωθῇ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ὅλα τὰ τέκνα τῆς ἐπροσπαθοῦσαν μὲ κάθε τρόπον νὰ βοη-

θήσουν τὴν ἀνάπτυξίν της. Ἄλλ' ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι τετρακόσια ἔτη δουλείας καὶ δέκα ἔτη ἐπαναστάσεως εἶχον προξενήσει μεγάλας καταστροφάς.

Τότε εἰς τὰς Ἀθήνας μερικοὶ μορφωμένοι καὶ φιλοπάτριδες πολῖται εἶχον ἰδρύσει τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρείαν. Ὁ σκοπὸς των ἦτο νὰ συγκεντρῶνουν εἰς σχολεῖα θηλέων τὰς νεαράς Ἑλληνίδας τοῦ ἐλευθέρου καὶ τοῦ ὑποδούλου ἔθνους μας, διὰ νὰ μορφώνωνται διδασκάλισσαι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδίδασκον τὰ μικρὰ Ἑλληνόπουλα. Τὰ ἔσοδά των ὅμως ἦσαν περιωρισμένα. Ἐστήριζον πρόπαντὸς τὰς ἐλπίδας των εἰς τὰς συνδρομὰς τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ. Μόλις συνεκέντρωσαν ἓν ποσὸν χρημάτων, ἤρχισαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγάρου τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ μόλις ἐκτίσθησαν τὰ θεμέλια, εἶχον ἐξοδευθῇ τὰ ὀλίγα χρήματα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Ὁ Ἀρσάκης εἶδομεν ὅτι ἐσκέπτετο πῶς θὰ βοηθήσῃ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν λοιπὸν ἐπληροφορήθη τὴν ἵδρυσιν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰς χρηματικὰς στενοχωρίας της, μόνος του ἔγραψεν εἰς τὰ μέλη της ὅτι ἀναλαμβάνει ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μεγάρου. Καὶ πράγματι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἦτο ἑτοιμὸν τὸ κτίριον, τὸ ὁποῖον σφίζεται μέχρι σήμερον καὶ φέρει τὸ ὄνομά του : « Ἀρσάκειον ». Ἐντὸς αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ μικρὸς ναὸς, ἡ Ἀγία Ἀναστασία, διότι Ἀναστασία ὠνομάζετο ἡ ἐνάρετος σύζυγός του.

Διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἀρσάκη, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι χιλιάδες Ἑλληνίδες διδασκάλισσαι ἐμορφώθησαν εἰς τὸ Ἀρσάκειον καὶ ἐστάλησαν νὰ μορφώσουν τὰ Ἑλληνόπουλα ὅχι μόνον εἰς τὴν μικρὰν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπόδουλον.

Πολλαὶ ἀπὸ αὐτὰς ἡγωνίσθησαν νὰ διδάξουν τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν εἰς χωρία τῆς Μακεδονίας, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες κάτοικοι εἶχαν σχεδὸν λησμονήσει τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν.

Εἰς τὸ Ἀρσάκειον ἐμορφώθησαν καὶ αἱ περισσότεραι Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι κατόπιν διεκρίθησαν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν τῶν βίον.

Καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον διέθεσε πολλὰ χρήματα δι' εὐεργεσίας ὁ Ἀρσάκης. Ἐκεῖ ἐξελέγη καὶ βουλευτής. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ μεγάλα ἀξιώματα. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἐδέχθη. Δὲν ἤθελε νὰ πληρωθῇ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν προσέφεραν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ δὲ μεγαλυτέρα χαρὰ τοῦ μεγάλου τούτου εὐεργέτου, ὅπως ὁ ἴδιος ὠμολόγησεν εἰς ἓνα φίλον του, ἦτο ἡ ἐπιστολὴ μιᾶς μικρᾶς μαθητρίας τοῦ Ἀρσακείου, ἡ ὁποία τοῦ ἔγραφεν ὅτι κατὰ τὴν καθημερινὴν προσευχὴν τῆς παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ χαρίξῃ τὴν υἰεὶάν του.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρσάκη ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἐθνικοὶ εὐεργέται καὶ ἐβοήθησαν μὲ τὰ χρήματά των τὸ ἐθνικὸν ἔργον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Σήμερον ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία ἔχει σχολεῖα καὶ εἰς τὰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔκτισε νέα οἰκήματα εἰς τὸ ὠραῖον προάστιον Ψυχικόν, ὅπου φοιτοῦν μαθήτριά ἐκ τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ διατηροῦν δικαίως ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας τὸ ὄνομα « Ἀρσάκειον ».

(Διασκευὴ Γ. Ν. Καλαματιανοῦ)

Ἀναστάσιος Γ' οὐδας

69. ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Βρέφος μόλις πρὸ ὀλίγου ἐγεννήθη εἰς τὴν μικράν του κούνιαν. Ἀφρὸς ἀπὸ πέπλους τὸ σκεπάζει. Ἠρεμα ἥρεμα καὶ ἐλαφρὰ ἀνασηκώνεται τὸ ἀπαλὸν του στῆθος. Εἰς τὰ χεῖλη του ζωγραφίζεται τὸ πρῶτον ἄθῳρον χαμόγελον, τὸ ὁποῖον ἀνατέλλει εἰς τὴν χαραυγὴν τῆς ζωῆς του.

Τότε παρουσιάσθησαν ἐκεῖ αἱ πέντε αἰσθήσεις, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδῶρει εἰς τὸν νεοελθόντα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ ἀναλάβῃ ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτάς τὴν ὀρισμένην λειτουργίαν.

Πρῶτη ἀπ' ὅλας ἐπροχώρησεν ἡ ὄρασις καὶ εἶπεν :

— Εἶμαι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ τὰ δῶρα, ποῦ σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεός. Εἶμαι ἡ βασίλισσα τῶν αἰσθήσεων. Δι' ἐμοῦ θὰ ἰδῇς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀπολαμβάνης τὰς ἐορτάς καὶ τὰ θεάματα. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσης καὶ θὰ ἐκτιμήσης τὰ θαυμαστά προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης. Τόσον θὰ σοῦ εἶμαι ἀγαπητή, ὥστε ὁ ἱερώτερος ὄρκος σου θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησίν μου.

“Ἐπειτα ἦλθεν ἡ ἀκοή.

— Καὶ ἐγώ, εἶπεν αὐτή, δὲν θὰ σοῦ εἶμαι ὀλιγότερον πολυτιμος ἀπὸ τὴν ἀδελφήν μου. Χωρὶς ἐμέ ὁ λόγος, τὸ πολυτιμότερον χάρισμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, θὰ ἦτο ἀνωφελές. Χωρὶς ἐμέ θὰ ζῆς ἀνάισθητος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους καὶ θὰ σὲ περιβάλλῃ θλιβερά ἀπομόνωσις. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀκούσης τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνος, τὸν ψίθυρον τῆς αὔρας, τὸν φλοῦσβον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἐνθουσιώδη ἁρμονίαν τῆς μουσικῆς. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσης τὴν προσφιλῆ φωνὴν τοῦ φίλου σου καὶ τῶν ἰδικῶν σου.

Τρίτῃ ἐπλησίασεν ἡ ὁσφρησις.

— Εἶμαι ἡ ποιητικωτέρα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μου, εἶπε. Τὸ κράτος μου εἶναι περιορισμένον, ἀλλὰ πόσον εἶναι εὐγενές. “Ἄν ἔλειπον ἐγώ, τὰ ρόδα καὶ αἱ τσουκνίδαι θὰ εἶχον τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὴν μεθυστικὴν ὁσμὴν τῶν μύρων, τὴν εὐοσμον κνίσσαν, τὴν ὁποῖαν ἀναδίδουν τὰ ἐκλεκτά φαγητά, ἐγώ θὰ σὲ κάμω νὰ τὰ ἀπολαύσης.

“Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὴν ἔλαβε τὸν λόγον ἡ γεῦσις, ἡ ὁποία ἐπροχώρησε μὲ ὄψιν θαλερὰν καὶ εὐχαριστημένην.

— “Ὅ, τι παράγει τὸ ἀπέραντον βασίλειον τῆς φύσεως, ὅ, τι ἐφεῦρεν ἡ τέχνη τῶν λαϊμάργων, ἐγώ θὰ τὰ δοκιμάσω καὶ θὰ ἐκτιμήσω τὴν ἀξίαν των. Καὶ ὅταν αἱ ἄλλαι εὐχαριστήσεις τῆς ζωῆς σὲ ἀποχαιρετίσουν, ἐγώ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ σὲ παρηγορῶ καὶ νὰ σὲ εὐφραίνω.

Τελευταία ἐπροχώρησε δειλὴ καὶ συνεσταλμένη ἡ ἀφή.

— Νὰ ἀκούσωμεν καὶ σὺ τί θὰ ὑποσχεθῇς καὶ θὰ τοῦ χαρίσης, εἶπαν αἱ ἄλλαι ἐμπαικτικά.

— Τίποτε δὲν ἔχω νὰ χαρίσω, εἶπε μὲ μετριοφροσύνην ἡ ἀφή. Ὑπόσχομαι ὅμως νὰ τοῦ μείνω μέχρι τέλους ἡ πιστοτέρα ἀπὸ ὅλας σας.

Καὶ τὰ ἔτη ἐπέρασαν. Τὸ βρέφος ἔγινε παῖς, ἔγινε νέος, ἔγινεν ἀνὴρ. Ἀνέβη μὲ γοργὸν βῆμα τὸν ἀνωφερῆ δρόμον, τὸν ὁποῖον καταυγάζει τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος. Ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν γεμᾶτος σφρῖγος καὶ ρώμην καί, χωρὶς νὰ σταματήσῃ οὔτε στιγμὴν, ἤρχισε νὰ καταβαίνει. Καὶ ὅσον κατέβαινε, τόσο ἡ ὁδὸς ἐγίνετο δύσκολος καὶ ἀκανθώδης. Ὅσον ἐπροχώρει, τόσο ὁ ὀρίζων τῆς ζωῆς του ἐγίνετο σκοτεινός. Αἱ ἀπολαύσεις ἤρχισαν νὰ γίνονται σπάνιαι. Οἱ ἔως τώρα στιβαροὶ ὄμοι τοῦ ἤρχισαν νὰ κυρτοῦνται. Τὸ γῆρας ἤρχισε νὰ ἐπαργυρώνῃ τὴν κόμην του καὶ αἱ ρυτίδες νὰ ἀυλακώνουν τὸ λεῖον μέτωπόν του.

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ καταβαίνει.

Αἱ πρότερον ἀχμαῖαι αἰσθήσεις τοῦ ἤρχισαν νὰ ἐξασθενίζουν. Πρώτη ἀπὸ ὅλας ἐκουράσθη ἡ ὄρασις.

— Ἦρχισα νὰ βαρύνωμαι, εἶπεν. Οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐθόλωσαν. Ποῦ εἶναι τὰ θεάματα, αἱ ἐορταὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις; Ὅλα τὰ βλέπω παρηλλαγμένα. Τίποτε δὲν μὲ εὐχαριστεῖ.

Αὐτὰ ἔλεγεν ἡ ὄρασις, ἔως ὅτου μίαν ἡμέραν ἐξηφανίσθη ἐντελῶς.

Ὁ γέρον ἐύρεθῃ ἔξαφνα εἰς τέλειον σκότος.

Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς ἀκοῆς, ἡ ὁποία τὸν ἐγκατέλειπε καὶ αὐτὴ. Μετ' ὀλίγον ἡ σειρὰ τῆς ὀσφρῆσεως, τὴν ὁποίαν ἔπνιξεν ὁ γεροντικὸς κατάρρους, καὶ ἔπειτα καὶ τῆς

γεύσεως. Ὁ γέρων δὲν εἶχεν ὀδόντας καὶ ἔτρωγε μόνον χυλόν.

Μόνος πλέον μέσα εἰς ἓνα θάλαμον ἐκάθητο ἐπὶ ἐνὸς ἀνακλίντρου.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δὲν ἔβλεπον τὸ ζωογόνον φῶς τοῦ ἡλίου. Τὰ ὠτά τοῦ δὲν ἤκουον τὴν ἐκ τοῦ κήπου προερχομένην φαιδρὰν συναυλίαν τῶν πρωινῶν ᾠσμάτων τῶν πτηνῶν, τὸν βόμβον τῶν ἐντόμων, τὰς χαρμολύπους κραυγὰς τῶν παιδίων.

Ἡ ρὶς τοῦ δὲν ὠσφραίνετο τὸ τερπνὸν ἄρωμα τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου.

Ἐπὶ μιᾷ τραπέζῃς ἀνέμενεν αὐτὸν τὸ πρωινόν τοῦ ρόφημα, τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ ἐπροξένει καμμίαν εὐχαρίστησιν.

Εἰς τὸ ἐτοιμοθάνατον ἐκεῖνο σαρκίον μόνον ἡ μνήμη ἔζη ἀκόμη καὶ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ μέσα εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ παρελθόντος τὰς παλαιὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας.

Ἐξαφνα ὠραῖον κοράσιον ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸν γέροντα καὶ ἀνερριχήθη εἰς τὰ γόνατά τοῦ. Ἦπλωσε τοὺς μικροὺς τοῦ βραχίονας καὶ περιέβαλε τὴν λευκὴν κεφαλὴν τοῦ. Ἐπειτα ἐπλησίασε τὰ μικρὰ ρόδινα χεῖλη τοῦ ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου τοῦ γέροντος καὶ τὸν ἐφίλησεν.

Ὁ γέρων ἀντιληφθεὶς τὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς ἐγγονῆς τοῦ ἀνεσιόρησε. Καὶ ἐνῶ αἱ ἄτονοι χεῖρές τοῦ ἐπετίθεντο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδιοῦ καὶ τὰ ἄχροα χεῖλη τοῦ ἐφίλουν τὰς ἀγνάς παρειάς τοῦ, ἄρρητος ἰλαρότης ἐχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ.

Ἡ ἀφὴ δὲν εἶχε φύγει ἀκόμη. Ἐκράτησε τὴν ὑπόσχεσίν της.

Χαράλαμπος Ἀννίος

70. ΟΙ ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ

Σὲ μιὰ γωνιά περαστικὴ
γέρος πτωχὸς ἔχει καθίσει.
Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήσῃ
καμμιά ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.

Σὲ λίγο ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος φτωχὸς — τὸ δυστυχῆ!
Μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη·
εἶναι τυφλός ! τυφλός ! Δὲ βλέπει !

“Αχ ! τί ζευγάρι θλιβερό !
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
τὰ γηρατειὰ τὰ μαραζμένα
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνᾷ
νὰ ζητιανεύουν πλάι-πλάι.

"Ομως κανείς τὰ γηρατειὰ
τὰ χιονοσκεπέστα λυπᾶται !
Στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιὰ
τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται,
μὰ οὔτε ἓνας τους δὲ δίνει
καὶ στὸν τυφλὸ ἐλεημοσύνη.

Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάη ...
"Αχ ! θὰ περάσῃ τὴ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάῃ ...
Γι' αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει ;
Καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει. . .

Μὰ ἔξαφνα κάποιος ζητᾷ
μέσ' στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώσῃ
χρήματα λίγα, μ' ἀρκετά,
ἓνα ψωμὶ γιὰ νὰ πληρώσῃ.
— Σοῦ εὐχετ' ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμὲς καὶ δόξες, ἄρχοντά μου !

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ,
τυφλὸς ποὺ ἦταν, δὲν μποροῦσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῇ
πῶς σπλαγχνικά τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεῶντας πάλι
καθὼς τὸν ἐλεῖσαν ἄλλοι.

Γεώργιος Δροσίνης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

Ὁ Πανάγος Ὁ ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα
χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα.
Τοὺς χαμογελᾷ ὡς παλαιὸς βασιλεὺς εὐχαριστημένος ἀπὸ
τοὺς ἀνθρώπους του.

Ἀπὸ ἀπέναντι ἡ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένην ἄλ-
μην τῆς νᾶ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχοίνων.
Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἐξοχῆς φλῶροι, καρδεῖναι
καὶ σπίνοι καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων δοκι-
μάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν εἰς τὰ πλάγια τοῦ βου-
νοῦ ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παίζει τὴν φλογέ-
ραν του.

Ὁ κύρ Πανάγος φθάνει εἰς τὸν ἀγρόν του μὲ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψάρῃν καὶ τὸν Ντορῃν, καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. Ἀφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποῦ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ, τὸ σακκίδιον μὲ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μὲ τὸ νερὸν καὶ τὸν σάκκον μὲ τὴν τροφήν τῶν ζώων. Δίπλα ἐξαπλώνεται ὁ σκύλος μὲ τὸ ρύγχος ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο πόδας του ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκοῦφον του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρατηρεῖ μὲ θάρρος, ὡσάν νὰ βλέπῃ παλαιὸν φίλον καὶ γνώριμον ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορὰς τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῇ προσευχὴν του :

—Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος !...

Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκοῦφον εἰς τὴν κεφαλὴν του.

Ἐρευνᾷ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ ὀργώσῃ τώρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάζει τὴν χειρολαβὴν τοῦ ἀρότρου μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

"Ἐλα, Ψάρῃ μου ! "Ἐλα, Ντορῃ μου ! "Αιντε, πουλιά μου ! . . Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τόνον πολὺ φιλικὸν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον Τὰ δύο ζῶα φιλότιμα καὶ ψυχωμένα προβαίνουν μὲ κόπον. "Οπισθέν των τὸ ὄνιον ἀναποδογυρίζει τοὺς βώλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσον ὁ Πανάγος κοιτάζει ὀπίσω του τὰ αὐλάκια, ποῦ ἀφήνει τὸ ἄροτρον του, ἐνῶ ἡ φωνὴ του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὰ ζῶα :

—"Ἐλα, Ντορῃ μου ! "Αιντε, Ψάρῃ μου ! . .

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῶ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἰδρωτά, τὸν ὁποῖον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κυρ Πανάγου. Μοῦ φαίνεται ἔξαφνα ὅτι ὁ γέρων μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγίζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ· ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ ἐμπρὸς εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἐκεῖ πέρα, μὲ τοὺς θορύβους τῆς· μικροὶ οἱ κύριοι καὶ αἱ κυρίαι, ποὺ περνοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ καὶ οἱ ἀργόσχολοι, ποὺ πηγαίνουν περίπατον εἰς τὴν ἐξοχήν.

Μόνον ὁ γέρων γεωργὸς εἶναι πράγματι μεγάλος. Ὁ ἥλιος χρυσώνει τὸ ἰδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του· ὁ πρωινὸς ἀήρ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸν εἰς τὸ στῆθος ὑποκάμισόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά:

— "Ἐλα, Ψαρῇ μου ! "Ἐλα, Ντορῇ μου ! "Αἰντε, πουλιά μου ! ...

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβρίαν. Θὰ καθίσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῇ ὀλίγον νὰ ἀναπαυθῇ· ὡς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυρωμένους κλάδους ἀπὸ σχοῖνα. Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ ἔλθῃ ὁ ὕπνος, θὰ ἀπλωθῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια του ὁλόξανθον ὄνειρον ἀπὸ στάχρα, ποὺ κυματίζουν μεστωμένα.

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φορὰν. . . Γυρίζει καὶ μὲ βλέπει· ἀποκαλύπτομαι.

— Γειά σου ! μοῦ λέγει μὲ ἀφέλειαν νομίζων ὅτι τὸν καλημερίζω.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο μία ἀπλὴ καλημέρα. Ἦτο ὁ βαθὺς σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς. Εἶχον ἀποκαλυφθῇ, ὅπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἐφημερίς « Ἐλευθέρον Βῆμα »
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Σπύρος Μελάς

72. Ο ΖΕΥΓΑΣ

Βαριά τ' ἄλέτρι ὀπίσω του τ' ἀφρᾶτο αὐλάκι ἀφήνει
καὶ τ' ἀργοπάτητα ὁ ζευγαῖς τὰ βόδια του κεντᾷ·
καὶ ἐκεῖνα, ποὺ παιδεύονται μὲ τόση καλωσύνη,
μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κοιτάζουνε σκυφτά.

Χαρὰ στ' ἄλέτρι, στὸ ζευγαῖ, ποὺ τῇ ζωῇ μᾶς δίνουν.
Ὅταν τὰ στάχυα θὰ γενοῦν, τὰ βόδια θὰ ἀποστάσουν,
οἱ παραγυιοὶ τίς ὑψηλές τίς θημίωνιές θὰ στήνουν
καὶ ἐκεῖνα θαῦρουν καλαμιὰ πολλή, γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα στ' ἁλώνια τὰ χρυσᾶ τ' ἄλογα θὰ γυρνᾶνε
καὶ θὰ σηκώνουν σύννεφο τῇ σκόνῃ στὸν ἀγέρα,
κι οἱ λιχνιστᾶδες παρεκεῖ ψηλὰ θὲ νὰ σκορπᾶνε
μαλαματένια κότσαλα μέσ' στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

« Ἀνοιχτὰ μυστικά »

Ἀλέκος Φωτιάδης

73. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.
Ἡ φλύαρη χελιδονοφωλιά
χορτάριασε, πανέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκε ἡ γλυκεῖα λαλιά,
φοβήθηκε ὁ μελισσουργὸς τὸ χιόνι
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδὶ
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
ὁ Καλογιάννος, πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λίγα λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινά
μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μηνᾷ
τὴν ἀνοιξι, ποὺ θὰ γυρίσῃ πάλι.

« Γ α λ ή ν η »

Γεώργιος Δροσίνης

74. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

**Ἀπροσδόκητος
ἐπισκέπτης** Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιᾶς ἤκουσα ἓνα μικρὸν θόρυβον, ὥς νὰ ἔρριπτον λιθά-
ρια εἰς τὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου
μου. Στρέφω καὶ βλέπω ἓνα σπουργίτην νὰ κάθεται εἰς τὸ
κατώφλιον τοῦ παραθύρου.

Ἐγνώριζον ἀπὸ ἀναγνώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν
τοιαύτας ἐπισκέψεις εἰς τὸν καιρὸν τῆς χιονιᾶς. Ἀληθῶς
ὅμως αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸν ὑαλοπί-
νακα; Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ ὁποῖον
εἶδα τώρα μὲ τὰ μάτια μου. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησε
καὶ μάλιστα, ἂν θέλετε, μὲ ἐκολάχυσεν. Ὁ καημένος ὁ
σπουργίτης μοῦ ἔκαμνε μίαν τιμητικὴν διάκρισιν νὰ μὲ
θεωρῇ ὡς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω καχὸν καὶ ἱκανὸν νὰ τὸν
λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον.

Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ παρητήρησε μὲ τὴν μεγάλην περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν.

Ἀπειχόν τώρα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βήματα.

Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς του ὡς χαιρετισμὸν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σύρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

Συμφιλίωσις Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὴν χιόνα, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίζῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία.

Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμὸν· ἔπειτα ἐρράμφισε τὸν ὑαλοπίνακα καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ τί ἐγίνετο μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθισα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου ἀφήσας ἀνοιχτὸν τὸ παράθυρον.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτά καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δισταγμοὺς ἐπῆδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ

πάτωμα ψιχία· ἦτο ὁμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ.

Ἐπειτα μὲ ἐν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρατήρει· μὲ παρατήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις μειδιάματος.

Ἀλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὐτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοικτόν.

Ἀνέμενον τὴν ἐπομένην· ἀνέμενον καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουσιν καὶ τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὁ ὅποιος συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολὰς του.

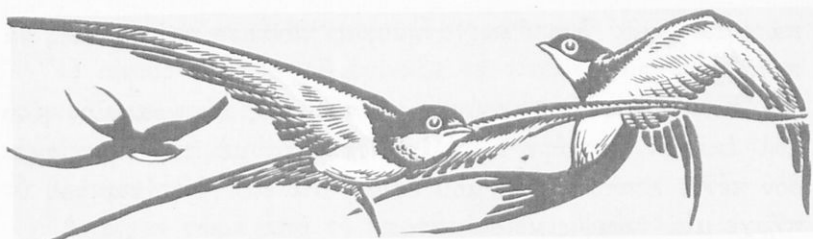
Ἀλλὰ δὲν ἦλθεν...

Ἐφημερίς « Ἐμπρὸς »

Ἰωάννης Κονδυλάκης

(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

75. ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

**Προάγγελοι
τῆς ἀνοιξέως**

Τὰ πρωινὰ κελαδήματα, τὰ ὅποια χαιρετίζουν τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦν τὸν Πλάστην, ἀντηχοῦν ἀπὸ τινος ζωηρότερα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία των μὲ εὐφραίνει κάθε αὐγὴν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ἀπέναντι ἔχω ἐν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου οἱ κλάδοι τώρα ἤρχισαν νὰ φουντώνουν καὶ νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωινόν των ὕμνον οἱ πετρωτοὶ ψάλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ γῦρο πρασινίζουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδράκια τῆς αὐλῆς καὶ εἶναι μία μικρὰ εἰκὼν ἀνοιξέως αὐτῇ, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐμπρὸς μου κάθε πρωί, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ναί, ἡ ἀνοιξὶς ἦλθεν ! Μᾶς τὸ λέγει ὁ γαλανὸς οὐρανός, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξὶς καὶ, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἄρμα τῆς τὸ ἔσυραν αἱ χελιδόνες. Ὡ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ προάγγελοι τῶν ὡραίων ἡμερῶν !

Τὰς εἶδατε, τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν γαλάζιον ἀέρα καὶ νὰ τὸν γε-

μίζουν με τὴν ἁρμονίαν τῶν τερετισμῶν των ; Καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ χαρὰν ἡ ψυχὴ σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν καὶ πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανερχονται εἰς τὰς παλαιὰς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας ὅσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ὠραία ἐποχὴ ;

Ναί· δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα ! Ἐρχεται μαζί με τὴν ἀνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς.

Ἀρεταί της Ἡ χελιδὼν εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της πλησίον εἰς τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσῃ εἰς αὐτάς.

Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι πολὺ φιλόπρονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ ἀπλῶς με τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ με τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματός της. Εἶναι καὶ εὐεργέτις τοῦ ἀνθρώπου· διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κύνωπας καὶ τὰ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφὴν της.

Ἐπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχὴν· ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Αἱ χελιδόνες εἶναι ὅχι μόνον εὐχάριστοι φίλοι, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικὰ πτηνά.

76. Ο ΜΑΙΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάιος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κήπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἐναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωινὴ δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουσιν φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανήν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἕντομα καὶ πτηνὰ βομ-

βοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἡ πανηγυρική, συμπληροῦ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἐορτάσιμον· ἀντὶ τῶν ἀφθόνων ἀνθέων, τὰ ὅποῖα κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὡς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὡς διὰ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ᾄσμα των.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ :

—Σᾶς ζηλοῦμεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, ποὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἡμπορεῖτε νὰ τονίζετε ᾄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν μας ! Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ᾄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

—Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ᾄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ! Ἀλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανὸν μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης!

Καὶ τὸ ἀγνὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωινὴν ἐκείνην ὥραν, διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει :

—Νά, ὁ κήπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἐορτῶν. Ἐορτάζει ἡ φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Γεηγόργιος Ξενοπούλος

77. ΠΡΩΤΗ ΜΑ·Ι·ΟΥ

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
ποῦ ὠραιότερη ἡ φύσι ξυπνάει,
καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελάει
πρασινάδες, ἀχτῖνες, νερά.

Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιά κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι·
ἄσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμᾶτοι χαρά.

Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη,
ἄνδρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ !

« Ἀ π α ν τ α »

Διονύσιος Σολωμός

78. ΟΙ ΑΣΤΑΚΟΙ

—'Αστακοί ! 'Αστακοί ! Ζωντανοὶ ἀστακοί !

Εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐγώ, ὁ ὅποῖος κατὰγομαι ἀπὸ ἀστακοφόρον νῆσον, νὰ συγκινοῦμαι περισσότερον ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν πλανοδίων πωλητῶν τῶν ἀστακῶν. Ἀφήνω τότε τὴν ἐργασίαν μου καὶ σπεύδω πρὸς τὸ παράθυρον, ἵνα ἀπολάυσω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ θαλασσινὰ τῆς πατρίδος μου.

Καὶ φαντάζομαι τότε τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ ὀστρακόδερμον ὄχι εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἰχθυαγοράν, ἀλλ' εἰς τὴν μοσχοβολοῦσαν ἀκτὴν τῆς νήσου μου, εἰς τὴν πρῶραν ἀλιευτικοῦ πλοιάρχου. Βλέπω μὲ τὴν φαντασίαν μου διαφόρου ἡλικίας καὶ μεγέθους ἀστακοὺς, ἐφήβους, νεοσυλλέκτους ἢ γηραιούς, ὁλόκληρον λόχον. "Οἱ εἶναι ὀπλισμένοι, ὅλοι μοῦ φαίνονται ὅτι ἀναπαύονται, ὡς νὰ ἤρχοντο ἀπὸ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐπάνω εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου. Θαυμάζω τοὺς ἀγκυλωτοὺς καὶ γαμφωνόχους ἀμετρήτους πόδας των — δέκα ἕκαστος !

"Οἱ εἶναι ὀπλισμένοι μὲ τὸν ἀκανθώδη ὀπλισμόν, τὰ πιστόλια των, τὰ μαχαίρια των, τὰ γιαταγάνια των ! Καὶ

ὅλοι εἶναι θωρακοφόροι προστατευόμενοι ἀπὸ ἀκανθωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος περιβάλλει ἰσχυρῶς τὰ νῶτά των, ἀπὸ οὐρανὸν ὀστρακοειδῆ καὶ δύο ἀεικινήτους κεραίας ἐμπρὸς μακρὰς ὡς δύο δόρατα.

ὦ ! ἐκεῖνος ὁ χρωματισμός των ! Τί μαγεία ! Ὅλαι αἱ εὐγενέστεραι ἀποχρώσεις τοῦ πορφυροῦ.

— Ἀστακοί ! Ἀστακοί ! Ζωντανοὶ ἀστακοί !

Παρετήρησα ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀντηχοῦν συνήθως κατὰ Παρασκευήν. Διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν καταπλέει τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὴν Σκυῖρον, τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀστακοτρόφον νῆσον.

Ἴσως νὰ ὑπῆρχεν ἀρχαῖος μῦθος περὶ γενεαλογίας τῶν ἀστακῶν, ὁ ὁποῖος νὰ ἐλησμονήθη. Ἀσφαλῶς ὁ μῦθος αὐτὸς θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Κίμων, καθυποτάξας ποτὲ τὴν νῆσον Σκυῖρον ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν, ἐπνίξεν ὅλους τοὺς ἀρχαίους τῆς νήσου κατοίκους, τοὺς ἀγρίους Δόλοπας, παραδοθέντας ἐνόπλιως εἰς αὐτόν. Ἴσως οἱ Δόλοπες οὗτοι, κατὰ τὸν μῦθον, νὰ εἶναι οἱ σύγχρονοι ἀστακοί. Ἐκεῖθεν θὰ διεδόθη τὸ ὀστρακόδερμόν τοῦτο θαλασσινὸν εἰς ὅλας τὰς Σποράδας, εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος παραλίας.

Ἄλλ' εἰς τὴν Σκυῖρον ἡ ἀλιεῖα τῶν ἀστακῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν ἐρημικὴν ἐκείνην θάλασσαν τῆς νήσου διαιτῶνται χιλιάδες χιλιάδων ἀστακοί. Γίνεται δὲ ὡς ἐξῆς ἡ ἀλιεῖα των :

Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν ἐκεῖ ἐπίτηδες δίκτυα δι' ἀστακοὺς μὲ μεγάλας ὀπὰς, διὰ τῶν ὁποίων συλλαμβάνονται τὰ θαυμάσια αὐτὰ θαλασσινὰ εὐκολώτατα, ὅταν ἐξέρχονται εἰς βοσκὴν. Τὰ δὲ ὄπλα των ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ φοβερά, οἱ γαμφοὶ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι ἀκανθοὶ τοῦ θώρακος των, χρησιμεύουν μόνον διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν σύλληψίν των.

Τοὺς αἰχμαλώτους των αὐτοὺς τοὺς μεταφέρουν οἱ ἀλιεῖς καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔχουν εἰς τοὺς πλέον ἡσύχους ὄρμους τῆς νήσου, ἵνα διατηρῶνται ζωντανοὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε δὲ τοὺς τοποθετοῦν μετ' προσοχὴν ἐντὸς καλῶν μεγάλων, τοὺς ὁποίους σκεπάζουν διὰ κλώνων σχοίνων ἢ ἄλλων θάμνων.

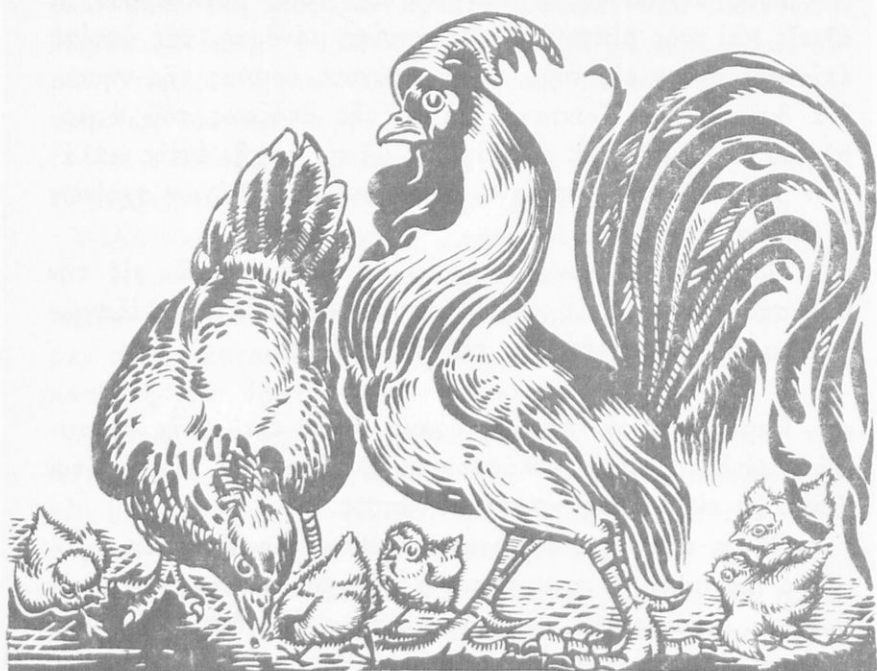
Ὅσοι τῶν ἀλιέων δὲν ἔχουν μάνδρας κρεμοῦν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτοὺς τοὺς καλᾶθους, τοὺς ἐτοίμους πρὸς ἐξαγωγὴν, μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

Περιεργότερον εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας, ὅπου φυλάσσονται ἐλεύθεροι οἱ αἰχμαλῶτοι ἄστακοί, εἰσχωρήσῃ κανεῖς ὀκτάπους.

Οὗτος εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἀστακῶν. Αὐτὸς ὁ πάνοπλος, ὁ ἔχων τόσον βαρύντατον ὀπλισμόν, ὁ ἔχων θώρακα ἰσχυρότατον μετ' ἀναριθμήτους ἀκάνθας, καταλαμβάνεται ἀμέσως ὑπὸ ἀνεξήγητου φόβου πρὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀόπλου ὀκτάποδος. Κάνει βιαιοτάτας κινήσεις ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας. Ἀναταράσσει τὸ ὕδωρ, κινεῖ ἀπελπισμένος τοὺς πελωρίους ἐκείνους μύστακάς του καὶ κτυπᾷ ἀστραπιαίως τὴν τόσον δεινῶς θωρακισμένην οὐράν του.

Τόσα δὲ ἄλματα αἰφνίδια κάνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε διὰ ζωηροτάτων τιναγμῶν ἀνατινάσσεται ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπως σωθῇ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης ! Διότι ὁ εἰσχωρήσας εἰς τὴν μάνδραν φοβερὸς ἐκεῖνος ἐχθρὸς του μετ' τὴν πλαδαρὰν καὶ ὡς ζύμην μαλακὴν σάρκα του ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ περισφίγγῃ τὸν δυστυχῆ ἄστακὸν μετ' τοὺς πλοκάμους του καὶ νὰ τὸν φονεύῃ ἀπομυζῶν τὰς σάρκας του.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

79. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

Εἰς μίαν ὠραίαν νῆσον τῶν Κυκλάδων, εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς ὁποίας πρωτοδιωρίσθην Καθηγητής, ἐπληροφορήθην ὅτι ἐλειτούργει ἐν ὀρνιθοτροφεῖον. Δύο μορφωμένοι ἐντόπιοι εἶχον συνεταιρισθῇ καὶ εἶχον ἀγοράσει πλησίον τῆς πόλεως ἐν κτῆμα ὀλίγων στρεμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπό τινων ἐτῶν ἐγκατέστησαν τὴν ἐπιχείρησίν των.

Μίαν ἡλιόλουστον ἡμέραν ἀπεφασίσαμεν μὲ ὀλίγους φίλους νὰ υπάγωμεν ἐκεῖ πρὸς ἐπίσκεψιν. Οἱ ἰδιοκτῆται των μᾶς εἶχον πολλάκις προσκαλέσει καὶ τοὺς εἴχομεν ὑποσχεθῇ.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μας, μόλις εἰσήλθομεν εἰς τὸ μικρὸν κτῆμα, ἦτο ὅτι ἐπεκράτει τάξις καὶ καθαριότης. Πυκνὸν συρματόπλεγμα τὸ περιέφρασεν ὁλόκληρον, ὥστε νὰ ἐμποδίζωνται αἱ ὄρνιθες νὰ ἐξέρχωνται. Πυκνὰ δενδρύλλια φουντουκιῶν καθίστων ἀδύνατον τὴν ἐπίθεσιν ἱεράκων, διότι θὰ ἐπέπιπτον με ὁρμὴν εἰς τοὺς κλάδους των καὶ θὰ ἐφονεύοντο. Αἱ ὄρνιθες πάλιν, βόσκουσαι ὑπὸ τὰ δενδρύλλια, προεφυλάσσοντο ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Καὶ οἱ ἱεράκες δυσκόλως τὰς διέκρινον ἀπὸ μέγα ὕψος. Εὐτυχῶς δὲν ὑπῆρχε φόβος ἀπὸ τὰς ἀλώπεκας, αἱ ὅποῖαι εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὰς μικρὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Περιποιητικώτατοι καὶ προθυμότατοι οἱ ἰδιοκτῆται πρῶτον μᾶς προσέφερον εἰς τὴν καθαρὰν τραπεζαρίαν τῆς μικρᾶς κατοικίας των γλύκισμα καὶ καφὲν καὶ μετ' ὀλίγον μᾶς περιέφερον εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ὀρνιθοτροφείου.

Εἰς ἓν εὐρύχωρον ἐπίμηκες ὑπόστεγον, διηρημένον εἰς ἀρκετὰ διαμερίσματα, εἶδομεν με εὐχάριστον ἐκπληξίν πολλὰ διαφέροντα πράγματα. Ἐδῶ εἶχεν ἐγκατασταθῇ ἡ ἐκκολαπτική μηχανὴ καὶ ἀμέσως κατόπιν ἦτο τὸ διαμέρισμα τῶν νεοσσῶν, οἱ ὅποιοι ἐτρέφοντο με ψιλοκομμένην τροφὴν καὶ ἐκοιμῶντο εἰς θερμὴν φωλεάν. Εἰς ἄλλο διαμέρισμα ἐτρέφοντο αἱ ὄρνιθες, αἱ ὅποῖαι ἐγέννων σχεδὸν καθημερινῶς ὥα, διότι ἡ ποσότης, ἡ ποιότης καὶ ἡ ὥρα τῆς τροφῆς των ἦσαν ἐπιστημονικῶς ὠρισμένοι. Ἐντύπωσιν μᾶς ἐπροξένησε τὸ μέγεθος τῶν ὀρνίθων, διότι ἦσαν ἐκλεκτοῦ καὶ καρποφόρου εἶδους. Εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα ἐτρέφοντο οἱ πετεινοί, οἱ προσωρισμένοι πρὸς πώλησιν. Τὸ βάρος τῶν μεγαλυτέρων ἐκ τούτων δὲν ἦτο κατώτερον τοῦ βάρους τῆς γαλοπούλας.

Οἱ ὀρνιθοτρόφοι μᾶς ἔδιδον πληροφορίας διὰ τὸν τρό-

πον τῆς διατροφῆς τῶν ὀρνίθων. Μεγάλην προσοχήν, μᾶς εἶπον, πρέπει νὰ καταβάλλουν διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὰ ζωῦφια καὶ τὰς πολλὰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὰ πουλινικά, δηλαδὴ τὴν ψεῖραν, τὴν διφθερίτιδα, τὴν χολέραν κλπ. Διὰ τοῦτο διετῆρουν πάντοτε μεγάλην καθαριότητα καὶ ἔκαμνον συχνὰς ἀπολυμάνσεις. Ἐπίσης, μᾶς εἶπον, καὶ ἡ τροφή πρέπει νὰ δίδεται συμφώνως πρὸς ἐπιστημονικὰς ὁδηγίας. Μᾶς ἐπέδειξαν δὲ καὶ μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶχον γράψει εἰδικοὶ πτηνολόγοι. Ἄν δὲν ἐφαρμόσῃ ὁ πτηνοτρόφος αὐτὰς τὰς ὁδηγίας, προσέθεσαν, ματαιοπονεῖ.

— Καὶ ἀπὸ ποῦ προμηθεύεσθε τὰς τροφάς; τοὺς ἠρώτησα.

— Μερικὰς καλλιεργοῦμεν εἰς ἄλλα κτήματά μας οἱ ἴδιοι. Τὰς περισσοτέρας ὅμως τὰς ἀγοράζομεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, διότι, ὅπως βλέπετε, ἡ νῆσός μας εἶναι μᾶλλον ἄγονος.

— Καὶ συμφέρει ἡ ἐπιχείρησίς σας, ἐὰν ἀγοράζετε τὰς τροφάς ;

Μᾶς ἐξήγησαν μὲ ἀριθμοὺς ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν ὀρνίθων ἀφήνει σημαντικὸν κέρδος. Βεβαίως εἰς εὐφορώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ καλλιέργεια ὄλων τῶν τροφῶν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεταί ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ὀρνιθοτρόφους, τὸ κέρδος εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀγόνους νήσους συμφέρει. Κεφάλαια πολλὰ δὲν ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιχείρησις οὔτε μεγάλην προσωπικὴν ἀπασχόλησιν. Ἐπομένως δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὰς ἄλλας γεωργικὰς ἐργασίας των.

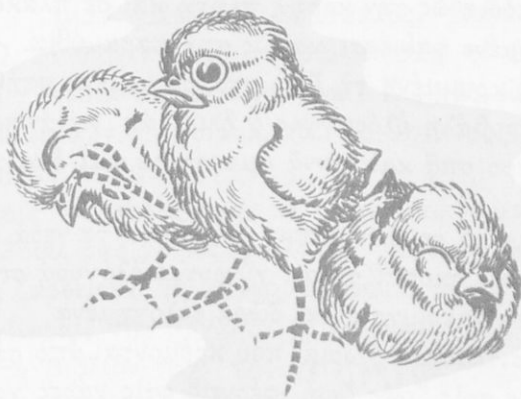
Χρειαζόμεθα πολλὰ ἀκόμη ὀρνιθοτροφεία εἰς τὴν πατρίδα μας, μᾶς ἐπληροφόρησαν, διότι πληρώνομεν κατ' ἔτος πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ὧν καὶ πουλινικῶν. Καὶ ὅμως τὸ κλίμά μας εἶναι θαυμάσιον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀρνιθοτροφίας εἰς τοιοῦτον σῆμεϊον, ὥστε καὶ νὰ ἐξάγωμεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ Κράτος σήμερον προσπαθεῖ νὰ ἐνισχύσῃ κάθε σχε-
τικὴν προσπάθειαν. Ἔχει ἰδρύσει πτηνοτροφικὰς σχολὰς,
παρέχει εὐκολίας εἰς τὴν προμήθειαν τροφῶν καὶ ὀργανώνει
ἐτησίαις πτηνοτροφικὰς ἐκθέσεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς
τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὰς ὁποίας ἀπονέμει βραβεῖα χρημα-
τικὰ καὶ μετὰλλια. Καὶ οἱ ἴδιοι εἶχον βραβευθῇ εἰς μίαν
τοιαύτην ἐκθεσιν.

Συνεχάρημεν τοὺς ὀρνιθοτρόφους διὰ τὸ τόσον ὠφέ-
λιμον ἔργον των καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν πόλιν.

Καθ' ὁδὸν ὑπελογίζαμεν πόσα θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ ἡ
ἐθνικὴ μας οἰκονομία, ἂν εὕρισκοντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι
ὅμοιοι των !

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

80. ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

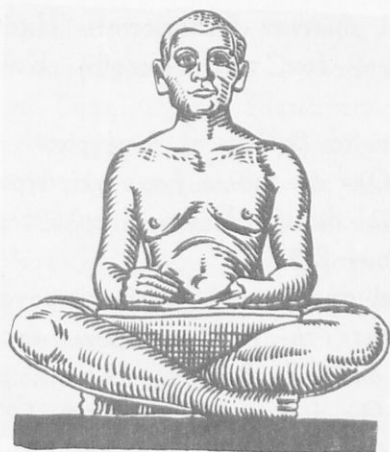
Ἡ πλάσι ἡ παντοδύναμη κι ἀπόνετη μητέρα
γιὰ σένα δὲν ἐστάθηκε καθόλου ἀκριβοχέρα.
Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνό ψῆλος καὶ περηφάνεια,
κι ἄλλο βουνό ἂν τὸ σκέπασε μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια,
κι ἄλλο βουνό ἂν στεφάνωσεν ὀλοχρονὶς μὲ χιόνια,
μάζεψε ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ τῇ μοιρασμένη χάρι,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε, βουνό, βουνῶν καμάρι !

Κι ὅταν ἀτόφιο καὶ βαρὺ καὶ παγωμένο χιόνι
ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κορφή πέφτη καὶ σὲ πλακώνῃ,
μαρμαρωμένο φαίνεσαι καθὼς στὰ παραμύθια.
Μὰ ἔχεις κρυμμένη τῇ ζωῇ στὰ παγωμένα στήθια
κι ἅμα προβάλλῃ ὀλόφεγγος ὁ ἥλιος ἀπ' ἀγνάντια,
τὸ μάρμαρο σπᾶ καὶ γεννᾷ σμαράγδια καὶ διαμάντια.

Σμαράγδια τὰ ρουμάνια σου, διαμάντια τὰ νερά σου
ἀπλώνονται, σκορπίζονται, χύνονται ὀλόγυρά σου,
χαρίσματα ἀξετίμητα καὶ δῶρα εὐλογημένα
στὰ εἰκοσιτέσσερα χωριά, πού κρέμονται ἀπὸ σένα.
Καὶ δίνεις στὶς ζωὲς ζωή, φέρνεις στὶς χάρες χάρι,
περήφανο καὶ σπλαγχνικὸ βουνό, βουνῶν καμάρι !

« Γ α λ ῆ ν η »

Γεώργιος Δροσίνης

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τυπογραφία — Ἐπάνω εἰς τὰ θρανία σας, φίλοι μου, εἶπε μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλος, βλέπω τὰ βιβλία σας. Ὡ, τί θαῦμα αὐτὰ τὰ βιβλία σας, τί ὥραϊα εἰς ἐμφάνισιν, τί πλούσια εἰς περιεχόμενον! Εἰς τὰς εἰκονογραφημένας σελίδας των συσσωρεύονται ὡς θησαυροὶ αἱ καλύπτεται ἀνθρώπινοι σκέψεις.

Ἐν τούτοις τὰ βιβλία σας, τὰ τόσον πολύτιμα καὶ εὐθηνά, αἱ παιδικαὶ σας χεῖρες πολλάκις, χωρὶς νὰ προσέχετε καὶ πολὺ, τὰ ζαρώνουν, τὰ καταρρακώνουν, τὰ σχίζουν. Λησμονεῖτε, φαίνεται, τὴν μεγάλην ἀξίαν των. Καὶ ὅμως μὲ ἓν βιβλίον, τὸ βιβλίον π.χ. τῆς γεωγραφίας σας, δύνασθε νὰ ταξιδεύσετε εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ νὰ γνωρίσετε τοὺς κατοίκους, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ προϊόντα τῆς μακρινῆς αὐτῆς χώρας.

Οἱ μαθηταὶ ἔμειναν ἑκπληκτοί. "Ηκουον πράγματα, πού δὲν τὰ εἶχον ἕως τώρα σκεφθῇ. Καὶ ὁ διδάσκαλος ἐσυνέχισεν:

— Παλαιότερα τὰ βιβλία τὰ ἀντέγραφον οἱ ἀντιγραφεῖς μὲ τὴν χεῖρα. "Ολα τὰ βιβλία ἦσαν χειρόγραφα καὶ δι' αὐτὸ ἐπωλοῦντο πολὺ ἀκριβά. Μόνον οἱ πολὺ πλούσιοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἔχουν βιβλία.

"Αν ἦσαν καὶ σήμερον τὰ βιβλία χειρόγραφα, ἐλάχιστοι ἀπὸ σᾶς θὰ εἶχετε τὸ "Αναγνωστικόν σας, διότι θὰ ἦτο πανάκριβον. Τί δυστυχία διὰ σᾶς, τὴν οἰκογένειάν σας, τὴν πατρίδα μας ! Θὰ ἐμένατε ἀγράμματοι !

"Αλλ' ὅχι δὲν μένετε. Πρὸ 500 ἐτῶν ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία καὶ τὰ βιβλία πλέον εἶναι εὐθηνά, διότι τυπώνονται πολλὰ συγχρόνως. "Ολοι σήμερον ἠμποροῦν νὰ ἀποκτήσουν βιβλία, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί. "Αλλὰ γνωρίζετε ποῖος ἐφεῦρε τὴν τυπογραφίαν ;

— Ὁ Γερμανὸς Γουτεμβέργιος, εἶπον πολλοὶ μαθηταί.

Καὶ γνωρίζει κανεὶς σας περὶ τῆς ζωῆς τοῦ μεγαλοφυοῦς αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς ἐφευρέσεώς του ;

— Ἐγώ, Κύριε..., εἶπεν ὁ Δημοσθένης. "Εχω διαβάσει τὸ βιβλίον «Οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης» τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων, τὸ ὁποῖονπραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ Γουτεμβέργιου. Μοῦ εἶπεν ἀκόμη καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ ὁ ἀδελφός μου, ὁ ὁποῖος εἶναι τυπογράφος. Θέλετε νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ;

— Μάλιστα, λέγε μας.

Ὁ ἐφευρέτης — Ὁ Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, ἤρχισεν ὁ Δημοσθένης, ἐγεννήθη ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1400 εἰς τὴν Μαγεντίαν τῆς Γερ-

μανίας. Νέος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ πολιτικούς λόγους καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Στρασβοῦργον.

Ἐκεῖ, διὰ τὴν ζήσιν, ἔγινεν ἀδαμαντουργός, δηλαδή ἡσχολεῖτο μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀδαμάντων. Χάριν ὅμως τοῦ ἐπαγγέλματός του ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας.

Ἀλλὰ μία διαιρέσις σκέψις τὸν ἐβασάνιζε, πῶς δηλαδή νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν βιβλίων μὲ ἓν μέσον ταχύτερον καὶ εὐθηνότερον. Δι' αὐτὸ ἡλλαξεν ἐργασίαν καὶ ἔγινε χαράκτης.

Ὅπως χαράσσονται καὶ τυπώνονται τὰ σχέδια καὶ αἱ εἰκόνες — αὐτὸ ἐγένετο τότε — ἐσκέπτετο, θὰ ἔπρεπε νὰ χαραχθοῦν καὶ τὰ γράμματα καὶ νὰ τυπωθοῦν. Ὁ ἐφευρετικὸς του νοῦς εἶχεν εὑρεῖ τὸν δρόμον του.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀδιάκοπον ἐργασίαν καὶ συνεχεῖς δοκιμὰς κατ'ὥρθωσε νὰ κατασκευάσῃ ξύλινα στοιχεῖα, τὰ ὅποια παρίστανον ἀπὸ ἓν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Βραδύτερον ἀντικατέστησε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, πού ἔσπαζον, μὲ μεταλλικά, πού εἶναι στερεά.

Ἀφοῦ ἐφεῦρε τὰ στοιχεῖα, ἐπροχώρησεν ἔπειτα εἰς τὴν τυπογραφίαν. Ἔθεσε τὰ στοιχεῖα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ σχηματίζῃ λέξεις, στίχους, σελίδας. Τὰ ἐσκέπασε τέλος μὲ μελάνην καὶ μὲ τὴν βοήθειαν μιᾶς ἀπλῆς μηχανῆς, ἡ ὁποία ὀνομάζεται πιεστήριον, ἐπίεξε τὰ στοιχεῖα δυνατὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τοιουτοτρόπως ἐπέτυχε τὴν ἐκτύπωσιν.

Τὰ πρῶτα βιβλία, τὰ ὅποια ἠθέλησε νὰ τυπώσῃ εἰς τὸ Στρασβοῦργον, ἦσαν θρησκευτικά· γρήγορα ὅμως ἐτελείωσαν τὰ χρήματά του. Ἐπῆρε λοιπὸν κατ' ἀνάγκην συνεταίρους· ἀλλὰ ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἔφερε κέρδη.

Τουναντίον ἔφερε ζημίας καὶ οἱ συνεταῖροι ἔχασαν τὰ χρήματά των καὶ ἀπέθανον κατεστραμμένοι. Καὶ ὁ

δυστυχῆς Γουτεμβέργιος, διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐνὸς τῶν συνεταίρων του.

Ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του καὶ τὴν πεποίθησίν του εἰς τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τῆς ἐφευρέσεώς του. Ὅταν λοιπὸν ἀπεφυλακίσθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Μαγεντία, προσέλαβε νέους πάλιν συνεταίρους καὶ ἐτύπωσε μὲ ὥραϊα τυπογραφικὰ γράμματα τὸ πρῶτον βιβλίον του, τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ τὸν ἀνέμενον νέαι πικρίαι. Οἱ νέοι συνεταῖροι κατώρθωσαν νὰ ἀπογυμνώσουν τελείως τὸν σοφὸν ἐφευρέτην καὶ ἀπὸ τὰ κέρδη καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν παρουσίασαν ὡς ἰδικὴν των ἐφεύρεσιν τὴν τυπογραφίαν, ἣ δὲ περιουσία του, στοιχεῖα, πιεστήρια κ.λ.π., κατεσχέθη διὰ τὰ δῆθεν χρέη του. Τί σκληρὰ ἀχαριστία !

Ἔτσι ὁ Γουτεμβέργιος εὐρέθη εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ τώρα εὗρεν ἀνέλπιστον προ-

στάτην. Ὁ Ἀδόλφος, Γερμανὸς πρίγκιψ τοῦ Νασσάου, ἀπὸ ἐκτίμησιν, ποὺ ἦτο καὶ ἐκτίμησις ὅλων τῶν μορφωμένων Γερμανῶν, τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του· τὸν διώρισεν αὐλικὸν καὶ τοῦ ἐχορήγησε μικρὰν σύνταξιν, διὰ νὰ ζῇ.

Ἀπερίσπαστος πλέον ὁ Γουτεμβέργιος ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ζωῆς ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὴν τελειοποίησιν της. Ἐπὶ τρία ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸ 1468, ἐξηκολούθησε νὰ τυπῶνῃ ἐκεῖ ἰδιοχείρως μὲ τὸ μικρὸν πιεστήριόν του.

Παρ' ὅλας τὰς ἐναντιότητας τῆς τύχης καὶ παρ' ὅλας τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ Γουτεμβέργιος εἶναι σήμερον τὸ καύχημα τῶν Γερμανῶν. Ἡ πατρίς του Μαγεντία, τὸ Στρασβοῦργον καὶ ἄλλαι πόλεις τοῦ ἔχουν ἀνεγείρει λαμπροὺς ἀνδριάντας, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Μὲ συγχωρεῖτε πολὺ, ἂν ἐλησμόνησα τίποτε.

— Εὖγε, Δημοσθένη ! εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ εἶχον μείνει ἀκίνητοι ἀπὸ θαυμασμόν. Γνωρίζεις ὅσα πρέπει, παιδί μου. Δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ἀπλῶς τοὺς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ γνωρίζωμεν πῶς μᾶς εὐηργέτησαν καὶ τί πικρίας καὶ θυσίας ἐδοκίμασαν, διὰ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ εὐεργετικὸν ἔργον των. . .

Ἀποτελέσματα

— Νά, φίλοι μου, μία θαυμασία ἐφευρέσεις· εἶπεν ἔπειτα

ἀπὸ μικρὰν σιωπὴν ὁ διδάσκαλος.

Τώρα, ποὺ ἔγινε γνωστή, μᾶς φαίνεται ἀπλουστάτη. Καὶ ὅμως ἦτο δυσκολωτάτη νὰ ἐφευρεθῇ. Ἐχρειάσθησαν χιλιάδες ἐτῶν, διὰ νὰ ἐφευρεθῇ, πολλὰ παρόμοιαι ἐργασίαι, πολλὰ πικρία καὶ θυσίαι· πρὸ πάντων ὅμως ὁ ἐφευρετικὸς νοῦς τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ. Τὸ ἀπλοῦν καὶ βραδυκίνητον χειροκίνητον πιεστήριον τοῦ Γουτεμβέργιου εἶναι ὁ μακρινὸς

πατήρ τῶν σημερινῶν πολυσυνθέτων, τὰ ὁποῖα ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἐκτυπώνουν χιλιάδας ἀντίτυπα τόσον εὐθηνά.

Μὲ τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία σκορπίζεται παντοῦ ἡ μόρφωσις καὶ φθάνει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ. Ἀντιθέτως ἡ ἀμάθεια ὑποχωρεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μαζί της αἱ προλήψεις καὶ αἱ κακίαι.

Μὲ τὴν μόρφωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποκτοῦν καλυτέρους τρόπους, γίνονται εὐγενέστεροι. Ἐνῷ ἡ πρόοδος αὐξάνει, τὰ ἐγκλήματα βαθμηδὸν ἐλαττώνονται. Ἡ ἀγάπη τοῦ Εὐαγγελίου ριζώνει εὐκολώτερον καὶ περισσότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Χάρις εἰς τὰ βιβλία γνωρίζομεν ὅλην τὴν ἱστορίαν, ὅλους τοὺς σοφοὺς, ὅλους τοὺς ἐπιστήμονας, ὅλους τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἀρχιμήδης μᾶς εἶναι φίλοι καὶ γνωστοί, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλός σας.

Χάρις εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία ταξιδεύομεν μὲ πολὺ μικρὰν δαπάνην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ μετακινούμεθα κἄν. Ἐτσι γνωρίζομεν, ὅπως εἶπον εἰς τὴν ἄρχήν, τὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς βιομηχανίας, τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον ἐκάστης χώρας.

Ἀλλὰ καὶ τί δὲν γνωρίζομεν. Γνωρίζομεν καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ ἄστρα του !

Ὁ Γουτεμβέργιος προσέφερε πράγματι μίαν ἀνεκτίμητον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν κόσμον. . .

Νικόλαος Α. Κοτιόπουλος

82. ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ὁ Ὀδοντωτός Ὁ συρμός ἐπερίμενε μίαν θερινὴν ἡμέραν τὸν ἐκδρομικὸν μας ὄμιλον εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Διακοπτοῦ. Μία μικρὰ ἀτμομηχανὴ καὶ ἓν μικρὸν ὄχημα ἦτο ὅλος ὅλος.

— Τί εἶναι αὐτὰ πάλιν ; Θὰ ταξιδεύσωμεν ἢ θὰ παίζωμεν μαζί των ; Τὰ πρωτοχρονιάτικα σιδηροδρομάκια τῶν παιδιῶν εἶναι μεγαλύτερα ! Εἶπε καὶ ἐγέλασε δυνατὰ ὁ ἀστεῖος τοῦ ὁμίλου.

— Μὴ γελάς, ἀπήντησε σοβαρὸς ὁ πρόεδρος τῆς ἐκδρομῆς. Εἶναι μικρὸς βέβαια ὁ Ὀδοντωτός· ἀλλὰ εἶναι μαχητὴς καὶ εἶναι ὁ μόνος Ὀδοντωτός, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Λειτουργεῖ 60 περίπου ἔτη καὶ κάνει τὸ δυσκολώτερον ταξίδι. Ἀναβαίνει εἰς ὕψος 700 μέτρων περίπου ἀπὸ τὸ

Διακοπτὸν ἕως τὰ Καλάβρυτα ἢ ἀντιθέτως καταβαίνει. Καὶ ὅμως δὲν ἐσημειώθη ποτὲ δυστύχημα. Μάτια λοιπὸν χρειάζεται κανεῖς, διὰ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ χαρῇ τὸ τοπίον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ περάσωμεν. Νοῦν καὶ καρδίαν, διὰ νὰ θαυμάσῃ τὰ κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου !

Ἀνέβημεν. Μᾶς ἐκλείδωσαν τὰς θύρας.

— Διατί μᾶς τὸ ἔκαμες αὐτό, κύριε ἐλεγκτά ; Δὲν εἴμεθα οὔτε ἄτακτοι οὔτε φυλακισμένοι.

— Πρὸς ἀσφάλειάν σας. Ὁ συρμὸς περνᾷ δίπλα καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους. Εἶναι μεγάλος κίνδυνος νὰ ἀνοίγουν αἱ θύραι.

— Τώρα μάλιστα. Σύμφωναι.

Γρήγορα ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πεδιάδα μὲ τοὺς κήπους, τὰ ὀπωροφόρα καὶ καρποφόρα καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν χαράδραν, ὅπου ρεεὶ ὁ Βουραϊκὸς ποταμὸς. Εἰς τὰ νερά του τὰ μισόβουλα βρέχουν τὸ φύλλωμά των πλάτανοι, πεῦκα καὶ πικροδάφνη ἀνθισμένοι. Πόσον ἡμερώνουν τὸ τοπίον μὲ τὰ κόκκινα καὶ ρόδινα ἄνθη των !

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα ; Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας νὰ χαρῇτε...

Ὅσον προχωροῦμεν, ἡ χαράδρα στενεύει καὶ ἡ ἀνωφέρεια αὐξάνει. Μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ γελαστὴ πικροδάφνη καὶ τὸ τοπίον γίνεται σιγὰ σιγὰ ἄγριον, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χάνῃ εἰς ωραιότητα. Ἀγρία βλάστησις μᾶς περιβάλλει καὶ βράχοι, βράχοι, βράχοι !

Ὁ σιδηρόδρομος ἀναβαίνει τώρα παραπλεύρως εἰς τοὺς βράχους ἀσθμαίνων καὶ μεταπηδῶν ἐπάνω εἰς γεφύρας πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ, ποὺ χρησιμεύει ὡς ὁδηγός του. Καὶ ὅμως θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ ἦτο ἡ γραμμὴ του ὀλίγον μακρότερον. Ἄν ὀλισθήσῃ ὁ συρμὸς εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, τί θὰ γίνωμεν ;

— Μὴ φοβεῖσθε ! Ὁ συρμός δὲν ὀλισθαίνει. Γνωρίζει ποῦ τρέχει. Ἔχει ἐκλέξει μὲ προσοχὴν καὶ ἀκριβείαν τὰ ἀσφαλῆ μέρη. Δὲν ἤμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπ' ἄλλου.

Ἔτσι προχωρεῖ μεταξύ ὄχθης καὶ βράχων ἢ καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους, εἰς σκοτεινάς σήραγγας, ἀδιάφορος διὰ τὸν φόβον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Κράκ κράκ ! ἠκούσαμεν ἑξαφνα. Μικροπανικὸς εἰς . . . τοὺς γενναίους. Εὐτυχῶς, ποῦ αἱ θύραι ἦσαν κλειδωμέναι. . .

— Τί συμβαίνει ; Τί τρέχει ; Κίνδυνος ;

— Τίποτε ἀπολύτως. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μεγάλη. Ὁ Ὀδοντωτός, διὰ νὰ μὴ παρασυρθῇ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔβαλε πρὸς ἀσφάλειαν τὰ δόντια του, ποῦ τοῦ χρησιμεύουν ὡς τροχοπέδα. Μᾶς ἐξήγησεν ὁ ἐλεγκτὴς τῶν εἰσιτηρίων.

Γύρὸ μας οἱ θάμνοι, τὰ δένδρα, οἱ βράχοι, ὁ ἄνεμος, τὰ πουλάκια ἀλλάσσουν κάθε τόσον μορφήν, σχήματα, χρώματα, μέγεθος, φύσημα, τραγούδια. Μόνον οἱ πλάτανοι παραμένουν οἱ ἴδιοι. Ριζωμένοι εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Βουραϊκοῦ ἐκτείνουν τοὺς φυλλωμένους κλώνους των ἕως τὰ παράθυρά μας. Τί ἀνακουφιστικὸν ὄραμα !

Νά τώρα καὶ ὁ μεγάλος καταρράκτης κάτω ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν γέφυραν τοῦ σιδηροδρόμου. Χύνεται λαμπαδωτὸς καὶ ἀφρισμένος ἀπὸ βράχον ὕψους 15 περίπου μέτρων. Γύρὸ καὶ κάτω βράχοι. Τί μαγεῖα ! Ἡ βοή του ὁμοιάζει μὲ τὸ μούγκρισμα κάποιου στοιχειωμένου δράκοντος τῶν παραμυθιῶν· φρουρεῖ ἡμέραν καὶ νύκτα ἄγρυπνος τὴν ἐρημίαν ἐκεῖνην, διὰ νὰ μὴ περάσῃ κανεὶς !

Θαυμάζομεν κατὰπληκτοὶ τὸν καταρράκτην, ποῦ ἔαχμεν ὁ Θεός.

— Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε !

Ἄλλ' εὐλογοῦμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔκαμε τὴν γέφυραν. Μόνον ἐπάνω ἀπ' αὐτὴν δύναται νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς τὸ μεγαλεῖον τοῦ καταρράκτου.

Ἡ ἀξία του Ἐξαφνα εἰς μίαν καμπήν, ἐνῶ ἐπροχωροῦμεν, τὰ δύο βουνά, ποὺ ἠπειλουν νὰ μᾶς συνθλίψουν μὲ τὸν ὄγκον των, ἀπομακρύνονται. Ὁ ὀρίζων ἐλευθερώνεται. Ἡ χαράδρα ἐτελείωσε.

Ὁ συρμός μας σταματᾷ εἰς τὴν ἔξοδον· ἐδίψασεν ὁ καημένος ἀπὸ τὸν μεγάλον ἀνήφορον καὶ θέλει νὰ πῇ νερόν. Ἀνοίγονται αἱ θύραι καὶ κατερχόμεθα.

Ἡ ἀτμομηχανὴ πλησιάζει εἰς τὴν δεξαμενὴν, ποὺ ἔχει ἀνεγερθῇ ἐκεῖ ἐπίτηδες, καὶ καταπίνει μὲ ἀπληστίαν ἀπὸ τὸ ἀποθηκευμένον εἰς αὐτὴν ὕδωρ. Καταπίνει, καταπίνει, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ χορτάσῃ. Τόσον εἶναι διψασμένη ! Ἐχει ἐξαντλήσει κατὰ τὴν ἄνοδον ὅλην τὴν δεξαμενὴν τοῦ ὕδατός της.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν περιεργαζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὰ δόντια τοῦ Ὀδοντωτοῦ.

— Βλέπετε, μᾶς εἶπεν ὁ κύριος πρόεδρος, τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν, ποὺ εἶναι εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν δύο ἄλλων συνηθισμένων σιδηροτροχιῶν; Τὰ δόντια της μᾶς ἐνθυμίζουν τὰ δόντια ἐνὸς ἀνεστραμμένου πριονιοῦ καὶ αὐτὰ μᾶς παρέχουν τὴν ἀσφάλειαν.

Εἰς ἐκάστην ἀτμομηχανὴν τοῦ Ὀδοντωτοῦ ὑπάρχει καὶ ἓνας τρίτος τροχός, ὀδοντωτός, μὲ δόντια ὅμοια μὲ τῆς γραμμῆς ποὺ βλέπομεν. Οὗτος παραμένει ἐφεδρικός καὶ κρεμασμένος εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν συνηθισμένων τροχῶν της. Ὅταν λοιπὸν εἶναι ἀνωφέρεια ἢ κατωφέρεια, ὁ μηχανοδηγὸς μὲ ἐν μηχανήμα καταβιβάζει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν τὰ δόντια τοῦ τροχοῦ τῆς μηχανῆς. Τοιοῦτο-

τρόπως με τὴν ἀρπάγην αὐτὴν δεσμεύει ἢ ἐπιτρέπει τὴν κίνησιν.

Οἷονδῆποτε ἀπρόοπτον καὶ ἂν συμβῇ, δὲν ὑπάρχει κανεὶς φόβος πλέον νὰ παρασυρθῇ ὁ συρμὸς πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν ἀναβαίνει, ἢ πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅταν καταβαίνει. Εἶναι δεμένους με τὴν γῆν με τὰ δόντια του. Ἐπιβάται καὶ σιδηροδρομικοὶ εἶναι ἀπολύτως ἐξησφαλισμένοι.

Ὅταν ὁ πρόεδρος μας εἶχε τελειώσει τὴν σύντομον διδασκαλίαν του περὶ Ὀδοντωτοῦ, ἡ ἀτμομηχανὴ εἶχε καὶ αὐτὴ ἀποθηκεύσει τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ. Ἀνέβημεν εἰς τὰς θέσεις μας. Μᾶς ἐκλείδωσαν καὶ πάλιν. Ὁ συρμὸς ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του.

Ὁ ἀνῆφορος εἶναι ἀκόμη μεγάλος καὶ ὁ σιδηρόδρομος τρέχει ἀκόμη ἀσθμαίνων με τὰ δόντια του. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν Ζαχλωροῦς — Μεγάλου Σπηλαίου, ὁ συρμὸς ἦτο κατάκοπος ὡς ὁδοιπὸρος, ποὺ ἐπέρασε τὸν τελευταῖον δύσβατον ἀνῆφορον.

Ἀπ' ἐδῶ ὁ συρμὸς τρέχει εἰς τὴν μικρὰν κοιλάδα χωρὶς δόντια πλέον. Δὲν τὰ χρειάζεται. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μικρά. Καὶ διὰ νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν βραδύτητά του καὶ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καλὸς δρομεύς, διπλασιάζει καὶ τριπλασιάζει τὴν ταχύτητά του !

Ὁ Βουραϊκὸς πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά μας· δὲν ἤλλαξε γνώμην· μᾶς συνοδεύει ὡς πιστὸς σκύλος ἢ μᾶλλον ἡμεῖς τὸν ἀκολουθοῦμεν, ὅπως οἱ τυφλοὶ τὸν ὁδηγὸν των. Οἱ ρωμαλέοι πλάτανοί του, τοὺς ὁποίους θὰ ἐξήλευε καὶ ὁ πλέον ζηλωτὴς τοῦ πρασίνου δήμαρχος, σείουν τὸ παχὺ φύλλωμά των εἰς χαιρετισμὸν μας. Ἡ ἀγράμπελη μᾶς γεμίζει με μύσχους καὶ τὰ ἔλατα μᾶς στέλνουν τὸν δροσερὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα των νὰ μᾶς καλωσορίσουν. . .

Νὰ τέλος καὶ τὰ Καλάβρυτα, ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ Ὀδοντωτοῦ καὶ τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς μας.

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸν εἶπε κάποιος ἀπὸ τὸν ὅμιλον :

— Ὡραία καὶ θαυμαστὴ εἶναι, κύριε πρόεδρε, ἡ θέα τοῦ τοπίου καὶ ἡ διαδρομὴ του μὲ τὸν Ὀδοντωτόν. Εἶναι ἀπὸ τὰς ὠραιότερας τῆς πατρίδος μας. Ἀλλὰ τί νὰ σᾶς εἰπῶ. . . Ὁ Ὀδοντωτὸς δὲν μοῦ φαίνεται καὶ σπουδαῖος !

— Ὁ Ὀδοντωτὸς, ἀπήντησεν ὁ κ. Πρόεδρος, δὲν εἶναι σήμερον μεγάλον καὶ ἐντυπωσιακὸν τεχνικὸν ἔργον· ἦτο ὅμως τοιοῦτον διὰ τὴν ἐποχὴν του· ἦτο τὸ δυσκολώτερον σιδηροδρομικὸν ἔργον εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ πραγματικὸν κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀς μὴ εἴμεθα ἀγνώμονες καὶ ἀπρόσεκτοι, φίλε μου, δι' ὅ,τι σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον μᾶς ἐκληροδότησε τὸ παρελθόν. Τοῦναντίον ἄς εὐλογῶμεν καὶ ἄς θαυμάζωμεν τοὺς κόπους καὶ τὰς προσπάθειάς τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν πολιτισμόν.

Ἀπὸ τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον διέρχεται σήμερον ὁ Ὀδοντωτὸς, ἄλλοτε ὅχι ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε αἴγες δὲν ἤδύναντο νὰ περάσουν. Ὁ στοιχειωμένος δράκων, ἡ φύσις δηλαδή ὁλόκληρος, δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάβασιν. Καὶ ὅμως ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ χεῖρές του ἤνοιζαν δρόμον διὰ σιδηρόδρομον !

Ἀνῶρουζαν καὶ ἔσκαψαν τοὺς βράχους, ἔκαμαν σήραγγας μέσα εἰς τὰ βουνά, ἀνήγειραν τείχη μεγάλα, διὰ νὰ συγκρατήσουν τὰ χῶματα καὶ τοὺς βράχους, ἔκαμαν γεφύρας καὶ ἐγεφύρωσαν τὰ κενά, ἔκαμαν ὀδοντωτὴν γραμμὴν εἰς τὴν ἀνωφέρειαν, διὰ νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ὁ συρμός, καὶ τί δὲν ἔκαμαν !

Ὅφειλεται μεγάλη εὐγνωμοσύνη εἰς τοὺς εὐσυνειδήτους,

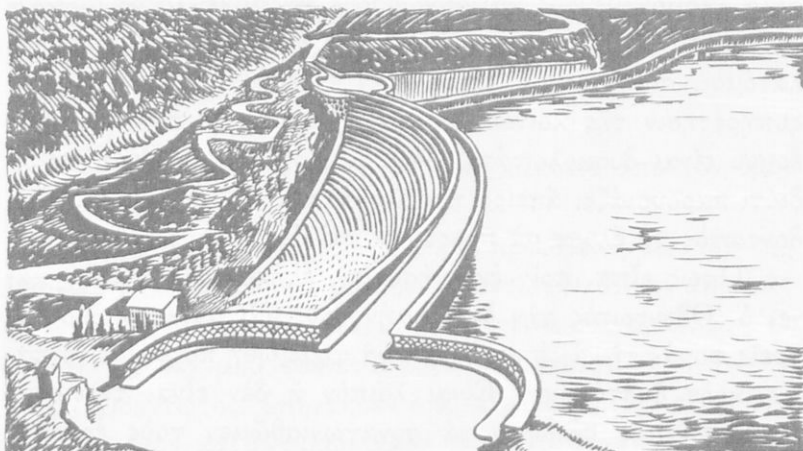
ἀλλὰ λησμονημένους καὶ ἀγνώστους κατασκευαστὰς τοῦ Ὀδοντωτοῦ. "Ολοι, μηχανικοί, ἀρχιτεχνῖται, τεχνῖται, ἐργάται, λατόμοι, σιδηρουργοί, ἐξετέλεσαν ἐν ἔργον τέλειον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ τελειότης ἐνὸς τεχνικοῦ ἔργου εἶναι δυσκολωτάτη, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, διότι παρουσιάζει ἅπειρα προβλήματα πρὸς λύσιν. Καὶ ὁ Ὀδοντωτὸς τὰ ἔλυσε μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν.

"Οπως εἶπα, πρὶν ἐκκινήσωμεν, ἐξήκοντα τώρα ἔτη κάνει ὁ Ὀδοντωτὸς τὴν διαδρομὴν του, καὶ μάλιστα δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ σημειωθῇ ποτὲ καὶ τὸ παραμικρὸν δυστύχημα. Εἶναι λοιπὸν ἢ δὲν εἶναι τέλειος ;

"Αν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ συναγωνισθῶμεν τοὺς ἐργάτας τοῦ κατορθώματος τούτου καὶ νὰ παρουσιάσωμεν, ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχὴν μας, ἔργον σπουδαιότερον, πρέπει νὰ ἡλεκτροκινήσωμεν τὸν γηραιὸν Ὀδοντωτόν. Τότε καὶ μόνον θὰ φανῶμεν ἄξιοι διάδοχοί των. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἡλεκτροκινήσαμεν ἕως τώρα ; καὶ ὅμως φωνάζομεν ὅτι δὲν εἶναι σπουδαῖος ! Τί νὰ εἶπω !

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

83. Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

Οἱ μαθηταὶ ἑνὸς ὀρεινοῦ μακεδονικοῦ χωρίου μετὰ τῶν διδασκάλων τῶν κατῴρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐκδρομὴν τῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν ἐσχεδιάζον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἐδῶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὸ κτίριον ἑνὸς δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας τὰς διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, τῶν ὠραιότερων τοποθεσιῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ θαυμασμὸς τῶν μαθητῶν καθημερινῶς ἐμεγάλωνεν. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ ὠραία πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁποίαν ἀξίζει νὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν οἱ ἐκδρομεῖς τὴν διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος.

Εἶχον ἀκούσει πολλά διὰ τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῆς πατρίδος μας καὶ εἶχον ἰδεῖ μερικὰς φωτογραφίας αὐτοῦ. Εἶχον μάθει ἐπίσης ὅτι περισσότεροι ἀπὸ ἓν ἑκατομμύριον κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν προαστίων ὑδρεύονται ἀπ' αὐτὴν τὴν τεχνητὴν λίμνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν λαμβάνουν ἑβδομήντα περίπου χιλιάδας κυβικά μέτρα ὕδατος ἐκάστην ἡμέραν.

Μόλις κατῆλθον ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα καὶ ἀντίκρυσαν τὸ μαγευτικὸν θέαμα τῆς λίμνης, ἓνα θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα ὦ ! . . ἤκούσθη. Καμμία περιγραφή καὶ καμμία φωτογραφία δὲν ἔφθανε τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης καὶ τοῦ γύρου τοπίου. Ἀσφαλῶς ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις θὰ τοὺς ἄφηνε μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας ἐντυπώσεις τῆς ἐκδρομῆς των.

Ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν αὐτοκινήτων ἐπροχώρησαν ἐν μικρὸν διάστημα εἰς τὰς στροφὰς τῆς ἀσφαλτοστρωμένης ὁδοῦ καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά ἔφθασαν εἰς τὸ φράγμα. Τὸ ἔδαφος εἶναι λοφῶδες καὶ κατάφυτον ἀπὸ πεῦκα καὶ θάμνους.

Ἐμπρὸς των ἀπλώνεται ἀκύμαντος καὶ γαλανὴ ἡ λίμνη. Αἱ ὄχθαι τῆς εἶναι ὁμαλαὶ καὶ πράσιναι ἀπὸ τὴν βλάστησιν, ἀλλ' ἔχουν περιφραχθῇ μὲ συρματόπλεγμα, διὰ νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ προσέγγισις πρὸς τὸ ὕδωρ. Ὁ φόβος τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῆς μόλυνσεως τοῦ ὕδατος ἀναγκάζει τὴν Ἀνώγειον Ἑλληνικὴν Ἐταιρείαν Ὑδάτων νὰ λαμβάνῃ αὐτὰ τὰ μέτρα.

Ἀφοῦ ἀπεθαύμασαν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης οἱ ἐκδρομεῖς, διὰ κατηφορικῶς καὶ ἐλικοειδοῦς μονοπατίου κατῆλθον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βάσιν τοῦ φράγματος.

Τὸ ὕψος τοῦ εἶναι πεντήκοντα μέτρα καὶ ὅλη ἡ ἐξωτερικὴ πλευρά του ἔχει ἐπενδυθῇ διὰ πεντελικοῦ μαρμάρου.

᾽Ωραιότατος εἶναι ὁ συνδυασμὸς τοῦ λευκοῦ χρώματος τοῦ φράγματος καὶ τοῦ πρασίνου τῆς χαράδρας.

Εἰς τὴν βάσιν εὐρέθησαν ἐμπρὸς εἰς ἓν κομψότατον μικρὸν κτίριον ἀρχαίου ρυθμοῦ, πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ «Θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων» εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ κτιρίου ἀνέγνωσαν μὲ χρυσᾶ γράμματα τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν κατασκευὴν τούτου εἴτε ὡς κυβερνήται εἴτε ὡς μηχανικοί. Τὸ φράγμα ἐπερατώθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1929.

Πλησίον τοῦ μικροῦ κτιρίου ὑπάρχει ὠραία μαρμαρίνη κρήνη, τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας εἶναι δροσερώτατον. Οἱ ἐκδρομεῖς δὲν χορταίνουν νὰ πίνουν. Κάπου ἐκεῖ πλησίον, κάτω ἀπὸ ἓν πεῦκον τῆς χαράδρας θὰ καθίσουν νὰ γευματίσουν. Ὁ ζωογόνος ἄηρ τῆς ἐξοχῆς καὶ τὸ χωνευτικώτατον ὕδωρ τῆς κρήνης ἔχουν ἤδη ἀνοίξει τὴν ὄρεξιν των.

Εἶχον τὴν τύχην νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ φράγμα πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου, ὅταν εἶχεν ἀρχίσει ἡ κατασκευὴ του. Ἡ σημερινὴ λίμνη ἦτο ἀκόμη μία ξηρὰ χαράδρα, ἄλλου πλατυτέρα καὶ ἄλλου στενωτέρα, ἰδίως πρὸς τὸ μέρος τοῦ φράγματος. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔμεινα τότε κατὰπληκτος πρὸ τοῦ ὄγκου τοῦ κατασκευαζομένου φράγματος. Τὸ πλάτος του εἰς τὴν βάσιν ἦτο σαράντα ἑπτὰ μέτρα καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἔφθανε τρία μέτρα· θὰ εἶχε δηλαδὴ σχῆμα κωνικόν. Καὶ ὀλόκληρον, πλὴν τῆς ἐπενδύσεως, θὰ κατεσκευάζετο μὲ σιδηροκονίαμα.

Εἰς μηχανικὸς τῆς ἐταιρείας ὠδήγησε τότε τὸν ἐκδρομικὸν μας ὁμιλον διὰ τοῦ ξηροῦ ἀκόμη πυθμένος τῆς λίμνης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης ὑδραγωγοῦ σήραγγος, διὰ τῆς

ὁποίας τώρα μεταφέρεται τὸ ὕδωρ ἐπὶ πολλὰ χιλιόμετρα μέ-
χρι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐπεριπατήσαμεν ἐντὸς αὐτῆς ἐπὶ ἀρ-
κετὸν ἐντελῶς ὄρθιοι μὲ τὴν βοήθειαν ἡλεκτρικῶν φανῶν.

Πολλὰ ἔχει νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν λίμνην τοῦ Μαρα-
θῶνος, ἡ ὁποία θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον
τῶν Βαλκανίων. Ἡμεῖς ἃς περιορισθῶμεν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα
διὰ τὴν μεγάλην ὠφέλειάν της.

Ὅσοι ἐνθυμοῦνται τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ πρὸ εἰ-
κ-σιπενταετίας καὶ παλαιότερον, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ ὕδρευ-
σις διὰ τῆς τεχνητῆς λίμνης ἔχει ἔκτοτε μεταμορφώσει τὰς
δύο πόλεις. Τὸ ὕδωρ τοῦ ἀρχαίου Ἀδριανείου ὕδραγωγείου,
τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπισκευασθῇ κατὰ καιροὺς, ἦτο ἀνεπαρκέ-
στατον, διότι ὁ πληθυσμὸς διαρκῶς ἡϋζανε. Καὶ οἱ περισ-
σότεροι κάτοικοι τῶν δύο πόλεων καὶ τῶν προαστίων ἤναγ-
κάζοντο νὰ πίνουν ὕδωρ ἀπὸ φρέατα, τὸ ὁποῖον ἦτο λίαν ἐπι-
κίνδυνον, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους. Τότε ὁ κοιλια-
κὸς τύφος ἦτο σχεδὸν ἐνδημικὴ ἀσθένεια εἰς τὰς δύο μεγα-
λουπόλεις.

Ἡ σημερινὴ ἄφθονος χρῆσις τοῦ ὕδατος διὰ τὴν διατή-
ρησιν τῆς καθαριότητος καὶ διὰ τὴν πότισιν μικρῶν κήπων
ἦτο τότε πρᾶγμα ἐντελῶς ἄγνωστον.

Ἄς προσθέσωμεν καὶ τὰς σημερινὰς τελείας ὑδραυλικὰς
ἐγκαταστάσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἔχομεν τὸ ὕδωρ ἐντὸς
τῶν οἰκιῶν μας.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πειραιεῖς πρέπει νὰ εὐλογῶμεν τὰ
ὀνόματα ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν νὰ μᾶς χαρί-
σουν ἐν τόσον ὠφέλιμον ἔργον. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι πολ-
λοὶ σοφοὶ μετροῦν τὸν πολιτισμὸν ἐνὸς λαοῦ μὲ τὴν ποσότη-
τα τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σάπωνος, τὴν ὁποίαν ἐξοδεύει. Με-

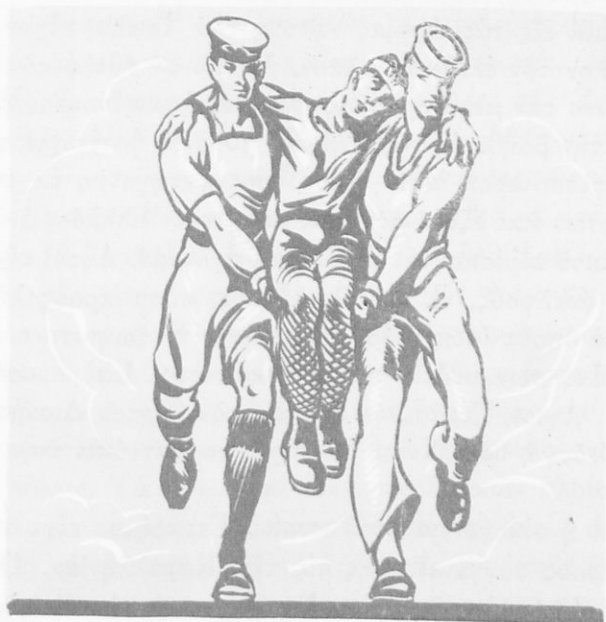
γάλη χρῆσις ὕδατος καὶ σάπωνος μαρτυρεῖ πολιτισμένον λαόν.

Ἐδῶ εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ φράγματος ἐγευματίσαν, ἔπαιξαν καὶ ἐτραγουδῆσαν ᾄσματα τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος των τὰ Μακεδονόπουλα. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσουν, ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, ἐφωτογραφήθησαν παρὰ τὴν κρήνην καὶ εἰς τὴν ὁδὸν ἐπὶ τοῦ φράγματος. Καὶ ὅταν ἤλθεν ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως, τὸ βλέμμα των διὰ τελευταίαν φορὰν ἐστράφη πρὸς τὴν λίμνην, διὰ νὰ συγκρατήσῃ ζωντανὴν τὴν εἰκόνα τῆς.

Πόσα καὶ πόσα θὰ ἔχουν νὰ διηγοῦνται δι' αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μηχανικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀττικῆς φύσεως εἰς τοὺς ἰδιικούς των ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ χωρίον των !

Γεώργιος Ν. Καλαμάτιανός

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

84. ΟΙ ΛΑΟΙ ΑΔΕΛΦΩΜΕΝΟΙ ΒΟΗΘΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ

Ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου Γερασίου εἶχε συγκεντρωθῇ πλησίον τοῦ ραδιοφώνου καὶ μὲ ἀγωνίαν παρηκολούθει τὰς νεωτέρας εἰδήσεις διὰ τοὺς σεισμούς. Ὁ οἰκοδεσπότης, ἡ σύζυγός του κυρία Εὐφημία καὶ τὰ δύο τέκνα των, ὁ Ἀνδρέας, ἑνδεκαετής, καὶ ἡ Ἑλένη, κατὰ δύο ἔτη μικρότερα, ἀπὸ τῆς προηγουμένης πρωίας διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιεφέροντο.

Αἱ τρομακτικαὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας προεκάλεσαν

οἱ σεισμοὶ εἰς τὰς ὥραίας νήσους τοῦ Ἰονίου, εἶχον συνταράξει ὅλον τὸν ἐλληνικὸν λαόν. Μὲ πόνον ἀδελφικὸν ὅλοι ἐσκέπτοντο τὴν μεγάλην συμφορὰν καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειάν των καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑστέρημά των.

Περισσότερον ὅλων ὅμως ὅσοι κατήγοντο ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἔζων εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἢ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν. Αὐτοὶ εἶχον ἐκεῖ γονεῖς, ἀδελφούς, συγγενεῖς, φίλους, τόσα προσφιλῆ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἴσως εἶχον χάσει καὶ τὴν ζωὴν των. Διὰ τὰς περιουσίας των οὐδεὶς πλέον ἐσκέπτετο. Καὶ προσήύχοντο εἰς τὸν Ἅγιον Γεράσιμον καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον καὶ ἡλπίζον ὅτι ἡ θεία Χάρις θὰ εἶχε προστατεύσει τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου Γερασίμου εἶχε τοὺς περισσότερους συγγενεῖς τῆς εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Οἱ γονεῖς καὶ δύο ἀδελφαὶ τοῦ κυρίου Γερασίμου μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἡ μήτηρ καὶ εἰς ἀδελφὸς τῆς κυρίας Εὐφημίας καὶ πολλοὶ ἄλλοι μακρινώτεροι συγγενεῖς εὐρίσκοντο τῶρα εἰς τὴν κόλασιν τῶν συνεχῶν σεισμῶν. Καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζὶ των καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν. . .

— Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸν μαρτύριον, ἔλεγεν ἡ κυρία Εὐφημία με δακρυσμένους διαρκῶς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις χρειάζεται ψυχραιμία. Αἱ ἀρχαὶ θὰ λάβουν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς, τὴν παρηγόρει ψυχραιμότερος ὁ κύριος Γεράσιμος.

« Προσοχή ! Προσοχή ! Θὰ μεταδώσωμεν νεωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῶν Ἰονίων νήσων ».

Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συνεχράτουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀναπνοὴν των !

« Αἱ καταστροφαὶ τῶν σεισμῶν τῶν τελευταίων ἡμερῶν (12 - 14 Αὐγούστου 1953) εἶναι πρωτοφανεῖς. Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἂν εἴπωμεν ὅτι αἱ ὠραῖαι πόλεις τῆς Ζακύνθου, τοῦ Ἀργοστολίου καὶ τοῦ Ληξουρίου δὲν ὑπάρχουν πλέον. Δυνάμεις στρατοῦ, ναυτικοῦ καὶ ἀεροπορίας διετάχθησαν νὰ σπεύσουν πρὸς τὰς μαρτυρικὰς νήσους, διὰ νὰ μεταφέρουν τρόφιμα, φάρμακα καὶ ἐνδύματα καὶ νὰ βοηθήσουν διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀποκλεισθέντων ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. . .

» Τοὺς σεισμοπαθεῖς καὶ ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν συγχινεῖ βαθέως ἡ πολύτιμος συνδρομὴ τῶν φίλων κρατῶν. Μοῖρα Ἰσραηλιτικοῦ στόλου, ἡ ὁποία διεξῆγε γυμνάσια πλησίον τῶν σεισμοπαθῶν νήσων, ἔσπευσε πρώτη εἰς τὰς καταστραφείσας πόλεις. Τὰ ἀγῆματα τῶν Ἰσραηλιτικῶν πλοίων ἔσφισαν πολλοὺς τραυματίας καὶ ἀποκλεισθέντας ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. Καὶ τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα, τὰ ὁποῖα προσέφερον, ἦσαν ἀνεκτιμῆτου ἀξίας κατ' αὐτὰς τὰς κρίσιμωτάτας στιγμὰς.

» Ἀγγλικά πολεμικὰ κατάφορτα μὲ φάρμακα καὶ ἐφόδια διαρκῶς καταφθάνουν. Ἀμέσως ἀποβιβάζουν καὶ αὐτὰ ἀγῆματα, τὰ ὁποῖα μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των ἐκκαθαρίζουν τὰ ἐρείπια καὶ σῶζουν τοὺς ἀνθρώπους.

» Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ἐκτὸς τῶν μεγάλων ἀγγλικῶν πολεμικῶν, καταπλέουν καὶ πολλὰ ἀμερικανικὰ πολεμικὰ μὲ ἄφθονα φάρμακα καὶ ἐφόδια.

» Ἀνηγγείλαμεν εἰς προηγουμένας ἐκπομπάς μας ὅτι τὴν προεδρίαν τῆς μεγάλης πανελληνίου ἐπιτροπῆς ἐράνων ἀνέλαβεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς καλέσῃ ὅλους, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, νὰ ἐκδηλώσωμεν ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην μας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφοὺς μας.

» Αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν τρομακτικῶν καταστροφῶν τῶν σεισμῶν συνεκίνησαν ὅλους τοὺς λαούς. Ἀπὸ τὰς πρωτε-

ούσας πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς τηλεγραφήματα ἀγγέλλουν ὅτι, ἐκτός τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει ἀμέσως μεγάλην βοήθειαν, ὀργανώνονται παλλαϊκοὶ ἔρανοι. Ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἐπιτροπῶν διὰ τοὺς ἐράνους τούτους τίθενται μεγάλαι προσωπικότητες. Οἱ φίλοι λαοὶ δὲν λησμονοῦν αὐτὴν τὴν στιγμήν πόσα ὀφείλουν εἰς τοὺς ἡρωικοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος μας.

» Τὰ μέγала ποσά, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ συγκεντρώσῃ καὶ ὁ πανελλήνιος ἔρανος καὶ οἱ ἔρανοι τῶν φίλων λαῶν, θὰ βοηθήσουν ὅχι μόνον διὰ τὴν προσωρινὴν ἀνακούφισιν τῶν σεισμοπαθῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀριστικὴν στέγασίν των ».

Ἀφθονα δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν τεσσάρων μελῶν τῆς οἰκογενείας. Δάκρυα ἀνακουφίσεως, ἐλπίδος καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἐξεδήλωνον οἱ ξένοι λαοὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς των.

— Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τὰ πληρώσῃ πολλαπλάσια ! ηὐχήθη ἡ κυρία Εὐφημία.

— Πόσον καλῦτερος θὰ ᾔτο ὁ κόσμος, ἂν πάντοτε οἱ λαοὶ παρουσίαζον αὐτὴν τὴν ἀδελφικὴν ἀλληλεγγύην ! Θὰ εἶχε πραγματοποιηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ μας : « Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη » , ἀναστέναξε μὲ ἀνακούφισιν ὁ κύριος Γεράσιμος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

85. Σ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ, ΘΕΕ ΜΟΥ !...

"Όταν τριγύρο βλέπω τῆς φύσεως τὰ κάλλη,
τὸν ἥλιο, τὴ σελήνη, τ' ἄστρα τὰ φωτεινά,
τὴ θάλασσα, π' ἀφρίζει κι ἀπλώνεται μεγάλη,
τοὺς ποταμούς, τὰ δένδρα, τοὺς κάμπους, τὰ βουνά
καὶ τ' ἄνθη, ποὺ στολίζουν ἀγροὺς καὶ μονοπάτια,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τὰ μάτια.

Κι ὅταν ἀκούω τὸ φλοῖσβο στὴν ἡσυχὴ ἀμμουδιᾶ
κι ὅταν ἀκούω στὸ δάσος τὸ ζηλεμμένο ἀηδόνι
κι ὅταν ἀκούω τ' ἀγέρι στοῦ δένδρου τὰ κλαδιὰ
κι ὅταν ἀκούω ἀκόμη τοὺς στεναγμούς τοῦ γκιώνη
καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γρύλου στὴ σκοτεινὴ νυχτιὰ,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τ' αὐτιά.

Κι ὅταν στὸ δρόμο βρίσκω γέρο, τυφλό, ζητιᾶνο
ἢ κι ὀρφανὰ παιδάκια, ποὺ τρέμουν καὶ πεινοῦν,
καὶ σταματῶ μ' ἀγάπη κι ἐλεημοσύνη κάνω
κρυφὰ ἀπ' τοὺς διαβάτες, ποὺ δίπλα μου περνοῦν,
κι εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μου κι ἀγάλλεται καὶ χαίρει,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τὸ χέρι.

Ἰωάννης Πολέμης

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστοῦγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Ὁ Χριστοῦλης, Γρ. Ξενοπούλου	9
4. Τὰ Χριστοῦγεννα τῶν ὀρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
5. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, Θ. Γιαννοπούλου	17
6. Προσευχὴ στὴν Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	22
7. Τὸ κτίσιμο τῆς Ἀγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	24
8. Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28

Β' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

9. Ἡ θυσία τῆς Ἱφιγενείας, Α. Καρκαβίτσα	32
10. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
11. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	38
12. Τῆς Ἀγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικόν	44
13. Τὸ πρῶτο «ΟΧΙ», Ν. Α. Κοντοπούλου	45
14. Ξανανθίσαν οἱ δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
15. Οἱ Κρητικοπούλες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	49
16. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
17. Ἐπάνοδος στὸ πάτριον ἔδαφος, Μ. Ροδᾶ	54
18. Χῶμα ἐλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	57
19. Ἡ Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	59
20. Ὁ Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ ..	61

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
22. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	71

23. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	72
24. Ἀληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25. Μία θαυμαστὴ κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
26. Ἕνας λαὸς καὶ ἕνας βασιλεὺς, Π. Νιρβάνα	86
27. Ἡ ἐξοχὴ (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
28. Ἡ Ἀργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
29. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	92
30. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
31. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφῶν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	94
32. Ἀληθινὸ παραμῦθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
33. Οἱ ἑλληνικοὶ ὀρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	106
34. Μὲ τὴ συρτὴ, Ε. Λυκούδη	113
35. Ὁ σπάρος, Θ. Ποταμιάνου	120
36. Ψαράδες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	123

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37. Ἡ Ἀραπίτσα, Γ. Ἀθάνα	124
38. Προσκύνημα στὸ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	132
39. Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
40. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	146
41. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη Ἰωαννίδη	154
42. Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννοπούλου	155

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43. Ἑρρῖκος Ντυνάν, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη ..	160
--	-----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
45. Θεοφάνεια (ποίημα), Αἰμ. Δάφνη	171
46. Ἡ Μεγαλόχαρη, Ἀγγ. Τανάγρα	172
47. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
48. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσπλονίκης, Α. Ἀδαμαντίου ...	175
49. Ἀι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	179
50. Πάσχα εἰς τὴν Σκίαθον, Α. Μωραϊτίδη	180
51. Χριστὸς Ἀνέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

	Σελίς
52. 'Η 'Αγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
53. 'Ο Βασίλειος Β' εἰς 'Αθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	190
54. 'Ο Διγενῆς 'Ακρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	196
55. Μία Βυζαντινὴ πριγκίπισσα ἐκπολιτίζει τὴν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	201
56. Πρὸς τὴν Λάριαν, Γ. Τσκοπούλου	206
57. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
58. 'Η ἀποφασιστικότης τῶν 'Ελλήνων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρί- δος των	212
59. 'Εμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνης	216

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
61. "Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
62. Δάμων καὶ Φιντίας, Α. Μεῶ	227
63. Τὸ μᾶθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
64. Φιλοσοφία πελαργοῦ, Α. Κουρτίδου	233
65. 'Η μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
66. 'Ο κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνη	237
67. Θέλω νὰ κτίσω ἓνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	240
68. 'Απόστολος 'Αρσάκης, Α. Γούδα	242
69. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. 'Αννίνου	246
70. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνης	250

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΔΕΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μεῶ	252
72. 'Ο ζευγᾶς (ποίημα), Α. Φωτιάδης	255
73. 'Ο καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνης	256
74. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκης	257
75. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
76. 'Ο Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
77. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
78. Οἱ ἀστακοί, Α. Μωραϊτίδης	265
79. 'Επίσκεψις εἰς ὀρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	268
80. "Υμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνης	272

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
82. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279
83. 'Η λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	286

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

	Σελίς
84. Οί λαοί ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς Ἑλληνας σεισμοπαθεῖς, Γ. Ν. Κα- λαματιανοῦ	291
85. Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη.....	295
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	297

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

1. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Γ. Ν. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΔΟΥΚΑ, Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ

	Σελίς
1. 'Ο Χριστούλης, Γρ. Ξενοπούλου	9
2. 'Ο 'Ακάθιστος Ύμνος, Θ. Γιαννοπούλου	17
3. Προσευχή στην Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	22
4. Τὸ κτίσιμο τῆς 'Αγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	24
5. 'Η θυσία τῆς 'Ιφιγενείας, Α. Καρκαβίτσα	32
6. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
7. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλαμα- τιανοῦ	38
8. Οἱ Κρητικοπούλες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	49
9. 'Επάνοδος στοῦ πάτριον ἔδαφος, Μ. Ροδᾶ	54
10. Χῶμα ἐλληνικό (ποίημα), Γ. Δροσίνη	57
11. 'Η Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	59
12. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	72
13. 'Αληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76
14. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	94
15. Οἱ ἐλληνικοὶ ὀρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	106
16. Μὲ τὴ συρτὴ, Ε. Λυκούδη	113
17. Ψαράδες (ποίημα), Γ. 'Αθᾶνα	123
18. 'Η 'Αραπίτσα, Γ. 'Αθᾶνα	124
19. Προσκύνημα στοῦ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	132
20. Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
21. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	146
22. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη 'Ιωαννίδη	154
23. Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννοπούλου	155
24. 'Ερρίκος Ντυνάν, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη ..	160
25. 'Η Μεγαλόχαρη, 'Αγγ. Τανάγρα	172
26. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
27. 'Ο 'Αγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. 'Αδαμαντίου ..	175
28. 'Αι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. 'Αθᾶνα	179
29. Πάσχα εἰς τὴν Σκίαθον, Α. Μωραϊτίδη	180
30. Χριστὸς 'Ανέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

	Σελίς
31. 'Ο Διγενής 'Ακρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανού	196
32. Μία Βυζαντινή πριγκίπισσα έκπολιτίζει τήν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανού	201
33. 'Η άποφασιστικότης τών 'Ελλήνων διά τήν ύπεράσπισιν τής πατρί- δος των	212
34. 'Εμπρός (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	216
35. Τò ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
36. Φιλοστοργία πελαργού, Α. Κουρτίδου	233
37. 'Η μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
38. 'Ο κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
39. Θέλω νά κτίσω ένα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμά	240
40. 'Απόστολος 'Αρσάκης, Α. Γούδα	242
41. Αί πέντε αίσθήσεις, Χ. 'Αννίνου	246
42. Οί δύο πτωχοί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	250
43. 'Ο Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
44. Οί άστακοί, Α. Μωραϊτίδη	265
45. 'Επίσκεψις εις όρνιθοστροφείον, Γ. Ν. Καλαματιανού	268
46. 'Η λίμνη του Μαθαβώνος, Γ. Ν. Καλαματιανού	286
47. Οί λαοί άδελφωμένοι βοηθούν τούς "Ελλήνας σεισμοπαθείς, Γ. Ν. Κα- λαματιανού	291
48. Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	295

2. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ν. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

1. Προς τόν Θεόν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Τά Χριστούγεννα τών όρφανών, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
4. Πάσχα στά πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28
5. Τής 'Αγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικόν	44
6. Τò πρώτο «ΟΧΙ», Ν. Α. Κοντοπούλου	45
7. Ξανανθίσαν οί δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
8. 'Η Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
9. 'Ο "Υμνος εις τήν έλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμού	61
10. 'Ο γραμματικός του χωριού, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
11. Οί χωριανοί (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	71
12. Μία θαυμαστή κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
13. "Ενας λαός και ένας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα	86
14. 'Η έξοχή (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
15. 'Η 'Αργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
16. 'Επιστροφή του ναύτη (ποίημα) Α. Προβελεγγίου	92
17. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
18. 'Αληθινό παραμύθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
19. 'Ο σπάρκος, Θ. Ποταμιάνου	120

20. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
21. Θεοφάνεια (ποίημα), Αίμ. Δάφνη	171
22. Ἡ Ἁγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
23. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν.Α. Κοντοπούλου	190
24. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσικοπούλου	206
25. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
26. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
27. Δάμων καὶ Φιντίας, Λ. Μελά	227
28. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
29. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	252
30. Ὁ ζευγᾶς (ποίημα), Α. Φωτιάδη	255
31. Ὁ καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
32. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	257
33. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
34. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
35. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272
36. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
37. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

Ἑπιμελητὴς ἐκδόσεως ΓΕΩΡ. Δ. ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ (ἀπ. Δ.Σ. ΟΕΑΒ 736) 15.2.63

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσῆμον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἀντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ δίδωκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15)21 Μαρτίου 1946 (Ἑφ. Κυβ. 1946 Α' 108).

0020655621

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ Δ'. 1963 — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 160.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1147/27 - 2 - 63

Ἐκτύπωσης - βιβλιοδοσία « Γραφικαὶ Τέχναι » Ο. Ε. « ΦΑΝΟΣ »

